

తిరుపుల తిరువతి దేవస్థానములు
శ్రీ వేంకటీశ్వర భక్తి ధానల్

సుందరకాండ

సంపూర్ణ అఖండ వారాయణమ్

వైశాఖ బహుళ ఏకాదశి - 02-06-2024

(ఆధిషాంక)

శ్రీ వేంకటీశ్వర వేద విజ్ఞాన కీరం

ధర్మగీరి, తిరుపుల

హనుమతి శ్రీతాలశ్శణబరతస్తుభూపలిశారస్తేత శ్రీరామహంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

గురుప్రహో గురుర్యిష్టః, గురుర్దేవో మహేశ్వరః ।

గురుస్మాజ్ఞాత్పరంబ్రహ్మా, తప్యై శ్రీగురవే నమః ॥

శ్రీవేంకటాచలాధీశం, శ్రీయథ్యసితవక్షసం ।

శ్రీతచేతనమందారం, శ్రీనివాసమహం భజే ॥

అంతిమిల్యః

శ్రీమదాదివరాహాక్షేత్రే, విరాజమానస్య, అఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య,
శ్రీపద్మావతీజానేః, భగవతః, శ్రీవేంకటేశ్వరస్యమినస్యన్నిధౌ, ధర్మవిగ్రహస్య,
శ్రీరామచంద్రప్రభోః, పాదసేవకస్య, హనూమతఃప్రసాదేన, అస్మిన్మావనే, అతి
శిథ్రుమేవ, సమస్తదుప్ర్యుభావకారక, విష్ణుచికేత్యాదిక్రిమేః, వినాశనార్థం,
సర్వరోగోపశాంత్యర్థం, సర్వేషామ్, ఆస్తిక మహాజనానాం, సర్వవిధ సుస్థిరతా సిద్ధ్యర్థం,
విద్యావిత్తవ్యాపార, దేశరక్షణాదిరంగేషు, సర్వతోముఖాభివృద్ధి ద్వారా,
శ్రీరామరాజ్యస్య, పునర్వ్యవస్థాపనార్థం, భారతవర్షస్య, అభివృద్ధౌ నిమగ్నానాం,
సర్వేషాం, సకుటుంబానాం, ఆయురారోగ్యశ్వర్య, సద్యాద్ధిత్యాది, సర్వశుభఫల-
ప్రాప్త్యర్థం, సకలసత్కార్యసిద్ధ్యర్థం చ శ్రీరామచంద్రరూపాంతరస్య,
శ్రీమద్వేంకటేశ్వరపరబ్రహ్మణాః, శ్రీమదాంజనేయస్య చ, పరిపూర్ణానుగ్రహసిద్ధ్యర్థం,
శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణాంతర్గత సుందరకాండపారాయణం అన్యోన్యసాహమ్యేన,
అచార్యముఖేన, కరిష్యామహే.

శ్రీ తిమిష్ట్ర్యనే

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే ।

రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతమే నమః ॥ 1 ॥

శ్రీ ఆంజనేయ ష్ట్ర్యనే

గోప్యదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసం ।

రామాయణమహామాలారత్నం వందేఉనిలాత్మజమ్ ॥ 2 ॥

శ్రీ వేల్మికి ష్ట్ర్యనే

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ ।

ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకి కోకిలమ్ ॥ 3 ॥

శ్రీహస్తాముతే నీముః

అణ్ణ శ్రీమల్లిమాయణే ఆఖికోహ్య బాలకొండై సింట్లేపిల్లిమాయణమ్
 తపస్సుధ్వయనిరతం తపస్సీ వాగ్యదాం వరమ్ ।
 నారదం పరిప్రచ్ఛ వాల్మీకిర్మనిపుంగవమ్ ॥ 1॥
 కో న్యస్మిన్ సాంప్రతం లోకే గుణవాన్ కశ్చ వీర్యవాన్ ।
 ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ సత్యవాక్యో దృఢప్రతః ॥ 2॥
 చారిత్రేణ చ కో యుక్తః సర్వభూతేషు కో హితః ।
 విద్యాన్ కః కస్మమర్థశ్చ కష్టైక ప్రియదర్శనః ॥ 3॥
 ఆత్మవాన్ కో జితక్రోధః ద్యుతిమాన్ కోత్త నసూయకః ।
 కస్య బిభ్యతి దేవాశ్చ జాతరోషస్య సంయుగే ॥ 4॥
 ఏతదిచ్ఛామ్యహం శ్రోతుం పరం కౌతూహలం హి మే ।
 మహార్షే త్వం సమర్థోత్తసి జ్ఞాతుమేవంవిధం నరమ్ ॥ 5॥
 శ్రుత్యా చైతత్ త్రిలోకజ్ఞః వాల్మీకేర్నారదో వచః ।
 శ్రూయతామితి చామాణ్య ప్రహృష్టో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ 6॥
 బహావో దుర్లభాశైవ యే త్వయా కీర్తితా గుణాః ।
 మునే వక్షామ్యహం బుద్ధ్య తైర్యకప్రశ్నాయతాం నరః ॥ 7॥
 ఇక్ష్వాకువంశప్రభవః రామో నామ జమైష్టుతః ।
 నియతాత్మా మహావీర్యః ద్యుతిమాన్ ధృతిమాన్ వశి ॥ 8॥
 బుద్ధిమాన్ నీతిమాన్ వాగ్మీ శ్రీమాన్ శత్రునిబర్థణాః ।
 విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవో మహాహముః ॥ 9॥
 మహారసో మహేష్యసః గూఢజత్రురరిందముః ।
 ఆజానుబాహుస్మశిరాః సులలాటస్మవిక్రముః ॥ 10॥
 సమస్యమవిభక్తాంగః స్మిగ్వవర్ణః ప్రతాపవాన్ ।
 పీనవక్షా విశాలాక్షః లక్ష్మీవాన్ శుభలక్షణాః ॥ 11॥

ధర్మజ్ఞస్తుత్యసంధశ్చ ప్రజానాం చ హితే రతః ।
 యశ్శీవ్ జ్ఞానసమ్మాన్ముఖుః పుచ్చిర్వశ్యస్సమాధిమాన్ ।
 ప్రజాపతిసమశ్రీమాన్ ధాతా రిపునిషూదనః ॥ 12॥

రక్షితా జీవలోకస్య ధర్మస్య పరిరక్షితా ।
 రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య స్వజనస్య చ రక్షితా ॥ 13॥

వేదవేదాంగతత్వజ్ఞః ధనుర్వేదే చ నిష్ఠితః ।
 సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞః స్క్రూతిమాన్ ప్రతిభావవాన్ ॥ 14॥

సర్వలోకప్రియస్నాధుః అదీనాత్మా విచక్షణః ।
 సర్వదాభిగతస్పుద్ధిః సముద్ర ఇవ సింధుభిః ॥ 15॥

ఆర్యస్సర్వసమశ్ఛైవ సదైవ ప్రియదర్శనః ।
 స చ సర్వగుణోపేతః కౌసల్యానందవర్ధనః ॥ 16॥

సముద్ర ఇవ గాంభీర్య దైర్యణ హిమవానివ ।
 ఎష్టునా సదృశో వీర్య సోమవత్ ప్రియదర్శనః ॥ 17॥

కాలాగ్నిసదృశః క్రోధే క్షమయా పృథివీ సమః ।
 ధనదేన సమస్తాగే సత్య ధర్మ ఇవాపరః ॥ 18॥

తమేవం గుణసంపన్నం రామం సత్యపరాక్రమమ్ ।
 జ్యేష్ఠం త్రైష్పుగుణైర్యక్తం ప్రియం దశరథస్మృతం ॥ 19॥

ప్రకృతినాం హితైర్యక్తం ప్రకృతిప్రియకామ్యయా ।
 యోవరాజ్యేన సంయోక్తమ్ ఐచ్ఛత్ ప్రీత్య మహీపతిః ॥ 20॥

తస్యాభిషేకసమ్భారాన్ దృష్ట్య భార్యాఉధ కైకయా ॥ 21॥

పూర్వం దత్తవరా దేవీ వరమేనమయాచత ।
 వివాసనం చ రామస్య భరతస్యాభిషేచనమ్ ॥ 22॥

స సత్యవచనాద్రాజా ధర్మపాశేన సంయతః ।
 వివాసయామాస సుతం రామం దశరథః ప్రియమ్ ॥ 23॥

స జగామ వనం వీరః ప్రతిజ్ఞామనుపాలయన్ ।
పితుర్వచననిర్దేశాత్ కైకేయ్యః ప్రియకారణాత్ ॥ ॥24॥

తం ప్రజన్తం ప్రియో భ్రాతా లక్ష్మీఽమజగామ హ ।
స్నేహోద్వినయసంపన్మః సుమిత్రానందవర్ధనః ।
భ్రాతరం దయుతో భ్రాతుః సౌభ్రాత్రమనుదర్శయన్ ॥ ॥25॥

రామస్య దయుతా భార్య నిత్యం ప్రాణసమా హితా ।
జనకస్య కులే జాతా దేవమాయేవ నిర్మితా ॥ ॥26॥

సర్వలక్ష్మణసంపన్నా నారీణాముత్తమా వధూః ।
సీతాఉప్యముగతా రామం శశినం రోహిణీ యథా ॥ ॥27॥

పౌరైరముగతో దూరం పిత్రా దశరథేన చ ॥ ॥28॥

శృంగిబేరపురే సూతం గంగాకూలే వ్యసర్జయత్ ।
గుహమాసాద్య ధర్మత్యా నిషాదాధిపతిం ప్రియమ్ ॥ ॥29॥

గుహేన సహాతో రామః లక్ష్మీణేన చ సీతయా ।
తే వనేన వనం గత్యా నదీస్తోర్యా బహుదకాః ॥ ॥30॥

చిత్రకూటమనుప్రాప్య భరద్వాజస్య శాసనాత్ ।
రమ్యమావసథం కృత్యా రమమాణా వనే త్రయః ।
దేవగంధర్వ సంకాశాః తత్త తే న్యవసన్ సుఖమ్ ॥ ॥31॥

చిత్రకూటం గతే రామే పుత్రశోకాతురస్తదా ।
రాజు దశరథస్వీర్ధం జగామ విలపన్ సుతం ॥ ॥32॥

మృతే తు తస్మిన్ భరతః వశిష్ఠప్రముఖైర్వ్యజ్ఞేః ।
నియుజ్యమానో రాజ్యాయ వైచ్ఛదాజ్యం మహాబలః ॥ ॥33॥

స జగామ వనం వీరః రామపాదప్రసాదకః ॥ ॥34॥

గత్యా తు సమహత్యానం రామం సత్యపరాక్రమమ్ ।
అయాచద్రాతరం రామం ఆర్యభావపురస్కృతః ।
త్వమేవ రాజు ధర్మజ్ఞః ఇతి రామం వచోఽబ్రహ్మీత్ ॥ ॥35॥

రామోతు పరమోదారః సుముఖస్న్యమహాయశాః ।
 న చైచ్ఛత్ పితురాదేశాత్ రాజ్యం రామో మహాబలః ॥ ॥36॥
 పాదుకే చాస్య రాజ్యాయ న్యాసం దత్యా పునః పునః ।
 నివర్తయామాస తతః భరతం భరతాగ్రజః ॥ ॥37॥
 స కామమనవాపైవ రామపాదావపస్సుశన్ ।
 నందిగ్రామేతు కరోద్రాజ్యం రామాగమన కాంక్షయా ॥ ॥38॥
 గతే తు భరతే శ్రీమాన్ సత్యసంధో జితేంద్రియః ॥ ॥39॥
 రామస్తు పునరాలక్ష్య నాగరస్య జనస్య చ ।
 తత్రాగమనమేకాగ్రః దండకాన్ ప్రవివేశ హ ॥ ॥40॥
 ప్రవిశ్య తు మహారణ్యం రామో రాజీవలోచనః ।
 విరాధం రాక్షసం హత్య శరభంగం దదర్శ హ ।
 సుతీక్ష్ణం చాప్యగస్త్యం చ అగస్త్యబ్రాతరం తథా ॥ ॥41॥
 అగస్త్యవచనాచైవ జగ్రాపైంద్రం శరాసనమ్ ।
 ఖిడ్డం చ పరమప్రీతః తూణీ చాక్షయ సాయకౌ ॥ ॥42॥
 వసతస్తస్య రామస్య వనే వనచరైస్సహ ।
 బుషయోతు భ్యాగమన్ సర్వే వధాయాసుర రక్షసామ్ ॥ ॥43॥
 స తేషాం ప్రతిశుశ్రావ రాక్షసానాం తథా వనే ॥ ॥44॥
 ప్రతిజ్ఞాతశ్చ రామేణ వధస్యంయతి రక్షసామ్ ।
 బుషీణామగ్నికల్పానాం దండకారణ్యవాసినామ్ ॥ ॥45॥
 తేన తత్త్రైవ వసతా జనస్థాననివాసినీ ।
 విరూపితా శూర్పుణభా రాక్షసీ కామరూపిణీ ॥ ॥46॥
 తతశ్శూర్పుణభావాక్యాత్ ఉద్యక్తాన్ సర్వరాక్షసాన్ ।
 ఖరం త్రిశిరసం చైవ దూషణాం చైవ రాక్షసమ్ ।
 నిజఘూన రణే రామః తేషాం చైవ పదానుగాన్ ॥ ॥47॥

వనే తస్మిన్నివసతా జనస్థాననివాసినామ్ ।
రక్షసాం నిహతాన్యసన్ సహప్రాణి చతుర్దశ ॥

॥48॥

తతో జ్ఞాతివధం ప్రుత్యా రావణః క్రోధమూర్ఖితః ।
సహాయం వరయామాస మారీచం నామ రాక్షసమ్ ॥

॥49॥

వార్యమాణస్యబహుశః మారీచేన స రావణః ।
న విరోధో బలవతా క్షమో రావణ తేన తే ॥

॥50॥

అనాదృత్య తు తద్వాక్యం రావణః కాలచోదితః ।
జగామ సహ మారీచః తస్యాశ్రేష్టమపదం తదా ॥

॥51॥

తేన మాయావినా దూరమ్ అపవాహ్య నృపాత్మజో ।
జహోర భార్యం రామస్య గృధ్రం హత్యా జటాయుషమ్ ॥

॥52॥

గృధ్రం చ నిహతం దృష్ట్యా హృతాం ప్రుత్యా చ మైథిలీమ్ ।
రాఘువశ్శోకసంతప్తుః విలలాపాకులేంద్రియః ॥

॥53॥

తత్స్నేవ శోకేన గృధ్రం దగ్ధా జటాయుషమ్ ॥

॥54॥

మూర్గమాణో వనే సీతాం రాక్షసం సందదర్శ హ ।
కబంధం నామ రూపేణ వికృతం ఫోరదర్శనమ్ ।
తం నిహత్య మహాబాహుః దదాహ స్వర్గతశ్చ సః ॥

॥55॥

స చాస్య కథయామాస శబరీం ధర్మచారిణీమ్ ।
శ్రేష్ఠీం ధర్మనిషుణామ్ అభిగచ్ఛేతి రాఘువ ॥

॥56॥

సోఉభ్యగచ్ఛన్నహతేజాః శబరీం శత్రుసూదనః ।
శబర్య పూజితస్యమ్యక్ రామో దశరథాత్మజః ॥

॥57॥

పంపాతీరే హనూమతా సంగతో వానరేణ హ ।
హనూమద్వచనాచ్ఛైవ సుగ్రీవేణ సమాగతః ॥

॥58॥

సుగ్రీవాయ చ తత్సుర్యం శంసద్రామో మహాబలః ।
ఆదితప్తద్వధావృత్తం సీతాయాశ్చ విశేషతః ॥

॥59॥

సుగ్రీవశ్చాపి తత్సుర్వం శ్రుత్వా రామస్య వానరః ।
చకార సఖ్యం రామేణ ప్రీతశ్చైవాగ్నిసాక్షికమ్ ॥

॥60॥

తతో వానరరాజేన వైరాముకథనం ప్రతి ।
రామాయావేదితం సర్వం ప్రణయాద్భుతితేన చ ॥

॥61॥

ప్రతిజ్ఞాతం చ రామేణ తదా వాలివథం ప్రతి ।
వాలినశ్చ బలం తత్త్ర కథయామాస వానరః ॥

॥62॥

సుగ్రీవశ్చంకితశ్చాపిత నిత్యం వీర్యేణ రాఘువే ॥

॥63॥

రాఘువప్రత్యయార్థం తు దుందుభేః కాయముత్తమమ్ ।
దర్శయామాస సుగ్రీవః మహాపర్వతసన్నిభమ్ ॥

॥64॥

ఉత్సుక్యియుత్వా మహాబాహుః ప్రేష్ట్య చాస్తి మహాబలః ।
పాదాంగుష్ఠేన చిక్షేప సమూర్ధం దశయోజనమ్ ॥

॥65॥

చిభేద చ పునస్సాలాన్ సమైక్యేన మహేషుణా ।
గిరిం రసాతలం చైవ జనయన్ ప్రత్యయం తదా ॥

॥66॥

తతః ప్రీతమనాస్తైన విశ్వప్తస్స మహాకపిః ।
కిప్పింధాం రామసహితః జగామ చ గుహం తదా ॥

॥67॥

తతో గృజద్వరివరః సుగ్రీవో హేమపింగళః ।
తేన నాదేన మహాతా నిర్జగామ హరీశ్వరః ॥

॥68॥

అనుమాన్య తదా తారాం సుగ్రీవేణ సమాగతః ।
నిజఫూన చ తత్త్వేనం శరేణైకేన రాఘువః ॥

॥69॥

తతస్సుగ్రీవవచనాత్ హత్వా వాలినమాహవే ।
సుగ్రీవమేవ తద్రాజ్యే రాఘువః ప్రత్యపాదయత్ ॥

॥70॥

స చ సర్వాన్ సమానీయ వానరాన్ వానరర్షభః ।
దిశః ప్రస్తాపయామాస దిచ్యక్షుర్జనకాత్మజామ్ ॥

॥71॥

తతో గృధ్రస్య వచనాత్ సమ్మాతేర్వనుమాన్ బలీ ।
శతయోజనవిస్తీర్ణం పుష్టవే లవణ్యార్థవమ్ ॥

॥72॥

తత్త లంకాం సమాసాద్య పురీం రావణాపాలితామ్ ।
దదర్భ సీతాం ధ్యాయన్తీమ్ అశోకవనికాం గతామ్ ॥

॥73॥

నివేదయిత్వాభిజ్ఞానం ప్రవృత్తిం చ నివేద్య చ ।
సమాశ్వస్య చ వైదేహీం మర్దయామాస తోరణామ్ ॥

॥74॥

పంచసేనాగ్రగాన్ హత్వా సప్తమంత్రి సుతానపి ।
హరమళ్ళం చ నిష్పిష్య గ్రహణం సముపాగమత్ ॥

॥75॥

అప్రేణోనుక్తమాత్మానం జ్ఞాత్వా పైతామహోద్యరాత్ ।
మర్దయన్ రాక్షసాన్ వీరః యంత్రిణాస్తాన్ యదృచ్ఛయా ॥

॥76॥

తతో దగ్న్య పురీం లంకాం బుతే సీతాం చ మైధిలీమ్ ।
రామాయ ప్రియమాభ్యాతుం పునరాయాన్మహోకపిః ॥

॥77॥

సోఉభిగమ్య మహాత్మానం కృత్వా రామం ప్రదక్షిణామ్ ।
వ్యవేదయదమేయాత్మా దృష్టౌ సీతేతి తత్త్వతః ॥

॥78॥

తతస్మృగ్రీవ సహితః గత్వా తీరం మహేలాదధీః ।
సముద్రం క్షోభయామస శరైరాదిత్యసన్నిభైః ॥

॥79॥

దర్శయామాస చాత్మానం సముద్రస్పరితాం పతిః ।
సముద్రవచనాష్టైవ నలం సేతుమకారయత్ ॥

॥80॥

తేన గత్వాపురీం లంకాం హత్వా రావణామహావే ।
రామస్వితామనుప్రాప్య పరాం ప్రీడాముపాగమత్ ॥

॥81॥

తామువాచ తతో రామః పరుషం జనసంసది ।
అమృష్యమాణా సా సీతా వివేశ జ్వలనం సతీ ॥

॥82॥

తతోఽగ్నివచనాత్ సీతాం జ్ఞాత్వా విగతకల్పణామ్ ।
బభో రామస్సంప్రహృష్టః పూజితస్మర్వదైవతైః ॥

॥83॥

కర్మణా తేన మహాతా త్రైలోక్యం స చరాచరమ్ ।
 సదేవర్షిగణాం తుష్టం రాఘువస్య మహాత్మనః ॥ ॥84॥
 అభిషిచ్య చ లంకాయాం రాక్షసేంద్రం విభీషణామ్ ।
 కృతకృత్యప్తదా రామః విజ్యరః ప్రముఖోద హ ॥ ॥85॥
 దేవతాభోయ వరం ప్రాప్య సముత్థాప్య చ వానరాన్ ।
 అయోధ్యాం ప్రస్తితో రామః పుష్పకేణ సుహృద్యుతః ॥ ॥86॥
 భరద్వాజాశ్రమం గత్వా రామస్యత్యపరాక్రమః ।
 భరతస్యాన్నికం రామః హనూమంతం వ్యస్తయత్ ॥ ॥87॥
 పునరాభ్యాయికాం జల్పవ్ సుగ్రీవసహితశ్చ సః ।
 పుష్పకం తత్సమారుహ్య నందిగ్రామం యయౌ తదా ॥ ॥88॥
 నందిగ్రామే జటాన్ హిత్వా భ్రాతృభిస్పహితోఽనఘః ।
 రామస్యాతామనుప్రాప్య రాజ్యం పునరవాప్తవాన్ ॥ ॥89॥
 ప్రహృష్టో ముదితో లోకః తుష్టః పుష్పస్యుధార్మికః ।
 నిరామయో హ్యరోగశ్చ దుర్భిక్షభయవర్జితః ॥ ॥90॥
 న పుత్రమరణాం కించిత్ ద్రక్ష్యన్ని పురుషాః క్వచిత్ ।
 నార్యశ్చావిధవా నిత్యం భవి ష్యంతి పతివ్రతాః ॥ ॥91॥
 న చాగ్నిజం భయం కించిత్ నాప్య మజ్జన్ని జన్తవః ।
 న వాతజం భయం కించిత్ నాపి జ్వరకృతం తథా ।
 న చాపి క్షుద్ధయం తత్ర న తస్కురభయం తథా ॥ ॥92॥
 నగరాణి చ రాష్ట్రాణి ధనధాన్యయుతాని చ ।
 నిత్యం ప్రముదితాస్పర్యే యథా కృతయుగే తథా ॥ ॥93॥
 అశ్వమేధశత్రైరష్ట్య తథా బహుసువర్ణకైః ॥ ॥94॥

గవాం కోట్యయుతం దత్యా విద్యద్బోయి విధిపూర్వకమ్ ।
అసంఖ్యేయం ధనం దత్యా బ్రాహ్మణేభోయి మహాయశాః ॥ ॥95॥

రాజవంశాఖ్యతగుణాన్ స్థాపయిష్యతి రాఘువః ।
చాతుర్వర్ణయం చ లోకేస్నిన్ స్వే స్వే ధరేయ నియోజ్యతి ॥ ॥96॥

దశవర్ణసహాప్రాణి దశవర్ణశతాని చ ।
రామో రాజ్యముపాసిత్యా బ్రహ్మలోకం ప్రయాస్యతి ॥ ॥97॥

ఇదం పవిత్రం పాపమ్మిం పుణ్యం వేదైశ్చ సమ్మితమ్ ।
యః పతేద్రామచరితం సర్వపౌష్టిః ప్రముచ్యతే ॥ ॥98॥

ఏతదాఖ్యానమాయుష్యం పతన్ రామాయణం నరః ।
సపుత్రపొత్రస్సగణః ప్రేత్య స్వగ్రే మహీయతే ॥ ॥99॥

పతన్ ద్విజో వాగ్మిషభత్వమీయాత్,
స్వాత్ క్షత్రియో భూమిపతిత్వమీయాత్
వణిగ్గనః పణ్యఫలత్వమీయాత్,
జనశ్చ మాద్రోతపి మహత్వమీయాత్ ॥ ॥1-100॥

ఇతి శ్రీమద్బీమాయణే ఆభికోష్టే భాలకోండే సంక్లేపరిమాయణమ్

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్నారకాణై ప్రథమస్ఫుర్దః

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీరవృషోత్తమ ।

భో దశాస్యాన్తకాం స్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥

తతో రావణానీతాయః సీతాయాశ్వత్రుకర్మనః ।

ఇయేష పదమన్వేష్టం చారణాచరితే పథి ॥ 1-1 ॥(2 సార్లు)

దుష్టరం నిష్పుతిద్వంద్వం చికీర్షన్ కర్మ వానరః ।

సముద్రగ్రశిరోగ్రీవః గవాంపతిరివాబభో ॥ ॥1-2॥

అథ వైష్ణవార్యవర్ణేషు శాద్యలేషు మహాబలః ।

ధీరస్వలిలకల్మేషు విచచార యథాసుఖమ్ ॥ ॥1-3॥

ద్విజాన్ విత్రాసయన్ ధీమాన్ ఉరసా పాదపాన్ హరన్ ।

మృగాంశ్చ సుబహూన్ నిష్పున్ ప్రపుద్ధ ఇవ కేసరి ॥ ॥1-4॥

నీలలోహితమాంజిష్ఠపత్రవర్ణస్మితాసిత్తైః ।

స్వభావవిహితైశ్చిత్తైః ధాతుభిస్మమలంకృతమ్ ॥ ॥1-5॥

కామరూపిభిరావిష్టమ్ అభీక్షం సపరిచ్ఛిదైః ।

యక్షకిన్నరగంధర్యైః దేవకల్మేశ్చ పన్నగైః ॥ ॥1-6॥

స తస్య గిరివర్యస్య తలే నాగవరాయుతే ।

తిష్ఠన్ కపివరస్తుత ప్రాదే నాగ ఇవాబభో ॥ ॥1-7॥

స సూర్యాయ మహేంద్రాయ పవనాయ స్వయంభువే ।

భూతేభ్యశ్చంజలిం కృత్య చకార గమనే మతిమ్ ॥ ॥1-8॥

అంజలిం ప్రాచుర్ముఖః కృత్య పవనాయాత్మయోనయే ।

తతోఽభి వవ్యధే గంతుం దక్షిణో దక్షిణాం దిశమ్ ॥ ॥1-9॥

ప్లవంగప్రవరైర్షప్సః ప్లవనే కృతనిశ్చయః ।

వవ్యధే రామవృద్ధయర్థం సముద్ర ఇవ పర్వసు ॥ ॥1-10॥

నిష్పుమాణాశరీరస్వన్ లిలంఘుయుషుర్లవమ్ ।
బాహుభ్యాం పీడయామాస చరణాభ్యాం చ పర్వతమ్ ॥ ॥1-11॥

స చచాలాచలశ్చాపి ముహూర్తం కపిపీడితః ।
తరూణాం పుష్పితాగ్రాణాం సర్వం పుష్పమశాతయత్ ॥ ॥1-12॥

తేన పాదపముక్కేన పుష్పోష్ముణ సుగంధినా ।
సర్వతస్సంపృతశ్శైలః బభో పుష్పమయో యథా ॥ ॥1-13॥

తేన చోత్తమవీర్యుణ పీడ్యమానస్స పర్వతః ।
సలిలం సంప్రమాప మదం మత్త ఇవ ద్విపః ॥ ॥1-14॥

పీడ్యమానస్త బలినా మహాంద్రస్తున పర్వతః ।
రీతీర్పుర్వర్తయామాస కాంచనాంజనరాజతీః ॥ ॥1-15॥

ముమోచ చ శిలాశ్శైలః విశాలాస్సమనశ్శైలః ।
మధ్యమే నార్ధిషా జ్ఞాప్తః ధూమరాజీరవానలః ॥ ॥1-16॥

గిరిణా పీడ్యమానేన పీడ్యమానాని సర్వతః ।
గుహావిష్టాని భూతాని వినేదుర్వకృతైస్మరేః ॥ ॥1-17॥

స మహాసత్యసన్నాదః శైలపీడానిమిత్తజః ।
పృథివీం పూరయామాస దిశజ్ఞోపవనాని చ ॥ ॥1-18॥

శిరోభిః పృథుభిస్సర్వాః వ్యక్తస్వస్తికలక్షణః ।
వమంతః పావకం ఫోరం దదంపుర్వశనైశ్శైలః ॥ ॥1-19॥

తాప్తదా సవిషైర్పష్టః కుపితైషైర్పుహోశిలః ।
జజ్ఞులుః పావకోద్దీష్టాః బిభిదుశ్చ సహస్రధా ॥ ॥1-20॥

యాని చౌషధజాలాని తస్మిన్ జాతాని పర్వతే ।
విషఫ్లూన్యపి నాగానాం న శేకుశ్చమితుం విషమ్ ॥ ॥1-21॥

- భిద్యతేం యం గిరిర్ఘాతైః ఇతి మత్త్వ తపస్వినః ।
తత్స్తా విద్యాధరాష్టస్మాత్ ఉత్సేతుః ప్రీగణైస్సహ ॥ ॥1-22॥
- పానభూమిగతం హిత్వా పైమమాసవభాజనమ్ ।
పాత్రాణి చ మహార్ణాణి కరకాంశ్చ హిరణ్యయాన్ ॥ ॥1-23॥
- లేహ్యమచ్ఛావచాష్టష్ట్యాన్ మాంసాని వివిధాని చ ।
ఆర్ఘ్యభాణి చ చర్మాణి ఖద్గాంశ్చ కనకత్వరూన్ ॥ ॥1-24॥
- కృతకంఠగుణాః క్షీబాః రక్తమాల్యమలేపనాః ।
రక్తాక్షాః పుష్టిరాక్షాశ్చ గగనం ప్రతిపేదిరే ॥ ॥1-25॥
- హోరమాపురకేయూరపారిహార్యధరాప్రీయః ।
విస్మైతాస్పస్మితాష్టమ్భః ఆకాశే రమణైస్సహ ॥ ॥1-26॥
- దర్శయంతో మహావిద్యాం విద్యాధరమహార్థయః ।
సహితాష్టమ్భరాకాశే వీక్షాంచక్రుశ్చపర్వతమ్ ॥ ॥1-27॥
- శుష్మువుశ్చ తదా శబ్దమ్ బుష్టిణాం భావితాత్మనామ్ ।
చారణానాం చ సిద్ధానాం స్థితానాం విమలేం మృంతే ॥ ॥1-28॥
- ఏష పర్వతసంకాశో హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।
తితీర్థతి మహావేగః సముద్రం మకరాలయమ్ ॥ ॥1-29॥
- రామార్థం వానరార్థం చ చికీర్షన్ కర్మదుష్టరమ్ ।
సముద్రస్య పరం పారం దుష్టాపం ప్రాపుత్తమిచ్చతి ॥ ॥1-30॥
- ఇతి విద్యాధరాశ్చుత్వా వచ్ఛేషాం మహాత్మనామ్ ।
తమప్రమేయం దదృషుః పర్వతే వానరర్థభమ్ ॥ ॥1-31॥
- దుధువే చ స రోమాణి చకంపే చాచలోపమః ।
ననాద సుమహానాదం సుమహానివ తోయదః ॥ ॥1-32॥

అనుపూర్వీణా వృత్తం చ లాంగూలం రోమభిశ్చితమ్ ।
ఉత్సత్తమిష్యన్ విచిక్షేప పక్షిరాజ ఇవోరగమ్ ॥

॥1-33॥

తస్య లాంగూలమావిద్ధమ్ ఆత్తవేగస్య పృష్ఠతః ।

దదృశే గరుదేనేవ ప్రియమాణో మహేశారగః ॥

బాహు సంప్రంభయామాస మహోపరిఘుసన్నిభో ।

ససాద చ కపిః కట్టాయం చరణా సంచుకోచ చ ॥

॥1-35॥

సంహృత్య చ భుజో శ్రీమాన్ తదైవ చ శిరోధరామ్ ।

తేజస్సుత్యం తథా వీర్యమ్ ఆవిషేశ స వీర్యవాన్ ॥

మార్గమాలోకయన్ దూరాత్ ఊర్ధ్వం ప్రణిహితేక్షణః ।

రురోధ హృదయే ప్రాణాన్ ఆకాశమవలోకయన్ ॥

॥1-37॥

పద్మాయం దృఢమవస్థానం కృత్యా స కపికుంజరః ।

నికుంచ్య కర్మో హనూమాన్ ఉత్సత్తమిష్యన్ మహోబులః ।

వానరాన్ వానరశ్రేష్ట ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥

॥1-38॥

యథా రాఘువనిరుక్తః శరశ్శ్వసనవిక్రమః ।

గచ్ఛేతద్వద్దమిష్యమి లంకాం రావణపాలితామ్ ॥

॥1-39॥

న హి ద్రుక్ష్యమి యది తాం లంకాయాం జనకాత్మజామ్ ।

అనేవై హి వేగేన గమిష్యమి సురాలయమ్ ॥

॥1-40॥

యది వా త్రిదివే సీతాం న ద్రుక్ష్యమ్యకృతశ్రమః ।

బద్మా రాక్షసరాజానం సమానేష్యమి రావణామ్ ॥

॥1-41॥

సర్వధా కృతకార్యోఽహమ్ ఏష్యమి సహ సీతయా ।

సమానేష్యమి వా లంకాం సముత్సాట్య సరావణామ్ ॥

॥1-42॥

ఏవముక్ష్య తు హనూమాన్ వానరాన్యానరోత్తమః ॥

॥1-43॥

ఉత్సహాతాధ వేగేన వేగవానవిచారయన్ ।
సుపర్ణమివ చాత్మానం మేనే స కపికుంజరః ॥ ॥1-44॥

సముత్పతతి తస్మింస్తు వేగాత్తే నగరోహిణాః ।
సంహృత్య విటపాన్ సర్వాన్ సముత్పేతుస్మంతతః ॥ ॥1-45॥

స మత్తకోయష్టిబకాన్ పాదపాన్ పుష్టశాలినః ।
ఉద్యహనమ్మారువేగేన జగామ విమలేంబరే ॥ ॥1-46॥

ఊరువేగోద్ధతా వృక్షా ముహూర్తం కపిమన్యయుః ।
ప్రస్తితం దీర్ఘమధ్వనం స్వబంధుమివ భాంధవాః ॥ ॥1-47॥

తమూరువేగోన్మధితాః సాలాశ్చాన్యే నగోత్తమాః ।
అనుజగ్నైర్వానూమంతం ఔన్యా ఇవ మహీపతిమ్ ॥ ॥1-48॥

సుపుష్టితాగ్రేర్భహుభిః పాదపైరన్వితః కపిః ।
హానూమాన్ పర్వతాకారః బభూవాద్యుతదర్శనః ॥ ॥1-49॥

సారవంతోఽధ యే వృక్షాః న్యమజ్జన్ లవణాంభసి ।
భయాదివ మహేంద్రస్య పర్వతా వరుణాలయే ॥ ॥1-50॥

స నానాకుసుమైః కీర్తః కపిస్నాంకురకోరకైః ।
పుషుభే మేఘసంకాశః ఖద్యోతైరివ పర్వతః ॥ ॥1-51॥

విముక్తస్య వేగేన ముక్త్య పుష్టాణి తే ద్రుమాః ।
అవశీర్యంత సలిలే నివృత్తాస్మిహృదో యథా ॥ ॥1-52॥

లఘుత్యోపపన్నం తత్ విచిత్రం సాగరేం పతత్ ।
ద్రుమాణాం వివిధం పుష్టం కపివాయుసమీరితమ్ ॥ ॥1-53॥

తారాచితమివాకాశం ప్రబభో స మహోర్ధవః ॥ ॥1-54॥

పుష్టాశ్మేణానుబద్ధేన నానావర్ణేన వానరః ।
బభో మేఘ ఇవాకాశే విద్యుద్గణవిభూషితః ॥ ॥1-55॥

తస్య వేగసమాధూత్తైః పుష్టిస్తోయమదృశ్యత ।
తారాభిరభిరామాభిః ఉదితాభిరివాంబరమ్ ॥ ॥1-56॥

తస్యంబరగతౌ బాహులా దదృశాతే ప్రసారితౌ ।
పర్వతాగ్రాద్వినిష్టౌనౌ పంచాస్యావివ పన్నగౌ ॥ ॥1-57॥

పిబన్నివ బభౌ చాపి సోర్చిజాలం మహోర్భవమ్ ।
పిపాసురివ చాకాశం దదృశే స మహోకపిః ॥ ॥1-58॥

తస్య విద్యుత్ర్పుభాకారే వాయుమార్గానుసారిణః ।
నయనే విప్రకాశేతే పర్వతస్థావివానలౌ ॥ ॥1-59॥

పింగే పింగాళ్లముఖ్యస్య బృహతీ పరిమండలే ।
చక్షుషీ సంప్రకాశేతే చంద్రసూర్యావివోదితౌ ॥ ॥1-60॥

ముఖం నాసికయా తస్య తామ్రయా తామ్రమాబభౌ ।
సంధ్యయా సమఖిస్మిష్టం యథా తత్స్వార్యమణ్ణలమ్ ॥ ॥1-61॥

లాంగూలం చ సమావిధ్యం ప్లవమానస్య శోభతే ।
అంబరే వాయుపుత్రస్య శక్రధ్వజ ఇవోచ్చితః ॥ ॥1-62॥

లాంగూలచక్రేణ మహోన్ శుక్లదంప్రోత్తునిలాత్మజః ।
వ్యరోచత మహోప్రాజ్ఞః పరివేషివ భాస్కరః ॥ ॥1-63॥

స్ఫీగేశే నాతితామ్రేణ రరాజ స మహోకపిః ।
మహాతా దారితేనేవ గిర్మిరైకధాతునా ॥ ॥1-64॥

తస్య వానరసింహస్య ప్లవమానస్య సాగరమ్ ।
కఙ్చాంతరగతో వాయుః జీమూత ఇవ గర్జతి ॥ ॥1-65॥

ఫే యథా నిపతంత్యల్చు హల్యత్తరాంతాద్వినిస్మితా ।
దృశ్యతే సానుబంధా చ తథా స కపికుంజరః ॥ ॥1-66॥

- పతత్వతంగసంకాశః వ్యాయతమ్మిపుచ్ఛే కపిః ।
ప్రవృద్ధ ఇవ మాతంగః కష్టయా బధ్యమానయా ॥ ॥1-67॥
- ఉపరిష్టాచ్ఛరీరేణ చాయయా చావగాఢయా ।
సాగరే మారుతావిష్టా నౌరివాసీత్తదా కపిః ॥ ॥1-68॥
- యం యం దేశం సముద్రస్య జగామ స మహాకపిః ।
స స తస్యారువేగేన సోన్మాద ఇవ లక్ష్యతే ॥ ॥1-69॥
- సాగరస్యార్థిజాలానామ్ ఉరసా శైలవర్షుణామ్ ।
అభిఘ్నంస్తు మహావేగః పుష్టువే స మహాకపిః ॥ ॥1-70॥
- కపివాతశ్చ బలవాన్ మేఘవాతశ్చ నిస్సుతః ।
సాగరం భీమనిర్మాణం కంపయామాసతుర్భుశమ్ ॥ ॥1-71॥
- వికర్షమ్మార్థిజాలాని బృహంతి లవణాంభసి ।
పుష్టువే కపిశార్దూలః వికిరన్నివ రోదసి ॥ ॥1-72॥
- మేరుమందరసంకాశాన్ ఉధ్యతాన్ స మహార్షివే ।
అతిక్రమన్మాహావేగః తరంగాన్ గణయన్నివ ॥ ॥1-73॥
- తస్య వేగసముద్భూతం జలం సజలదం తదా ।
అంబరస్థం విబ్రహ్మజ శారదాభ్రమివాతతమ్ ॥ ॥1-74॥
- తిమినక్రరుషాః కూర్మ దృశ్యంతే వివృతాస్తదా ।
వస్త్రాపకర్షణేనేవ శరీరాణి శరీరిణామ్ ॥ ॥1-75॥
- ప్రవమానం సమీక్ష్యాథ భుజంగాస్నాగరాలయః ।
వ్యోమ్మి తం కపిశార్దూలం సుపర్ల ఇతి మేనిరే ॥ ॥1-76॥
- దశయోజనవిస్తీర్ణా త్రింశద్వోజనమాయతా ।
చాయా వానరసింహస్య జలే చారుతరాఉభవత్ ॥ ॥1-77॥

శ్వేతాభ్రఫునరాజీవ వాయుపుత్రానుగామినీ ।
తస్య సా షుషుబ్ధే ఛాయా వితతా లవణాంభసి ॥ ||1-78||

షుషుబ్ధే స మహాతేజా మహాకాయో మహాకపిః ।
వాయుమార్గే నిరాలంబే పష్టవానివ పర్వతః ॥ ||1-79||

యేనాసా యూతి బలవాన్ వేగేన కపికుంజరః ।
తేన మార్గేణ సహసా ద్రోణీకృత ఇవార్థవః ॥ ||1-80||

అపాతే పష్టిసంఘానాం పష్టిరాజ ఇవ వ్రజన్ ।
హనూమాన్ మేఘజాలాని ప్రకర్షన్ మారుతో యథా ॥ ||1-81||

పాణ్డురారుణవర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ ।
కపినాఱు కృష్ణమాణాని మహాబ్రాణి చకాశిరే ॥ ||1-82||

ప్రవిశన్వభజాలాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః ।
ప్రచ్ఛన్వశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్మీతే ॥ ||1-83||

ప్లవమానం తు తం దృష్ట్యై ప్లవంగం త్వరితం తదా ।
వవర్షుః పుష్పవర్ణాణి దేవగంధర్వదానవః ॥ ||1-84||

తతాప న హి తం సూర్యః ప్లవంతం వానరోత్తమమ్ ।
సిషేవే చ తదా వాయు రామకార్యర్థసిద్ధయే ॥ ||1-85||

బుషయస్తుష్టువుశ్చైనం ప్లవమానం విహయసా ।
జగుశ్చ దేవగంధర్వః ప్రశంసంతో మహాజసమ్ ॥ ||1-86||

నాగాశ్చ తుష్టువుర్వజ్ఞాః రజ్ఞాంసి విబుధాః ఖగాః ।
ప్రేష్ట్య సర్వే కపివరం సహసా విగత్కుమమ్ ॥ ||1-87||

తస్మైన్ ప్లవగశార్థలే ప్లవమానే హనూమతి ।
ఇక్ష్వాకుకులమానార్థీ చిన్తయామస సాగరః ॥ ||1-88||

సాహయ్యం వానరేష్టస్య యది నాహం హనూమతః ।

కరిష్యామి భవిష్యామి సర్వవాచ్యో వివక్షతామ్ ॥ **॥1-89॥**

అహమిజ్ఞాకునాథేన సగరేణ వివర్తితః ।

ఇజ్ఞాకుసచివశ్చయం నావసీదితుమర్హతి ॥ **॥1-90॥**

తథా మయా విధాతవ్యం విత్రమేత యథా కపిః ।

శేషం చ మయి విత్రాన్తః సుఫేనాతిపతిష్యతి ॥ **॥1-91॥**

ఇతి కృత్వా మతిం సాధ్యం సముద్రశ్చనుమమ్మసి ।

హిరణ్యనాభం మైనాకమ్ ఉంచ గిరిసత్తమమ్ ॥ **॥1-92॥**

త్వమిహసురసంఘానాం పాతాళతలవాసినామ్ ।

దేవరాజ్ఞా గిరిశ్రేష్ఠ పరిఘుస్సన్నవేశితః ॥ **॥1-93॥**

త్వమేషాం జాతవీర్యణాం పునరేవోత్సతిష్యతామ్ ।

పాతాళస్యాం ప్రమేయస్య ద్వారమాచృత్య తిష్ఠసి ॥ **॥1-94॥**

తిర్యగుర్వమధశ్చైవ శక్తిస్తై శైలవర్ధితుమ్ ।

తస్మాత్పుంచోదయామి త్వముత్తిష్ఠ గిరిసత్తమ్ ॥ **॥1-95॥**

స ఏష కపిశార్దాలః త్వముపర్యేతి వీర్యవాన్ ।

హనూమాన్ రామకార్యార్థం భీమకర్మా ఖమాప్లతః ॥ **॥1-96॥**

అస్య సాహ్యం మయా కార్యమ్ ఇజ్ఞాకుకులవర్తినః ।

మమ హీజ్ఞాకవః పూజ్యః పరం పూజ్యతమాస్తవ ॥ **॥1-97॥**

కురు సాచివ్యమస్మాకం న నః కార్యమతిక్రమేత్ ।

కర్తవ్యమకృతం కార్యం సతాం మన్యముదీరయేత్ ॥ **॥1-98॥**

సలిలాదూర్ధ్వమత్తిష్ఠ తిష్ఠత్వేష కపిష్టయి ।

అస్మాకమతిధిశ్చైవ పూజ్యశ్చ ప్లవతాం వరః ॥ **॥1-99॥**

చామీకరమహాభ దేవగ్నస్త్రోమైత ।
హనూమాంప్రయి విశ్రాంతః తతశ్చేషం గమిష్యతి ॥ ॥1-100॥

కాకుత్సుస్యానృశంస్యం చ మైధిల్యాశ్చ వివాసనమ్ ।
శ్రేమం చ ప్లవగేష్టస్య సమీక్ష్యోత్థాతుమర్హసి ॥ ॥1-101॥

హిరణ్యనాభో మైవాకః నిశమ్య లవణామ్భసః ।
ఉత్పాత జలాత్మార్థం మహాద్రుమలతాయుతః ॥ ॥1-102॥

స సాగరజలం భిత్యా బభూవాభ్యుత్థితస్తదా ।
యథా జలధరం భిత్యా దీప్తరశిక్ష్మివాకరః ॥ ॥1-103॥

స మహాత్మా ముహూర్తేన పర్వతస్పిలిలావృతః ।
దర్శయామాస శృంగాణి సాగరేణ నియోజితః ॥ ॥1-104॥

శాతకుమ్భునిబైశ్చుంగైః సకిన్మరమహేశారగైః ।
అదిత్యోదయసంకాశైః ఆలిఘద్భిరివామ్భరమ్ ॥ ॥1-105॥

తప్తజామ్భునదైః శృంగైః పర్వతస్య సముత్థితైః ।
అకాశం శప్తసంకాశమ్ ॥ అభవత్మాంచనప్రభమ్ ॥ ॥1-106॥

జాతరూపమయైః శృంగైః భ్రాజమానైస్యయంప్రబైః ।
అదిత్యశతసంకాశః సోఽభవద్దిరిపత్తమః ॥ ॥1-107॥

తముత్థితమసంగేన హనూమానగ్రతస్మితమ్ ।
మధ్య లవణాతోయస్య విష్ణోఽయమితి నిశ్చితః ॥ ॥1-108॥

స తముచ్ఛితమత్యర్థం మహావేగో మహాకపిః ।
ఉరసా పాతయామాస జీముతమివ మారుతః ॥ ॥1-109॥

స తదా పాతితస్తైన కపినా పర్వతోత్తమః ।
బుద్ధ్య తస్య కపేర్వేగం జహర్ష చ నన్న చ ॥ ॥1-110॥

తమాకాశగతం వీరమ్ ఆకాశే సముష్టితః ।
 ప్రీతో హృష్టమనా వాక్యమ్ అబ్రవిత్పర్వతః కపిమ్ ।
 మానుషం ధారయమ్రాపమ్ ఆత్మనశ్చిఖరే స్థితః ॥ ॥1-111॥
 దుష్టరం కృతవాన్మర్గై త్వమిదం వానరోత్తమ్ ।
 నిపత్య మమ శృంగేషు విశ్రమస్య యథాసుఖమ్ ॥ ॥1-112॥
 రాఘువస్య కులే జూతైః ఉదధిః పరివర్తితః ।
 స త్వాం రామహితే యుక్తం ప్రత్యర్థయతి సాగరః ॥ ॥1-113॥
 కృతే చ ప్రతికర్తవ్యమేష ధర్మస్పన్నవాతనః ।
 సోయం త్వత్ప్రతికారార్థి త్వత్సస్మానమర్థతి ॥ ॥1-114॥
 త్వన్నమిత్తమనేనాహాం బహుమానాత్మచోదితః ।
 తిష్ఠ త్వం కపిశార్దూల మయి విశ్రమ్య గమ్యతామ్ ॥ ॥1-115॥
 యోజనానాం శతం చాపి కపిరేష సమాప్తితః ।
 తవ సానుషు విశ్రాంతః శేషం ప్రక్రమతామితి ॥ ॥1-116॥
 తదిదం గ్వావత్స్యాదు క్షణమూలఫలం బహు ।
 తదాస్వాద్య హరిశ్రేష్ట విశ్రాన్తోను గమిష్యసి ॥ ॥1-117॥
 అస్మాకమపి సమ్మిఘః కపిముఖ్య త్వయాస్తి షై ।
 ప్రభ్యాతప్రిషు లోకేషు మహాగుణపరిగ్రహః ॥ ॥1-118॥
 వేగవస్తుః ష్టవవ్తో యే ష్టవగా మారుతాత్మజ ।
 తేషాం ముఖ్యతమం మన్యే త్వామహాం కపికుంజర ॥ ॥1-119॥
 అతిధిః కిల పూజార్థః ప్రాకృతోనోపి విజానతా ।
 ధర్మం జిజ్ఞాసమానేన కిం పునస్యాదృశో మహాన్ ॥ ॥1-120॥
 త్వం హి దేవవరిష్టస్య మారుతస్య మహాత్మనః ।
 పుత్రప్రస్వేవ వేగేన పదృశః కపికుంజర ॥ ॥1-121॥

పూజితే త్వయి ధర్మజ్ఞః పూజాం ప్రాప్తోతి మారుతః ।
తస్మాత్మో పూజనీయో మే శృణు చాప్యత కారణమ్ ॥ ॥1-122॥

పూర్వం కృతయుగే తాత పర్వతాః పణ్ణిణోఽభవన్ ।
తే హి జగ్నైర్మిశస్మర్యాః గరుడానిలవేగినః ॥ ॥1-123॥

తత్స్తేషు ప్రయాతేషు దేవసంఘస్మహర్షిభిః ।
భూతాని చ భయం జగ్నై తేషాం పతనశంకయా ॥ ॥1-124॥

తతః క్రుద్ధస్మహప్రాక్షః పర్వతానాం శతక్రతుః ।
పక్షాన్ చిచ్ఛేద వజ్రేణ తత్త తత్త సహాప్రశః ॥ ॥1-125॥

స మాముపాగతః క్రుద్ధః వజ్రముద్యమ్య దేవరాట్ ।
తతోఽహం సహస్ర క్షిష్టః శ్వసనేన మహాత్మనా ॥ ॥1-126॥

అస్మిన్ లవణతోయే చ ప్రక్షిష్టః ష్టవగోత్తము ।
గుప్తపక్షసమగ్రశ్చ తవ పిత్రాభిరక్షితః ॥ ॥1-127॥

తతోఽహం మానయామి త్వయం మాన్యో హి మమ మారుతః ।
త్వయా మే హ్యాష సంబంధః కపిముఖ్య మహాగుణః ॥ ॥1-128॥

తస్మిన్నేవంగతే కార్య సాగరస్య మమైవ చ ।
ప్రీతిం ప్రీతమనాః కర్తుం త్వమర్థసి మహాకపే ॥ ॥1-129॥

శ్రేమం మోక్షయ పూజాం చ గృహణ కపిసత్తము ।
ప్రీతిం చ బహుమన్యస్య ప్రీతోఽస్మి తవ దర్శనాత్ ॥ ॥1-130॥

ఏవముక్తః కపిశ్రేష్టః తం నగోత్తమమబ్రవీత్ ॥ ॥1-131॥

ప్రీతోఽస్మి కృతమాతిథ్యం మన్యరేషోఽపనీయతామ్ ।
త్వరతే కార్యకాలో మే అహశ్చప్యతివర్తతే ।
ప్రతిజ్ఞా చ మయా దత్తా న స్థాతవ్యమిహాన్తరే ॥ ॥1-132॥

ఇత్యక్యా పాణినా శైలమ్ ఆలభ్య హరిషుంగవః ।
జగామాకాశమావిశ్య వీర్యవాన్ ప్రహసన్నివ ॥

॥1-133॥

స పర్వతసముద్రాభ్యం బహుమానాదవేక్షితః ।
పూజితశ్చోపవన్నాభిః ఆశిర్భూరనిలాత్మజః ॥

॥1-134॥

అధోర్ధ్వం దూరముత్ముత్య హిత్య శైలమహోర్లవౌ ।
పితుః పన్థానమాస్తాయ జగామ విమలేంమృరే ॥

॥1-135॥

భూయశ్చోర్ధ్వగతిం ప్రాప్య గిరిం తమవలోకయన్ ।
వాయుసూనుర్మిరాలమ్మే జగామ విమలేంమృరే ॥

॥1-136॥

తద్వితీయం హనూమతః దృష్ట్య కర్మ సుచుష్మరమ్ ।
ప్రశంసుస్వరాస్పర్య సిద్ధాశ్చ పరమర్థయః ॥

॥1-137॥

దేవతాశ్చభవన్ హృష్టాః తత్త్వాస్తస్య కర్మణా ।
కాంచనస్య సునాభస్య సహస్రాక్షశ్చ వాసవః ॥

॥1-138॥

ఉవాచ వచనం ధీమాన్ పరితోషాత్మగద్దదమ్ ।
సునాభం పర్వతశ్రేష్టం స్వయమేవ శచీపతిః ॥

॥1-139॥

హిరణ్యనాభ శైలేంద్ర పరితుష్టస్మి తే భృశమ్ ।
అభయం తే ప్రయచ్ఛమి తిష్ఠ సౌమ్య యథాసుఖమ్ ॥

॥1-140॥

సాహ్యం కృతం తే సుమహాత్ విక్రాన్తస్య హనూమతః ।
క్రమతో యోజనశతం నిర్భయస్య భయే సతి ॥

॥1-141॥

రామశ్రైష హి దూత్యేన యాతి దాశరథేర్వరిః ।
సత్రీయం కుర్వతా తస్య తోషితోఽస్మి దృఢం త్వయా ॥

॥1-142॥

తతః ప్రహర్షమగమత్ విపులం పర్వతోత్తమః ।
దేవతానాం పతిం దృష్ట్య పరితుష్టం శతక్రతుమ్ ॥

॥1-143॥

స వై దత్తవరషైలః బభూవావస్థితస్తదా ।
హనూమాంశ్చ ముహూర్తేన వ్యతిచక్రామ సాగరమ్ ॥ ॥1-144॥

తతో దేవాస్పగ్నర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్థయః ।
అబ్మివన్మార్యసంకాశాం సురసాం నాగమాతరమ్ ॥ ॥1-145॥

అయం వాతాత్మజశ్రీమాన్ ప్లవతే సాగరోపరి ।
హనూమాన్నామ తస్య త్వం ముహూర్తం విష్ణుమాచర ॥ ॥1-146॥

రాక్షసం రూపమాస్తాయ సుఫురం పర్వతోపమమ్ ।
దంప్రౌకరాణం పింగాక్షం వక్రం కృత్వా నభస్సమమ్ ॥ ॥1-147॥

బలమిచ్ఛామహే జ్ఞాతుం భూయశ్చాస్య పరాక్రమమ్ ।
త్వం విజేష్యత్వపాయేన విషాదం వా గమిష్యతి ॥ ॥1-148॥

ఏవముక్తా తు సా దేవీ దైవతైరభిసత్కృతా ।
సముద్రమధ్య సురసా బిభ్రతీ రాక్షసం వపుః ॥ ॥1-149॥

వికృతం చ విరూపం చ సర్వస్య చ భయావహమ్ ।
ప్లవమానం హనూమాన్తమ్ ఆవృత్యేదమువాచ హ ॥ ॥1-150॥

మమ భక్షః ప్రదిష్టస్త్యమ్ రఃశ్వరైర్వానరర్థభః ।
అహం త్వా భక్షయిష్యామి ప్రవిశేదం మమాననమ్ ॥ ॥1-151॥

ఏవముక్తస్మిరసయా ప్రాంజలిర్వానరర్థభః ।
ప్రహృష్టవదనశ్రీమాన్ ఇదం వచనమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥1-152॥

రామో దాశరథిర్వామ ప్రవిష్టో దళ్మకావనమ్ ।
లక్ష్మీనేన సహ భూత్రా వైదేహ్య చాపి భార్యయా ॥ ॥1-153॥

అవ్యక్తార్యవిషక్తస్య బద్ధవైరస్య రాక్షషైః ।
తస్య సీతా హృతా భార్య రావణేన యశస్వినీ ॥ ॥1-154॥

తస్యాస్యకాశం దూతోఽహం గమిష్యై రామశాసనాత్ |
కర్తుమర్దుసి రామస్య సాహ్యం విషయవాసిని ||1-155||

అధవా మైథిలీం దృష్ట్యై రామం చాక్షిష్టకారిణామ్ |
అగమిష్యామి తే వక్తం సత్యం ప్రతిశృంగోమి తే ||1-156||

ఏవముక్తా హనూమతా సురసా కామరూపిణి |
అబ్రవీన్నతివర్తేన్నాం కళ్చిదేష వరో మమ ||1-157||

తం ప్రయాంతం సముద్యోక్ష్య సురసా వాక్యమబ్రవీత్ |
బలం జిజ్ఞాసమానా వై నాగమాతా హనూమతః ||1-158||

ప్రవిశ్య వదనం మేంద్య గంతవ్యం వానరోత్తమ్ |
వర ఏష పురా దత్తః మమ ధాత్రేతి సత్వరా ||1-159||

వ్యాదాయ వక్తం విపులం స్థితా సా మారుతేః పురః |
ఏవముక్తస్యురసయా క్రుద్భో వానరపుంగవః ||1-160||

అబ్రవీత్సురు వై వక్తం యేన మాం విషహిష్యనే |
ఇత్యక్త్వ సురసాం క్రుద్భః దశయోజనమాయతః ||1-161||

దశయోజనవిస్తారః బభూవ హనుమాంస్తదా |
తం దృష్ట్యై మేఘసంకాశం దశయోజనమాయతమ్ ||1-162||

చకార సురసాచాస్యం వింశద్వోజనమాయతమ్ |
తాం దృష్ట్యై విష్ణుతాస్యం తు వాయుపుత్రస్యుబ్దిమాన్ ||1-163||

హనూమాంస్త తతః క్రుద్భః త్రింశద్వోజనమాయతః |
చకార సురసా వక్తం చత్వారింశత్తఫోచ్ఛితమ్ ||1-164||

బభూవ హనూమాన్వీరః పంచాశద్వోజనోచ్ఛితః |
చకార సురసా వక్తం షష్ఠియోజనమాయతమ్ ||1-165||

తదైవ హనూమాన్ వీరః సప్తలీయోజనోచ్ఛితః ।
చకార సురసా వక్తం అశీతీయోజనాయతమ్ ॥ 1-166॥

హనూమానచలప్రభ్యః నవతీయోజనోచ్ఛితః ।
చకార సురసా వక్తం శతయోజనమాయతమ్ ॥ 1-167॥

తద్వష్టో వ్యాదితం త్వాస్యం వాయుపుత్రస్సుబుద్ధిమాన్ ।
దీర్ఘజిహ్వాం సురసయా సుఫోరం నరకోపమమ్ ।
సుసంజీవ్యత్వనః కాయం బభూవాంగుష్ఠమాత్రకః ॥ 1-168॥

సోత్రభిపత్యాశు తద్వక్తం నిష్పత్య చ మహాజవః ।
అన్తరిక్షే స్థితశ్రీమాన్ ఇదం వచనమబ్రహ్మిత్ ॥ 1-169॥

ప్రవిష్టోత్రస్మి హి తే వక్తం దాక్షాయణి నమోత్రస్తు తే ।
గమిష్య యత్ర వైదేహి సత్యశ్చాసీద్వరస్తవ ॥ 1-170॥

తం రృష్టో వదనాన్మక్తం చాప్తం రాహలముఖాదివ ।
అబ్రవిత్సురసా దేవి స్వేన రూపేణ వానరమ్ ॥ 1-171॥

అర్థసిద్ధ్య హరిశ్రేష్ట గచ్ఛ సామ్య యథాసుఖమ్ ।
సమానయస్య వైదేహిం రాఘువేణ మహాత్వనా ॥ 1-172॥

తత్తుతీయం హనూమతః దృష్టో కర్మ సుదుష్టరమ్ ।
సాధు సాధ్యతి భూతాని ప్రశశంసుష్టదాహరిమ్ ॥ 1-173॥

స సాగరమనాధృష్యమ్ అభ్యేత్య వరుణాలయమ్ ।
జగామాకాశమావిశ్య వేగేన గరుడోపమః ॥ 1-174॥

సేవితే వారిధారాభిః పత్రైశ్చ నిషేవితే ।
చరితే కైశికాచార్యైః ఐరావతనిషేవితే ॥ 1-175॥

సింహకుంజరశార్దూలపతగోరగవాహనైః ।
విమానైస్నంపతద్భిశ్చ విమలైస్సుమలంకృతే ॥ 1-176॥

వజ్రాశనిసమాఘ్రైః పావకైరుపశోభితే ।
కృతపుణైర్వైర్వహభాగైః స్వర్గజిద్యిరలంకృతే ॥

॥1-177॥

వహాతా హవ్యమత్యర్థం సేవితే చిత్రభానునా ।
గ్రహానక్షత్రచప్రార్గ్రతారాగణావిభూషితే ॥

॥1-178॥

మహార్షిగణగంధర్వనాగయక్షసమాకులే ।
వివిక్తే విమలే విశ్వే విశ్వావసునిషేవితే ॥

॥1-179॥

దేవరాజగజాక్రాన్తే చప్రసూర్యపథే శివే ।
వితానే జీవలోకస్య వితతే బ్రహ్మనిర్మితే ॥

॥1-180॥

బహుళస్నేవితే వీరైః విద్యాధరగణైర్వైరైః ।
జగామ వాయుమార్గే తు గరుత్మానివ మారుతిః ॥

॥1-181॥

ప్రదృష్యమానస్సర్వత్ర హమామాన్ మారుతాత్మజః ।
భేజేఉమ్మరం నిరాలమ్మం లంబపక్ష ఇవాద్రిరాట్ ॥

॥1-182॥

ప్లవమానం తు తం దృష్ట్యా సింహికా నామ రాక్షసీ ।
మనసా చిన్తయామాస ప్రపుధ్యా కామరూపిణీ ॥

॥1-183॥

అద్య దీర్ఘస్య కాలస్య భవిష్యామ్యహమాశితా ।
ఇదం హి మే మహాత్మత్వం చిరస్య వశమాగతమ్ ॥

॥1-184॥

ఇతి సంచింత్య మనసా ఛాయామస్య సమాక్షిపత్త్ ।
ఛాయాయం గృహ్యమాణాయం చిన్తయామాస వానరః ॥

॥1-185॥

సమాక్షిప్తోఉస్మి సహసా పంగుకృతపరాక్రమః ।
ప్రతిలోమేన వాతేన మహానారివ సాగరే ॥

॥1-186॥

తిర్యగుర్వమధశ్చైవ వీక్షమాణస్తతః కపిః ।
దదర్శ స మహాత్మత్వమ్ ఉత్థితం లవణామ్మసి ॥

॥1-187॥

తద్వష్టో చిన్తయామాస మారుతిర్యకృతావనమ్ ।
కపిరాజేన కథితం సత్యమ్ అధ్యతదర్శనమ్ ॥ ॥1-188॥

ఛాయాగ్రాహి మహావీర్యం తదిదం నాత్ర సంశయః ।
స తాం బుద్ధ్యర్థతత్త్వేన సింహికాం మతిమాన్ కపిః ।
వ్యవర్థత మహాకాయః ప్రావృషీవ బలాహకః ॥ ॥1-189॥

తస్య సా కాయముద్వీక్ష్య వర్ధమానం మహాకపేః ।
వక్త్రం ప్రసారయామాస పాతాళాన్తరసన్నిభమ్ ॥ ॥1-190॥

ఘనరాజీవ గర్జంతీ వానరం సమభిద్రవత్ ॥ ॥1-191॥
స దదర్శ తతస్తస్య వివృతం సుమహాన్ముఖమ్ ।
కాయమాత్రం చ మేధావీ మర్మాణి చ మహాకపిః ॥ ॥1-192॥

స తస్య వివృతే వక్త్రే వజ్రసంహననః కపిః ।
సంక్షిప్య ముహరాత్మానం నిష్పాత మహాబలః ॥ ॥1-193॥

ఆస్యే తస్య నిమజ్జంతం దదృషుః సిద్ధచారణాః ।
గ్రస్యమానం యథా చంద్రం పూర్ణం పర్వతి రాహలణా ॥ ॥1-194॥

తతస్తస్య నవైస్త్రీక్షేః మర్మాణ్యత్పూత్య వానరః ।
ఉత్పాతాధ వేగేన మనస్సంపాతవిక్రమః ॥ ॥1-195॥

తాం తు దృష్టో చ ధృత్యా చ దాక్షిణ్యేన నిపాత్య చ ।
స కపిప్రవరో వేగాత్ వవుఢే పునరాత్మవాన్ ॥ ॥1-196॥

హృతహృత్ సా హమామతా పపాత విధురాంభసి ।
తాం హతాం వానరేణాపు పతితాం వీక్ష్య సింహికామ్ ।
భూతాన్యకాశచారీణి తమూచుః ష్టవగోత్తమమ్ ॥ ॥1-197॥

- భీమమద్య కృతం కర్మ మహాత్మ్యం త్వయా హతమ్ |
సాధయార్థమఖిప్రేతమ్ అరిష్టం ప్లవతాం వర || 1-198||
- యస్య త్వేతాని చత్వారి వానరేంద్ర యథా తవ |
ధృతిర్షిర్మిర్దాక్ష్యం స్వకర్మము న సీదతి || 1-199||
- స తైస్యంబావితః పూజ్యః ప్రతిష్ఠాపన్మాపయోజనః |
జగామాకాశమావిశ్య పన్నగాశనవత్ కపిః || 1-200||
- ప్రాప్తభూయష్టపారమ్త సర్వతః ప్రతిలోకయన్ |
యోజనానాం శతస్యంతే వనరాజిం దదర్మ సః || 1-201||
- దదర్మ చ పతన్నేవ వివిధద్రుమభూషితమ్ |
ద్విషం శాఖామృగశ్రేష్టః మలయోపవనాని చ || 1-202||
- సాగరం సాగరానూపం సాగరానూపజాన్ ద్రుమాన్ |
సాగరస్య చ పత్రీనాం ముఖాన్యపి విలోకయన్ || 1-203||
- స మహామేఘసంకాశం సమీక్ష్యాత్మానమాత్మవాన్ |
నిరుంధంతమివాకాశం చకార మతిమాన్ మతిమ్ || 1-204||
- కాయవృద్ధిం ప్రవేగం చ మమ దృష్ట్యైవ రాక్షసాః |
మయి కౌతూహలం కుర్మః ఇతి మేనే మహోకపిః || 1-205||
- తతశ్వరీరం సంక్షిప్య తన్మహింధరసన్నిభమ్ |
పునః ప్రకృతిమాపేదే వీతమోహ ఇవాత్మవాన్ || 1-206||
- తద్రూపమతిసంక్షిప్య హనూమాన్ ప్రకృతో స్థితః |
త్రీన్ క్రమానివ విక్రమ్య బలివీర్యహరో హరిః || 1-207||
- స చారునానావిధరూపధారీ, పరం సమాసాద్య సముద్రతీరమ్ |
పరైరశక్యః ప్రతిష్ఠాపన్మాపః, సమీక్షితాత్మా సమవేక్షితార్థః || 1-208||

తతస్య లంబస్య గిరేస్యమృధ్నే, విచిత్రకూటే నిషపాత కూటే ।

సకేతకోద్దాలకనాలికేరే, మహాగ్రికూటప్రతిమో మహాత్మా ॥ ॥1-209॥

తతస్తు సంప్రాప్య సముద్రతీరం, సమీక్ష్య లంకాం గిరివర్యమూర్ఖ్యై ।

కపిస్తు తస్మిన్నిషపాత పర్వతే, విధూయ రూపం వ్యధయన్యాగద్విజాన్ ॥ ॥1-210॥

స సాగరం దానవపన్నగాయుతం, బలేన వికమ్య మహేశార్థిమాలినమ్ ।

నిషత్య తీరే చ మహేశాదధేష్టదా, దదర్శ లంకామమరావతీమివ ॥ ॥1-211॥

ఇతాంర్ణేత్రిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ణే ప్రథమస్సర్థః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై ద్వాతీయస్తుర్ధః

స సాగరమనాధృష్యమ్ అతిక్రమ్య మహాబలః ।
త్రికూట శిఖరే లంకాం ప్సితాం స్వస్తో దదర్శ హ ॥ ||2-1||

తతః పాదపముక్తేన పుష్పవర్షేణ వీర్యవాన్ ।
అభివృష్టస్థీతస్తత్త్రత బభో పుష్పమయో యథా ॥ ||2-2||

యోజనానాం శతం శ్రీమాన్ తీర్మాప్యత్తమవిక్రమః ।
అనిశ్వసన్ కపిస్తత్త న గ్లానిమధిగచ్ఛతి ॥ ||2-3||

శతాన్యహం యోజనానాం క్రమేయం సుబహూన్యపి ।
కిం పునస్సాగరస్యాపం సంఖ్యాతం శతయోజనమ్ ॥ ||2-4||

స తు వీర్యవతాం త్రేష్ఠః ప్లవతామపి చోత్తమః ।
జగామ వేగవాన్ లంకాం లంఘయిత్వా మహాదధిమ్ ॥ ||2-5||

శాద్వలాని చ నీలాని గండవస్తి వనాని చ ।
గండవస్తి చ మధ్యేన జగామ నగవస్తి చ ॥ ||2-6||

శైలాంశ్చ తరుసంఖన్మాన్ వనరాజీశ్చ పుష్పితాః ।
అభిచక్రామ తేజస్వీ హనూమాన్ ప్లవగర్భభః ॥ ||2-7||

స తస్మిన్నచలే తిష్ఠన్ వనాన్యపవనాని చ ।
స నగాగ్రే చ తాం లంకాం దదర్శ పవనాత్మజః ॥ ||2-8||

సరళాన్ కర్ణికారాంశ్చ ఖర్జారాంశ్చ సుపుష్పితాన్ ।
ప్రియాలాన్ ముచుళిందాంశ్చ కుటజాన్ కేతకానపి ॥ ||2-9||

ప్రియంగూన్ గన్ధపూర్ణాంశ్చ నీపాన్ సప్తచ్ఛదాంప్తధా ।
అసనాన్ కోవిదారాంశ్చ కరవీరాంశ్చ పుష్పితాన్ ॥ ||2-10||

పుష్పభారనిబద్ధాంశ్చ తథా ముకుళితానపి ।
పాదపాన్ విహగాకీర్ణాన్ పవనాధూతమస్తకాన్ ॥ ||2-11||

హంసకారణ్ణవాకీర్లాః వాపిః పదోగైత్పులాయుతాః ।
అక్రీడాన్ వివిధాన్ రమ్యాన్ వివిధాంశ్చ జలాశయాన్ ॥ ॥2-12॥

సంతతాన్ వివిధైర్వ్యక్తేః సర్వర్తుఫలపుష్పిత్తైః ।
ఉద్యానాని చ రమ్యాణి దదర్మ కపికుంజరః ॥ ॥2-13॥

సమాసాద్య చ లక్ష్మీవాన్ లంకాం రావణాపాలితామ్ ।
పరిభాభిస్పపద్మాభిః సోత్పులాభిరలంకృతామ్ ॥ ॥2-14॥

సీతాపహరణాత్తేన రావణేన సురక్షితామ్ ।
సమన్మాద్యిచరద్భిశ్చ రాక్షసైరుగ్రధన్యాభిః ॥ ॥2-15॥

కాంచనేనావృతాం రమ్యాం ప్రాకారేణ మహాపురీమ్ ।
గృహైశ్చ గ్రహసంక్షేపః శారదామృదసన్నిభైః ॥ ॥2-16॥

పాణ్ణురాభిః ప్రతోళీభిః ఉచ్చాభిరభిసంవృతామ్ ।
అట్టులకశతాకీర్లాం పతాకాధ్వజమాలినీమ్ ॥ ॥2-17॥

తోరణైః కాంచనైర్వైణైః లతాపంక్తివిచిత్రితైః ।
దదర్మ హనుమాన్ లంకాం దివి దేవపురీమివ ॥ ॥2-18॥

గిరిమూర్ఖు స్థితాం లంకాం పాణ్ణురైర్భవనైష్ట్యైః ।
దదర్మ స కపిశ్రేష్టః పురమాకాశగం యథా ॥ ॥2-19॥

పాలితాం రాక్షసైష్టైన నిర్మితాం విశ్వకర్మణా ।
ష్టువమానామివాకాశే దదర్మ హనుమాన్ పురీమ్ ॥ ॥2-20॥

వప్రప్రాకారజఘనాం విపులామృనవామృరామ్ ।
శతఫ్మీవులకేశాన్తామ్ అట్టులకవతంసకామ్ ।
మనసేవ కృతాం లంకాం నిర్మితాం విశ్వకర్మణా ॥ ॥2-21॥

ద్వారముత్తరమాసాద్య చిన్తయామాస వానరః ॥ ॥2-22॥

కైలాసశిఖరప్రభాయ్మ ఆలిఖన్తిమివామ్భరమ్ ।
ఢీయమానామివాకాశమ్ ఉచ్చిత్తైర్భవనోత్తమైః ॥ ॥2-23॥

సంపూర్ణాం రాక్షసైర్భోర్తైః నాగైర్భోగవతీమివ ।
అచిన్యాం సుకృతాం స్పృష్టాం కుబేరాధ్యపితాం పురా ॥ ॥2-24॥

దంప్రిభిర్భుహలభిశ్శుర్తైః శూలపట్టిసపొణిభిః ।
రక్షితాం రాక్షసైర్భోర్తైః గుహామాశీవిషైరివ ॥ ॥2-25॥

తస్యాశ్చ మహాతీం గుష్టిం సాగరం చ నిరీక్ష్య సః ।
రావణం చ రిపుం ఫోరం చిన్తయామాన వానరః ॥ ॥2-26॥

ఆగత్యాపీహ హరయః భవిష్యన్ని నిరద్భకాః ।
న హి యుద్ధేన వై లంకా శక్య జేతుం సురైరపి ॥ ॥2-27॥

ఇమాం తు విషమాం దుర్గాం లంకాం రావణపాలితామ్ ।
ప్రాప్యపి స మహాబాహుః కీం కరిష్యతి రాఘవః ॥ ॥2-28॥

అవకాశో న సాన్వస్య రాక్షసేష్యభిగమ్యతే ।
న దానస్య న భేదస్య వైవ యుద్ధస్య దృశ్యతే ॥ ॥2-29॥

చతుర్ధామేవ హి గతిః వానరాణాం మహాత్మనామ్ ।
వాలిపుత్రస్య నీలస్య మమ రాజుశ్చ ధీమతః ॥ ॥2-30॥

యావజ్జ్ఞానామి వైదేహిం యది జీవతి వా న వా ।
తత్తైవ చిన్తయిష్యమి దృష్ట్యై తాం జనకాత్మజామ్ ॥ ॥2-31॥

తతస్య చిన్తయామాన ముహూర్తం కపికుంజరః ।
గిరిశ్శంగే స్థితస్తస్మిన్ రామస్యభ్యదయే రతః ॥ ॥2-32॥

అనేన రూపేణ మయా న శక్య రక్షసాం పురీ ।
ప్రవేష్యం రాక్షసైర్భుష్టాః క్రూరైర్భులసమన్వితైః ॥ ॥2-33॥

ఉగ్రోజసో మహావీర్యః బలవస్తుశ్చ రాక్షసాః ।
వంచనీయా మయా సర్వే జానకీం పరిమార్గతా ॥ ॥2-34॥

లక్ష్మీలక్ష్మీణ రూపీణ రాత్రే లంకాపురీ మయా ।
ప్రవేష్టిం ప్రాప్తకాలం మే కృత్యం సాధయితుం మహాత్ ॥ ॥2-35॥

తాం పురీం తాదృషీం దృష్ట్యై దురాధర్మం సురాసురైః ।
హనూమాంశ్చింతయామాస వినిశ్చిత్య ముహుర్ముహుః ॥ ॥2-36॥

కేనోపాయేన పశ్యేయం మైథిలీం జనకాత్మజామ్ ।
అదృష్టౌ రాక్షసేంద్రీణ రావణేన దురాత్మనా ॥ ॥2-37॥

న వినశ్యేత్స్రథం కార్యం రామస్య విదితాత్మనః ।
ఏకామేకశ్చ పశ్యేయం రహితే జనకాత్మజామ్ ॥ ॥2-38॥

భూతాశ్చర్థా విపద్యన్నే దేశకాలవిరోధితాః ।
విక్కబం దూతమాసాద్య తమస్మార్యోదయే యథా ॥ ॥2-39॥

అర్థానర్థాన్తరే బుధ్మిః నిశ్చితాపి న శోభతే ।
ఘూతయన్ని హి కార్యాణి దూతాః పణ్ణితమానినః ॥ ॥2-40॥

న వినశ్యేత్స్రథం కార్యం వైకవ్యం న కథం భవేత్ ।
లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్ ॥ ॥2-41॥

మయి దృష్టే తు రక్షోభిః రామస్య విదితాత్మనః ।
భవేద్వ్యర్థమిదం కార్యం రావణానర్థమిచ్ఛతః ॥ ॥2-42॥

న హి శక్యం క్వచిత్ స్థాతుమ్ అవిజ్ఞాతేన రాక్షసైః ।
అపి రాక్షసరూపీణ కిముతాన్యేన కేనచిత్ ॥ ॥2-43॥

వాయురఘ్యత్ నాజ్ఞాతః చరేదితి మతిర్ముమ ।
న హ్యస్తవిదితం కించిత్ రాక్షసానాం బలీయసామ్ ॥ ॥2-44॥

ఇహాహం యది తిష్ఠామి స్వేన రూపేణ సంవృతః ।
వినాశముపయాస్యామి భర్తురర్థశ్చ హీయతే ॥ ॥2-45॥

తదహం స్వేన రూపేణ రజన్యం ప్రాస్వతాం గతః ।
లంకామధిపతిష్యామి రాఘవస్యార్థసిద్ధయే ॥ ॥2-46॥

రావణస్య పురీం రాత్రో ప్రవిశ్య సుమరాసదామ్ ।
విచిన్యన్ భవనం సర్వం ద్రజ్ఞామి జనకాత్మజామ్ ॥ ॥2-47॥

ఇతి సంచిన్య హనుమాన్ సూర్యస్యస్తమయం కపిః ।
ఆచకాంక్షే తదా వీరః వైదేహ్య దర్శనోత్సుకః ॥ ॥2-48॥

సూర్యే చాస్తం గతే రాత్రో దేహం సంక్షిప్య మారుతిః ।
వృషదంశకమాత్రస్నన్ బభూవాద్యుతదర్శనః ॥ ॥2-49॥

ప్రదోషకాలే హనుమాన్ తూర్పుముత్సుత్య వీర్యవాన్ ।
ప్రవివేశ పురీం రమ్యం సువిభక్తమహోపథామ్ ॥ ॥2-50॥

ప్రాసాదమాలావితతాం ప్తంబైః కాంచనరాజతైః ।
శాతకుంభమయైర్జ్ఞతైః గంధర్వనగరోపమామ్ ॥ ॥2-51॥

సప్తభూమాష్టభూమైశ్చ స దదర్శ మహాపురీమ్ ।
తలైస్నుటికసంకీర్ణైః కార్త్రస్వరవిభూషితైః ॥ ॥2-52॥

వైడూర్యమణిచిత్రైశ్చ ముక్తాజాలవిభూషితైః ।
తలైష్టుపుభిరే తాని భవనాన్యత్ర రక్షసామ్ ॥ ॥2-53॥

కాంచనాని విచిత్రాణి తోరణాని చ రక్షసామ్ ।
లంకాముద్యోతయామాసుః సర్వతస్మమలంకృతామ్ ॥ ॥2-54॥

అచిన్యమద్యుతాకారాం దృష్టై లంకాం మహాకపిః ।
ఆసీద్యేషణ్ణో హృష్టశ్చ వైదేహ్య దర్శనోత్సుకః ॥ ॥2-55॥

స పాణ్ణురోద్విధవిమానమాలినీం,
మహార్థజామ్యానదజాలతోరణామ్ ।
యశస్వినీం రావణబాహుపాలితాం,
జ్ఞపాచరైర్భిమబలైస్పమావృతామ్ ॥2-56॥

చంద్రోత్తిషి సాచివ్యమివాస్య కుర్వన్, తారాగణైర్మధ్యగతో విరాజన్ ।
జ్యోత్స్మావితానేన వితత్య లోకమ్, ఉత్తిష్ఠతే నైకసహస్రరశ్మిః ॥ ॥2-57॥

శంఖప్రభం క్షీరమృణాలవర్ణమ్, ఉధ్యమానం వ్యవభాసమానమ్ ।
దదర్శ చస్తం స హరిప్రపీరః, పోష్ణాయమానం సరసీవ హంసమ్ ॥ ॥2-58॥

ఇతాకర్మైతిమద్రామాయసేతికావైసుందరకాండేభ్వతీయస్పర్ణః

అథ శీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ణే తృతీయస్వర్డః

స లంబశిఖరే లంబే లంబతోయదసన్నిభే ।
సత్యమాస్తాయ మేధావీ హమూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ॥3-1॥

నిశి లంకాం మహాసత్యః వివేశ కపికుంజరః ।
రఘ్యకానవతోయాధ్యం పురీం రావణాపాలితామ్ ॥ ॥3-2॥

శారదాంబుధరప్రభ్యః భవవైరుపశోభితామ్ ।
సాగరోపమనిరోషాం సాగరానిలసేవితామ్ ॥ ॥3-3॥

సుపుష్టబలసంఘుష్టాం యదైవ విటపావతీమ్ ।
చారుతోరణనిర్యాహం పాణ్ణురద్వారతోరణామ్ ॥ ॥3-4॥

భుజగాచరితాం గుప్తాం శుభాం భోగవతీమివ ।
తాం సవిద్యద్భునాకీర్ణాం జ్యోతిర్మాద్ననిషేవితామ్ ॥ ॥3-5॥

మందమారుతసంచారాం యథేంద్రస్యమరావతీమ్ ।
శాతకుంభేన మహాతా ప్రాకారేణాభిసంవృతామ్ ॥ ॥3-6॥

కింకిణీజాలఫొషాభిః పతాకాభిరలంకృతామ్ ।
ఆసాద్య సహసా హృష్టః ప్రాకారమభిషేదివాన్ ॥ ॥3-7॥

విస్కృయావిష్టహృదయః పురీమాలోక్య సర్వతః ।
జాంబువదమర్మేర్మార్మేః వైదూర్యకృతవేదికైః ॥ ॥3-8॥

వజ్రస్ఫుటికముక్తాభిః మణికుట్టిమభూషితైః ।
తప్తహటకనిర్యాషైః రాజతామలపాణ్ణురైః ॥ ॥3-9॥

వైదూర్యకృతసోపానైః స్ఫూటికాస్తరపాంసుభిః ।
చారు సంజవనోషేతైః ఖమివోత్పతితైష్టైః ॥ ॥3-10॥

క్రోంచబర్లీణసంఘుష్టైః రాజహంసనిషేవితైః ।
తూర్యభరణనిరోషైః సర్వతః ప్రతినాదితామ్ ॥ ॥3-11॥

వస్తోకసారాప్రతిమాం తాం వీష్ణు నగరీం తతః ।
ఖమివోత్సతితుం కామాం జహర్న హనుమాన్ కపిః ॥ ॥3-12॥

తాం సమీక్ష్య పురీం రమ్యాం రాక్షసాధిపతేశ్వరుభామ్ ।
అనుత్తమామృద్ధియుతాం చిన్తయామాస వీర్యవాన్ ॥ ॥3-13॥

నేయమన్యేన నగరీ శక్య ధర్మయితుం బలాత్ ।
రక్షితా రావణాబలైః ఉద్యతాయుధధారిభిః ॥ ॥3-14॥

కుముదాంగదయోర్వాపి సుపేణస్య మహాకపేః ।
ప్రసిద్ధేయం భవేధుభామిః మైందద్వివిదయోరపి ॥ ॥3-15॥

వివస్వతస్తమాజస్య హరేశ్చ కుశపర్వతాః ।
బుక్షస్య కేతుమాలస్య మమ చైవ గతిర్భవేత్ ॥ ॥3-16॥

సమీక్ష్య తు మహాబాహుః రాఘువస్య పరాక్రమమ్ ।
లక్ష్మీణస్య చ విక్రాంతమ్ అభవత్ ప్రీతిమాన్ కపిః ॥ ॥3-17॥

తాం రత్నవసనోపేతాం కోష్టగారావతంసకామ్ ।
యంత్రాగారస్తనీమృద్ధాం ప్రమదామివ భూషితామ్ ॥ ॥3-18॥

తాం నష్టతిమిరాం దీప్తైః భాస్వరైశ్చ మహాగృహైః ।
నగరీం రాక్షసేంద్రస్య దదర్శ స మహాకపిః ॥ ॥3-19॥

అథ సా హరిశార్ధాలం ప్రవిశంతం మహాబలమ్ ।
నగరీ స్వేన రూపేణ దదర్శ పవనాత్మజమ్ ॥ ॥3-20॥

సా తం హరివరం దృష్ట్యై లంకా రావణాపాలితా ।
స్వయమేవోత్థితా తత్త వికృతానన దర్శనా ॥ ॥3-21॥

పురస్తాత్ కపివర్యస్య వాయుసూనోరతిష్ఠత ।
ముంచమానా మహానాదమ్ అబ్రవీత్పవనాత్మజమ్ ॥ ॥3-22॥

కష్టం కేవ చ కార్యణ ఇహ ప్రాప్తి వనాలయ |
కథయస్వేహ యత్తత్వం యావత్ర్యాణా ధరంతితే || ॥3-23॥

న శక్యం ఖల్యియం లంకా ప్రవేష్టం వానర త్వయ |
రక్షితా రావణాబలైః అభిగుప్తా సమంతతః || ॥3-24॥

అథ తామబ్రవీద్విరః హనూమానగ్రతస్థితామ్ |
కథయష్యామి తే తత్వం యన్మాం త్వం పరిపుచ్ఛసి || ॥3-25॥

కా త్వం విరూపనయనా పురద్వారేవ తిష్ఠసి |
కిమర్థం చాపి మాం రుద్ధ్య నిర్భర్ష్యయసి దారుణా || ॥3-26॥

హనూమద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ |
ఉవాచ వచనం క్రుద్ధా పరుషం పవనాత్మజమ్ || ॥3-27॥

అహం రాక్షసరాజస్య రావణస్య మహాత్మనః |
ఆజ్ఞాప్రతీక్షా దుర్ధర్షా రక్షామి నగరీమిమామ్ || ॥3-28॥

న శక్యా మామవజ్ఞాయ ప్రవేష్టం నగరీ త్వయ |
అద్య ప్రాణైః పరిత్వకః స్వప్యసే నిహతో మయా || ॥3-29॥

అహం హి నగరీ లంకా స్వయమేవ ష్టవంగమ |
సర్వతః పరిరక్షామి హ్యతత్తే కథితం మయా || ॥3-30॥

లంకాయ వచనం శ్రుత్వా హనూమాన్ మారుతాత్మజః |
యత్నవాన్ స హరిశ్రేష్టః స్థితశ్చైల ఇవాపరః || ॥3-31॥

స తాం ప్రీరూపవికృతాం దృష్ట్య వానరపుంగవః |
అబభాషేఽథ మేధావీ సత్వవాన్ ష్టవగర్భభః || ॥3-32॥

ద్రక్షాయమి నగరీం లంకాం సాట్టప్రాకారతోరణామ్ |
ఇత్యర్థమిహ సంప్రాప్తః పరం కాతూహలం హి మే || ॥3-33॥

వనామ్యపవనానీహ లంకాయః కానవాని చ ।
సర్వతో గృహముఖ్యాని ద్రష్టుమాగమనం హి మే ॥ ॥3-34॥

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ ।
భూయ ఏవ పునర్వాక్యం బభాషే పరుషాక్షరమ్ ॥ ॥3-35॥

మామనిర్మిత్య దుర్భుద్ధే రాక్షసేశ్వరపాలితా ।
న శక్యమద్య తే ద్రష్టుం పురీయం వానరాధము ॥ ॥3-36॥

తతః స కపిశార్దూలః తామువాచ నిశాచరీమ్ ।
దృష్ట్యై పురీమిమాం భద్రే పునర్వాస్యై యథాగతమ్ ॥ ॥3-37॥

తతః కృత్వా మహానాదం సా వై లంకా భయావహమ్ ।
తలేన వానరజ్రేష్టం తాడయామాస వేగితా ॥ ॥3-38॥

తతస్య కపిశార్దూలః లంకయా తాడితో భృషమ్ ।
ననాద సుమహానాదం వీర్యవాన్ పవనాత్మజః ॥ ॥3-39॥

తతస్యంవర్తయామాస వామహస్తస్య సోఽంగుళీః ।
ముష్టినాభిజఫూనైనాం హనూమాన్ క్రోధమూర్ఖితః ॥ ॥3-40॥

ప్రీచేతి మన్యమానేన నాతిక్రోధస్యయం కృతః ॥ ॥3-41॥

సా తు తేన ప్రహరీణ విహ్వలాంగీ నిశాచరీ ।
పపాత సహసా భూమౌ వికృతాననదర్శనా ॥ ॥3-42॥

తతస్తు హనుమాన్ ప్రాజ్ఞః తాం దృష్ట్యై వినిపాతితామ్ ।
కృపాం చకార తేజస్స్య మన్యమానః ప్రీయం తు తామ్ ॥ ॥3-43॥

తతో వై భృషసంవిగ్ని లంకా సా గద్దదాక్షరమ్ ।
ఉవాచాగర్యితం వాక్యం హనూమంతం ప్లవంగమమ్ ॥ ॥3-44॥

ప్రసీద సుమహాబాహో త్రాయస్వ హరిసత్తము ।
సమయే సౌమ్య తిష్ఠంతి సత్యవంతో మహాబలాః ॥ ॥3-45॥

అహం తు నగరీ లంకా స్వయమేవ ష్టవంగము ।
నిర్జితాహం త్వయా వీర విక్రమేణ మహాబల ॥ ॥3-46॥

ఇదం తు తథ్యం శృంగా వై బ్రువంత్యా మే హరీశ్వర ।
స్వయంభువా పురా దత్తం వరదానం యథా మమ ॥ ॥3-47॥

యదా త్వాం వానరః కళ్చిత్ విక్రమాద్వశమానయేత్ ,
తదా త్వయా హి విజ్ఞేయం రక్షసాం భయమాగతమ్ ॥ ॥3-48॥

స హి మే సమయస్నామ్య ప్రాపోత్తు ద్వయ తవ దర్శనాత్ ,
స్వయంభూవిహితస్సుత్వయః న తస్యాప్తి వ్యతిక్రమః ॥ ॥3-49॥

సీతానిమిత్తం రాజ్మస్తు రావణస్య దురాత్మనః ।
రక్షసాం చైవ సర్వేషాం వినాశస్సముపాగతః ॥ ॥3-50॥

తత్త్వవిశ్య హరిజేష్ట పురీం రావణపాలితామ్ ,
విధత్వ సర్వకార్యాణి యాని యానీహ వాంఛసి ॥ ॥3-51॥

ప్రవిశ్య శాపోపహతాం హరీశ్వర, శుభాం పురీం రాక్షసముఖ్యపాలితామ్ ,
యదృచ్ఛయా త్వం జనకాత్మజాం సతీం, విమార్గ సర్వత్ర గతో యథాసుఖమ్ ॥3-52॥

ఇతాకర్మైముద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై తృతీయస్ఫుర్దః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆధికాహ్వే సుస్థరకాణై చతుర్థస్వర్గః

స నిర్విత్య పురీం శ్రేష్ఠాం లంకాం తాం కామరూపిణీమ్ |
విక్రమేణ మహాతేజా హనూమాన్ కపిసత్తమః |
అద్వారేణ మహాబాహలః ప్రాకారమభిపుష్టవే || 4-1||

ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం కపిరాజహితంకరః |
చక్రేణ పాదం సవ్యం చ శత్రూణాం స తు మూర్ఖని || 4-2||

ప్రవిష్టః సత్యసంపన్మః నిశాయాం మారుతాత్మజః |
స మహాపథమాస్తాయ ముక్తాపుష్పవిరాజితమ్ || 4-3||

తతస్త తాం పురీం లంకాం రమ్యమభియయో కపిః || 4-4||

హసితోత్సిష్ట నివదైః తూర్యఫోషపురస్వరైః |
వజ్రాంకుశనికాశైశ్వ వజ్రజాలవిభూపితైః |
గృహమేదైః పురీ రమ్య బభాసే ద్వారివామ్యదైః || 4-5||

ప్రజజ్యాల తదా లంకా రక్షోగణాగృహైష్టాపుష్టాశైః || 4-6||

సితాభసదృశైశ్చితైః పద్మస్వస్తికసంస్థితైః |
వర్ధమానగృహైశ్చాపి సర్వతః సువిభూపితా || 4-7||

తాం చిత్రమాల్యభరణాం కపిరాజహితంకరః |
రాఘువార్థే చరన్ శ్రీమాన్ దదర్శ చ ననంద చ || 4-8||

భవనాధ్వవనం గచ్ఛన్ దదర్శ పవనాత్మజః |
వివిధాకృతిరూపాణి భవనాని తతస్తతః || 4-9||

పుత్రావ మధురం గీతం త్రిస్థానస్వరభూపితమ్ |
శ్రీణాం మదసమృద్ధానాం దివిచాప్సురసామివ || 4-10||

పుత్రావ కాంచీ నివదం మాపురాణాం చ నిస్వనమ్ |
సోపాననినదాంశ్శైవ భవనేషు మహాత్మనామ్ |
ఆస్మోటితనినాదాంశ్చ క్షేయలితాంశ్చ తతస్తతః || 4-11||

శుశ్రావ జపతాం తత్త్వ మంత్రాన్ రక్షోగృహేషు వై ॥ ||4-12||

స్వాధ్యాయనిరతాంశైవ యాతుధానాన్ దదర్శ సః ।
రావణాస్తవ సంయుక్తాన్ గర్జతో రాక్షసానపి ॥ ||4-13||

రాజమార్గం సమావృత్య స్థితం రక్షో బలం మహాత్ ।
దదర్శ మధ్యమే గుల్మే రావణాస్య చరాన్ బహుాన్ ॥ ||4-14||

దీక్షితాన్ జటిలాన్ ముణ్ణాన్ గోఉజినామృరవాససః ।
దర్శముష్టిప్రహరణాన్ అగ్నికుణ్ణాయుధాంస్తథా ॥ ||4-15||

కూటముద్గరపాణీంశ్చ దణ్ణాయుధధరానపి ।
ఏకాక్షానేకకర్ణాంశ్చ లమ్భుదరపయోధరాన్ ॥ ||4-16||

కరాలామృగువక్రాంశ్చ వికటాన్యామనాంస్తథా ।
ధన్యినః ఖండినశైవ శతమ్ము ముసలాయుధాన్ ॥ ||4-17||

పరిష్మూతమహాస్తాంశ్చ విచిత్రకవచోజ్యలాన్ ।
నాతిస్ఫూలాన్యాతికృశాన్ నాతిదీర్ఘాతిప్రాస్వకాన్ ॥ ||4-18||

నాతిగౌరాన్యాతికృష్టాన్ నాతికుబ్జాన్ వామనాన్ ।
విరూపాన్ బహురూపాంశ్చ సురూపాంశ్చ సువర్ణసః ।
ధ్వజీన్ పతాకినశైవ దదర్శ వివిధాయుధాన్ ॥ ||4-19||

శక్తివృక్షాయుధాంశైవ పట్టిశాశనిధారిణః ॥ ||4-20||

క్షేపణీ పాశహాస్తాంశ్చ దదర్శ స మహోకపిః ।
ప్రగ్నీణాస్వమలిష్టాంశ్చ వరాభరణభూపితాన్ ॥ ||4-21||

నానావేషసమాయుక్తాన్ యథాష్ట్యరగతాన్ బహుాన్ ।
తీక్ష్ణశూలధరాంశైవ వజ్రిణశ్చ మహోబలాన్ ॥ ||4-22||

శతసాహాస్రమవ్యగ్రమ్ ఆరక్షం మధ్యమం కపిః ।
రక్షోధిషతినిర్విషం దదర్శాన్తఃపురాగ్రతః ॥ ||4-23||

స తదా తద్వహం దృష్ట్యై మహాహటకతోరణామ్ |
రాక్షసేష్టస్య విభ్యాతమ్ అద్రిమూర్ఖై ప్రతిష్ఠితమ్ || ॥4-24॥

పుణ్ణరీకావతంసాభిః పరిఘూభిరలంకృతం |
ప్రాకారావృతమత్యస్తం దదర్శ స మహాకపిః || ॥4-25॥

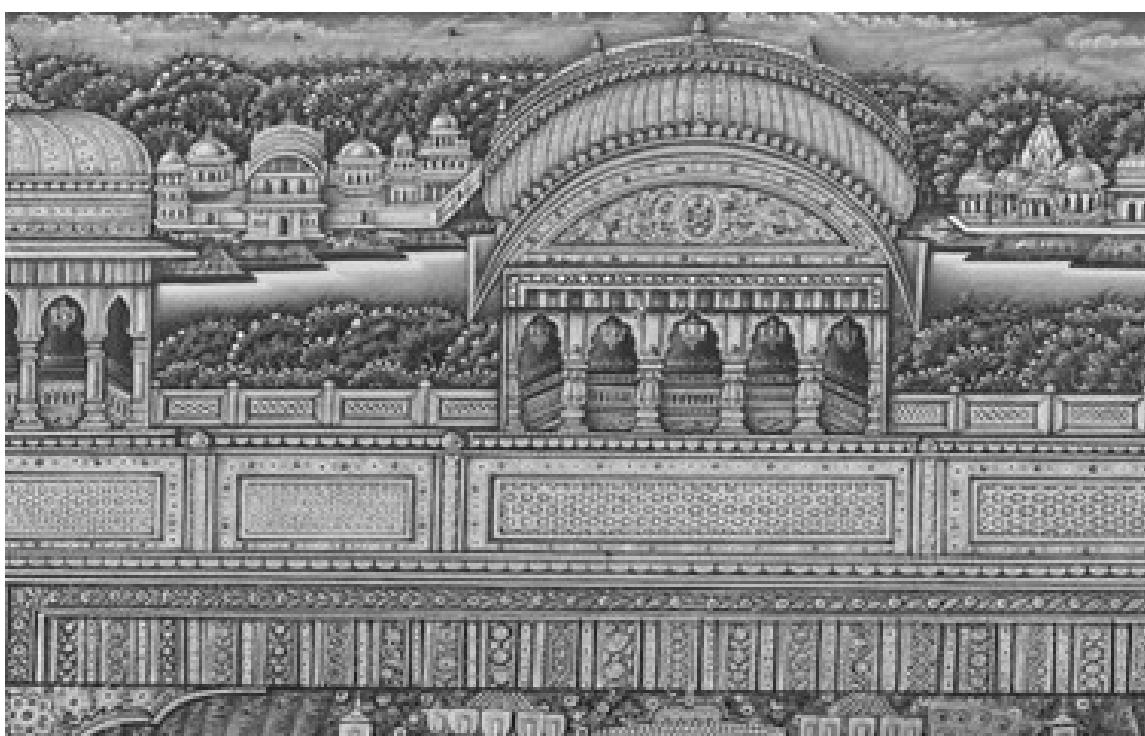
త్రివిష్టపనిభం దివ్యం దివ్యనాదవినాదితమ్ |
వాజిహేషితసంఘుష్టం నాదితం భూషణైప్తథా || ॥4-26॥

రథైర్యావైర్యమావైశ్చ తథా హయగజైశ్చైబైః |
వారణైశ్చ చతుర్ధైస్తేః శ్వేతాభనిచయోపమైః || ॥4-27॥

భూషితం రుచిరద్వారం మత్తైశ్చ మృగపక్షిభిః |
రక్షితం సుమహావీర్యః యాతుధావైః సహస్రశః |
రాక్షసాధిపతేర్సుష్టమ్ ఆపివేశ మహాకపిః || ॥4-28॥

సహేమజామూర్ఖానదచక్రవాలం, మహార్థముక్తామణిభూషితాన్తమ్ |
పరార్థకాలాగరుచందనాక్తం, స రావణాన్తఃపురమావివేశ || ॥4-29॥

ఇత్యాహార్థైముద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థారకాణై చతుర్ధస్తరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్నారకాణై పంచమస్తరః

తతస్య మధ్యంగతమంపుమన్తం, జ్యోత్స్మావితానం మహాదుద్యమమన్తమ్ ।

దదర్భ ధీమాన్ దివి భానుమన్తం, గోపై వృషం మత్తమివ భ్రమమన్తమ్ ॥ ॥5-1॥

లోకస్య పాపాని వినాశయన్తం, మహోదధిం చాపి సమేధయన్తమ్ ।

భూతాని సర్వాణి విరాజయన్తం, దదర్భ శీతాంపుమధాభియన్తమ్ ॥ ॥5-2॥

యూ భూతి లక్ష్మీర్ఘ్వవి మందరస్థా, తథా ప్రదోషేషు చ సాగరస్థా ।

తథైవ తోయేషు చ పుష్టిరస్థా, రరాజ సా చారునిశాకరస్థా ॥ ॥5-3॥

హంసో యథా రాజతపంజరస్థః, సింహో యథా మందరకందరస్థః ।

వీరో యథా గర్వితకుంజరస్థః, చంద్రో విబ్రహాజ తథామృరస్థః ॥ ॥5-4॥

స్థితః కకుద్మానివ తీక్ష్ణశృంగః, మహోచలశ్యేషత ఇవోచ్చశృంగః ।

హాస్తివ జాంబువదబద్ధశృంగః, రరాజ చంద్రః పరిపూర్వశృంగః ॥ ॥5-5॥

వినష్టశీతాంబుతుషారపంకః, మహోగ్రహాగ్రాహావినష్టపంకః ।

ప్రకాశలక్ష్మీత్రయనిర్మలాంకః, రరాజ చంద్రో భగవాన్ శశాంకః ॥ ॥5-6॥

శిలాతలం ప్రాప్య యథా మృగేంద్రః, మహోరణం ప్రాప్య యథా గజేంద్రః ।

రాజ్యం సమాసాద్య యథా నరేంద్రః, తథా ప్రకాశో విరరాజ చంద్రః ॥ ॥5-7॥

ప్రకాశచంద్రోదయనష్టదోషః, ప్రవృద్ధరక్షః పిశితాశదోషః ।

రామాభిరామేరితచిత్తదోషః, స్వగ్రప్రకాశో భగవాన్ ప్రదోషః ॥ ॥5-8॥

తప్రీస్వనాః కర్మసుభాః ప్రవృత్తాః, స్వపన్తి నార్యః పతిభిస్మివృత్తాః ।

నక్తంచరాశ్చాపి తథా ప్రవృత్తాః, విహర్తుమత్యద్భుతరౌద్రవృత్తాః ॥ ॥5-9॥

మత్తప్రమత్తాని సమాకులాని, రథాశ్వభద్రాసనసంకులాని ।

వీరశ్రియా చాపి సమాకులాని, దదర్భ ధీమాన్ స కపిః కులాని ॥ ॥5-10॥

పరస్పరం చాధికమాక్షిపంతి, భుజాంశ్చ పీనానధినిక్షిపంతి ।
మత్తుప్రలాపానధికం క్షిపణ్ణి, మత్తాని చాన్యోన్యమధిక్షిపణ్ణి ॥ ॥5-11॥

రక్షాంసి వక్షాంసి చ విక్షిపణ్ణి, గాత్రాణి కాన్తాసు చ విక్షిపణ్ణి ।
రూపాణి చిత్రాణి చ విక్షిపణ్ణి, దృఢాని చాపాని చ విక్షిపణ్ణి ॥ ॥5-12॥

దదర్ఘి కాన్తాశ్చ సమాలభవ్యః, తథా పరాస్తత పునస్యపవ్యః ।
సురూపవక్రాశ్చ తథా హసవ్యః, క్రుద్ధాః పరాశ్చాపి వినిశ్చపవ్యః ॥ ॥5-13॥

మహాగజైశ్చాపి తథా నదద్భూః, సుపూజితైశ్చాపి తథా సుసద్భూః ।
రరాజ వీరైశ్చ వినిశ్చపద్భూః, హ్రదో భుజంగైరివ నిశ్చపద్భూః ॥ ॥5-14॥

బుద్ధిప్రధానాన్ రుచిరాభిధానాన్, సంశ్రద్ధధానాన్ జగతః ప్రధానాన్ ।
నానావిధానాన్ రుచిరాభిధానాన్, దదర్ఘి తస్యాం పురి యాతుధానాన్ ॥ ॥5-15॥

ననంద దృష్ట్యా స చ తాన్ సురూపాన్, నానాగుణానాత్మగుణాసురూపాన్ ।
విద్యోతమానాన్ తదాసురూపాన్, దదర్ఘి కాంశ్చిచ్చ పునర్విరూపాన్ ॥ ॥5-16॥

తతో వరార్థాస్మివిశుద్ధభావాః, తేషాం ప్రియస్తత మహాసుభావాః ।
ప్రియేషు పానేషు చ సక్తభావాః, దదర్ఘి తారా ఇవ సుప్రభావాః ॥ ॥5-17॥

శ్రియా జ్వలన్విప్రపయోపగూఢాః, నిశీధకాలే రమణోపగూఢాః ।
దదర్ఘి కాశ్చిత్ప్రమదోపగూఢాః, యథా విహంగాః కుసుమోపగూఢాః ॥ ॥5-18॥

అన్యాః పునర్వర్యతలోపవిష్టాః, తత్త ప్రియాంకేషు సుఖోపవిష్టాః ।
భర్తుః ప్రియా ధర్మపరానివిష్టాః, దదర్ఘి ధీమాన్మదనాభివిష్టాః ॥ ॥5-19॥

అప్రావృతాః కాంచనరాజివర్ణాః, కాశ్చిత్పూర్వార్థాపపనీయవర్ణాః ।
పునశ్చ కాశ్చిచ్చ శలక్ష్మవర్ణాః, కాశ్చిత్ప్రహీణా రుచిరాంగవర్ణాః ॥ ॥5-20॥

తతః ప్రియాన్మాప్య మనోభిరామాన్, సుప్రీతియుక్తాః ప్రసమీక్ష్యరామాః ।
గృహేషు హృష్టాః పరమాభిరామాః, హరిప్రవీరస్య దదర్ఘి రామాః ॥ ॥5-21॥

చంద్రప్రకాశ్చ హి వక్తమాలా, వక్రాంశిష్టాశ్చ సునేత్రమాలః ।
విభూషణానాం చ దదర్శమాలః, శతప్రాదానామివ చారుమాలః ॥ ॥5-22॥

న త్వేవ సీతాం పరమాభిజాతాం, పథి స్థితే రాజకులే ప్రజాతామ్ ।
లతాం ప్రపుల్లామివ సాధుజాతాం, దదర్శ తన్నోం మనసాంభిజాతామ్ ॥ ॥5-23॥

సనాతనే వర్షైని సన్మివిష్టాం, రామేష్టణాంతాం మదనాభివిష్టామ్ ।
భర్తర్షనశ్రీమదనుప్రవిష్టాం, స్త్రీభోయ వరాభ్యశ్చ సదా విశిష్టామ్ ॥ ॥5-24॥

ఉష్ణారితాం సానుసృతాప్రకణీం, పురా వరార్థోత్తమనిష్కకణీమ్ ।
సుజాతపక్షామభిరక్తకంలీం, వనేప్రనృత్తామివ నీలకంలీమ్ ॥ ॥5-25॥

అవ్యక్తరేఖామివ చంద్రలేఖాం, పాంసుప్రదిగ్ంామివ హేమరేఖామ్ ।
జ్ఞతప్రరూఢామివ బాణరేఖాం, వాయుప్రభిన్నామివ మేఘరేఖామ్ ॥ ॥5-26॥

సీతామపశ్యన్నమజేశ్యరస్య, రామస్య పత్రీం వదతాం వరస్య ।
బభూవ దుఃఖాభిహాతశ్చిరస్య, ప్లవంగమో మంద ఇవాచిరస్య ॥ ॥5-27॥

ఇతాయిర్మై శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ణే వంచమస్యర్దః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణై పృష్ఠస్ఫుర్దః

స నికామం విమానేషు విషణ్వాః కామరూపధృక్ ।

విచచార పునర్లంకాం లాఘువేన సమన్వితః ॥ **॥6-1॥**

ఆససాదాథ లజ్జీవాన్ రాక్షసేష్టనివేశనమ్ ।

ప్రాకారేణార్గ్రవద్దేన భాస్వరేణాభిసంఖృతమ్ ॥ **॥6-2॥**

రక్షితం రాక్షసైరోర్మైః సింహారివ మహాద్వనమ్ ।

సమీక్షమాణో భవనం చకాశే కపి కుంజరః ॥ **॥6-3॥**

రూప్య కోప హితైశ్చిత్రైః తోరణైర్వేమభూషితైః ।

విచిత్రాభిశ్చ కక్ష్యాభిః ద్వారైశ్చ రుచిరైర్వ్యతమ్ ॥ **॥6-4॥**

గజాస్థితైర్గుహో మాత్రైః శూరైశ్చ విగతత్రమైః ।

ఉపస్థితమసంహర్యైః హాయైస్వయవ్యస్తయాయిభిః ॥ **॥6-5॥**

సింహావ్యాప్తుతముత్రాణైః దాంతకాంచనరాజతైః ।

శైఘవద్విర్యచిత్రైశ్చ సదా విచరితం రథైః ॥ **॥6-6॥**

బహురత్నసమాకీర్ణం పరార్థాసనభాజనమ్ ।

మహారథసమావాసం మహారథమహాస్వనమ్ ॥ **॥6-7॥**

దృష్టేశ్చ పరమోదారైః తైషైశ్చ మృగపక్షిభిః ।

వివిధైర్భవలసాహాపైః పరిపూర్ణం సమన్వతః ॥ **॥6-8॥**

వినీతైరన్తపాలైశ్చ రక్షోభిశ్చ సురక్షితమ్ ।

ముఖ్యాభిశ్చ వరప్రీభిః పరిపూర్ణం సమన్వతః ॥ **॥6-9॥**

ముదితప్రమదారత్నం రాక్షసేంద్రనివేశనమ్ ।

వరాభరణసంప్రోదైః సముద్రస్వననిస్వనమ్ ॥ **॥6-10॥**

తద్రాజగుణసమ్మన్మం ముఖైశ్వాగరుచందనైః ।
మహాజవైః సమాకీర్ణం సింహైరివ మహాద్వనం ॥ ॥6-11॥

భేరీమృదంగాభిరుతం శంఖఫోషనినాదితమ్ ।
నిత్యార్థితం పర్వహలతం పూజితం రాక్షసైస్మదా ॥ ॥6-12॥

సముద్రమివ గమ్మిరం సముద్రమివ నిష్ట్యనమ్ ।
మహాత్మనో మహాద్వేశై మహారత్నపరిచ్ఛదమ్ ।
మహారత్నసమాకీర్ణం దదర్శ స మహాకపిః ॥ ॥6-13॥

విరాజమానం వపుషా గజాశ్వరథసంకులమ్ ।
లంకాభరణమిత్యేవ సోఽమన్యత మహాకపిః ॥ ॥6-14॥

చచార హనుమాంప్రత రావణస్య సమీపతః ॥ ॥6-15॥

గృహాద్మహం రాక్షసానామ్ ఉద్యానాని చ వానరః ।
వీక్షమాణో హృసంత్రష్టః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః ॥ ॥6-16॥

అవప్సుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనమ్ ।
తతోఽన్యత పుప్సువే వేశై మహాపార్వస్య వీర్యవాన్ ॥ ॥6-17॥

అథ మేఘప్రతీకాశం కుమ్భకర్ణనివేశనమ్ ।
విభీషణస్య చ తదా పుప్సువే స మహాకపిః ॥ ॥6-18॥

మహాదరస్య చ గృహం విరూపాక్షస్య చైవ హి ।
విద్యుజ్ఞిహృస్య భవనం విద్యున్నాలేస్తథైవ చ ।
వజ్రిదంప్తస్య చ తథా పుప్సువే స మహాకపిః ॥ ॥6-19॥

శుక్రస్య చ మహాతేజాః సారణస్య చ ధీమతః ।
తథా చేంద్రజితో వేశై జగామ హరి యుధపః ॥ ॥6-20॥

- జమ్ముమాలేస్నిమాలేశ్చ జగామ హరిసత్తమః ।
రశ్మికేతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రోష్టదైవ చ ॥ ||6-21||
- వజ్రకాయస్య చ తథా పుష్టవే స మహోకపిః ।
ధూమ్రాక్షస్య చ సమ్మాతేః భవనం మారుతాత్మజః ॥ ||6-22||
- విద్యుద్రూపస్య భీమస్య ఘునస్య విఘునస్య చ ॥ ||6-23||
- పుకనాసస్య వక్రస్య శతస్య వికటస్య చ ।
బ్రహ్మకర్మస్య దంప్తస్య రోమశస్య చ రక్షసః ॥ ||6-24||
- యుద్ధోన్మతస్య మతస్య ధ్వజగ్రీవస్య నాదినః ।
విద్యుజ్ఞిహ్వంద్రజిహ్వినాం తథా హస్తిముఖస్య చ ॥ ||6-25||
- కరాళస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి ।
క్రమమాణః క్రమేణైవ హనూమాన్మారుతాత్మజః ॥ ||6-26||
- తేమ తేమ మహార్షేమ భవనేమ మహోయశః ।
తేషామృద్ధిమతామృద్ధిం దదర్ప స మహోకపిః ॥ ||6-27||
- సర్వేషాం సమతిక్రమ్య భవనాని సమవ్తతః ।
ఆసనాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనమ్ ॥ ||6-28||
- రావణాస్యపశాయిన్యః దదర్ప హరిసత్తమః ।
విచరన్ హరిశార్దూలః రాక్షసీర్వ్యకృతేష్ణణాః ।
శూలముద్దరహస్తాశ్చ శక్తితోమరథారిణీః ॥ ||6-29||
- దదర్ప వివిధాన్ గుల్మాన్ తస్య రక్షఃపతేర్పుహే ।
రాక్షసాంశ్చ మహోకాయాన్ నానాప్రహరణోద్యతాన్ ॥ ||6-30||
- రక్తాన్ శ్వేతాన్ సితాంశ్చైవ హరీంశ్చాపి మహజవాన్ ।
కులీనాన్ రూపసమ్మాన్ గజాన్ పరగజారుజాన్ ॥ ||6-31||

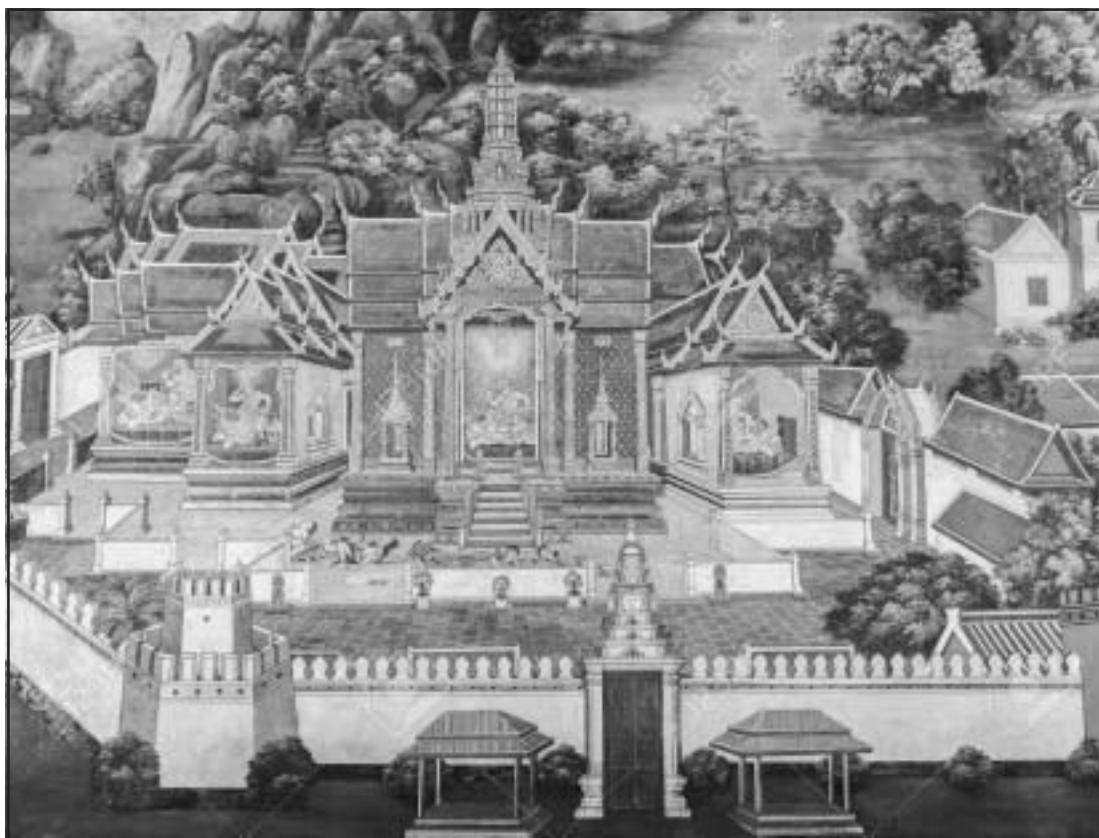
- నిష్టితాన్ గజశిక్షాయామ్ ఐరావతసమాన్యధి ।
నిహవ్వాన్ పర సైన్యానాం గృహే తస్మిన్ దదర్భ సః ॥ ॥6-32॥
- జ్ఞరతశ్చ యథా మేఘాన్ ప్రవతశ్చ యథా గిరీన్ ,
మేఘస్తనితనిర్మోషాన్ దుర్భర్మాన్ సమరే పరైః ॥ ॥6-33॥
- సహస్రం వాహినీస్తత్ జాముఖానద పరిష్కారాః ।
హేమజాలపరిచ్ఛన్మాః తరుణాదిత్యసన్నిభాః ॥ ॥6-34॥
- దదర్భ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే ॥ ॥6-35॥
- శిచికా వివిధాకారాః స కపిరాగ్నరుతాత్మజః ।
లతాగృహణి చిత్రాణి చిత్రశాలా గృహణి చ ॥ ॥6-36॥
- క్రీడాగృహణి చాన్యాని దారుపర్వతకానపి ।
కామస్య గృహకం రమ్యం దివా గృహకమేవ చ ।
దదర్భ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే ॥ ॥6-37॥
- స మందరగిరిప్రభ్యం మయురస్థానసంకులమ్ ।
ధ్వజయష్టిభిరాకీర్ణం దదర్భ భవనోత్తమమ్ ॥ ॥6-38॥
- అనేకరత్నసంకీర్ణం నిధిజాలం సమవ్తతః ।
ధీరనిష్టతకర్మాన్తం గృహం భూతపతేరివ ॥ ॥6-39॥
- అర్చర్థిశ్చాపి రత్నానాం తేజసా రావణస్య చ ।
విరరాజాధ తద్వేశ్మై రశ్మిమానివ రశ్మిభిః ॥ ॥6-40॥
- జాముఖానదమయాన్యేవ శయనాన్యసనాని చ ।
భాజనాని చ ముఖ్యాని దదర్భ హరిమూఢః ॥ ॥6-41॥
- మధ్యసవకృత క్షేదం మణిభాజనసంకులమ్ ।
మనోరమమసంబాధం కుబేరభవనం యథా ।
మాపురాణాం చ ఫైషేణ కాంచీనాం నినదేన చ ॥ ॥6-42॥

మృదంగతలఫూషైశ్చ ఫూషవద్భీర్వినాదితమ్ ।

ప్రాసాదసంఘాతయుతం స్త్రీరత్నశతసంకులమ్ ॥ ॥6-43॥

సువ్యాధకజ్యం హనూమాన్ ప్రవివేశ మహాగృహమ్ ॥ ॥6-44॥

ఇతాయైశ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్వరకాణ్ఠే పంచస్వర్గః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికాణ్డే సుష్ఠురకాణ్డే సప్తమస్ఫుర్దః

స వేశ్వజాలం బలవాన్ దదర్షు, వ్యాసక్రమైడూర్యమువ్యర్థజాలమ్ |
యథా మహాత్మావృష్టి మేఘజాలం, విద్యుత్పినద్దం స విహంగజాలమ్ ||7-1||

నివేశనానాం వివిధాశ్వ శాలా:, ప్రధానశంఖాయుధచాపశాలా: |
మనోహరాశ్వపీపునర్విశాలా:, దదర్షు వేశ్వాద్రిషు చంద్రశాలా: ||7-2||

గృహణి నానావసురాజితాని, దేవాసురైశ్వపీ సుపూజితాని |
సర్వేశ్వ దోషైః పరివజ్ఞితాని, కపిర్దదర్షు స్వబలాజ్ఞితాని ||7-3||

తాని ప్రయత్నాభిసమహితాని, మయేన సాక్షాదివ నిర్మితాని |
మహితలే సర్వగుణోత్తరాణి, దదర్షు లంకాధిపతేర్షుహణి ||7-4||

తతో దదర్షేచ్ఛితమేఘరూపం, మనోహరం కాంచనచారురూపమ్ |
రక్షోఽధిపస్యాత్మబలానురూపం, గృహోత్తమం హ్యప్రతిరూపరూపమ్||7-5||

మహితలే స్వర్దమివ ప్రకీర్ణం, శ్రియా జ్వలంతుం బహురత్నకీర్ణమ్ |
నానాతరూణాం కుసుమావకీర్ణం, గిరేరివాగ్రం రజసావకీర్ణమ్||7-6||

నారీప్రవేకైరివ దీప్యమానం, తటిద్బురమ్భాదవదర్ప్యమానమ్ |
హంసప్రవేకైరివ వాహ్యమానం, శ్రియా యుతం ఫే సుకృతాం విమానమ్||7-7||

యథా నగాగ్రం బహుధాతుచిత్రం, యథా నభశ్వ గ్రహచంద్రచిత్రమ్ |
దదర్షు యుక్తీకృతమేఘచిత్రం, విమానరత్నం బహురత్నచిత్రమ్ ||7-8||

మహికృతా పర్వతరాజిపూర్ణా, శైలా: కృతా వృక్షవితానపూర్ణా: |
వృక్షా: కృతా: పుష్పవితానపూర్ణా:, పుష్పం కృతం కేసరపత్రపూర్ణమ్ ||7-9||

కృతాని వేశ్వాని చ పాణ్డురాణి, తథా సుపుష్పుణ్యపీ పుష్పురాణి |
పునశ్చ పద్మాని సకేసరాణి, ధన్యాని చిత్రాణి తథా వనాని ||7-10||

పుష్టిహృదయం నామ విరాజమానం, రత్నప్రభాభిశ్చ వివర్ధమానమ్ ।
వేశ్మైత్తమానామపి చోచ్చమానం, మహోకపిస్తుత మహోవిమానమ్ ॥ ॥7-11॥

కృతాశ్చ వైదూర్యమయా విహంగా, రూప్యప్రవాతైశ్చ తథా విహంగాః ।
చిత్రాశ్చ నానావసుభిర్మిజంగా, జాత్యామరూపాస్తరగాశ్చభాంగాః ॥ ॥7-12॥

ప్రవాళజామూర్ఖానదపుష్పపక్షాః, సలీలమావర్జితజిహ్వపక్షాః ।
కామస్య సాక్షాదివ భాంతి పక్షాః, కృతా విహంగాస్నిముఖాస్నిపక్షాః ॥ ॥7-13॥

నియుజ్యమానాస్తు గజాస్నిహస్తాః, సకేసరాశోత్సులపత్రహస్తాః ।
బభూవ దేవి చ కృతా సుహస్తాః, లక్షీష్టుధా పద్మిని పద్మహస్తాః ॥ ॥7-14॥

ఇతీవ తద్భుహమభిగమ్యశోభనం, సవిస్కృయో నగమివ చారుశోభనమ్ ।
పునశ్చ తత్పురమసుగంధిసుందరం, హిమాత్యయే నగమివ చారుకందరమ్ ॥ ॥7-15॥

తతస్య తాం కపిరభిపత్యపూజితాం, చరన్మరీం దశముఖబాహుపాలితామ్ ।
అదృశ్య తాం జనకసుతాం సుపూజితాం, సుయఃఫితః పతిగుణవేగనిర్జితామ్ ॥ ॥7-16॥

తతస్తదా బహువిధభావితాత్మనః, కృతాత్మనో జనకసుతాం సువర్త్ననః ।
అపశ్యతోఽభవదతిధఃఫితం మనః, సుచక్షషః ప్రవిచరతో మహోత్మనః ॥ ॥7-17॥

ఇతాఖర్యై తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్డే సప్తమస్సరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణై అష్టమస్సరః

స తస్య మధ్యే భవనస్య సంస్థితం, మహాద్విమానం మణివజ్రచిత్రితం ।
ప్రతప్తజామూళినదజాలకృత్రిమం, దదర్శ లీరః పవనాత్మజః కపిః ॥ ॥8-1॥

తదప్రమేయాప్రతికారకృత్రిమం, కృతం స్వయం సాధ్యతి విశ్వకర్మణా ।
దివం గతం వాయుపథప్రతిష్ఠితం, వ్యాచజతాదిత్యపథస్య లక్ష్మీవత్ ॥ ॥8-2॥

న తత్త కించిన్నకృతం ప్రయత్నతః, న తత్త కించిన్న మహార్ఘరత్నవత్ ।
న తే విశేషా నియతాస్మరేష్యపి, న తత్త కించిన్న మహావిశేషవత్ ॥ ॥8-3॥

తపస్సమాధానపరాక్రమార్జితం, మనస్సమాధానవిచారచారిణం ।
అనేకసంస్థానవిశేషనిర్మితం, తత్పతస్తుల్యవిశేషదర్శనమ్ ॥ ॥8-4॥

మనస్సమాధాయ తు శీఘ్రగామినం, దురావరం మారుతతుల్యగామినం ।
మహాత్మనాం పుణ్యకృతాం మహార్థనాం, యశ్శ్వనామగ్ర్యముదామివాలయం ॥ ॥8-5॥

విశేషమాలంబ్యవిశేషసంస్థితం, విచిత్రకూటం బహుకూటమణ్ణితం ।
మనోభిరామం శరదిందునిర్మలం, విచిత్రకూటం శిఖరం గిరేర్యథా ॥ ॥8-6॥

వహంతి యం కుండలశోభితాననాః, మహాశనా వ్యోమచరా నిశాచరాః ।
వివృత్తవిధ్వస్తవిశాలలోచనాః, మహాజవా భూతగణాస్పహప్రశః ॥ ॥8-7॥

వసంతపుష్టిత్సరచారుదర్శనం, వస్తుమాసాదపి కాంతదర్శనమ్ ।
స పుష్పకం తత్త విమానముత్తమం, దదర్శ తద్వానరవీరసత్తమః ॥ ॥8-8॥

జత్కార్ణై శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణై అష్టమస్సరః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికావ్తే సున్నరకాణై నవమస్వర్గః

- తస్యాలయవరిష్టస్య మధ్యే విపులమాయతం ।
దదర్శ భవనశ్రేష్టం హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ **||9-1||**
- అర్థయోజనవిస్తీర్మ ఆయతం యోజనం హి తత్ ।
భవనం రాక్షసేంద్రస్య బహుప్రాసాదసంకులమ్ ॥ **||9-2||**
- మార్గమాణస్తు వైదేహిం సీతామాయతలోచనాం ।
సర్వతః పరిచక్రామ హనూమానరిసూదనః ॥ **||9-3||**
- ఉత్తమం రాక్షసావాసం హనూమానవలోకయ్ ।
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనమ్ ॥ **||9-4||**
- చతుర్విషాణైర్విరద్భేః త్రివిషాణైస్తదైవ చ ।
పరిక్షిప్తమసంబాధం రక్ష్యమాణముదాయుర్వైః ॥ **||9-5||**
- రాక్షసీభిశ్చ పత్రీభీ రావణస్య నివేశనం ।
ఆహృతాభిశ్చ విక్రమ్ రాజకన్యాభిరావృతమ్ ॥ **||9-6||**
- తన్వక్రమకరాకీర్ణం తిమింగలర్మషాకులం ।
వాయువేగసమాధూతం పన్నగైరివ సాగరమ్ ॥ **||9-7||**
- యా హి వైశ్రవణే లక్ష్మీః యా చేంద్రే హరివాహనే ।
సా రావణగృహే సర్వ నిత్యమేవానపాయినీ ॥ **||9-8||**
- యా చ రాజ్ఞః కుబేరస్య యమస్య వరుణస్య చ ।
తాదృశీ తద్విశిష్టా వా బుద్ధి రక్షో గృహేష్యహ ॥ **||9-9||**
- తస్య హర్షిక్యస్య మధ్యష్టం వేశ్మ చాన్యత్పునిర్మితమ్ ।
బహునిర్మాహ సంకీర్ణం దదర్శ పవనాత్మజః ॥ **||9-10||**
- బ్రహ్మాణోఽర్థై కృతం దివ్యం దివి యద్విశ్వకర్మణా ।
విమానం పుష్పకం నామ సర్వరత్నవిభూషితమ్ ।
పరేణ తపసా లేభే యత్పుబేరః పితామహాత్ ॥ **||9-11||**

- కుబేరవోజసా జిత్యా లేభే తద్రాక్షసేశ్వరః ॥ ||9-12||
 ఈహశుభ్రగసమాయుక్తేః కార్తస్వరహిరణ్యమేః ।
 సుకృతైరాచితం ప్రంబ్ధేః ప్రదీప్తమివ చ శ్రియా ॥ ||9-13||
- మేరుమందరసంకాశేః ఉల్లిఖంధిరివాంబరమ్ ।
 కూటాగారైశ్వర్భాకారైః సర్వతస్మమలంకృతమ్ ॥ ||9-14||
- జ్యలనార్గప్రతీకాశం సుకృతం విశ్వకర్మణా ।
 హేమసోపానసంయుక్తం చారుప్రవరవేదికమ్ ॥ ||9-15||
- జాలవాతాయనైర్యక్తం కాంచైస్నాటికైరపి ।
 ఇంద్రనీలమహానీలమణిప్రవరవేదికమ్ ॥ ||9-16||
- విద్రుమేణ విచిత్రేణ మణిభిశ్చ మహాధైః ।
 నిస్తులాభిశ్చ ముక్తాభిః తలేనాభివిరాజితమ్ ॥ ||9-17||
- చందనేన చ రక్తేన తపనీయనిభేన చ ।
 సుపుణ్యగంధినా యుక్తమ్ ఆదిత్యతరుణోపమమ్ ॥ ||9-18||
- కూటాగారైర్వరాకారైః వివిధైస్మమలంకృతమ్ ।
 విమానం పుష్పకం దివ్యమ్ ఆరురోహ మహాకపిః ॥ ||9-19||
- తత్పష్ఠస్య తదా గంధం పానభజ్యాన్యసమ్మివమ్ ।
 దివ్యం సమూర్ధ్వతం జిఘ్రుత్ రూపవంతమివానిలమ్ ॥ ||9-20||
- స గంధస్తం మహాసత్యం బంధుర్భంధుమివోత్తమమ్ ।
 ఇత ఏహిత్యవాచేవ తత్త యత్ర స రావణః ॥ ||9-21||
- తతస్తాం ప్రస్తితశ్శాలాం దదర్భ మహాతీం శుభామ్ ।
 రావణస్య మనఃకాంతాం కాంతామివ వరప్రియమ్ ॥ ||9-22||
- మణిసోపానవికృతాం హేమజాలవిభూషితామ్ ।
 స్నాటికైరావృతతలాం దంతాంతరితరూపికామ్ ॥ ||9-23||

ముక్తాభిశ్చ ప్రవాలైశ్చ రూప్యచామీకరైరపి ।
విభూషితాం మణిస్తంబైః సుబహుస్తంభభూషితామ్ ॥ ॥9-24॥

సమైర్ఘజుభిరత్యచ్ఛైః సమన్మాత్ సువిభూషితైః ।
స్తంబైః పుక్షేరివాత్యచ్ఛైః దివం సంప్రస్తితామివ ॥ ॥9-25॥

మహాత్య కుథయాస్తిర్భాం పృథివీ లక్ష్మణాంకయా ।
పృథివీమివ విస్తిర్భాం సరాష్ట్రగృహమాలినీమ్ ॥ ॥9-26॥

నాదితాం మత్తవిహగైః దివ్యగంధాధివాసితామ్ ।
పరార్థాస్తరణోపతాం రక్షోధిపనిషేవితామ్ ॥ ॥9-27॥

ధూమ్రామగరుధూపేన విమలాం హంసపాండురామ్ ।
చిత్రాం పుష్టిపవరేణ కల్మాశీమివ సుప్రభామ్ ॥ ॥9-28॥

మనస్సంహ్లదజననీం వర్ణస్యాపి ప్రసాదినీమ్ ।
తాం శోకనాశనీం దివ్యాం శ్రియస్సంజననీమివ ॥ ॥9-29॥

ఇంద్రియాణీంద్రియార్థిస్తు పంచపంచభిరుత్తమైః ।
తర్వయమాస మాతేవ తదా రావణపాలితా ॥ ॥9-30॥

స్వర్గోఽయం దేవలోకోఽయమ్ ఇంద్రస్యేయం పురీ భవేత్ ।
సిద్ధిర్వేయం పరా హి స్యాత్ ఇత్యమన్యత మారుతిః ॥ ॥9-31॥

ప్రధ్యాయతేవాఽపశ్యత్ ప్రదీపాంస్తత్ కాంచనాన్ ।
ధూర్తానివ మహాధూర్తిః దేవనేన పరాజితాన్ ॥ ॥9-32॥

దీపానాం చ ప్రకాశేన తేజసా రావణస్య చ ।
అర్చర్థిర్భాషణానాం చ ప్రదీపైవాభ్యమన్యత ॥ ॥9-33॥

తతోఽపశ్యత్ప్రధాసీనం నానావర్ణామృప్రజమ్ ।
సహప్రం వరనారీణాం నానావేషవిభూషితమ్ ॥ ॥9-34॥

- పరివృత్తేఉర్ధరాత్రే తు పాననిద్రావశం గతమ్ ।
క్రీడిత్వోపరతం రాత్రో సుష్యాప బలవత్తదా ॥ ||9-35||
- తత్త్వసుష్టం విరురుచే నిశ్చబ్దాంతరభూషణమ్ ।
నిశ్చబ్దహంసభ్రమరం యథా పద్మవనం మహాత్ ॥ ||9-36||
- తాసాం సంవృతదంతాని మీలితాక్షణి మారుతిః ।
అపశ్యత్వద్గుగంధీని వదనాని సుయోషితామ్ ॥ ||9-37||
- ప్రబుద్ధానీవ పద్మాని తాసాం భూత్యా క్షపాక్షయే ।
పునస్యంవృతపత్రాణి రాత్రావివ బభుష్టదా ॥ ||9-38||
- ఇమాని ముఖపద్మాని నియతం మత్తషట్టుదాః ।
అమ్మజానీవ పుల్లాని ప్రౌర్ధవయంతి పునః పునః ॥ ||9-39||
- ఇతి చామన్యత శ్రీమాన్ ఊపపత్యై మహాకపిః ।
మేనే హి గుణతస్తాని సమాని సలిలోద్భవైః ॥ ||9-40||
- నా తస్య శుశుభే శాలా తాభిష్రీభిర్విరాజితా ।
శారదీవ ప్రసన్నా ద్వ్యాః తారాభిరభిశోభితా ॥ ||9-41||
- స చ తాభిః పరివృతః శుశుభే రాక్షసాధిపః ।
యథా హల్యదుషుపతిశ్రీమాన్ తారాభిరభిసంవృతః ॥ ||9-42||
- యశ్చ్యవంతేఉమ్మరాత్రారాః పుణ్యశేషసమావృతాః ।
ఇమాస్తాస్యంగతాః కృత్యా ఇతి మేనే హరిష్టదా ॥ ||9-43||
- తారాణామివ సువ్యక్తం మహాతీనాం శుభార్ధిషాం ।
ప్రభావర్ణప్రసాదాశ్చ విరేజుష్టత యోషితామ్ ॥ ||9-44||
- వ్యావృత్త గురుషీనప్రక్ ప్రకీర్ణ వరభూషణాః ।
పానవ్యాయామకాలేషు నిద్రాపవృతచేతసః ॥ ||9-45||
- వ్యావృత్తతిలకాః కాశ్చిత్ కాశ్చిదుద్రాంతమాపురాః ।
పార్శ్వే గళితహరాశ్చ కాశ్చిత్వరమయోషితః ॥ ||9-46||

ముక్తాహోరావృత్తాశ్చాన్యః కాశ్మీర్యిధ్వప్రస్తవాససః ।
వ్యావిధ్యరశనాదామః కిశోర్య ఇవ వాహితాః ॥ ॥9-47॥

సుకుండలదరాశ్చాన్య విచ్ఛిన్నమృదితప్రజః ।
గజేంద్రమృదితాః పుల్లా లతా ఇవ మహావనే ॥ ॥9-48॥

చంద్రాంశుకిరణాభాశ్చ హోరాః కాసాంచిదుత్స్తుటః ।
హంసా ఇవ బభుస్మిష్టాః ప్రసన్మధ్యేషు యోషితామ్ ॥ ॥9-49॥

అపరాసాం చ వైదుర్యః కాదంబా ఇవ పక్షిణః ।
హేమసూత్రాణి చాన్యసాం చక్రవాకా ఇవాభవన్ ॥ ॥9-50॥

హంసకారండవాకీర్ణాః చక్రవాకోపశోభితాః ।
ఆపగా ఇవ తా రేజః జఘువైః పుత్రివైరివ ॥ ॥9-51॥

కింకిణీజాలసంకోశాః తా వైమవిపులాంబుజాః ।
భావగ్రాహోయశ్స్తీరాః సుష్టా నద్య ఇవా బభుః ॥ ॥9-52॥

మృదుష్యంగేషు కాసాంచిత్ కుచాగ్రేషు చ సంప్రితాః ।
బభూపుర్ణాషణానీవ శుభాభూషణరాజయః ॥ ॥9-53॥

అంశుకాంతాశ్చ కాసాంచిత్ ముఖమారుతకంపితాః ।
ఉపర్యపరివక్రాణాం వ్యాధూయంతే పునః పునః ॥ ॥9-54॥

తాః పతాకా ఇవోద్ధాతాః పత్రీనాం రుచిరప్రభాః ।
నానావర్ణసువర్ణానాం వక్త్రమూలేషు రేజిరే ॥ ॥9-55॥

వవల్లశ్చాత్ర కాసాంచిత్ కుండలాని శుభార్ధిషాం ।
ముఖమారుతసంసర్ణాత్ మందం మందం సుయోషితామ్ ॥ ॥9-56॥

శర్వరాసవగంధైశ్చ ప్రకృత్యా సురభిస్మృఖః ।
తాసాం వదన నిశ్శ్వసః సిషేవే రావణాం తదా ॥ ॥9-57॥

రావణానవశంకాశ్చ కాశ్చిద్రావణాయోషితః ।
ముఖాని స్నే సప్తీనామ్ ఉపాజిఫ్రున్ పునః పునః ॥ ॥9-58॥

అత్యర్థం సక్తమనసః రావణే తా వరస్తియః ।
అస్వతంత్రాస్పుష్టీనాం ప్రియమేవాచరంస్తదా ॥ ॥9-59॥

బాహుమపనిధాయాన్యః పారిహోర్యవిభూషితాన్ ।
అంశుకాని చ రఘ్యాణి ప్రమదాస్తత శిశ్యరే ॥ ॥9-60॥

అన్య వక్షసి చాన్యస్యః తస్యః కాశ్చిత్పునర్భజమ్ ।
అపరా త్వంకమన్యస్యః తస్యశ్చాప్యపరా భుజో ॥ ॥9-61॥

ఊరుపార్వకటీపృష్ఠమ్ అన్యోన్యస్య సమాప్తితాః ।
పరస్పరనివిష్టాంగ్యః మదస్నేహవశానుగాః ॥ ॥9-62॥

అన్యోన్యభుజసూత్రేణ ప్రీమాలాగ్రథితా హి సా ।
మాలేవ గ్రథితా సూత్రే పుషుభే మత్తషట్టదా ॥ ॥9-63॥

లతానాం మాధవే మాసి పుల్లానాం వాయుసేవనాత్ ।
అన్యోన్యమాలాగ్రథితం సంసక్తకుసుమోచ్చయమ్ ॥ ॥9-64॥

వ్యతివేష్టితసుస్కుంధమ్ అన్యోన్యభుమరాకులమ్ ।
ఆసీద్వనమివోద్భూతం ప్రీవనం రావణస్య తత్ ॥ ॥9-65॥

ఉచితేష్యపి సువ్యక్తం న తాసాం యోషితాం తదా ।
వివేకశ్చక్య ఆధాతుం భూషణాంగాంబరప్రజామ్ ॥ ॥9-66॥

రావణే సుఖసంవిష్టై తాస్మియో వివిధప్రభాః ।
జ్వలంతః కాంచనాదీపాః బ్రైక్షంతానిమిషా ఇవ ॥ ॥9-67॥

రాజర్షిపితృదైత్యానాం గంధర్వాణాం చ యోషితః ।
రాక్షసానాం చ యాః కన్య తస్య కామవశం గతాః ॥ ॥9-68॥

యుద్ధకామేన తాస్నర్వాః రావణేన హృతాప్రీయః ।

సమదా మదనేవైవ మోహితాః కాశ్చిదాగతాః ॥ ॥9-69॥

న తత్త కాశ్చిత్రమదాః ప్రసహ్య, వీర్యపసన్నేన గుణేన లబ్ధాః ।

న చాన్యకామాపి న చాన్య పూర్వా, వినా వరార్వాం జనకాత్మజాం తామ్ ॥ ॥9-70॥

న చాత్ర కులీనా న చ హీనరూపా, నాదక్షిలా నానుషచారయుక్తా ।

భార్యాత్రభవత్తస్య న హీనసత్యా, న చాపి కాంతస్య న కామనీయా ॥ ॥9-71॥

బభూవ బుద్ధిస్తు హరీశ్వరస్య, యదీదృశి రాఘువధర్వపత్నీ ।

ఇమా యథా రాక్షసరాజుభార్యాః, సుజాతమస్యేతి హి సాధుబుద్ధేః ॥ ॥9-72॥

పునశ్చ సోత్రచింతయదార్తరూపః, ధృవం విశిష్టాగుణాతో హి సీతా ।

అథాత యమస్యం కృతవాన్మహాత్మా, లంకేశ్వరః కష్టమనార్యకర్మ ॥ ॥9-73॥

ఇతాయిర్మైమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్ణే నవమస్సరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణై దశమస్తగ్రంథః

తత్త దివ్యోపమం ముఖ్యం స్ఫుటికం రత్నభూషితమ్ ।

అవేష్టమాణో హనూమాన్ దదర్శ శయనాసనమ్ ॥ **॥10-1॥**

దాంతకాంచనచిత్రాంగైః వైడూర్యైశ్చ వరాసనైః ।

మహార్ఘస్తరణోపైతైః ఉపపన్నం మహాధనైః ॥ **॥10-2॥**

తస్య చైకతమే దేశే సోత్రగ్ర్యమాలావిభూషితమ్ ।

దదర్శ పాణ్ణురచ్ఛత్రం తారాధిపతిసన్నిభమ్ ॥ **॥10-3॥**

జాతరూపపరిక్షిష్టం చిత్రభానుసమప్రభం ।

అశోకమాలావితతం దదర్శ పరమాసనమ్ ॥ **॥10-4॥**

వాలవ్యజనహస్తాభిః వీజ్యమానం సమంతతః ।

గంధైశ్చ వివిధైర్జష్టం వరధూపేన ధూషితమ్ ॥ **॥10-5॥**

పరమాస్తరణాస్తీర్థమ్ ఆవికాజినసంవృతమ్ ।

దామభిర్వరమాల్యానాం సమన్మాదుపశోభితమ్ ॥ **॥10-6॥**

తస్మైన్ జీమూతసంకాశం ప్రదీపోత్తమకుండలమ్ ।

లోహితాక్షం మహాబాహుం మహారజతవాసనమ్ ॥ **॥10-7॥**

లోహితేనానులిప్తాంగం చందనేన సుగంధినా ।

సంధ్యారక్తమివాకాశే లోయదం సతటిద్దణమ్ ॥ **॥10-8॥**

వృతమాభరణైర్మైః సురూపం కామరూషిణమ్ ।

సవృక్షవనగుల్మాధ్యం ప్రసుష్టమివ మందరమ్ ॥ **॥10-9॥**

క్రీడిత్యోపరతం రాత్రో వరాభరణభూషితమ్ ।

ప్రియం రాక్షసకన్యానాం రాక్షసానాం సుఖావహమ్ ।

పీత్యాత్రప్యోపరతం చాపి దదర్శ స మహాకపిః ॥ **॥10-10॥**

భాస్వరే శయనే వీరం ప్రసుష్టం రాక్షసాధిపమ్ ॥ ||10-11||
 నిశ్చపుష్టం యథా నాగం రావణం వానరర్థభః ।
 ఆసాద్య పరమోద్యగ్నః సోత్ర పాసర్వత సుభీతవత్ ॥ ||10-12||
 అధారోహణమాసాద్య వేదికాంతరమాశ్రితః ।
 సుష్టం రాక్షసశార్వాలం ప్రైక్షతే స్నే మహాకపిః ॥ ||10-13||
 పుషుభే రాక్షసేంద్రస్య స్వపతశ్చయనోత్తమమ్ ।
 గంధహాస్తిని సంవీష్టే యథా ప్రప్రవణం మహాత్ ॥ ||10-14||
 కాంచనాంగదసన్వద్ధౌ దదర్ప స మహాత్మునః ।
 విక్షిప్తా రాక్షసేంద్రస్య భుజావింద్రధ్వజోపవ్యా ॥ ||10-15||
 ఐరావతవిషాణాగ్రైః ఆపీడనకృతవ్రణో ।
 వజ్రోల్మిథితపీనాంసా విష్ణువక్రపరిక్షతో ॥ ||10-16||
 పీనో సమసుజాతాంసా సంగతో బలసంయుతో ।
 సులక్ష్మణవఖాంగుష్టౌ స్వంగుతీతలలక్షితో ॥ ||10-17||
 సంహతో పరిఘాకారో వృత్తో కరికరోపవ్యా ।
 విక్షిప్తా శయనే పుభ్రే పంచశీర్వావోరగో ॥ ||10-18||
 శశక్షతజకల్పేన సుశితేన సుగంధినా ।
 చందనేన పరాధ్యేన స్వమలిష్టా స్వలంకృతో ॥ ||10-19||
 ఉత్తమప్రీవిమృదితో గంధోత్తమనిషేవితో ।
 యక్షపన్నగగంధర్వదేవదానవరావిణో ॥ ||10-20||
 దదర్ప స కపిష్టస్య బాహు శయనసంస్థితో ।
 మందరస్యాంతరే సుష్టౌ మహాహీ రుషితావివ ॥ ||10-21||
 తాభ్యాం స పరిఘార్వాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః ।
 పుషుభేత్తాచలసంకాశః శృంగాభ్యామివ మందరః ॥ ||10-22||

చూతపున్నాగసురభిః వకుళోత్తమసంయుతః ।
మృష్టాన్నరససంయుక్తః పానగంధపురస్వరః ॥

॥10-23॥

తస్య రాక్షససింహస్య నిశ్చక్రామ మహాముఖాల్ ।
శయానస్య వినిశ్చాయః పూరయన్నివ తద్నిహామ్ ॥

॥10-24॥

ముక్తామణివిచిత్రేణ కాంచనేన విరాజితమ్ ।
ముకుటేనాపవృత్తేన కుండలోజ్యలితాననమ్ ॥

॥10-25॥

రక్తచందనదిగ్నేన తథా హరేణ శోభినా ।
పీనాయతవిశాలేన వక్షసాభివిరాజితమ్ ॥

॥10-26॥

పాండరేణాపవిద్దేన క్షోమేణ క్షతజ్జ్ఞణమ్ ।
మహార్థేణ సుసంపీతం పీతేనోత్తమ వాసనా ॥

॥10-27॥

మాషరాశి ప్రతీకాశం నిశ్చపస్తం భుజంగవత్ ।
గాంగే మహాతి తోయాన్తే ప్రసుష్టమివ కుంజరమ్ ॥

॥10-28॥

చతుర్భుః కాంచనైః దీపైః దీప్యమానచతుర్భుశమ్ ।
ప్రకాశికృతసర్వాంగం మేఘం విద్యుద్గ్లంబివ ॥

॥10-29॥

పాదమూలగతాశ్చపి దదర్శ సుమహాత్మనః ।
పత్రీస్స ప్రియభార్యస్య తస్య రక్షఃపతేర్సుహో ॥

॥10-30॥

శశిప్రకాశవదనాః చారుకుండలభూషితాః ।
అమ్లానమాల్యభరණాః దదర్శ హరియూఢపః ॥

॥10-31॥

నృత్తవాదిత్రకుశలా రాక్షసేంద్ర భుజాంకగాః ।
వరాభరණధారిణ్య నిషణ్ణ దదృశే హరిః ॥

॥10-32॥

వజ్రవైదూర్యగర్భాణి శ్రవණాంతేషు యోషితాం ।
దదర్శ తాపనీయాని కుండలాన్యంగదాని చ ॥

॥10-33॥

తాసాం చంద్రోపమైర్వక్తేః పుష్టేర్లలితకుండలైః ।
విరరాజ విమానం తత్ నభస్తారాగైణైరివ ॥

॥10-34॥

మదవ్యాయమఖిన్నాస్తాః రాక్షసేంద్రస్య యోషితః ।
తేషు తేష్వవకాశేషు ప్రసుప్తాస్తమధ్యమాః ॥

॥10-35॥

అంగహైస్తాషైవాన్య కోమలైర్షుత్తశాలినీ ।
విన్యస్తశుభసర్వాంగీ ప్రసుప్తా వరవర్ణినీ ॥

॥10-36॥

కాచిద్వీణాం పరిష్వజ్య ప్రసుప్తా సంప్రకాశతే ।
మహానదీప్రకీర్ణైవ నళిని పోతమాశ్రితా ॥

॥10-37॥

అన్యక్షణగతేవై మడ్డకేనాసితేష్ణణా ।
ప్రసుప్తా భామినీ భాతి బాలపుత్రేవ వత్సలా ॥

॥10-38॥

పటహం చారు సర్వాంగీ పీడ్య శేతే శుభస్తనీ ।
చిరస్య రమణం లబ్ధ్య పరిష్వజ్యేవ భామినీ ॥

10-39॥

కాచిద్వంశం పరిష్వజ్య సుప్తా కమలలోచనా ।
రహః ప్రియతమం గృహ్య సకామేవ చ కామినీ ॥

॥10-40॥

విపంచీం పరిగృహ్యన్యా నియతా నృత్తశాలినీ ।
నిద్రావశమనప్రాప్తా సహ కాంతేవ భామినీ ॥

॥10-41॥

అన్య కనకసంకాషైః మృదుపీషైర్షునోరమైః ।
మృదంగం పరిపీడ్యాంగైః ప్రసుప్తా మత్తలోచనా ॥

॥10-42॥

భుజపార్వాంతరస్ఫైన క్షక్కగేన కృశోదరీ ।
పణవేన సహనింద్యా సుప్తా మదకృతశ్రమా ॥

॥10-43॥

ండిండిమం పరిగృహ్యన్యా తథైవాసక్త ండిండిమా ।
ప్రసుప్తా తరుණం వత్సమ్ ఉపగూహ్యేవ భామినీ ॥

॥10-44॥

కాచిదాడంబరం నారీ భుజసంయోగపీడితమ్ ।
కృత్వా కమలపత్రాక్షీ ప్రసుప్తా మదమోహితా ॥ ||10-45||

కలశీమపవిద్ధాన్య ప్రసుప్తా భాతి భామినీ ।
వసంతే పుష్పశబలా మాలేవ పరిమార్జితా ॥ ||10-46||

పాణిభ్యాం చ కుచౌ కాచిత్ సువర్రకలశోపమ్ ।
ఉపగూహ్యబలా సుప్తా నిద్రాబలపరాజితా ॥ ||10-47||

అన్య కమలపత్రాక్షీ పూర్ణీందు సదృశాననా ।
అన్యమాలింగ్య సుత్రోణీం ప్రసుప్తా మదవిహ్వలా ॥ ||10-48||

ఆతోద్యాని విచిత్రాణి పరిష్వజ్య వరప్రియః ।
నిపీడ్య చ కుచైస్మృప్తాః కామిన్యః కాముకానివ ॥ ||10-49||

తాసామేకాంతవిన్యస్తే శయానాం శయనే శుభే ।
దదర్మ రూపసంపన్నామ్ అపరాం స కపిః ప్రియమ్ ॥ ||10-50||

ముక్తామణిసమాయుక్తఃః భూషణైస్మృవిభూషితామ్ ।
విభూషయంతీమివ తత్ స్వాశ్రియా భవనోత్తమమ్ ॥ ||10-51||

గౌరీం కనకవర్లాంగీమ్ ఇష్టామంతఃపురేశ్వరీమ్ ।
కపిర్గుందోదరీం తత్త్ర శయానాం చారురూపిణీమ్ ॥ ||10-52||

స తాం దృష్ట్య మహాబాహుః భూషితాం మారుతాత్మజః ।
తర్వయామాస సీతేతి రూపయోవనసంపదా ।
హర్షేణ మహాతా యుక్తః ననంద హరియూధపః ॥ ||10-53||

అస్థింయామాస చుచుంబ పుచ్ఛం
ననంద చిక్రీడ జగో జగామ
స్తంభానరోహన్నిపపాత భూమ్
నిదర్శయన్ స్వాం ప్రకృతిం కపీనామ్ ॥ ||10-54||

ఇతాఖర్మై శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణై దశమస్సర్థః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణై ఏకాదశస్తర్ణః

అవధూయ చ తాం బుద్ధిం బభూవావ్సితస్తదా ।

జగామ చాలపరాం చింతాం సీతాం ప్రతి మహాకపిః ॥ ॥11-1॥

న రామేణ వియుక్తా సా స్వప్తుమర్దుతి భామినీ ।

న భోక్తుం నాప్యలంకర్తుం న పానముపసేవితుమ్ ॥ ॥11-2॥

నాన్యం నరముపస్తాతుం సురాణామపి చేశ్వరమ్ ।

న హి రామసమః కశ్చిత్ విద్యతే త్రిదశేష్యపి ।

అన్యేయమితి నిశ్చిత్య పానభూమౌ చచార సః ॥ ॥11-3॥

క్రీడితేనాపరాః క్లాంతా గీతేన చ తథాలపరాః ।

నృత్తేన చాపరాః క్లాంతాః పానవిప్రహతాస్తథా ॥ ॥11-4॥

మురజేషు మృదంగేషు పీలికాసు చ సంస్థితాః ।

తథాస్తరణముఖ్యేషు సంవిష్టాశ్చాపరాః ప్రైయః ॥ ॥11-5॥

అంగనానాం సహాస్రేణ భూషితేన ఎభూషణైః ।

రూపసల్లాపశిలేన యుక్తగీతార్థభూషణా ॥ ॥11-6॥

దేశకాలాభియుక్తేన యుక్తవాక్యాభిధాయునా ।

రతాభిరతసంసుప్తం దదర్శ హరియుధపః ॥ ॥11-7॥

తాసాం మధ్య మహాబాహుః శుషుభే రాక్షసేశ్వరః ।

గోష్ఠే మహాతి ముఖ్యానాం గవాం మధ్య యథా వృషః ॥ ॥11-8॥

స రాక్షసేంద్రశ్చపుభే తాభిః పరివృతస్వయమ్ ।

కరేణుభిర్యధారణ్యే పరికీర్ణో మహాద్విపః ॥ ॥11-9॥

సర్వకామైరుపేతాం చ పానభూమిం మహాత్మనః ।

దదర్శ హరిశార్థాలః తస్య రక్షఃపతేర్సుహే ॥ ॥11-10॥

మృగాణాం మహిషాణాం చ వరాహణాం చ భాగవః ।

తత్ నృస్తాని మాంసాని పానభూమౌ దదర్మ సః ॥ ॥11-11॥

రాక్షేము చ విశాలేము భాజనేష్వర్ధబ్ఛితాన్ ।

దదర్మ హరిశార్మలః మయూరాన్ కుక్కటాంస్తథా ॥ ॥11-12॥

వరాహ వార్ణణసకాన్ దధిసౌవర్ణలాయుతాన్ ।

శల్యాన్ మృగమయూరాంశ్చ హనూమానన్వవైక్షత ॥ ॥11-13॥

క్రకరాన్ వివిధాన్ సిద్ధాన్ చకోరానర్థబ్ఛితాన్ ॥ ॥11-14॥

మహిషానేకశల్యాంశ్చ భాగాంశ్చ కృతనిష్ఠితాన్ ।

లేహ్యముచ్చావచాన్ పేయాన్ భోజ్యాని వివిధాని చ ॥ ॥11-15॥

తథాఉ ఉమ్మలవణోత్తంషైః వివిధైరాగషాడవైః ।

హోరనూపురకేయూరైః అపవిదైర్మహాధవైః ॥ ॥11-16॥

పానభాజనవిక్షిష్టైః ఘలైశ్చ వివిధైరపి ।

కృతపుష్టిపహరా భూః అధికం పుష్యతి శ్రియమ్ ॥ ॥11-17॥

తత్ తత్ చ విన్యస్తైః సుళీష్టైశ్చయనాసవైః ।

పానభూమిర్యనా వహ్నిం ప్రదీష్టేవోపలక్ష్యతే ॥ ॥11-18॥

బహుప్రకారైర్విధైః వరసంస్నారసంస్పృతైః ।

మాంషైః కుశలసంయుక్తైః పానభూమిగతైః పృథక్ ॥ ॥11-19॥

దివ్యాః ప్రసన్నా వివిధాః సురాః కృతసురా అపి ।

శర్వరాసవమాధ్వీకపుష్టాసవఫలాసవాః ॥ ॥11-20॥

వాసచూరైశ్చ వివిధైః దృష్టాష్టాష్టైః పృథక్ పృథక్ ।

సంతతా శుషుభే భూమిః మాల్యైశ్చ బహుసంస్థితైః ॥ ॥11-21॥

హిరణ్యమైశ్చ వివిధైః భాజవైః స్వాటికైరపి ।

జామూచ్చనదమయైశ్చామ్యైః కర్కిరభిసంపృతా ॥ ॥11-22॥

- రాజతేషు చ కుంభేషు జామున్మానదమయేషు చ ।
పానశ్రేష్టం తదా భూరి కపిస్తుత దదర్మ హ ॥ ॥11-23॥
- సోఉపశ్యచ్ఛతకుంభాని శిధోర్మణిమయాని చ ।
రాజతాని చ పూర్ణాని భాజనాని మహోకపిః ॥ ॥11-24॥
- క్వచిదర్థవశేషాణి క్వచిత్తీతాని సర్వశః ।
క్వచిషైవ ప్రపీతాని పానాని స దదర్మ హ ॥ ॥11-25॥
- క్వచిద్భజ్ఞాంశు వివిధాన్ క్వచిత్పూనాని భాగశః ।
క్వచిదన్నావశేషాణి పశ్యవై విచచార హ ॥ ॥11-26॥
- క్వచిత్రుభిషైః కర్కైః క్వచిదాలోలిత్తైర్షాపైః ।
క్వచిత్పుంపుకమాల్యాని జలాని చ ఫలాని చ ॥ ॥11-27॥
- శయనాన్యత నారీణాం శుభ్రాణి బహుధా పునః ।
పరస్పరం సమాళిష్య కాళ్చిత్పుష్టా వరాంగనాః ॥ ॥11-28॥
- కాళ్చిచ్చ వప్తమన్యస్యాః స్వపంత్యాః పరిధాయ చ ।
ఆహ్వాత్య చాబలాస్పుష్టాః నిద్రాబలపరాజితాః ॥ ॥11-29॥
- తాసాముచ్ఛ్యసవాతేన వప్తం మాల్యం చ గాత్రజమ్ ।
నాత్యర్థం స్పుందతే చిత్రం ప్రాప్యమందమివానిలమ్ ॥ ॥11-30॥
- చందనస్య చ శితస్య శిధోర్మధురసస్య చ ।
వివిధస్య చ మాల్యస్య ధూపస్య వివిధస్య చ ।
బహుధా మారుతస్తుత గంధం వివిధముద్యహాన్ ॥ ॥11-31॥
- రసానాం చందనానాం చ ధూపానాం చైవ మూర్ఖితః ।
ప్రవవో సురభిర్గంధః విమానే పుష్టకే తదా ॥ ॥11-32॥
- శ్యామావదాతాస్తుతాన్యాః కాళ్చిత్పుష్టా వరాంగనాః ।
కాళ్చిత్ కాంచనవర్లాంగ్యాః ప్రమదా రాక్షసాలయే ॥ ॥11-33॥

తాసాం నిద్రా వశత్వాచ్చ మదనేన విమూర్ఖితమ్ ।
పద్మానీనాం ప్రసుప్తానాం రూపమాసీద్యఫైవ హి ॥ ॥11-34॥

ఏవం సర్వమశేషేణ రావణాంతఃపురం కపిః ।
దదర్భ సుమహాతేజాః న దదర్భ చ జానకీమ్ ॥ ॥11-35॥

నిరీక్షమాణాశ్చ తదా తాస్మైయస్య మహాకపిః ।
జగామ మహాతీం చింతాం ధర్మాసాధ్యసశంకితః ।
పరదారావరోధస్య ప్రసుష్టస్య నిరీక్షణామ్ ॥ ॥11-36॥

ఇదం ఖలు మమాత్యర్థం ధర్మలోపం కరిష్యతి ।
న హి మే పరదారాణాం దృష్టిర్విషయవర్తినీ ॥ ॥11-37॥

అయం చాత్ర మయా దృష్టః పరదారపరిగ్రహః ॥ ॥11-38॥

తస్య ప్రాదురభూచ్ఛింతా పునరన్య మనస్యినః ।
నిశ్చిలైకాన్తచిత్తస్య కార్యనిశ్చయదర్శినీ ॥ ॥11-39॥

కామం దృష్టా మయా సర్వాః విశ్వాస్తా రావణాప్రియః ।
న హి మే మనసః కించిత్ వైకృత్యముపపద్యతే ॥ ॥11-40॥

మనో హి హేతుస్యర్వాషామ్ ఇంద్రియాణాం ప్రవర్తనే ।
శుభాశుభాస్యవస్థాసు తచ్చ మే సువ్యవస్థితమ్ ॥ ॥11-41॥

నాన్యత్ హి మయా శక్య వైదేహి పరిమార్గితుం ।
స్త్రియో హి స్త్రీషు దృశ్యంతే సదా సంపరిమార్గణే ॥ ॥11-42॥

యస్య సత్యస్య యా యోనిః తస్యం తత్పరిమార్గయతే ।
న శక్య ప్రమదా నష్టా మృగీషు పరిమార్గితుమ్ ॥ ॥11-43॥

తదిదం మార్గితం తావత్ శుద్ధేన మనసా మయా ।
రావణాంతఃపురం సర్వం దృశ్యతే న చ జానకీ ॥ ॥11-44॥

దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ వీర్యవాన్ |
అవేష్టమాణో హనూమాన్ నైవాపశ్యత జానకీమ్ || 11-45||

తామపశ్యన్ కపిస్తుత పశ్యంశ్చన్య వరస్తియః |
అపక్రమ్య తదా వీరః ప్రధ్యాతుముపచక్రమే || 11-46||

స భూయస్తు పరం శ్రీమాన్ మారుతిర్యత్నమాస్తితః |
అపానభూమిముత్సుజ్య తద్విచేతుం ప్రచక్రమే || 11-47||

ఇతాంకే తీమద్రామాయణే ఆదికాణ్డే సుస్థరకాణ్డే ఏకాదశస్తుర్దః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్య సుస్థరకాణ్ఠే ద్వాదశస్తుర్ధః

స తస్య మధ్యే భవనస్య మారుతిః, లతాగృహంశ్చితగృహాన్నిశాగృహన్ ।
జగామ సీతాం ప్రతి దర్శనోత్సుకః, న చైవ తాం పశ్యతి చారుదర్శనామ్ ॥ ॥12-1॥

స చింతయామాస తతో మహాకపిః, ప్రియామపశ్యన్ రఘునందనస్య తామ్ ।
ధ్రువం హి సీతా మ్రీయతే యథా న మే, విచిన్యతో దర్శనమేతి మైధిలీ ॥ ॥12-2॥

సా రాక్షసానాం ప్రవరేణ జానకీ, స్వశీలసంరక్షణాతత్వరా సతీ ।
అనేన నూనం ప్రతిదుష్టకర్మణా, హతా భవేదార్యపథే పరే స్థితా ॥ ॥12-3॥

విరూపరూపా వికృతా వివర్ధసః, మహాననా దీర్ఘవిరూపదర్శనాః ।
సమీక్ష్య సా రాక్షసరాజయోషితః, భయాద్వినష్టా జనకేశ్వరాత్మజా ॥ ॥12-4॥

సీతామదృష్ట్యే హ్యనవాష్యపొరుషం, విహృత్యకాలం సహా వానరైశ్చిరమ్ ।
న మేంస్తి సుగ్రీవసమీపగా గతిః, సుతీక్ష్ణదణ్డో బలవాంశ్చ వానరః ॥ ॥12-5॥

దృష్టమంతఃపురం సర్వం దృష్టౌ రావణయోషితః ।
న సీతా దృశ్యతే సాధ్వీ వృథా జాతో మమ శ్రమః ॥ ॥12-6॥

కిం ను మాం వానరాస్యర్యే గతం వక్ష్యన్ని సంగతాః ।
గత్వా తత్త త్వయా వీర కిం కృతం తద్వదస్య నః ॥ ॥12-7॥

అదృష్ట్యే కిం ప్రవక్షాయమి తామహం జనకాత్మజామ్ ।
ధ్రువం ప్రాయముషైష్యంతి కాలస్య వ్యతివర్తనే ॥ ॥12-8॥

కిం వా వక్ష్యతి వృద్ధశ్చ జామ్బువానంగదశ్చ సః ।
గతం పారం సముద్రస్య వానరాశ్చ సమాగతాః ॥ ॥12-9॥

అనిర్వేదత్రియోమూలమ్ అనిర్వేదః పరం సుఖమ్ ।
అనిర్వేదో హి సతతం సర్వార్థేషు ప్రవర్తకః ॥ ॥12-10॥

కరోతి సఫలం జంతోః కర్మ యత్తత్త్వరోతి సః ।
తస్కుదనిర్వేదకృతం యత్తుం చేష్టహముత్తమమ్ ॥ ॥12-11॥

- భూయస్తావద్విచేశ్యమి దేశావావణాపాలితాన్ ।
ఆపానశాలా విచితాః తథా పుష్టగృహణి చ ॥ **॥12-12॥**
- చిత్రశాలాశ్చ విచితా భూయః క్రీడాగృహణి చ ।
నిష్మృటాంతరరథ్యశ్చ విమానాని చ సర్వశః ॥ **॥12-13॥**
- భూయస్తత విచేశ్యమి న యత్త విచయః కృతః ।
ఇతి సంచింత్య భూయోత్తి విచేతుముషచక్రమే ।
భూమీగృహాన్ చైత్యగృహాన్ గృహతిగృహాకానపి ॥ **॥12-14॥**
- ఉత్పత్నిష్పతంశ్చాపి తిష్ఠన్ధచ్ఛన్ పునః పునః ।
అపావృణ్యంశ్చ ద్వారాణి కపాటాన్యవఘూటయన్ ॥ **॥12-15॥**
- ప్రవిశన్నిష్పతంశ్చాపి ప్రపతన్నిత్పతన్నపి ।
సర్వమప్యవకాశం స విచచార మహాకపిః ॥ **॥12-16॥**
- చతురంగుతమాత్రోత్తి నావకాశస్య విద్యతే ।
రావణాంతఃపురే తస్మిన్ యం కపిర్భు జగామ సః ॥ **॥12-17॥**
- ప్రాకారాంతరరథ్యశ్చ వేదికాశ్చైత్యసంశ్రయః ।
దీర్ఘికాః పుష్మరిణ్యశ్చ సర్వం తేనావలోకితమ్ ॥ **॥12-18॥**
- రాక్షస్యై వివిధాకారా విరూపా వికృతాస్తథా ।
దృష్టా హనూమతా తత్త న తు సా జనకాత్మజా ॥ **॥12-19॥**
- రూపేణాప్రతిమా లోకే వరా విద్యాధరప్రియః ।
దృష్టా హనూమతా తత్త న తు రాఘువనందినీ ॥ **॥12-20॥**
- వాగకన్య వరారోహః పూర్ణచంద్రనిభావనాః ।
దృష్టా హనూమతా తత్త న తు సీతా సుమధ్యమా ॥ **॥12-21॥**
- ప్రమధ్య రాక్షసేంద్రేణ వాగకన్య బలాద్భుతాః ।
దృష్టా హనూమతా తత్త న సా జనకనందినీ ॥ **॥12-22॥**

సోత్తి పశ్యన్ తాం మహాబాహులః పశ్యంశ్చాన్య వరప్రియః ।
విషసాద ముహుర్మాన్ హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ॥12-23॥

ఉద్యోగం వానరీంద్రాణాం ప్లవనం సాగరస్య చ ।
వ్యర్థం వీక్ష్యానిలసుతః చింతాం పునరుపాగమత్ ॥ ॥12-24॥

అవతీర్య విమానాచ్చ హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।
చింతాముపజగామాధ శోకోపహతచేతనః ॥ ॥12-25॥

ఇతాంరైతీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్ణే ద్వాదశస్తార్ణః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై త్రయోదశస్తుర్ధః
 విమానాత్తు సుసంక్రమ్య ప్రాకారం హరియూధపః ।
 హనూమాన్వేగవానాసీత్ యథా విద్యద్భునాంతరే ॥ ॥13-1॥

సంపరిక్రమ్య హనుమాన్ రావణస్య నివేశనాత్ ।
 అదృష్టౌ జానకీం సీతామ్ అబ్రవీద్యచనం కపిః ॥ ॥13-2॥

భూయిష్టం లోలితా లంకా రామస్య చరతా ప్రియమ్ ।
 న హి పశ్యమి వైదేహీం సీతాం సర్వాంగశోభనామ్ ॥ ॥13-3॥

పల్యలాని తట్టకాని సరాంసి సరితస్తుధా ।
 నద్యోత్తు నూపవనాంతాశ్చ దుర్గాశ్చ ధరణీధరాః ।
 లోలితా వసుధా సర్వ న తు పశ్యమి జానకీమ్ ॥ ॥13-4॥

ఇహ సంపాతినా సీతా రావణస్య నివేశనే ।
 ఆభ్యర్తా గృధ్రరాజేన న చ పశ్యమి తామహామ్ ॥ ॥13-5॥

కిం ను సీతాత్తు వైదేహీ మైధిలీ జనకాత్మజా ।
 ఉపతిష్ఠత వివశా రావణం దుష్టచారిణామ్ ॥ ॥13-6॥

జీవ్రముత్పతతో మన్యే సీతామాదాయ రక్షసః ।
 చిభ్యతో రామబాణానామ్ అవ్యర్థా పతితా భవేత్ ॥ ॥13-7॥

అథవా ప్రియమాణాయః పథి సిద్ధనిషేఖితే ।
 మన్యే పతితమార్యాయః హృదయం ప్రేష్ట్య సాగరమ్ ॥ ॥13-8॥

రావణస్యరువేగేన భుజాభ్యాం పీడితేన చ ।
 తయా మన్యే విశాలాక్ష్య త్యక్తం జీవితమార్యయా ॥ ॥13-9॥

ఉపర్యపరి వా నూనం సాగరం క్రమతస్తుధా ।
 వివేష్టమానా పతితా సముద్రే జనకాత్మజా ॥ ॥13-10॥

అపేలా క్షుద్రేణ వాతనేన రక్షంతీ శీలమాత్మనః ।
అబంధుర్భుక్షితా సీతా రావణేన తపస్మినీ ॥ ॥13-11॥

అథవా రాక్షసేష్టస్య పత్నీభిరసితేక్షణా ।
అదుష్టా దుష్ట భావాభిః భక్షితా సా భవిష్యతి ॥ ॥13-12॥

సంపూర్ణచంద్రప్రతిమం పద్మపత్రనిభేక్షణామ్ ।
రామస్య ధ్యాయతీ వక్త్రం పంచత్వం కృపణా గతా ॥ ॥13-13॥

హో రామ లక్ష్మీణేత్యేవం హతా యోధ్యచేతి మైథిలీ ।
విలప్య బహు వైదేహి నృస్తదేహ భవిష్యతి ॥ ॥13-14॥

అథవా నిహితా మన్య రావణస్య నివేశనే ।
మానం లాలప్యతే సీతా పంజరస్ఫేవ శారికా ॥ ॥13-15॥

జనకస్య సుతా సీతా రామపత్నీ సుమధ్యమా ।
కథముత్పలపత్రాక్షి రావణస్య వశం ప్రజేత్ ॥ ॥13-16॥

వినష్టా వా ప్రణష్టా వా మృతా వా జనకాత్మజా ।
రామస్య ప్రియభార్యస్య న నివేదయితుం క్షమమ్ ॥ ॥13-17॥

నివేద్యమానే దోషస్యాన్త దోషస్యాదనివేదనే ।
కథన్ము ఖలు కర్తవ్యం విషమం ప్రతిభాతి మే ॥ ॥13-18॥

అస్మిన్నేవంగతే కార్య ప్రాప్తకాలం క్షమం చ కిమ్ ।
భవేదితి మతం భూయః హనూమాన్ ప్రవిచారయత్ ॥ ॥13-19॥

యది సీతామదృష్ట్యాతాం వానరేంద్రపురీమితః ।
గమిష్యమి తతః కో మే పురుషార్థా భవిష్యతి ॥ ॥13-20॥

మమేదం లంఘనం వ్యర్థం సాగరస్య భవిష్యతి ।
ప్రవేశశైవ లంకాయం రాక్షసానాం చ దర్శనమ్ ॥ ॥13-21॥

కిం మాం వజ్యతి సుగ్రీవః హరయో వా సమాగతాః ।
కిష్మింధాం సమనుప్రాప్తం తో వా దశరథాత్మజో ॥ ॥13-22॥

గత్వా తు యది కాకుళ్లం వజ్యామి పరమప్రియమ్ ।
న దృష్టేతి మయా సీతా తతస్త్వజ్యతి జీవితమ్ ॥ ॥13-23॥

పరుషం దారుణం క్రూరం తీక్ష్ణమింద్రియతాపనమ్ ।
సీతానిమిత్తం దుర్వాక్యం శ్రుత్వా స న భవిష్యతి ॥ ॥13-24॥

తం తు కృచ్ఛగతం దృష్ట్యో పంచత్వగతమానసమ్ ।
భృశానురక్తో మేధావీ న భవిష్యతి లక్ష్మణాః ॥ ॥13-25॥

వినష్టో భ్రాతరో శ్రుత్వా భరతోఽపి మరిష్యతి ।
భరతం చ మృతం దృష్ట్యో శత్రుఘ్నో న భవిష్యతి ॥ ॥13-26॥

పుత్రాన్ మృతాన్ సమీక్ష్యాథ న భవిష్యంతి మాతరః ।
కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ కైకేయా చ న సంశయః ॥ ॥13-27॥

కృతజ్ఞసృత్యసంధశ్చ సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః ।
రామం తథాగతం దృష్ట్యో తతస్త్వజ్యతి జీవితమ్ ॥ ॥13-28॥

దుర్గునా వ్యధితా దీనా నిరానందా తపస్వినీ ।
పీడితా భర్తృశోకేన రుమా త్వయ్యతి జీవితమ్ ॥ ॥13-29॥

వాలిజేన తు దుఃఖేన పీడితా శోకకర్మితా ।
పంచత్వం చ గతే రాజ్మి తారాపి న భవిష్యతి ॥ ॥13-30॥

మాతాపితోర్వాశేన సుగ్రీవవ్యసనేన చ ।
కుమారోఽప్యంగదః కస్యాత్ ధారయుష్యతి జీవితమ్ ॥ ॥13-31॥

భర్తృజేన తు దుఃఖేన హ్యాభిభూతా వనోకసః ।
శిరాంస్యభిహనిష్యన్తి తలైరుష్మిష్టిరేవ చ ॥ ॥13-32॥

సాన్మేవానుప్రదానేన మానేన చ యశస్వినా ।
 లాలితాః కపిరాజేన ప్రాణాంస్త్యక్ష్మి వానరాః ॥ ॥13-33॥

 న వనేషు న శైలేషు న నిరోధేషు వా పునః ।
 క్రీడామనుభవిష్యన్ని సమేత్య కపికుంజరాః ॥ ॥13-34॥

 సపుత్రదారాస్నామాత్యాః భర్త్వయసనహిండితాః ।
 శైలాగ్రేభ్యః పతిష్యంతి సమేత్య విషమేషు చ ॥ ॥13-35॥

 విషముదృఘ్ననం వాపి ప్రవేశం జ్వలనస్య వా ।
 ఉపవాసమథో శప్తం ప్రచరిష్యంతి వానరాః ॥ ॥13-36॥

 ఫోరమారోదనం మన్యే గతే మయి భవిష్యతి ।
 ఇక్ష్వాకుకులనాశచ్చ నాశశైవ వనోకసామ్ ॥ ॥13-37॥

 సోత్రహం శైవ గమిష్యమి కిష్కింధాం నగరీమితః ।
 న చ శక్యామృహం ద్రష్టుం సుగ్రీవం మైధిలీం వినా ॥ ॥13-38॥

 మయ్యగచ్ఛతి చేహస్తే ధర్మత్యానౌ మహారథా ।
 ఆశయా తో ధరిష్యతే వానరాశ్చ మనస్యినః ॥ ॥13-39॥

 హస్తాదానో ముఖాదానః నియతో వృక్షమూలికః ।
 వానప్రస్తో భవిష్యమి హ్యదృష్ట్యు జనకాత్మజామ్ ॥ ॥13-40॥

 సాగరానూపజే దేశే బహుమూలఫలోదకే ।
 చితాం కృత్య ప్రవేష్యమి సమిద్ధమరణీసుతమ్ ॥ ॥13-41॥

 ఉపవిష్టస్య వా సమ్యక్ లింగినీం సాధయిష్యతః ।
 శరీరం భక్షయిష్యంతి వాయసాః శ్వాపదాని చ ॥ ॥13-42॥

 ఇదం మహార్షిర్భుష్టం నిర్యాణమితి మే మతిః ।
 సమ్యగాపః ప్రవేష్యమి న చేత్ప్రశ్యమి జానకీమ్ ॥ ॥13-43॥

సుజాతమూలా సుభగా కీర్తిమూలా యశస్వినీ ।
ప్రభగ్నా చిరరాత్రీయం మమ సీతామపశ్యతః ॥ ॥13-44॥

తాపసో వా భవిష్యామి నియతో వృష్టమూలికః ।
నేతః ప్రతిగమిష్యామి తామదృష్టసితేక్షణామ్ ॥ ॥13-45॥

యదీతః ప్రతిగచ్ఛామి సీతామనధిగమ్య తామ్ ।
అంగదస్సపొత్తెస్సర్వేః వానరైర్ష భవిష్యతి ॥ ॥13-46॥

వినాశే బహావో దోషాః జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి ।
తస్మాత్మాణాన్ ధరిష్యామి ధ్రువో జీవితసంగమః ॥ ॥13-47॥

ఏవం బహువిధం దుఃఖం మనసా ధారయన్నమ్మలః ।
వాధ్యగచ్ఛత్తదా పారం శోకస్య కపికుంజరః ॥ ॥13-48॥

రావణం వా వధిష్యామి దశగ్రీవం మహాబలం ।
కామమస్త హృతా సీతా ప్రత్యాచీర్ణం భవిష్యతి ॥ ॥13-49॥

అథ వైనం సముత్క్షిప్య ఉపర్యపరి సాగరమ్ ।
రామాయోపహరిష్యామి పశుం పశుపతేరివ ॥ ॥13-50॥

ఇతి చింతాం సమాపన్మః సీతామనధిగమ్యతామ్ ।
ధ్యానశోకపరీతాత్మా చింతయామాస వానరః ॥ ॥13-51॥

యావత్స్తుతాం హి పశ్యామి రామపత్నీం యశస్వినీమ్ ।
తావదేతాం పురీం లంకాం విచినోమి పునః పునః ॥ ॥13-52॥

సంపాతి వచనాచ్ఛాపి రామం యద్యానయామ్యహమ్ ।
అపశ్యన్ రాఘవో భార్యం నిర్దోహాత్ సర్వవానరాన్ ॥ ॥13-53॥

ఇష్టైవ నియతాహారః వత్స్యామి నియతేంద్రియః ।
న మత్స్యతే వినశ్యేయుః సర్వే తే నరవానరాః ॥ ॥13-54॥

అశోకవనికా చేయం దృశ్యతే యా మహాద్రుమా ।
ఇమామధిగమిష్యామి న హీయం విచితా మయా ॥ ॥13-55॥

వసూన్ రుద్రాంస్తథాఉ దిత్యాన్ అశ్వినో మరుతోఉ పి చ ।
నమస్కృత్యా గమిష్యామి రక్షసాం శోకవర్ధనః ॥ ॥13-56॥

జిత్యా తు రాక్షసాన్ సర్వాన్ ఇష్ట్యాకుకులనందినీమ్ ।
సంప్రదాస్యామి రామాయ యథా సిద్ధిం తపస్యినే ॥ ॥13-57॥

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్యా చింతావగ్రథితేంద్రియః ।
ఉదతిష్ఠన్ముహతేజాః హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ॥13-58॥

నమోఉస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ,
దేవై చ తపై జనకాత్మజాయై ।
నమోఉస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యః
నమోఉస్తు చంద్రార్గమరుద్గణేభ్యః ॥ ॥13-59॥

స తేభ్యస్తు నమస్కృత్యా సుగ్రీవాయ చ మారుతిః ।
దిశస్సర్వస్సమాలోక్య హ్యశోకవనికాం ప్రతి ॥ ॥13-60॥

స గత్యా మనసా పూర్వమ్ అశోకవనికాం శుభామ్ ।
ఉత్తరం చిన్తయామాస వానరో మారుతాత్మజః ॥ ॥13-61॥

ధ్రువం తు రక్షో బహులా భవిష్యతి వనాకులా ।
అశోకవనికాఉ చింత్యా సర్వసంస్కారసంస్కృతా ॥ ॥13-62॥

రక్షిణశ్చాత్ర విహితాః మానం రక్షంతి పాదపాన్ ,
భగవానపి సర్వాత్మా నాతిక్షోభం ప్రవాతి వై ॥ ॥13-63॥

సంక్షిప్తోయం మయాత్మా చ రామార్థే రావణస్య చ ।
సిద్ధిం మే సంవిధాస్యంతి దేవాస్సర్వగణాస్మీహ ॥ ॥13-64॥

బ్రహ్మ స్వయంభూర్భగవాన్ దేవాశ్రేవ దిశంతు మే |
సిద్ధిమగ్నిశ్చ వాయుశ్చ పురుషూతశ్చ వజ్రజృత్ || ॥13-65॥

వరుణః పాశ హస్తశ్చ సోమాదిత్యో తథైవ చ |
అశ్వినో చ మహాత్మానో మరుతశ్శర్వ ఏవ చ || ॥13-66॥

సిద్ధిం సర్వాణి భూతాని భూతానాం చైవ యః ప్రభుః |
దాస్యంతి మమ యే చాన్యే హ్యదృష్టాః పథిగోచరాః || ॥13-67॥

తదున్నసం పాండురదంతమవ్రణం,
పుచిస్మైతం పద్మపలాశలోచనమ్ |
ద్రక్షే తదార్య వదనం కదా న్యహం
ప్రసన్నతారాధిపతుల్యదర్శనమ్ || ॥13.68॥

ఖుద్రేణ పాపేన నృశంసకర్మణా
సుదారుణాలంకృతపేషధారిణా |
బలాభిభూతా హ్యబలా తపస్యినీ
కథం ను మే దృష్టిషథేఉద్య సా భవేత్ || ॥13-69॥

ఇతాప్రేత్తిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ణే త్రయోదశస్తాంగః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై చతుర్భంసుర్దః

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా మనసా చాధిగమ్య తామ్ |
అవప్సుతో మహాతేజాః ప్రాకారం తస్య వేశ్వనః || 14-1||

స తు సంహృష్టసర్వాంగః ప్రాకారస్థా మహాకపిః |
పుష్పితాగ్రాన్ వసంతాదౌ దదర్శ వివిధాన్ ద్రుమాన్ || 14-2||

సాలానశోకాన్ భవ్యాంశ్చ చంపకాంశ్చ సుపుష్పితాన్ |
ఉద్ధాలకాన్నాగవృక్షాన్ చూతాన్మాపిముఖానపి || 14-3||

అధామ్రవనసంభన్నాం లతాశతసమాపృతామ్ |
జ్యాముక్త ఇవ నారాచః పుప్సువే వృక్షవాటికామ్ || 14-4||

స ప్రవిశ్య విచిత్రాం తాం విహృగైరభినాదితామ్ |
రాజతైః కాంచవైశ్చైవ పాదమైస్యర్వతో వృతామ్ || 14-5||

విహృగైర్ఘ్యగసంమైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననామ్ |
ఉదితాదిత్యసంకాశాం దదర్శ హనుమాన్ కపిః || 14-6||

వృతాం నానావిధైర్ఘ్యమైశ్చైః పుష్పోపగఫలోపగైః |
కోకిలైర్భుంగరాజైశ్చ మత్తర్మిత్యనిషేషితామ్ || 14-7||

ప్రహృష్టమనుజే కాలే మృగపక్షిసమాకులే |
మత్తబర్విణసంఘుష్టాం నానాద్విజగణాయుతామ్ || 14-8||

మార్గమాణో వరారోహం రాజపుత్రీమనిందితామ్ |
సుఖప్రసుష్టాన్ విహగాన్ బోధయామాస వానరః || 14-9||

ఉత్పతద్విర్యజగణైః పక్షైస్మాలాస్మామాహతాః |
అనేకవర్లా వివిధాః ముముచః పుష్పవృష్టయః || 14-10||

పుష్పవకీర్లశ్చుభే హనూమాన్ మారుతాత్మజః |
అశోకవనికా మధ్య యథా పుష్పమయో గిరిః || 14-11||

దిశస్సుర్వాః ప్రధావన్తం వృక్షషండగతం కపిమ్ |
దృష్ట్యా సర్వాణి భూతాని వసంత ఇతి మేనిరే ||14-12||

వృక్షేభ్యః పతితైః పుష్ట్యైః అవకీర్లా పృథగ్విదైః |
రరాజ వసుధా తత్త్ర ప్రమదేవ విభూషితా ||14-13||

తరస్యినా తే తరవః తరసాభిప్రకంపితాః |
కుసుమాని విచిత్రాణి సస్పజ్ఞాః కపినా తదా ||14-14||

నిర్మాతపత్రశిఖరాః శీర్లపుష్పఫలా ద్రుమాః |
నిక్షిప్తప్రాభరణాః ధూర్లా ఇవ పరాజితాః ||14-15||

హనూమతా వేగవతా కంపితాస్తై నగోత్తమాః |
పుష్పపర్లఫలాన్యాశు ముముచుః పుష్పశాలినః ||14-16||

విహంగసంషైర్ణీనాస్తై స్కంధమాత్రాత్రయా ద్రుమాః |
బభూవురగమాస్యర్వే మారుతేనేవ నిర్మతాః ||14-17||

నిర్మాతకేశి యువతిః యథా మృదితవర్లకా |
నిష్పితశుభదంతోష్టి నవైర్మంతైశ్చ విష్ణతా ||14-18||

తథా లాంగూలహస్తిశ్చ చరణాభ్యం చ మర్దితా |
బభూవాశోకవనికా ప్రభగ్నవరపాదపా ||14-19||

మహాలతానాం దామాని వ్యధమత్తరసా కపిః |
యథా ప్రావృషి వింధ్యస్య మేఘజాలాని మారుతః ||14-20||

స తత్త మణిభూమిశ్చ రాజతీశ్చ మనోరమాః |
తథా కాంచనభూమిశ్చ దదర్మ విచరన్ కపిః ||14-21||

వాపీశ్చ వివిధాకారాః పూర్లాః పరమవారిణా |
మహార్షౌర్గుణిసోప్సైః ఉపవన్మాప్తతప్తతః ||14-22||

ముక్తాప్రవాళసికతాః స్నాటికాంతరకుట్టిమాః ।
కాంచవైష్ట్రుభిశ్చత్రైః తీరజైరుపశోభితాః ॥ ॥14-23॥

పుల్లపదౌత్పలవనాః చక్రవాకోపకూజితాః ।
నత్యాహారుతసంఘుష్టాః హంససారసనాదితాః ॥ ॥14-24॥

దీర్ఘాభిర్ముయుక్తాభిః సరిధ్యశ్చ సమంతతః ।
అమృతోపమతోయాభిః శివాభిరుపసంస్కృతాః ॥ ॥14-25॥

లతాశతైరవతతాః సంతానకసమావృతాః ।
నానాగుల్మావృతఫునాః కరవీరకృతాంతరాః ॥ ॥14-26॥

తతోఽమ్మిధరసంకాశం ప్రవృద్ధశిఖరం గిరిమ్ ।
విచిత్రకూటం కూటైశ్చ సర్వతః పరివారితమ్ ॥ ॥14-27॥

శిలాగ్రపైరవతతం నానావృక్షైస్నమావృతమ్ ।
దదర్మ హరిశార్థాలః రమ్యం జగతి పర్వతమ్ ॥ ॥14-28॥

దదర్మ చ నగాత్మస్మాత్ నదీం నిపతితాం కపిః ।
అంకాదివ సముత్పత్య ప్రియస్య పతితాం ప్రియామ్ ॥ ॥14-29॥

జలే నిపతితాగ్రైశ్చ పాదపైరుపశోభితామ్ ।
వార్యమాణామివ క్రుద్భాం ప్రమదాం ప్రియబంధుభిః ॥ ॥14-30॥

పునరావృతతోయాం చ దదర్మ స మహాకపిః ।
ప్రసన్నామివ కాంతస్య కాంతాం పునరుపస్థితామ్ ॥ ॥14-31॥

తస్యాదూరాత్ స పద్మిన్యః నానాద్విజగణాయుతాః ।
దదర్మ హరిశార్థాలః హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ॥14-32॥

కృత్రిమాం దీర్ఘికాం చాపి పూర్ణాం శీతేన వారిణా ।
మణిప్రవరసోపానాం ముక్తాసికతశోభితామ్ ॥ ॥14-33॥

వివిధైర్ఘుగసంశైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకానవామ్ ।
ప్రాసాదైస్మృమహాద్భిశ్చ నిర్మితైర్విశ్వకర్మణా ॥ **||14-34||**

కానవైః కృతిషైశ్చాపి సర్వతః సమలంకృతామ్ ॥ **||14-35||**
యే కేచిత్పూదపాప్తత పుష్టిపగఫలోపగాః ।
సచ్ఛత్రాస్మివితర్దీకాః సర్వే సౌవర్ణవేదికాః ॥ **||14-36||**

లతాప్రతావైర్భవలభిః పరైశ్చ బహుభిర్వ్యతామ్ ।
కాంచనీం శింపుపామేకాం దదర్భ హనుమాన్ కపిః ।
వృతాం పేమమయాభిస్తు వేదికాభిస్నమంతతః ॥ **||14-37||**

సోఽపశ్యధ్యామిభాగాంశ్చ గ్రృప్రప్రవణాని చ ।
సువర్ణవృక్షానపరాన్ దదర్భ శిథిసన్నిభాన్ ॥ **||14-38||**

తేషాం త్రుమాణాం ప్రభయా మేరోరివ దివాకరః ।
అమన్యత తదా ఏరః కాంచనోఽస్మీతి వానరః ॥ **||14-39||**

తాం కాంచవైస్తరుగణైః మారుతేన చ వీజితామ్ ।
కింకిణీ శతనిర్మోషాం దృష్ట్యౌ విస్కృయమాగమత్ ॥ **||14-40||**

స పుష్పితాగ్రాం రుచిరాం తరుణాంకురపల్లవామ్ ।
తామారుహ్య మహాబాహుః శింపుపాం పర్ణసంవృతామ్ ॥ **||14-41||**

ఇతో త్రిక్ష్యామి వైదేహిం రామదర్శనలాలసామ్ ।
ఇతశేషతశ్చ దుఃఖార్థాం సంపతంతీం యదృచ్ఛయా ॥ **||14-42||**

అశోకవనికా చేయం దృఢం రమ్య దురాత్మనః ।
చంపకైశ్చందవైశ్చాపి వకుతైశ్చ విభూషితా ॥ **||14-43||**

ఇయం చ నళినీ రమ్య ద్విజసంఘనిషేవితా ।
ఇమాం సా రామమహిషీ మానమేష్యతి జానకీ ॥ **||14-44||**

సా రామా రామమహాషీ రాఘవస్య ప్రియా సతీ ।
వనసంచారకుశలా నూనమేష్యతి జానకీ ॥ ||14-45||

అథవా మృగశాబాషీ వనస్యాస్య విచక్షణా ।
వనమేష్యతి సాంత్రేయ రామచింతానుకర్మితా ॥ ||14-46||

రామశోకాభిసంతప్తా సా దేవీ వామలోచనా ।
వనవాసే రతా నిత్యమ్ ఏష్యతే వనచారిణీ ॥ ||14-47||

వనే చరాణాం సతతం నూనం స్న్యాహయతే పురా ।
రామస్య దయితా భార్య జనకస్య సుతా సతీ ॥ ||14-48||

సంధ్యాకాలమనాశ్వామూ త్రమవమేష్యతి జానకీ ।
నదీం చేమాం శివజలాం సంధ్యార్థే వరవర్ణినీ ॥ ||14-49||

తస్యశ్చప్యనురూపేయమ్ అశోకవనికా శుభా ।
శుభా యా పార్థివేంద్రస్య పత్నీ రామస్య సమైతా ॥ ||14-50||

యది జీవతి సా దేవీ తారాధిపనిభాననా ।
ఆగమిష్యతి సాంత్రేయమ్ ఇమాం శివజలాం నదీమ్ ॥ ||14-51||

ఏవం తు మత్య హనుమాన్ మహాత్మా, ప్రతీక్షమాణో మనుజేంద్రపత్నీమ్ ।
అవేష్టమాణశ్చ దదర్శ సర్వం, సుపుష్పితే పర్ణఫునే నిలీనః ॥ ||14-52||

ఇతాకర్మైత్తమద్రామాయణే ఆదికావేణ సుస్థిరకాణై చతుర్ధశస్తరః

అథ తీవుద్రామాయణే ఆదికావేణు సుశ్నరకాణై పంచదశస్తుర్భః

స వీక్షమాణాప్తతస్థః మార్గమాణశ్చ మైధిలీమ్ |
అవేష్టమాణశ్చ మహీం సర్వాం తామన్యవైష్ణత || 15-1||

సంతానకలతాభిశ్చ పాదమైరుపశోభితాం |
దివ్యగంధరసోపేతాం సర్వతస్మమలంకృతామ్ || 15-2||

తాం స నందనసంకాశాం మృగపక్షిభిరావృతామ్ |
హర్ష్యప్రాసాదసమ్మాధాం కోకిలాకులనిస్యనామ్ || 15-3||

కాంచనోత్సులపదాగ్రభిః వాపీభిరుపశోభితాం |
బహ్వ్యసనకుధోపేతాం బహుభూమిగృహయుతామ్ || 15-4||

సర్వర్తకుసుమై రమ్యాం ఘలవద్భిశ్చ పాదమైః |
పుష్పితానామశోకానాం శ్రియా సూర్యోదయప్రభామ్ || 15-5||

ప్రదీప్తామివ తత్తస్థః మారుతిస్మముదైష్ణత |
నిష్పుత్రశాఖాం విహగైః క్రియమామివాసకృత్ || 15-6||

వినిష్పతద్భిశ్చతఃః చిత్రైః పుష్పైవతంసకైః |
ఆమూలపుష్పనిచిత్రైః అశోకైశ్చైకనాశనైః || 15-7||

పుష్పబూరాతిభారైశ్చ స్మృశద్భిరివ మేదినీమ్ |
కర్ణికారైః కుసుమితైః కింపుకైశ్చ సుపుష్పితైః || 15-8||

స దేశః ప్రభయా తేషాం ప్రదీప్త ఇవ సర్వతః |
పున్నాగాస్పృష్టపర్లాశ్చ చంపకోద్దాలకాస్తథా || 15-9||

వివృద్ధమూలా బహావః శోభంతే స్నే సుపుష్పితాః |
శాతకుంభనిభాః కేచిత్ కేచిదగ్నిశిఖోపమాః |
నీలాంజననిభాః కేచిత్ తత్రాశోకాస్మిపూప్రశః || 15-10||

నందనం వివిధోద్యానం చిత్రం చైత్రరథం యథా ।
అతివృత్తమివాచివ్యం దివ్యం రమ్యం శ్రియాంవృతమ్ ॥ ॥15-11॥

ద్వితీయమివ చాం ఉ కాశం పుష్పజ్యోతిర్గణాయుతమ్ ।
పుష్పరత్నశలైశ్చిత్రం పంచమం సాగరం యథా ॥ ॥15-12॥

సర్వర్తుపుష్ట్యైర్మిచిత్రం పాదపైర్మధుగంధిభిః ।
నానానినాదైరుద్యానం రమ్యం మృగగణైర్వ్యజైః ॥ ॥15-13॥

అనేకగంధప్రవహం పుణ్యగంధం మనోరమం ।
శైలేంద్రమివ గంధాధ్యం ద్వితీయం గంధమాదనమ్ ॥ ॥15-14॥

అశోకవనికాయాం తు తస్యాం వానరపుంగవః ।
సదదర్మాం విదూరస్తం చైత్యప్రాపాదముచ్ఛితమ్ ॥ ॥15-15॥

మధ్య స్తంభసహస్రేణ స్థితం కైలాసపాణ్ణురం ।
ప్రవాళకృతసోపానం తప్తకాంచనవేదికమ్ ॥ ॥15-16॥

ముష్టంతమివ చక్షూంషి ద్వోతమానమివ శ్రియా ।
విమలం ప్రాంశుభావత్యాత్ ఉల్లిఖంతమివాంబరమ్ ॥ ॥15-17॥

తతో మలినసంవీతాం రాక్షసీభిస్సమావృతామ్ ।
ఉపవాసకృతాం దీనాం నిశ్యసంతీం పునః పునః ॥ ॥15-18॥

దదర్మ శుక్ల పక్షాదౌ చంద్రరేఖామివామలామ్ ।
మందం ప్రభ్యాయమానేన రూపేణ రుచిరప్రభామ్ ॥ ॥15-19॥

పినద్ధాం ధూమజాలేన శిఖామివ విభావసోః ।
పీతేనైకేన సంవీతాం క్లిష్టేనోత్తమవాససా ॥ ॥15-20॥

సపంకామనలంకారాం విపద్మామివ పద్మానీమ్ ।
ప్రీడితాం దుఃఖసంతప్తాం పరిమ్మానాం తపస్వినీం ॥ ॥15-21॥

గ్రేవాణాంగారకేణేవ పీడితామివ రోహిణీమ్ |
 అప్రుపూర్లముభీం దీనాం కృశామనవనేవ చ || 15-22 ||

శోకధ్యానపరాం దీనాం నిత్యం దుఃఖపరాయణామ్ |
 ప్రియం జనమపశ్యన్నీం పశ్యన్నీం రాక్షసిగణామ్ || 15-23 ||

స్వగణేన మృగీం హీనాం శ్వగణాభివృతామివ |
 నీలనాగాభయావేణ్యా జఘనం గతమైకయా || 15-24 ||

నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్యా మహీమివ |
 సుఖార్థాం దుఃఖసంతప్తాం వ్యసనానామకోవిదామ్ || 15-25 ||

తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీమ్ అధికం మలినాం కృశామ్ |
 తర్వాయామాస సీతేతి కారణైరుపపాదిభిః || 15-26 ||

ప్రియమాణా తదా తేన రక్షసా కామరూపిణా |
 యథా రూపా హి దృష్టా వై తథా రూపేయమంగనా || 15-27 ||

పూర్లచంద్రాననాం సుభూం చారువృత్తపయోధరామ్ |
 కుర్వన్నీం ప్రభయా దేవీం సర్వ వితిమిరా దిశః || 15-28 ||

తాం నీలకేశిం బింబోష్టీం సుమధ్యాం సుప్రతిష్ఠితామ్ |
 సీతాం పద్మపలాశాక్షీం మన్మథస్య రతిం యథా || 15-29 ||

ఇష్టాం సర్వస్య జగతః పూర్లచంద్రప్రభామివ |
 భూమకౌ సుతనుమాసీనాం నియతామివ తాపసీమ్ || 15-30 ||

నిశ్శాసబహుళాం భీరుం భుజగేంద్రవధూమివ |
 శోకజాలేన మహాతా వితతేన న రాజతీమ్ || 15-31 ||

సంసక్తాం ధూమజాలేన శిఖామివ విభావసోః |
 తాం స్మృతిమివ సందిగ్నామ్ బుద్ధిం నిపతితామివ || 15-32 ||

విహతామివ చ శ్రద్ధామ్ ఆశాం ప్రతిహతామివ |
 సోపసర్దాం యథా సిద్ధిం బుద్ధిం సకలుహామివ || 15-33 ||

అభూతేనాపవాదేన కీర్తిం నిపతితామివ ।
రామోపరోధవ్యథితాం రక్షో హరణకర్మితామ్ ॥ ॥15-34॥

అబలాం మృగశాబాజీం లీక్షమాణాం తతస్తతః ।
బాష్పాంబుపరిపూర్ణేన కృష్ణవక్రాజీపక్షైణా ॥ ॥15-35॥

వదనేనాప్రసన్నేన నిశ్చయసన్నీం పునః పునః ॥ ॥15-36॥

మలపంకధరాం దీనాం మండనార్థామమండితామ్ ।
ప్రభాం నక్షత్రరాజస్య కాలమేషైరివావృతామ్ ॥ ॥15-37॥

తస్య సందిదిహౌ బుధ్మిః ముహుస్మితాం నిరీక్ష్య తు ।
ఆమ్రాయానామయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలామివ ॥ ॥15-38॥

దుఃఖేన బుబుధే సీతాం హనూమాననలంకృతాం ।
సంస్కరేణ యథా హీనాం వాచమర్థాంతరం గతామ్ ॥ ॥15-39॥

తాం సమీక్ష్య విశాలాజీం రాజపుత్రీమనిందితామ్ ।
తర్వాయామాస సీతేతి కారణైరుపపాదిభిః ॥ ॥15-40॥

వైదేహ్య యాని చాంగేషు తదా రామోఽన్వకీర్తయత్ ।
తాన్యభరణజాలాని శాఖాశోభిన్యలక్షయత్ ॥ ॥15-41॥

సుకృతౌ కళ్పవేష్టౌ చ శ్వదంప్రో చ సుసంస్థితౌ ।
మణివిద్రుమచిత్రాణి హస్తాష్యభరణాని చ ।
శ్యామాని చిరయుక్తత్వాత్ ॥ తథా సంస్కానవంతి చ ॥ ॥15-42॥

తాన్యవేతాని మన్యేఽహం యాని రామోఽన్వకీర్తయత్ ॥ ॥15-43॥

తత్ యాన్యవహినాని తాన్యహం నోపలక్షయే ।
యాన్యస్య నావహినాని తానీమాని న సంశయః ॥ ॥15-44॥

పీతం కనకపట్టాభం ప్రస్తం తద్వసనం శుభమ్ ।
ఉత్తరీయం నగాసక్తం తదా దృష్టం ష్టవంగమైః ॥ ॥15-45॥

భూషణాని చ ముఖ్యాని దృష్టాని ధరణీ తలే ।
అనమైవాత్మా పవిద్ధాని స్వనవంతి మహంతి చ ॥ ॥15-46॥

ఇదం చిరగృహీతత్వాత్ వసనం క్లిష్టవత్తరమ్ ।
తథాపి నూనం తద్వర్ధం తథా శ్రీమద్యథేతరత్ ॥ ॥15-47॥

ఇయం కనకవర్ణాంగీ రామస్య మహాషీ ప్రియ ।
ప్రణష్టాత్మి సతీ యూస్య మనసో న ప్రణశ్యతి ॥ ॥15-48॥

ఇయం సా యత్ప్రతే రామః చతుర్భిః పరితప్యతే ।
కారుణ్యేనానృశంస్యేన శోకేన మదనేన చ ॥ ॥15-49॥

ప్రీతి ప్రణష్టేతి కారుణ్యాత్ ఆశ్రితేత్యానృశంస్యతః ।
పత్నీ నష్టేతి శోకేన ప్రియేతి మదనేన చ ॥ ॥15-50॥

అస్య దేవ్య యథారూపమ్ అంగప్రత్యంగసౌష్టవమ్ ।
రామస్య చ యథా రూపం తస్యేయమసితేక్షణా ॥ ॥15-51॥

అస్య దేవ్య మనస్తస్మిన్ తస్య చాస్యం ప్రతిష్ఠితమ్ ।
తేనేయం స చ ధర్మాత్మా ముహూర్తమపి జీవతి ॥ ॥15-52॥

యష్టరం కృతవాన్ రామః హో యదనయా ప్రభుః ।
ధారయత్యాత్మనో దేహం న శోకేనావసీదతి ॥ ॥15-53॥

యష్టరం కురుతే రామః య ఇమాం మత్తకాశినీమ్ ।
సీతాం వినా మహాబాహుః ముహూర్తమపి జీవతి ॥ ॥15-54॥

ఏవం సీతాం తదా దృష్ట్య హృష్టః పవనసంభవః ।
జగామ మనసా రామం ప్రశశంస చ తం ప్రభుమ్ ॥ ॥15-55॥

ఇతాఃర్థేతీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్మరకాణ్ణేపంచదశస్మర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికాష్టే సుస్తురకాష్టే ఘోడశస్తుర్ఃః

ప్రశస్య తు ప్రశస్తవ్యాం సీతాం తాం హరిపుంగవః ।
గుణాభిరామం రామం చ పునశ్చింతాపరోఽభవత్ ॥ ॥16-1॥

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా బాష్పపర్యాకులేక్షణః ।
సీతామాశ్రిత్య తేజస్స్య హనూమాన్ విలలాప హ ॥ ॥16-2॥

మాన్య గురువినీతస్య లక్ష్మణస్య గురుప్రియా ।
యది సీతాఔపి దుఃఖార్తా కాలో హి దురత్తిక్రమః ॥ ॥16-3॥

రామస్య వ్యవసాయజ్ఞా లక్ష్మణస్య చ ధీమతః ।
నాత్యర్థం క్షుభ్యతే దేవీ గంగేవ జలదాగమే ॥ ॥16-4॥

తుల్యశీలవయోవృత్తాం తుల్యాభిజనలక్షణామ్ ।
రాఘవోఽర్ధతి వైదేహిం తం చేయమసితేక్షణా ॥ ॥16-5॥

తాం దృష్ట్యై నవహోమాభాం లోకకాంతామివ శ్రియమ్ ।
జగామ మనసా రామం వచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ ॥16-6॥

అస్య హేతోర్యశాలక్ష్మ్యః హతో వాలీ మహాబలః ।
రావణాప్రతిమో విర్యే కబంధశ్చ నిపాతితః ॥ ॥16-7॥

విరాధశ్చ హతస్యంభేయ రాక్షసో భీమవిక్రమః ।
వనే రామేణ విక్రమ్య మహేంద్రేణేవ శంబరః ॥ ॥16-8॥

చతుర్ధవసహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణామ్ ।
నిహతాని జనస్థానే శరైరగ్నిశిథోపమైః ॥ ॥16-9॥

ఖరశ్చ నిహతస్యంభేయ త్రిశిరాశ్చ నిపాతితః ।
దూషణశ్చ మహాతేజాః రామేణ విదితాత్మనా ॥ ॥16-10॥

ఐశ్వర్యం వానరాణాం చ దుర్లభం వాలిపాలితం ।
అస్య నిమిత్తే సుగ్రీవః ప్రాప్తవాన్ లోకసత్పుతమ్ ॥ ॥16-11॥

సాగరశ్చ మయా క్రాంతః శ్రీమాన్ నదనదీపతిః ।
అస్యా హేతోర్విశాలాఛ్యాః పురీ చేయం నిరీక్షితా ॥ ॥16-12॥

యది రామస్యముద్రాంతాం మేదినీం పరివర్తయేత్ ।
అస్యాః కృతే జగచ్ఛాపి యుక్తమిత్యేవ మే మతిః ॥ ॥16-13॥

రాజ్యం వా త్రిషు లోకేషు సీతా వా జనకాత్మజా ।
త్రైలోక్యరాజ్యం సకలం సీతాయా నాఱ పుయాత్మలామ్ ॥ ॥16-14॥

ఇయం సా ధర్మశీలస్య మైథిలస్య మహాత్మనః ।
సుతా జనకరాజస్య సీతా భర్తృదృఢప్రతా ॥ ॥16-15॥

ఉత్సీతా మేదినీం భిత్యా క్షేత్రే హలముఖ్యక్తతే ।
పద్మరేణునిష్టైః కీర్త్తా శుష్టైః కేదారపాంసుభిః ॥ ॥16-16॥

విక్రాంతస్యార్యశీలస్య సంయుగేష్యనివర్తినః ।
స్నుషా దశరథస్యేషా జ్యేష్ఠా రాజ్ఞో యశస్వినీ ॥ ॥16-17॥

ధర్మజ్ఞస్య కృతజ్ఞస్య రామస్య విదితాత్మనః ।
ఇయం సా దయతా భార్య రాజ్ఞసీ వశమాగతా ॥ ॥16-18॥

సర్వాన్ భోగాన్ పరిత్యజ్య భర్తృస్నేహబలాత్మితా ।
అచింతయిత్వా దుఃఖాని ప్రవిష్టా నిర్జనం వనమ్ ॥ ॥16-19॥

సంతుష్టా ఫలమూలేన భర్తృశుశ్రూపణే రతా ।
యా పరాం భజతే ప్రీతిం వనేతుపి భవనే యథా ॥ ॥16-20॥

సేయం కనకవర్ణాంగి నిత్యం సుస్మితభాషిణీ ।
సహతే యాతనామేతామ్ అవర్థనామభాగినీ ॥ ॥16-21॥

ఇమాం తు శీలసమ్పున్నాం ద్రష్టమర్హతి రాఘువః ।
రావణేన ప్రమథితాం ప్రపామివ పిపాసితః ॥ ॥16-22॥

అన్య నూనం పునర్లభాత్ రాఘవః ప్రీతిమేష్యతి ।
రాజు రాజ్యపరిభ్రష్టః పునః ప్రాప్యేవ మేదినీమ్ ॥ ॥16-3॥

కామభోగైః పరిత్యక్తా హీనా బంధుజనేన చ ।
ధారయత్యత్నైనో దేహం తత్ప్రమాగమకాంజీణీ ॥ ॥16-24॥

వైషా పశ్యతి రాక్షస్యః నేమాన్మప్సఫలద్రుమాన్ ।
ఏకస్థహృదయా నూనం రామమేవానుపశ్యతి ॥ ॥16-5॥

భర్తా నామ పరం నార్యః భూషణం భూషణాదపి ।
ఏషా తు రహితా తేన భూషణార్వా న శోభతే ॥ ॥16-26॥

మష్టరం కురుతే రామః హీనో యదనయా ప్రభుః ।
ధారయత్యత్నైనో దేహం న దుఃఖే నావసీదతి ॥ ॥16-27॥

ఇమామసితకేశాంతాం శతపత్రనిబేష్టణాం ।
సుఖార్వాం దుఃఖితాం దృష్టౌ మమాపి వ్యధితం మనః ॥ ॥16-28॥

జీవిక్షమా పుష్టరసన్నిభాజీ, యా రక్షితా రాఘవలక్ష్మణాభ్యామ్ ।
సా రాక్షసీభిర్వక్తేజ్ఞణాభిః, సంరక్ష్యతే సంప్రతి వృక్షమూలే ॥ ॥16-29॥

హిమహతనళినీవ నష్టశోభా, వ్యసనపరంపరయాంనిపీడ్యమానా ।
సహచరరహితేవ చక్రవాకీ, జనకసుతా కృపణాం దశాం ప్రపన్చు ॥ ॥16-30॥

అన్య హి పుష్టవనతాగ్రణాః, శోకం దృఢం వై జనయంత్యశోకాః ।
హిమవ్యపాయేన చ మందరశ్మిః, అభ్యుత్థితో వైకసహప్రరశ్మిః ॥ ॥16-31॥

ఇత్యేవమర్థం కపిరన్వచేష్య, సితేయమిత్యేవ నివిష్ట బుద్ధిః ।
సంశ్రేత్య తస్మిన్నిషసాద వృక్షే, ఒలీ హరీణామ్మపభస్తరస్స్య ॥ ॥16-32 ॥

ఇత్థార్థే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్ణే ఘాడశన్సర్సః

అట శ్రీమద్రామాయణే ఆచికాహై సుస్తురకాణై సప్తదశస్తుర్డః

తతః కుముదపణ్ణాభః నిర్గులో నిర్గులం స్వయమ్ |
ప్రజగామ నభశ్వంద్రః హంసో నీలమివోదకమ్ || 17-1||

సాచివ్యమివ కుర్వన్ సః ప్రభయా నిర్గులప్రభః |
చంద్రమా రశ్మిబ్ధశ్మిత్తైః సిషేవే పవనాత్మజమ్ || 17-2||

స దదర్ప తత్స్నితాం పూర్ణచంద్రనిభాననామ్ |
శోకభారైరివ నృస్తాం భారైర్ణావమివాంభసి || 17-3||

దిదృక్షమాణో వైదేహీం హనూమాన్ మారుతాత్మజః |
స దదర్పాం విదూరస్తాః రాక్షసీర్షోరదర్పనాః || 17-4||

ఏకాణ్డీమేకకర్లాం చ కళ్లప్రావరణాం తథా |
అకర్లాం శంకుకర్లాం చ మస్తకోచ్ఛాపనాసికామ్ || 17-5||

అతికాయోత్తమాంగిం చ తనుదీర్ఘశిరోధరాం |
ధ్వస్తకేశిం తథా కేశిం కేశకంబలధారిణీమ్ || 17-6||

లంబకర్లలలాటాం చ లంబోదరపయోధరామ్ |
లంబోష్టిం చుబుకోష్టిం చ లంబాస్యాం లంబజానుకామ్ || 17-7||

ప్రాస్వ దీర్ఘాం తథా కుబ్జాం వికటాం వామనాం తథా |
కరాణాం భుగ్మవక్రాం చ పింగాణ్డీం వికృతాననామ్ || 17-8||

వికృతాః పింగాణాః కాణీః క్రోధనాః కలహప్రియాః |
కాలాయస మహామాలకూటముద్దరధారిణీః || 17-9||

వరాహమృగశార్ణాలమహిషాజశివాముఖీః |
గజోఫ్ర్ష హయపాదీశ్వ నిఖాతశిరసోఽపరాః || 17-10||

ఏకహసైకపాదాశ్వ ఖరక్షల్యశ్శ్వకర్లికాః |
గోకర్లిర్షసైకర్లాశ్వ హరికర్లిసధాపరాః || 17-11||

అనాసా అతినాసాశ్చ తిర్యజ్ఞాసా వినాసికాః ।
గజసన్నిభనాసాశ్చ లలాటోచ్ఛ్వసనాసికాః ॥ 17-12॥

హస్తిపాదా మహాపాదాః గోపాదాః పాదచూడికాః ।
అతిమాత్రతిరోగ్రీవాః అతిమాత్రతకుచోదరీః ॥ 17-13॥

అతిమాత్రాస్యనేత్రాశ్చ దీర్ఘజిహ్వానభాష్టధా ।
అజాముఖీర్థస్తిముఖీః గోముఖీస్మాకరీముఖీః ॥ 17-14॥

హయోష్టిభరవత్రాశ్చ రాక్షసీరోరదర్శనాః ।
శూలముధరహస్తాశ్చ క్రోధనాః కలహాప్రియాః ॥ 17-15॥

కరాళా ధూమకేశిశ్చ రాక్షసీర్వకృతానవాః ।
పిబవ్స్తిస్పుతతం పానం సదా మాంససురాప్రియాః ॥ 17-16॥

మాంసశోణితదిగ్ంగీః మాంసశోణితభోజనాః ।
తా దదర్శ కపిశ్రేష్టః రోమహర్షణదర్శనాః ।
స్క్రంధవవ్తముపాసీనాః పరివార్య వనస్పతిమ్ ॥ 17-17॥

తస్యాధస్తాశ్చ తాం దేవీం రాజపుత్రిమనిన్నితామ్ ।
లక్ష్మయామాస లక్ష్మీవాన్ హనూమాన్ జనకాత్మజామ్ ॥ 17-18॥

నిష్పుభాం శోకసంతప్తాం మలసంకులమూర్ఖజామ్ ॥ 17-19॥

జీణపుణ్యాం చ్యాతాం భూమౌ తారాం నిపతితామివ ।
చారిత్రవ్యపదేశాధ్యాం భర్తుదర్శనదుర్గతాం ॥ 17-20॥

భూషణైరుత్తమైర్వీనాం భర్తువాత్సల్యభూషణామ్ ।
రాక్షసాధిపసంరుద్ధాం బంధుభిశ్చ వినా కృతామ్ ॥ 17-21॥

వియూధాం సింహసంరుద్ధాం బద్ధాం గజవధూమివ ।
చంద్రరేఖాం పయోదాంతే శారదాబ్రైరివావృతామ్ ।
క్లిష్టరూపామసంస్వర్ణత్ అయుక్తామివ వల్లకీమ్ ॥ 17-22॥

సీతాం భర్తృవశే యుక్తామ్ అయుక్తాం రాజుసీవశే ॥ ||17-23||

అశోకవనికామధ్యే శోకసాగరమాష్టుతామ్ ।
తాభిః పరివృతాం తత్త సగ్రహమివ రోహిణీమ్ ॥ ||17-24||

దదర్భ హనుమాన్ దేవీం లతాం కుసుమితామివ ।
సా మలేన చ దిగ్ంగీ వపుషా చాప్యలంకృతా ।
మృణాంతీ పంకదిగ్నేవ విభాతి న విభాతి చ ॥ ||17-25||

మలినేన తు వస్త్రేణ పరిక్లిష్టేన భామినీమ్ ॥ ||17-26||

సంవృతాం మృగశాబాణీం దదర్భ హనుమాన్ కపిః ।
తాం దేవీం దీనవదనామ్ అదీనాం భర్తృతేజసా ।
రక్షితాం స్వేన శీలేన సీతామసితలోచనామ్ ॥ ||17-27||

తాం దృష్ట్యై హనుమాన్ సీతాం మృగశాబనిభేక్షణామ్ ॥ ||17-28||

మృగకన్యామివ త్రస్తాం వీక్షమాణాం సమంతతః ।
దహంతీమివ నిశ్చాయైః వృక్షాన్ పల్లవధారిణః ॥ ||17-29||
సంఘాతమివ శోకానాం దుఃఖస్యోర్మిహోళితామ్ ।
తాం క్షమాం సువిభక్తాంగీం వినాశుభరణశోభినీమ్ ।
ప్రహర్షమతులం లేభే మారుతిః ప్రేష్య మైధిలీమ్ ॥ ||17-30||

హర్షజాని చ సోశుప్రాణి తాం దృష్ట్యై మదిరేక్షణామ్ ।
ముమోచ హనుమాంస్తుత నమశ్శక్రే చ రాఘువమ్ ॥ ||17-31||

నమస్కృత్యా స రామాయ లక్ష్మీణాయ చ వీర్యవాన్ ।
సీతాదర్భనసంహృష్టః హనుమాన్ సంవృతోశుభవత్ ॥ ||17-32||

ఇతార్థైత్తిమద్రామాయణే ఆధికాంహే సున్దరకాణ్ణే సత్తుదశస్తుర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణై అష్టాదశస్తర్ణః

తథా విప్రేష్టమాణస్య వనం పుష్పితపాదపమ్ |
విచిన్యతశ్చ వైదేహీం కించిచ్ఛేషా నిశాఉ భవత్ || 18-1||

షడంగవేదవిదుషాం క్రతుప్రవరయాజినామ్ |
శుశ్రావ బ్రహ్మాష్టోషాంశ్చ విరాతే బ్రహ్మరక్షసామ్ || 18-2||

అథ మంగళవాదిత్రైః శబ్దశ్రోత్రమనోహరైః |
ప్రాభుధ్వత మహాబాహలః దశగ్రీవో మహాబలః || 18-3||

విబుధ్య తు యథాకాలం రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్ |
ప్రస్తుమాల్యంబరధరః వైదేహీమన్యచివ్రతయత్ || 18-4||

భృశం నియుక్తస్తస్యాం చ మదనేన మదోత్సృటః |
న స తం రాక్షసః కామం శశాకాఉ త్వని గూహితుమ్ || 18-5||

స సర్వభరతైర్యక్తః బిభ్రచ్ఛియమనుత్తమామ్ |
తాం నగైర్భపుభిర్జప్షాం సర్వపుష్పఫలోపగైః || 18-6||

వృతాం పుష్పరిణీభిశ్చ నానాపుష్పోపశోభితామ్ |
సదామదైశ్చ విహగైః విచిత్రాం పరమాద్యుతామ్ || 18-7||

శశహోమృగైశ్చ వివిధైః జుష్టాం దృష్టిమనోహరైః |
వీధిస్సంప్రేష్టమాణశ్చ మణికాంచనతోరణాః || 18-8||

నానామృగగణకీర్లాం ఫలైః ప్రపతిత్రైర్యుతామ్ |
అశోకవనికామేవ ప్రావిశత్ సంతతద్రుమామ్ || 18-9||

అంగనా శతమాత్రం తు తం వ్రజంతమనువ్రజత్ |
మహేంద్రమివ పౌలస్త్యం దేవగంధర్వయోషితః || 18-10||

దీపికాః కాంచనీః కాశ్మిత్ జగ్మహపత్తుత యోషితః |
వాలవ్యజనహస్తాశ్చ తాలవృంతాని చాపరాః || 18-11||

కాంచనైరపి భృంగారైః జప్రతస్ఫలిలమగ్రతః ।
మండలాగ్రాన్ బుసీం చైవ గృహ్యోన్యాః పృష్టతో యయుః ॥ ॥18-12॥

కాచిద్రత్నమయాం స్థాలీం పూర్ణాం పానస్య భామినీ ।
దక్షిణా దక్షిణైనైవ తదా జగ్రాహ పాణినా ॥ ॥18-13॥

రాజహంసప్రతీకాశం భత్రం పూర్ణశిప్రభమ్ ।
సౌవర్ణధండమపరా గృహీత్యా పృష్టతో యయో ॥ ॥18-14॥

నిద్రామదపరీతాక్ష్యః రావణాస్యోత్తమాస్మియః ।
అనుజగ్నుః పతిం వీరం ఘనం విద్యుల్లతా ఇవ ॥ ॥18-15॥

వ్యావిధహరకేయూరాః సమామృదితవర్ణకాః ।
సమాగళితకేశాంతాః సస్వేదవదనాస్తథా ॥ ॥18-16॥

ఘుర్ణంత్యో మదశేషిణ నిద్రయా చ శుభానవాః ।
స్వేదక్షిష్టాంగకుసుమాః సుమాల్యకులమూర్ఖజాః ॥ ॥18-17॥

ప్రయాంతం వైర్పుతపతిం నార్యో మదిరలోచనాః ।
బహుమానాచ్ఛ కామాచ్ఛ ప్రియా భార్యాప్తమన్యయుః ॥ ॥18-18॥

స చ కామపరాధీనః పతిస్తాసాం మహాబలః ।
సీతాస్తకమనా మందః మదాంచితగతిర్భుభో ॥ ॥18-19॥

తతః కాంచీనినాదం చ నూపురాణాం చ నిస్వనమ్ ।
శుశ్రావ పరమప్రైణాం స కపిర్మార్యరుతాత్మజః ॥ ॥18-20॥

తం చాత్రప్రతిమకర్మణామ్ అచిన్యబలశారుషమ్ ।
ద్వారదేశమనుప్రాప్తం దదర్మ హనుమాన్ కపిః ॥ ॥18-21॥

దీపికాభిరనేకాభిః సమంతాదవభాసితమ్ ।
గంధత్తైలావసిక్తాభిః ధ్రియమాణాభిరగ్రతః ॥ ॥18-22॥

కామదర్శమదైర్యక్తం జిహ్వాతామ్రాయతేష్టణామ్ ।
సమక్షమివ కందర్శమ్ అపవిద్ధశరాసనమ్ ॥

మధితామృతఫేనాభమ్ అరజోవప్రముత్తమ్ ।
సలీలమనుకర్షంతం విముక్తం సక్తమంగదే ॥

తం పత్రవిటపే లీనః పత్రపుష్పమనావృతః ।
సమీపమివ సంక్రాంతం నిధ్యాతుముపచక్రమే ॥

అవేష్టమాణస్తు తతః దదర్శ కపికుంజరః ।
రూపయౌవనసంపన్మాః రావణస్య వరస్త్రియః ॥

తాభిః పరివృతో రాజు సురూపాభిర్ముహోయశాః ।
తన్ముగద్వ్యజసంఘుష్టం ప్రవిష్టః ప్రమదావనమ్ ॥

జీబో విచిత్రాభరణః శంకుకర్ణో మహాబలః ।
తేన విశ్రవసః పుత్రః స దృష్టో రాక్షసాధిపః ॥

వృతః పరమనారీభిః తారాభిరివ చంద్రమాః ।
తం దదర్శ మహాతేజాః తేజోవంతం మహాకపిః ॥

రావణోఽయం మహాబాహుః ఇతి సంచింత్య వానరః ।
అవప్సుతో మహాతేజాః హనూమాన్మారుతాత్మజః ॥

స తథాఽప్యగ్రతేజాస్పున్ నిర్మాతస్తస్య తేజసా ।
పత్రగుహ్యంతరే సక్తః హనూమాన్ సంవృతోఽభవత్ ॥

స తామసితకేశాంతాం సుశ్రోణీం సంహతస్తనీమ్ ।
దిదృక్షురసితాపాంగామ్ ఉపావర్తత రావణః ॥

ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణ్ణే అష్టాదశస్తార్థః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్మరకాణై ఏకోనమింశస్మర్ణః

తస్మిన్నేవ తతః కాలే రాజపుత్రీ త్వనిందితా ।
రూపయౌవనసంపన్మం భూషణోత్తమభూషితమ్ ॥ **॥19-1॥**

తతో దృష్టివ వైదేహి రావణం రాక్షసాధిపమ్ ।
ప్రావేపత వేరారోహ ప్రవాతే కదలీ యథా ॥ **॥19-2॥**

ఆచ్ఛాద్యోదరమూరుభ్యం బాహుభ్యం చ పయోధరో ।
ఉంపవిష్టో విశాలాక్షీ రుద్మై వరవర్ణినీ ॥ **॥19-3॥**

దశగ్రీవస్తు వైదేహిం రక్షితాం రాక్షసీగణైః ।
దదర్మ సీతాం దుఃఖార్తాం నావం సన్మామివార్ణవే ॥ **॥19-4॥**

అసంపృతాయామాసీనామ్ ధరణ్యం సంశితప్రతామ్ ।
చిన్నాం ప్రపతితాం భూమౌ శాఖామివ వనస్పతేః ॥ **॥19-5॥**

ములమళ్లానచిత్రాంగీం మండనార్ణాముమండితామ్ ।
మృణాలీ పంకదిగ్ంబ విభాతి న విభాతి చ ॥ **॥19-6॥**

సమీపం రాజసింహస్య రామస్య విదితాత్మనః ।
సంకల్పహయసంయుక్తేః యూన్తీమివ మనోరథైః ॥ **॥19-7॥**

పుష్యంతీం రుదతీమేకాం ధ్యానశోకపరాయణామ్ ।
దుఃఖస్యాన్తమపశ్యంతీం రామాం రామమనుప్రతామ్ ॥ **॥19-8॥**

వేష్టమానాం తథా విష్టాం పన్నగేంద్రవధూమివ ।
ధూప్యమానాం గ్రేహాణేవ రోహాణీం ధూమకేతునా ॥ **॥19-9॥**

వృత్తశీలకులే జాతామ్ ఆచారవతి ధార్మికే ।
పునస్యంస్కారమాపన్నాం జాతామివ చ దుష్మగ్రమే ॥ **॥19-10॥**

అభూతేనాపవాదేన కీర్తిం నిపతితామివ ।
ఆమ్రాయానామయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలామివ ॥ **॥19-11॥**

సన్నామివ మహాకీర్తిం శ్రద్ధామివ విమానితామ్ ।
పూజామివ పరిక్షీలామ్ ఆశాం ప్రతిహతామివ ॥ **॥19-12॥**

ఆయతీమివ విధ్వస్తామ్ ఆజ్ఞాం ప్రతిహాతామివ |
దీప్తామివ దిశం కాలే పూజామపహృతామివ || 19-13||

పద్మినీమివ విధ్వస్తాం హతశూరాం చమూమివ |
ప్రభామివ తమోధ్వస్తామ్ ఉపక్షీణామివాపగామ్ || 19-14||

వేదీమివ పరామృష్టాం శాంతామగ్నిశిఖామివ |
పౌర్ణమాసీమివ నిశాం రాపలగ్రస్తిందుమండలామ్ || 19-15||

ఉత్సప్పపర్ణకమలాం విత్రాసితవిహంగమాం |
హస్తిహస్తపరామృష్టామ్ ఆకులాం పద్మినీమివ || 19-16||

పతిశోకాతురాం శుష్మాం నదీం విప్రావితామివ |
పరయా మృజయా హీనాం కృష్ణపక్షనిశామివ || 19-17||

సుకుమారీం సుజాతాంగిం రత్నగర్భగృహేతాచితామ్ |
తప్యమానామివోష్టైన మృణాశీమచిరోద్ధుతామ్ || 19-18||

గృహీతామాలితాం ప్రమేష్టి యుధపేన వినాకృతామ్ |
నిశ్చసన్తిం సుదుఃఖార్థాం గజరాజవధూమివ || 19-19||

ఏకయా దీర్ఘయా వేణ్య శోభమానామయత్తతః |
నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్య మహీమివ || 19-20||

ఉపవాసేన శోకేన ధ్యానేన చ భయేన చ |
పరిక్షీణాం కృశాం దీనామ్ అల్పాహోరాం తపోధనామ్ || 19-21||

ఆయాచమానాం దుఃఖార్థాం ప్రాంజలిం దేవతామివ |
భావేన రఘుముఖ్యస్య దశగ్రీవపరాభవమ్ || 19-22||

సమీక్షమాణాం రుదతీమనిందితాం, సుపక్షుతాప్రాయతపుక్కలోచనామ్ |
అనువ్రతాం రామమతీవ మైధిలీం, ప్రలోభయమాస వధాయ రావణః || 19-23||

ఇతాయార్థైతిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణ్ణే ఏకోనవింశన్నర్దః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాష్టే వింశస్తుర్దః

స తాం పతివ్రతాం దీనాం నిరానన్నాం తపస్యినీమ్ |
సాకారైర్గైధురైర్వాక్యః న్యదర్శయత రావణః || 20-1||

మాం దృష్ట్య నాగనాసోరు గూహమానా ష్టునోదరమ్ |
అదర్శనమివాత్మానం భయాన్మేతుం త్వమిచ్ఛసి || 20-2||

కామయే త్వాం విశాలాక్షి బహుమన్యస్వ మాం ప్రియే |
సర్వాంగగుణసమ్మన్మే సర్వలోకమనోహరే || 20-3||

నేహ కేచిన్నమష్య వా రాక్షసాః కామరూపిణాః |
వ్యపసర్వతు తే సీతే భయం మత్తస్మముత్థితమ్ || 20-4||

స్వధర్మై రక్షసాం భీరు సర్వదైవ న సంశయః |
గమనం వా పరస్తీణాం హరణం సంప్రమధ్య వా || 20-5||

ఏవం చైతడకామాం తు న త్వాం ప్రుక్ష్యామి మైధిలి |
కామం కామశ్చరీరే మే యథాకామం ప్రవర్తతామ్ || 20-6||

దేవి నేహ భయం కార్యాం మయి విశ్వసిహి ప్రియే |
ప్రణయస్వ చ తత్త్వేనమ్ ఏవం భూశ్చోకలాలసా || 20-7||

ఏకవేణీ ధరాశయ్య ధ్యానం మలినమమ్మరమ్ |
అస్థానేత్తుప్యపవాసచ్చ వైతాన్యపయికాని తే || 20-8||

విచిత్రాణి చ మాల్యాని చన్ననాన్యగరూణి చ |
వివిధాని చ వాసాంసి దివ్యాన్యభరణాని చ || 20-9||

మహార్వాణి చ పానాని శయనాన్యసనాని చ |
గీతం నృత్తం చ వాద్యం చ లభ మాం ప్రాప్య మైధిలి || 20-10||

శ్రీరత్నమసి మైవం భూః కురు గాత్రేషు భూషణామ్ |
మాం ప్రాప్య హి కథం ను స్యాః త్వమనర్హా సువిగ్రహే || 20-11||

ఇదం తే చారుసంజాతం యోవనం వ్యతివర్తతే ।
యదతీతం పునరైతి ప్రోతశ్చైష్మమపామివ ॥ ॥20-12॥

త్వాం కృత్యోపరతో మన్యే రూపకర్తా స విశ్వస్యుక్ ।
న హి రూపోపమా త్వన్యా తవాస్తి శుభదర్శనే ॥ ॥20-13॥

త్వాం సమాసాద్య వైదేహి రూపయోవనశాలినీమ్ ।
కః పుమానతివర్తేత సాక్షాదపి పితామహః ॥ ॥20-14॥

యద్యత్ పశ్యామి తే గాత్రం సీతాంశుసదృశానవే ।
తస్మింప్తస్మిన్ పృథుత్రోణి చక్షుర్గైమ నిబధ్యతే ॥ ॥20-15॥

భవ మైథిలి భార్య మే మోహమేనం విసర్జయ ।
బహీనాముత్తమప్రీణామ్ ఆహృతానామితస్తతః ।
సర్వాసామేవ భద్రం తే మమాగ్రమహాశీ భవ ॥ ॥20-16॥

లోకేభోయాని రత్నాని సమ్మమధ్యాహృతాని వై ।
తాని మే భీరు సర్వాణి రాజ్యం చైతదహం చ తే ॥ ॥20-17॥

విజిత్య పృథివీం సర్వాం నానానగరమాలినీమ్ ।
జనకాయ ప్రదాస్యామి తవ హోర్విలాసిని ॥ ॥20-18॥

నేహ పశ్యామి లోకేఁన్యం యో మే ప్రతిబలో భవేత్ ,
పశ్య మే సుమహద్విర్యమ్ అప్రతిద్విష్టమాహవే ॥ ॥20-19॥

అపకృత్ సంయుగే భగ్నాః మయా విమృదితధ్వజాః ।
అశక్తాః ప్రత్యనీకేషు స్థాతుం మమ సురాసురాః ॥ ॥20-20॥

ఇచ్ఛయా క్రియతామద్య ప్రతికర్మ తవోత్తమమ్ ॥ ॥20-21॥

సప్రభాణ్యవసజ్యన్తాం తవాంగే భూషణాని చ ।
సాధు పశ్యామి తే రూపం సంయుక్తం ప్రతికర్మణా ॥ ॥20-22॥

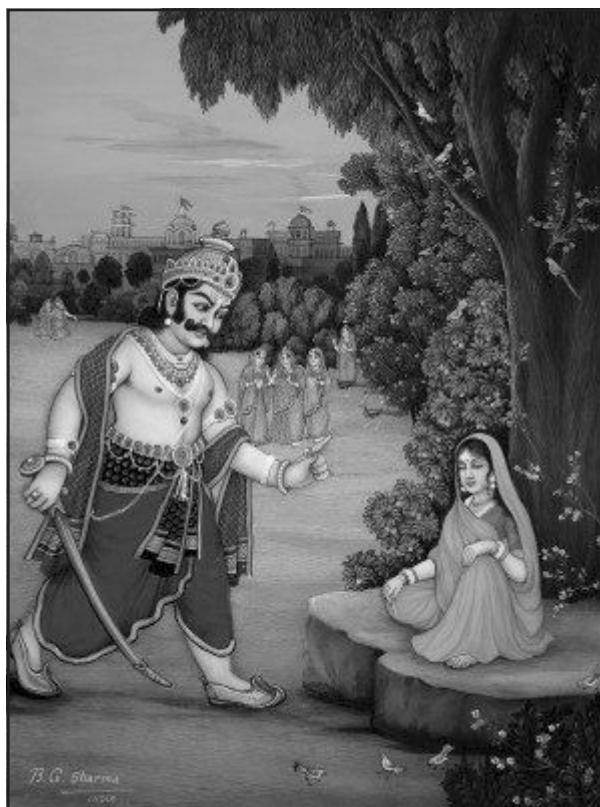
ప్రతికర్మాభిసంయుక్త దాక్షిణ్యేన వరాననే ।
 భుంక్ష్య భోగాన్ యథాకామం పిబ భీరు రమస్వ చ ॥ 20-23॥
 యథేష్టం చ ప్రయచ్ఛ త్వం పృథివీం వా ధనాని చ ।
 లలస్వ మయి విప్రబ్ధా ధృష్టమాజ్ఞాపయస్వ చ ।
 మత్ర్పసాదాల్లలన్యాశ్చ లలన్తాం బాణవాస్తవ ॥ 20-24॥
 బుద్ధిం మమానుపశ్య త్వం శ్రియం భద్రే యశ్శ మే ॥ 20-25॥
 కిం కరిష్యసి రామేణ సుభగే చీరవాససా ।
 నిక్షిష్టవిజయో రామః గతశ్రీర్వనగోచరః ।
 వ్రతీ షష్ఠిలశాయా చ శంకే జీవతి వా న వా ॥ 20-26॥
 న హి వైదేహి రామస్యం ద్రష్టం వాత్తప్యపలస్యతే ।
 పురో బలాకైరసిత్తైః మేషైర్జ్యత్స్మామివావృతామ్ ॥ 20-27॥
 న చాపి మమ హస్తాత్మాం ప్రాపుమర్వతి రాఘవః ।
 హిరణ్యకశిషుః కీర్తిమ్ ఇంద్రహస్తగతామివ ॥ 20-28॥
 చారుసిగైతే చారుదతి చారునేత్రే విలాసిని ।
 మనో హారసి మే భీరు సుపుర్వః పన్నగం యథా ॥ 20-29॥
 కీష్టకౌశేయవసనాం తన్నీమప్యవలంకృతామ్ ।
 త్వాం దృష్ట్య స్వేషు దారేషు రతిం నోపలభామ్యహామ్ ॥ 20-30॥
 అన్తఃపురనివాసిన్యః ప్రియస్సర్వగుణాన్వితాః ।
 యావన్యో మమ సర్వసామ్ ఐశ్వర్యం కురు జానకి ॥ 20-31॥
 మమ హ్యసితకేశాన్తే త్రైలోక్యప్రవరాప్రైయః ।
 తాస్యం పరిచరిష్యనై శ్రియమప్యరసో యథా ॥ 20-32॥
 యాని వైత్రవణే సుభ్రు రత్నాని చ ధనాని చ ।
 తాని లోకాంశ్చ సుశ్రోణి మాం చ భుంక్ష్య యథాసుఖమ్ ॥ 20-33॥

న రామస్తపసా దేవి న బలేన న విక్రమైః ।
న ధనేన మయా తుల్యః తేజసా యశస్సాంపి వా ॥ ॥20-34॥

పిబ విహార రమస్వ భుంక్ష్య భోగాన్ ధననిచయం ప్రదిశామి మేదినీం చ ।
మయి లల లలనే యథాసుఖం త్వం త్వయి చ సమేత్య లలన్త భాన్ధవాస్తే ॥ ॥20-35॥

కుసుమితరుజాలసన్తతాని భ్రమరయుతాని సముద్రతీరజాని ।
కనకవిమలహారభూషితాంగీ విహార మయా సహ భీరు కానవాని ॥ ॥20-36॥

ఇతాంర్ధే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ఠే వింశస్సర్లః

అథ తీవుద్రామాయణే ఆదికాష్టే సుశ్రావాణై ఏకవింశస్తుర్దః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్యా సీతా రౌద్రస్య రక్షసః ।

ఆర్తా దీనస్వరా దీనం ప్రత్యవాచ శవైర్వచః ॥ ॥21-1॥

దుఃఖార్తా రుదతి సీతా వేషమానా తపస్యినీ ।

చింతయంతీ వరారోహా పతిమేవ పతిప్రతా ।

తృణామంతరతః కృత్యా ప్రత్యవాచ శుచిస్మితా ॥ ॥21-2॥

నివర్త్తయ మనో మత్తః స్వజనే క్రియతాం మనః ।

న మాం ప్రార్థయితుం యుక్తం సుసిద్ధిమివ పాపకృత్ ॥ ॥21-3॥

అకార్యం న మయా కార్యమ్ ఏకపత్స్య విగ్రహితమ్ ।

కులం సంప్రాప్తయా పుణ్యం కులే మహాతి జాతయా ॥ ॥21-4॥

ఏవముక్యా తు వైదేహి రావణం తం యశ్శియీ ।

రాక్షసం పృష్ఠతః కృత్యా భూయో వచనమబ్రవీత్ ॥ ॥21-5॥

నాహమాపయికీ భార్య పరభార్య సతీ తవ ।

సాధుధర్మమవేక్షస్య సాధు సాధువ్రతం చర ॥ ॥21-6॥

యథా తవ తథాత్నేషాం దారా రక్షాయ నిశాచర ।

అత్మానముపమాం కృత్యా స్వేషు దారేషు రమ్యతామ్ ॥ ॥21-7॥

అతుష్టం స్వేషు దారేషు చపలం చలితేంద్రియమ్ ।

నయంతి నికృతిప్రజ్ఞం పరదారాః పరాభవమ్ ॥ ॥21-8॥

ఇహ సంతో న వా సంతి సతో వా నామవర్త్నసే ।

తథా హి విపరీతా తే బుద్ధిరాచారవర్జితా ॥ ॥21-9॥

వచో మిథ్యాప్రణీతాత్మా పథ్యముక్తం విచక్షణైః ।

రాక్షసానామభావాయ త్వం వా న ప్రతిపద్యసే ॥ ॥21-10॥

అకృతాత్మానమాసాద్య రాజువమనయే రతమ్ ।
సమృద్ధాని వినశ్యన్తి రాష్ట్రాణి నగరాణి చ ॥ ॥21-11॥

తథేయం త్వాం సమాసాద్య లంకా రత్నముసంకులా ।
అపరాధాత్మవైకస్య నచిరాద్వినశిష్యతి ॥ ॥21-12॥

స్వకృతైర్భవన్యమానస్య రావణాదీర్ఘదర్శివః ।
అభినందంతి భూతాని వినాశే పాపకర్మణః ॥ ॥21-13॥

ఏవం త్వాం పాపకర్మణం వక్ష్యన్తి నికృతా జనాః ।
దిష్టైతద్వ్యసనం ప్రాప్తః రౌద్ర ఇత్యేవ హర్షితాః ॥ ॥21-14॥

శక్య లోభయితుం నాహమ్ ఐశ్వర్యేణ ధనేన వా ।
అనన్య రాఘువేణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా ॥ ॥21-15॥

ఉపధాయ భుజం తస్య లోకనాథస్య సత్కృతమ్ ।
కథం నామోపధాన్యమి భుజమవ్యస్య కస్యచిత్ ॥ ॥21-16॥

అహమౌపయకీ భార్య తప్యైవ వసుధాపతేః ।
ప్రతస్నాతస్య ధీరస్య విద్యేవ విదితాత్మనః ॥ ॥21-17॥

సాధు రావణ రామేణ మాం సమానయ దుఃఖితామ్ ।
వనే వాశితయా సార్థం కరేణ్యైవ గజాధిపమ్ ॥ ॥21-18॥

మిత్రమౌపయకం కర్మం రామస్మానం పరీష్పతా ।
వథం చానిచ్ఛతా ఫోరం త్వయూనా పురుషర్థభః ॥ ॥21-19॥

విదితస్య హి ధర్మజుః శరణాగతవత్సులః ।
తేన మైత్రీ భవతు తే యది జీవితుమిచ్ఛసి ॥ ॥21-20॥

ప్రసాదయస్య త్వం చైనం శరణాగతవత్సులమ్ ।
మాం చాపైనై ప్రయతో భూత్వా నిర్యతయితుమర్హసి ॥ ॥21-21॥

ఏవం హి తే భవేత్ స్వస్తి సమ్మిదాయ రఘువాత్తమే ।

అన్యథా త్వం హి కుర్యాణః వథం ప్రాప్యసి రావణ ॥ ॥21-22॥

వర్జయేద్యజముత్సుష్టం వర్జయేదన్తకళ్చిరమ్ ।

త్వద్విధం తు న సంక్రుద్ధః లోకనాథస్య రాఘవః ॥ ॥21-23॥

రామస్య ధనుషశ్వబ్బం శ్రోష్యసి త్వం మహాస్వనమ్ ।

శతక్రతువిస్మష్టస్య నిరోషమశనేరివ ॥ ॥21-24॥

ఇహ శిథ్రుం సుపర్యాణః జ్వలితాస్య ఇవోరగాః ।

ఇషవో నిపతిష్యనై రామలక్ష్మణాలక్ష్మణాః ॥ ॥21-25॥

రక్షాంసి పరినిష్టుస్తః పుర్యామస్యం సమస్తతః ।

అసమ్యాతం కరిష్యనై పతన్తః కంకవాసనః ॥ ॥21-26॥

రాక్షసేంద్రమహాసర్వాన్ స రామగరుడో మహాన్ ।

ఉద్ధరిష్యతి వేగేన వైనతేయ ఇవోరగాన్ ॥ ॥21-27॥

అపనేష్యతి మాం భర్తా త్వత్శీథ్రుమరిందమః ।

అసురేభ్యజ్ఞియం దీప్తాం విష్ణుప్రిభిరివ క్రమేః ॥ ॥21-28॥

జనస్థానే హతస్థానే నిహతే రక్షసాం బలే ।

అశక్తేన త్వయా రక్షః కృతమేతదసాధు వై ॥ ॥21-29॥

ఆశ్రమం తు తయోశ్శాస్యం ప్రవిశ్య నరసింహాయోః ।

గోచరం గతయోర్భూతోః అపనీతా త్వయూధము ॥ ॥21-30॥

న హి గంధముపాప్రూయ రామలక్ష్మణయోస్యయా ।

శక్యం సందర్శనే స్థాతుం శునా శార్మాలయోరివ ॥ ॥21-31॥

తస్య తే విగ్రహో తాభ్యం యుగ్రగ్రహణమస్థిరమ్ ।

వృత్తస్యేవేంద్రబాహుభ్యం బాహోరేకస్య నిగ్రహః ॥ ॥21-32॥

జీవ్రం తవ స నాథో మే రామన్స్మిత్రిణా సహా ।
తోయమల్పమివాదిత్యః ప్రాణానాదాస్యతే శర్మైః ॥ ॥21-33॥

గిరిం కుబేరస్య గతోఽపథాయ వా
సభాం గతో వా వరుణస్య రాజ్ఞః ।
అసంశయం దాశరథేర్న మోక్షసే
మహాద్రుమః కాలహతోఽశనేరివ ॥ ॥21-34॥

ఇతాంర్థే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణై ఏకవింశతస్సర్దాః

అథ తీవుద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణై ద్వావింశస్తుర్ఃః

సీతాయా వచనం శ్రుత్యా పరుషం రాక్షసాధిపః ।

ప్రత్యువాచ తత్సీతాం విప్రియం ప్రియదర్శనామ్ ॥ ॥22-1॥

యథా యథా సాన్మయితా వశ్యశ్రీణాం తథా తథా ।

యథా యథా ప్రియం వక్తా పరిభూతస్తథా తథా ॥ ॥22-2॥

సన్నియచ్ఛతి మే క్రోధం త్వయి కామస్ఫుముత్తితః ।

ద్రవతోఽమార్గమాసాద్య హయానివ సుసారథిః ॥ ॥22-3॥

వామః కామో మనుష్యణాం యస్మిన్ కిల నిబధ్యతే ।

జనే తస్మింప్యముక్రోశః స్నేహశ్చ కిల జాయతే ॥ ॥22-4॥

ఏతస్మాత్మారణాన్న త్వం ఘాతయామి వరానవే ।

వధార్థామవమానార్థం మిథ్య ప్రప్రజితే రతామ్ ॥ ॥22-5॥

పరుషాణీహ వాక్యాని యాని యాని బ్రహ్మిషి మామ్ ।

తేషు తేషు వథో యుక్తః తవ మైధిలి దారుణః ॥ ॥22-6॥

ఏవముక్య తు వైదేహిం రావణో రాక్షసాధిపః ।

క్రోధసంరమ్భసంయుక్తః సీతాముత్తరమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥22-7॥

ద్వో మాసా రక్షితవ్యో మే యోఽవధిస్తే మయా కృతః ।

తతశ్చయనమారోహ మమ త్వం వరవర్ణిని ॥ ॥22-8॥

ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యం తు మాసాభ్యం భర్తారం మామనిచ్ఛతీమ్ ।

మమ త్వం ప్రాతరాశార్థమ్ అరభస్తే మహాన్సే ॥ ॥22-9॥

తాం తర్జ్యమానాం సంప్రేష్య రాక్షసేంద్రేణ జానకీమ్ ।

దేవగంధర్వకన్యాస్తాః విషేధుర్వికృతేష్టణాః ॥ ॥22-10॥

ఓష్టప్రకారైరపరాః వక్తనేత్రేష్టథాఉపరాః ।

సీతామాశ్యసయామసుః తర్జ్ఞతాం తేన రక్షసా ॥ ॥22-11॥

తాభిరాశ్వసితా సీతా రావణం రాక్షసాధిపమ్ |
ఉంచాత్మిహితం వాక్యం వృత్తశోణీర్యగర్వితమ్ || 22-12||

నూనం న తే జనః కళ్చిత్ అస్తి నిశ్చైయసే స్థితః |
నివారయతి యో న త్వం కర్మణోఽస్కుద్యగర్వితాత్ || 22-13||

మాం హి ధర్మత్వనః పత్నీం శచీమివ శచీపతేః |
త్వదన్యప్రిము లోకేము ప్రార్థయేన్ననాఽపి కః || 22-14||

రాక్షసాధమ రామస్య భార్యమమితతేజసః |
ఉక్తవానసి యచ్ఛాపం క్వ గతస్తస్య మోక్షసే || 22-15||

యథా దృష్టశ్చ మాతంగః శశ్చ సహాతో వనే |
తథా ద్విరదవద్రామః త్వం నీచ శశవత్ స్ఫృతః || 22-16||

స త్వమిక్ష్యాకునాథం వై క్షిపన్నిహ న లజ్జసే |
చక్షుషోర్యపయం తస్య న తావదుపగచ్ఛసి || 22-17||

ఇమే తే నయనే త్రూరే విరూపే కృష్ణపంగఢే |
క్షితో న పతితే కస్మాత్ మామనార్య నిరీక్షతః || 22-18||

తస్య ధర్మత్వనః పత్నీం స్నుషాం దశరథస్య చ |
కథం వ్యహారతో మాం తే న జిహ్వ వ్యవశీర్యతే || 22-19||

అస్వేశాత్త రామస్య తపసచ్చానుపాలవాత్ |
న త్వం కుర్మి దశగ్రీవ భస్మ భస్మార్థ తేజసా || 22-20||

నాపహర్తుమహం శక్య తస్య రామస్య ధీమతః |
విధిస్తవ వధార్థాయ విహాతో నాత్ర సంశయః || 22-21||

శూరేణ ధనదబ్రాత్రా బలైస్మముదితేన చ |
అపోహ్య రామం కస్మాద్ది దారచౌర్యం త్వయా కృతమ్ || 22-22||

సీతాయా వచనం త్రుత్యా రావణో రాజ్ఞసాధిషః ।
 వివృత్య నయనే క్రూరే జానకీమన్యవైష్టత ॥ 22-23॥
 నీలజీమూతసంకాశః మహాభుజశిరోదరః ।
 సింహసత్యగతిశ్రీమాన్ దీప్తజిహ్వగోగ్రోచనః ॥ 22-24॥
 చలాగ్రముకుటప్రాంశుః చిత్రమాల్యములేషనః ।
 రక్తమాల్యమృరథరః తప్తాంగదవిభూషణః ॥ 22-25॥
 శ్రోణీసూత్రేణ మహాతా మేచకేన సుసంవృతః ।
 అమృతోత్పాదనధైన భుజగేనేవ మందరః ॥ 22-26॥
 తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాజ్ఞసేశ్వరః ।
 శుషుభేత్తి చలసంకాశః శృంగాభ్యామివ మందరః ॥ 22-27॥
 తరుణాదిత్యవర్ణాభ్యాం కుణ్ణలాభ్యాం విభూషితః ।
 రక్తపల్లవపుష్పాభ్యామ్ అశోకాభ్యామివాచలః ॥ 22-28॥
 స కల్పవృక్షప్రతిమః వస్తు ఇవ మూర్తిమాన్ ।
 శ్వాశానచైత్యప్రతిమః భూషితోత్తిపి భయంకరః ॥ 22-29॥
 అవేష్టమాణో వైదేహిం కోపసంరక్తలోచనః ।
 ఉంచ రావణసీతాం భజంగ ఇవ నిశ్చయస్ ॥ 22-30॥
 అనయేనాభిసంపన్నమ్ అర్థహినమనువ్రతే ।
 నాశయమ్యహమద్య త్వాం సూర్యస్పంధ్యామివోజసా ॥ 22-31॥
 ఇత్యక్ష్య మైథిలీం రాజు రావణశృతురావణః ।
 సందిదేశ తతస్పర్వాః రాజ్ఞసీర్షోరదర్శనాః ॥ 22-32॥
 ఏకాక్షీమేకకర్ణాం చ క్షర్పప్రవరణాం తథా ।
 గోక్క్రీం హస్తిక్క్రీం చ లమ్చక్క్రీమక్క్రీకామ్ ॥ 22-33॥

హస్తిపాద్యశ్వపాద్యో చ గోపాదీం పాదచూలికామ్ |
ఏకాఛీమేకపాదీం చ పృథుపాదామపాదికామ్ ||22-34||

అతిమాత్రశిరోగ్రీవామ్ అతిమాత్రకుచోదరీమ్ |
అతిమాత్రాస్యనేత్రాం చ దీర్ఘజిహ్వమజిహ్వాకామ్ ||22-35||

అనాసికాం సింహముఖీం గోముఖీం సూకరీముఖీమ్ |
యథా మద్యశగా సీతా క్షీప్రం భవతి జానకీ |
తథా కురుత రాక్షస్యః సర్వాః క్షీప్రం సమేత్య చ ||22-36||

ప్రతిలోమానులోమైశ్చ సామదానాదిభేదవైః |
ఆవర్జయత వైదేహీం దణ్ణస్యాద్యమనేన చ ||22-37||

ఇతి ప్రతిసమాదిశ్య రాక్షసేంద్రః పునః పునః |
కామమన్య పరీతాత్మా జానకీం పర్యతర్జయత్ ||22-38||

ఉపగమ్య తతః క్షీప్రం రాక్షసీ ధాన్యమాలినీ |
పరిష్వజ్య దశగ్రీవమ్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ||22-39||

మయా క్రీడ మహారాజ సీతయా కిం తవానయా |
వివర్ణయా కృపణయా మానుష్య రాక్షసేశ్వర ||22-40||

మానమన్య మహారాజ న దివ్యాన్ భోగసత్తమాన్ |
విదధాత్యమరిషేష్టః తవ బాహుబలార్జితాన్ ||22-41||

అకామాం కామయానస్య శరీరముపతప్యతే |
ఇచ్ఛాన్తిం కామయానస్య ప్రీతిర్భవతి శోభనా ||22-42||

ఏవముక్తస్త రాక్షస్యా సముత్సిప్తస్తతో బలీ |
ప్రహసనేనైఫుసంకాశః రాక్షసస్య న్యవర్తత ||22-43||

ప్రస్తితస్య దశగ్రీవః కమ్మయన్నివ మేదినీమ్ |
జ్వలద్భాస్మరవర్లాభం ప్రవివేశ నివేశనమ్ ||22-44||

దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ సర్వతః ।
పరివార్య దశగ్రీవం వివిషుస్తం గృహణోత్తమమ్ ॥ 22-45॥

స మైధిలీం ధర్మపరామవస్థితాం
ప్రవేషమానాం పరిభర్త్య రావణః ।
విషయ సీతాం మదనేన మోహితః
స్వమేవ వేశ్మ ప్రవివేశ భాస్వరమ్ ॥ 22-46॥

ఇతాటర్మేతిమద్రామాయణే అదికావేణున్నరకాణ్టే ద్వావింశస్ఫుర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్డే త్రయోవింశస్తుర్భః

ఇత్యక్ష్వ మైధిలీం రాజు రావణాశ్వత్రురావణః ।

సందిశ్య చ తతస్పర్యాః రాక్షసీర్పుర్జగామ హ ॥ **॥23-1॥**

నిష్టోంతే రాక్షసీంద్రే తు పునరవ్యఃపురం గతే ।

రాక్షస్య భీమరూపాస్తాః సీతాం సమఖిదుద్రువుః ॥ **॥23-2॥**

తతస్పీతాముపాగమ్య రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఖతాః ।

పరం పరుషయా వాచా వైదేహిమిదమబ్రువన్ ॥ **॥23-3॥**

పౌలస్త్యస్య వరిష్టస్య రావణస్య మహాత్మనః ।

దశగ్రీవస్య భార్యాత్వం సీతే న బహుమన్యసే ॥ **॥23-4॥**

తతస్పీయకజటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రువీత్ ।

ఆమాత్య క్రోధతామ్రాక్షీ సీతాం కరతలోదరీమ్ ॥ **॥23-5॥**

ప్రజాపతీనాం షణ్ణాం తు చతుర్భో యః ప్రజాపతిః ।

మానసో బ్రహ్మాణాః పుత్రః పులస్త్య ఇతి విశ్రుతః ॥ **॥23-6॥**

పులస్త్యస్య తు తేజస్సీ మహార్థిరామసస్సుతః ।

నామ్మా స విశ్రవా నామ ప్రజాపతి సమప్రభః ॥ **॥23-7॥**

తస్య పుత్రో విశాలాక్షీ రావణాశ్వత్రురావణః ।

తస్య త్వం రాక్షసీంద్రస్య భార్య భవితుమర్ధసి ॥ **॥23-8॥**

మయోక్తం చారుసర్వాంగి వాక్యం కిన్నామమన్యసే ।

తతో హరిజటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రువీత్ ।

వివర్థ నయనే కోపాత్ మార్జారసదృశేష్టణా ॥ **॥23-9॥**

యేన దేవాప్రయప్రింశత్ దేవరాజశ్చ నిర్జితాః ।

తస్య త్వం రాక్షసీంద్రస్య భార్య భవితుమర్ధసి ॥ **॥23-10॥**

తతస్తు ప్రఫునొ నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఖితా ।
భర్త్వయన్నీ తదా ఘోరమ్ ఇదం వచనమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥23-11॥

వీర్యోత్సుక్తస్య శూరస్య సంగ్రామేష్యనివర్తినః ।
బలినో వీర్యయుక్తస్య భార్యాత్మం కిం న లప్యోనే ॥ ॥23-12॥

ప్రియం బహుమతం భార్యం త్యక్తాయ రాజు మహాబలః ।
సర్వానొం చ మహాభాగాం త్వాముషైష్యతి రావణః ॥ ॥23-13॥

సమృద్ధం శ్రీసహస్రేణ నానారత్నోపశోభితమ్ ।
అంతఃపురం సముత్సృజ్య త్వాముషైష్యతి రావణః ॥ ॥23-14॥

అన్యా తు వికటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥23-15॥

అసక్కుద్దేవతాయుద్దే నాగగంధర్వదానవాః ।
నిర్జితాస్పమరే యేన స తే పార్వ్యముపాగతః ॥ ॥23-16॥

తస్య సర్వసమృద్ధస్య రావణస్య మహాత్మనః ।
కిమద్య రాక్షసేంద్రస్య భార్యాత్మం నేచ్చోనేతి ధమే ॥ ॥23-17॥

తతస్తు దుర్మిత్తా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రహ్మిత్ ।
యస్య సూర్యో న తపతి భీతో యస్య చ మారుతః ।
న వాతి స్వాయతాపాంగే కిం త్వం తస్య న తిష్ఠసి ॥ ॥23-18॥

పుష్పవృష్టిం చ తరవః ముముచుర్యస్య వై భయాత్ ।
శైలాశ్వ సుభూతః పానీయం జలదాశ్వ యదేచ్చతి ॥ ॥23-19॥

తస్య వైర్పుతరాజస్య రాజరాజస్య భామిని ।
కిం త్వం న కురుషే బుద్ధిం భార్యాశ్చే రావణస్య హి ॥ ॥23-20॥

సాధు తే తత్త్వతో దేవి కథితం సాధు భామిని ।
గృహణ సుస్మితే వాక్యమ్ అన్యథా న భవిష్యసి ॥ ॥23-21॥

ఇతాకర్మే శ్రీమద్రామాయణే ఆధికావ్యే సుస్మరకాశ్చే త్రయోవింశస్మర్మః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్డే దత్తర్వంశస్తుర్గః

తత్స్నితాముపాగమ్య రాక్షస్యో వికృతానవాః ।

పరుషం పరుషా నార్యః ఉంచుస్తాం వాక్యమప్రియమ్ ॥ ॥24-1॥

కిం త్వమస్తఃపురే సీతే సర్వభూతమనోహరే ।

మహార్వాశయనోపేతే న వాసమనుమన్యసే ॥ ॥24-2॥

మానుషీ మానుషసైవ భార్యాత్వం బహు మన్యసే ।

ప్రత్యాహార మనో రామాత్ న త్వం జాతు భవిష్యసి ॥ ॥24-3॥

త్రైలోక్యవసుభోక్తారం రావణం రాక్షసేశ్వరమ్ ।

భర్తారముపసంగమ్య విహారస్వ యథాసుభమ్ ॥ ॥24-4॥

మానుషీ మానుషం తం తు రామమిచ్ఛసి శోభనే ।

రాజ్యాద్రిష్టమసిద్ధార్థం విక్కవం త్వమనిందితే ॥ ॥24-5॥

రాక్షసీనాం వచశ్చుత్వ సీతా పద్మానిభేక్షణా ।

నేత్రాభ్యమశ్రుపూర్ణాభ్యమ్ ఇదం వచనమబ్రహీత్ ॥ ॥24-6॥

యదిదం లోకవిద్యష్టమ్ ఉదాహారథ సంగతాః ।

వైతన్మనసి వాక్యం మే కిల్చిషం ప్రతిభాతి వః ॥ ॥24-7॥

న మానుషీ రాక్షసస్య భార్య భవితుమర్హతి ।

కామం ఖాదత మాం సర్వాః న కరిష్యామి వో వచః ॥ ॥24-8॥

దీనో వా రాజ్యహీనో వా యో మే భర్తా స మే గురుః ।

తం నిత్యమనురక్తాంస్ని యథా సూర్యం సువర్చులా ॥ ॥24-9॥

యథా శచీ మహాభాగా శక్రం సముపతిష్ఠతి ।

అరుంధతి వసిష్టం చ రోహిణీ శశినం యథా ॥ ॥24-10॥

లోపాముద్రా యథాంగస్త్యం సుకన్య చ్యవనం యథా ।

సావిత్రీ సత్యవన్తం చ కపిలం శ్రీమతి యథా ॥ ॥24-11॥

శాదాసం మదయన్నీవ కేశినీ సగరం యథా ।
 నైషధం దమయన్నీవ భైమీ పతిమనుప్రతా ।
 తథాతు హమిక్ష్యాకువరం రామం పతిమనుప్రతా ॥ ॥24-12॥
 సీతాయా వచనం శ్రుత్యా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఖితాః ।
 భర్మయన్ని స్నేహమైః వాక్యే రావణాచోదితాః ॥ ॥24-13॥
 అవలీనస్య నిర్వాక్యః హనూమాన్ శింశుపాద్రుమే ।
 సీతాం సన్మర్జయన్నిస్తాః రాక్షసీరశుణోత్కృపిః ॥ ॥24-14॥
 తామభిక్రమ్య సంక్రుద్ధా వేషమానాం సమన్తతః ।
 భృషం సంలిలహర్షిష్టాన్ ప్రలమ్భాన్ దశనచ్ఛదాన్ ॥ ॥24-15॥
 ఊచుశ్చ పరమక్రుద్ధాః ప్రగృహ్యశు పరశ్వధాన్ ।
 నేయమర్హతి భర్తారం రావణాం రాక్షసాధిపమ్ ॥ ॥24-16॥
 సంభర్మ్యమానా భీమాభిః రాక్షసీభిర్వరాననా ।
 సా బాప్సుముపమార్జన్ని శింశుపాం తాముపాగమత్ ॥ ॥24-17॥
 తతస్తాం శింశుపాం సీతా రాక్షసీభిః సమాపుతా ।
 అభిగమ్య విశాలాక్షీ తస్మా శోకపరిపుతా ॥ ॥24-18॥
 తాం కృశాం దీనవదనాం మలినామ్యరథారిణీమ్ ।
 భర్మయాంచక్రిరే సీతాం రాక్షస్యస్తాం సమన్తతః ॥ ॥24-19॥
 తతస్తాం వినతా నామ రాక్షసీ భీమదర్మనా ।
 అబ్రవీత్ కుపితాకారా కరాళా నిర్లతోదరీ ॥ ॥24-20॥
 సీతే పర్యాప్తమేతావత్ భర్తుః స్నేహా నిదర్శితః ।
 సర్వత్రాతికృతం భద్రే వ్యసనాయోపకల్పతే ॥ ॥24-21॥
 పరితుష్టాతుస్నేహి భద్రం తే మానుషస్తే కృతో విధిః ।
 మమాపి తు వచః పథ్యం బ్రువన్యాః కురు మైధిలి ॥ ॥24-22॥

రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసామ్ |
విక్రాణ్తం రూపవన్తం చ సురేశమివ వాసవమ్ ||24-23||

దక్షిణం త్యాగశిలం చ సర్వస్య ప్రియదర్శనమ్ |
మానుషం కృపణం రామం త్యక్త్వా రావణమాశ్రయమ్ ||24-24||

దివ్యంగరాగా వైదేహి దివ్యభరణభూషితా |
అద్యప్రభృతి సర్వేషాం లోకానామీశ్వరీ భవ ||24-25||

అగ్నేస్మాహ యథా దేవి శచివేంద్రస్య శోభనే |
కిం తే రామేణ వైదేహి కృపణేన గతాయుషో ||24-26||

ఏతదుక్తం చ మే వాక్యం యది త్వం న కరిష్యసి |
అస్మిన్ముహలూర్తే సర్వాస్త్వం భక్తయిష్యామహే వయమ్ ||24-27||

అన్య తు వికటా నామ లంబమానపయోధరా |
అబ్రవీత కుపితా సీతాం ముష్టిముద్యమ్య గర్జతీ ||24-28||

బహున్యప్రియరూపాణి వచనాని సుదుర్గుతే |
అనుక్రోశాన్నృగుదుత్వాచ్చ సోధాని తవ మైధిలి ||24-29||

న చ నః కురుషే వాక్యం హితం కాలపురస్పరమ్ ||24-30||

అనీతాఉసి సముద్రస్య పారమమైర్మారాసదమ్ |
రావణాన్తఃపురం ఘోరం ప్రవిష్టా చాసి మైధిలి ||24-31||

రావణస్య గృహే రుద్ధామ్ అస్మాభిస్తు సురక్షితామ్ |
న త్వం శక్తః పరిత్రాతుమ్ అపి సాక్షాత్ పుర్వారం ||24-32||

కురుష్య హితవాదిన్య వచనం మమ మైధిలి |
అలమత్రుప్రపాతేన త్వజ శోకమనర్థకమ్ ||24-33||

భజ ప్రీతిం ప్రహర్షం చ త్వజైతాం నిత్యదైన్యతామ్ |
సితే రాక్షసరాజేన సహ క్రీడ యథాసుఖమ్ ||24-34||

జానాసి హి యథా భీరు శ్రీణాం యోవనమధ్రువమ్ |
యావన్న తే వృత్తిక్రామేత్ తావత్ సుఖమవాప్సుహి | |24-35||

ఉద్యానాని చ రఘ్యాణి పర్వతోపవనాని చ |
సహా రాక్షసరాజేన చర త్వం మదిరేక్షణే | |24-36||

శ్రీసహస్రాణి తే సప్త వశే స్థాస్యనై సున్ధరి |
రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసామ్ | |24-37||

ఉత్సాట్య వా తే హృదయం భక్తయిష్యామి మైధిలి |
యది మే వ్యాహృతం వాక్యం న యథావత్ కరిష్యసి | |24-38||

తతశ్చణ్ణోదరీ నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఖితా |
భూమయన్నీ మహాచూలమ్ ఇదం వచనమబ్రహ్మిత్ | |24-39||

ఇమాం హరిణలోలాణ్ణిం త్రాసోత్సమ్మిపయోధరామ్ |
రావణేన హృతాం దృష్ట్యా దోహృదో మే మహానభూత్ | |24-40||

యక్కిత్స్థిహమథోత్స్థిడం హృదయం చ సబంధనమ్ |
ఆంత్రాణ్యపి తథా శీర్ధుం భాదేయమితి మే మతిః | |24-41||

తతస్తు ప్రఫునా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రహ్మిత్ |
కణ్ణమస్య వృశంసాయాః పీదయామ కిమస్యతే | |24-42||

నివేద్యతాం తతో రాజ్ఞే మానుషి సా మృతేతి హా |
నాత్ర కశ్చన సందేహాః భాదతేతి స వక్ష్యతి | |24-43||

తతస్యజాముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రహ్మిత్ |
విశ్వేశ్యమాం తతస్పర్వాః సమాన్ కురుత పీలుకాన్ | |24-44||

విభజామ తతస్పర్వ వివాదో మే న రోచతే |
పేయమానీయతాం క్షిప్రం లేహ్యముచ్ఛావచం బహు | |24-45||

తత హర్షణభా నామ రాజ్ఞీనీ వాక్యమబ్రివిత్ |
అజాముఖ్య యదుక్తం హి తదేవ మమ రోచతే || 24-46||

సురా చానీయతాం క్షీప్రం సర్వశోకవినాశినీ |
మానుషం మాంసమాస్యద్య నృత్యమోత్థ నికుంభిలామ్ || 24-47||

ఏవం సంభర్మ్యమానా సా సీతా సురసుతోపమా |
రాజ్ఞీభిస్యమైరాభిః ఘైర్యముత్సుజ్య రోదితి || 24-48||

ఇతాఖర్మేత్తిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ణే చతుర్వంశస్థుర్గః

Ravana pesters Sita. Notice the Symbolic Protection of Rama Nama Around Her.

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్డై పంచవింశత్సూర్యః

తథా తాసాం వదన్నీనాం పరుషం దారుణం బహు ।

రాక్షసీనామసామ్యానాం రురోద జనకాత్మజా ॥ ॥25-1॥

ఏవముక్తా తు వైదేహీ రాక్షసీభిర్గైనస్వినీ ।

ఉంచా పరమత్రస్తా భాష్టుగద్దుదయా గిరా ॥ ॥25-2॥

న మానుషీ రాక్షసస్య భార్య భవితుమర్హతి ।

కామం ఖాదత మాం సర్వ న కరిష్యామి వో వచః ॥ ॥25-3॥

సా రాక్షసీమధ్యగతా సీతా సురసుతోపమా ।

న శర్మ లేభే దుఃఖార్థా రావణేన చ తర్జితా ॥ ॥25-4॥

వేపతే స్వాధికం సీతా విశన్నీవాంగమాత్మనః ।

వనే యుధపరిభ్రష్టా మృగీ కోకైరివార్దితా ॥ ॥25-5॥

సా త్వ్యశోకస్య విపులాం శాఖామాలమ్యు పుష్పితామ్ ।

చిన్తయామాస శోకేన భర్తారం భగ్నమానసా ॥ ॥25-6॥

సా స్నాపయన్నీ విపులౌ ప్రత్యో నేత్రజలప్రవైః ।

చిన్తయన్నీ న శోకస్య తదాంతమధిగచ్ఛతి ॥ ॥25-7॥

సా వేపమానా పతితా ప్రవాతే కదలీ యథా ।

రాక్షసీనాం భయత్రస్తా వివర్ధవదనాం భవత్ ॥ ॥25-8॥

తస్యాస్యా దీర్ఘవిపులా వేపన్యా సీతయా తదా ।

దదృశే కమ్మనీ వేణీ వ్యాలీవ పరిపర్వతి ॥ ॥25-9॥

సా నిశ్చ్యసన్నీ దుఃఖార్థా శోకోపహతచేతనా ।

ఆర్థ వ్యస్యజదశ్రూణి మైథిలీ విలలాప హ ॥ ॥25-10॥

హో రామేతి చ దుఃఖార్థా హ పునర్దక్కుణేతి చ ।

హో శ్వశ్రు మమ కొసల్యే హ సుమిత్రేతి భామినీ ॥ ॥25-11॥

లోకప్రవాదస్తోత్రోఽయం పణైతైస్సముదాహాతః ।
అకాలే దుర్గభో మృత్యుః ప్రియా వా పురుషస్య వా ॥ ॥25-12॥

యత్రాహామేవం త్రూరాభిః రాక్షసీభిరిహోర్దితా ।
జీవాను హీనా రామేణ ముహూర్తమపి దుఃఖితా ॥ ॥25-13॥

ఏషాఉ ల్పపుణ్య కృపణా వినశిష్యమ్యనాథవత్ ।
సముద్రమధ్య నోః పూర్లా వాయువేగైరివాహతా ॥ ॥25-14॥

భర్తారం తమపశ్యన్నీ రాక్షసీవశమాగతా ।
సీదాను ఖలు శోకేన కూలం తోయహతం యథా ॥ ॥25-15॥

తం పద్మదళపత్రాక్షం సింహావిక్రాంతగామినమ్ ।
ధన్యాః పశ్యన్నీ మే నాథం కృతజ్ఞం ప్రియవాదినమ్ ॥ ॥25-16॥

సర్వధా తేన హీనాయా రామేణ విదితాత్మనా ।
తీక్ష్ణం విషమివాస్యాద్య దుర్గభం మమ జీవితమ్ ॥ ॥25-17॥

కీదృశం తు మయా పాపం పురా జన్మాన్తరే కృతమ్ ।
యేనేదం ప్రాప్యతే దుఃఖం మయా ఫోరం సుదారుణమ్ ॥ ॥25-18॥

జీవితం త్యక్తుమిచ్ఛామి శోకేన మహతా వృతా ।
రాక్షసీభిశ్చ రక్ష్యన్తా రామో నాసాద్యతే మయా ॥ ॥25-19॥

ధిగస్తు ఖలు మానుష్యం ధిగస్తు పరవశ్యతామ్ ।
న శక్యం యత్ పరిత్యక్తమ్ ఆత్మచ్ఛన్నేన జీవితమ్ ॥ ॥25-20॥

ఇత్యార్థేతీమద్రామాయణే ఆరికాహే సుస్థారకాణైపణైవింశస్థః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుధృతకాణై పంచస్తుర్యః

ప్రసక్తాప్రముఖీత్యేవం బ్రువన్తి జనకాత్మజా ।

అధోముఖముఖీ బాలా విలప్పుముషచక్రమే ॥ ॥

॥26-1॥

ఉన్నతేవ ప్రమత్తేవ భ్రావ్యచిత్తేవ శోచతీ ।

ఉపావృత్తా కిశోరీవ వివేష్టన్తి మహితలే ॥

॥26-2॥

రాఘువస్య ప్రమత్తస్య రక్షసా కామరూపిణా ।

రావణేన ప్రమధ్యాహమ్ ఆనీతా క్రోషతీ బలాత్ ॥

॥26-3॥

రాక్షసీవశమాపన్నా భర్మ్యమానా సుదారుణమ్ ।

చిన్తయన్తి సుదుఃఖార్తా నాహం జీవితుముత్సేహా ॥

॥26-4॥

న హి మే జీవితైరర్థః నైవారైర్భు చ భూషణైః ।

వసన్య రాక్షసీమధ్యే వినా రామం మహారథమ్ ॥

॥26-5॥

అశ్వసారమిదం నూనమ్ అథవాఽస్యజరామరమ్ ।

హృదయం మమ యేనేదం న దుఃఖేనావశిర్యతే ॥

॥26-6॥

ధిజ్ఞమనార్యమసతీం యాఽహం తేన వినా కృతా ।

ముహూర్తమపి రక్షామి జీవితం పాపజీవితా ॥

॥26-7॥

కా చ మే జీవితే శ్రద్ధా సుఖే వా తం ప్రియం వినా ।

భర్తారం సాగరాన్తాయః వసుధాయః ప్రియంవదమ్ ॥ ॥26-8॥

భిద్యతాం భక్షయాం వాఽపి శరీరం విసృజామ్యహమ్ ।

న చాప్యహం చిరం దుఃఖం సహేయం ప్రియవర్జితా ॥

॥26-9॥

చరణేనాపి సవ్యేన న స్నుశేయం నిశాచరమ్ ।

రావణం కిం పునరహం కామయేయం విగర్భితమ్ ॥ ॥26-10॥

ప్రత్యభ్యాతం న జానాతి నాత్మానం నాత్మనః కులమ్ ।

యో నృశంసస్యభావేన మాం ప్రార్థయితుమిచ్ఛతి ॥ ॥26-11॥

భిన్న భిన్న విభక్తా వా దీష్టేవాగ్నై ప్రదీపితా ।
రావణం నోపతిష్ఠేయం కిం ప్రలాపేన వళ్చిరమ్ ॥ ॥26-12॥

భ్యాతః ప్రాజ్జః కృతజ్జశ్చ సాముక్రోశశ్చ రాఘువః ।
సద్యుత్తో నిరనుక్రోశః శంకే మద్భాగ్యసంక్షయాత్ ॥ ॥26-13॥

రాక్షసానాం సహప్రాణి జనస్థానే చతుర్దశ ।
యేవైకేన నిరస్తాని స మాం కిం నాభిపద్యతే ॥ ॥26-14॥

నిరుద్ధా రావణేనాహమ్ అల్పవీర్యేణ రక్షసా ।
సమర్థః ఖలు మే భర్తా రావణం హన్తుమాహవే ॥ ॥26-15॥

విరాధో దణ్డకారణ్యే యేన రాక్షసపుంగవః ।
రణే రామేణ నిహతః స మాం కిం నాభిపద్యతే ॥ ॥26-16॥

కామం మధ్య సముద్రస్య లంకేయం దుష్టుధర్షణా ।
న తు రాఘువబాణానాం గతి రోధిహ విద్యతే ॥ ॥26-17॥

కింతు తత్కారణం యేన రామో దృఢపరాక్రమః ।
రక్షసాతు పహృతాం భార్యామ్ ఇష్టాం నాభ్యవపద్యతే ॥ ॥26-18॥

ఇహస్థాం మాం న జానీతే శంకే లక్ష్మీణపూర్వజః ।
జానన్మపి హి తేజస్వీ ధర్షణం మర్పుయుష్యతి ॥ ॥26-19॥

హృతేతి యోతుధిగత్వా మాం రాఘువాయ నివేదయేత్ ।
గృధ్రరాజోతుపి స రణే రావణేన నిపాతితః ॥ ॥26-20॥

కృతం కర్మ మహత్తేన మాం తథాతుభ్యవపద్యతా ।
తిష్ఠతా రావణద్వాన్నే వృద్ధేనాపి జటాయుషో ॥ ॥26-21॥

యది మామిహ జానీయాత్ వర్తమానాం స రాఘువః ।
అద్య బాణైరభిక్రుద్ధః కుర్యాల్సోకమరాక్షసమ్ ॥ ॥26-22॥

విధమేచ్చ పురీం లంకాం శోషయేచ్చ మహాదధిమ్ |
 రావణస్య చ నీచస్య కీర్తిం నామ చ నాశయేత్ || 26-23 ||

తతో నిహాతనాథానాం రాక్షసీనాం గృహే గృహే |
 యథాత హమేవం రుదతీ తథా భూయో న సంశయః || 26-24 ||

అన్వయి రక్షసాం లంకాం కుర్యాద్ రామస్సలక్ష్మణః |
 న హి తాభ్యం రిపుర్వప్తః ముహూర్తమపి జీవతి || 26-25 ||

చితాధూమాకులపథా గృధ్రమణ్ణలసంకులా |
 అచిరేణ తు లంకేయం శృంగసదృశి భవేత్ || 26-26 ||

అచిరేణైవ కాలేన ప్రాప్యమ్యేవ మనోరథమ్ |
 దుష్టుస్థానోత్తయమాభ్యాతి సర్వేషాం వో విపర్యయమ్ || 26-27 ||

యాదృశానీహ దృశ్యన్నే లంకాయామశుభాని వై |
 అచిరేణ తు కాలేన భవిష్యతి హతప్రభా || 26-28 ||

మానం లంకా హతే పాపే రావణే రాక్షసాధమే |
 శోషం యాస్యతి దుర్భర్షు ప్రమదా విధవా యథా || 26-29 ||

పుణ్యోత్సవసముత్థా చ నష్టబ్ర్హీ సరాక్షసీ |
 భవిష్యతి పురీ లంకా నష్టబ్ర్హీ యథాత జ్ఞనా || 26-30 ||

మానం రాక్షసకన్యానాం రుదన్నినాం గృహే గృహే |
 శ్రోష్యమి నచిరాదేవ దుఃఖార్తానామిహ ధ్వనిమ్ || 26-31 ||

సాధకారా హతద్యోతా హతరాక్షసపుంగవా |
 భవిష్యతి పురీ లంకా నిర్మగ్గా రామసాయకై || 26-32 ||

యది నామ సశ్శురః మాం రామో రక్తాన్తలోచనః |
 జానీయాద్వర్తమానాం హి రావణస్య నివేశనే || 26-33 ||

అనేన తు నృశంసేన రావణేనాధమేన మే ।
సమయో యస్తు నిర్దిష్టః తస్య కాలోఽయమాగతః ॥ ॥26-34॥

అకార్యం యే న జానన్తి వైర్ఘయః పాపకారిణః ।
అధర్మత్తు మహాత్మాతః భవిష్యతి హి సామ్రూతమ్ ॥ ॥26-35॥

వైతే ధర్మం విజానన్తి రాక్షసః పిశితాశనః ।
ధ్రువం మాం ప్రాతరాశార్థే రాక్షసః కల్పయిష్యతి ॥ ॥26-36॥

సాంహం కథం కరిష్యామి తం వినా ప్రియదర్శనమ్ ।
రామం రక్తాన్తానయనమ్ అపశ్యన్తి సుదుఃఖితా ॥ ॥26-37॥

యది కశ్చిత్ర్వదాతా మే విషస్యాద్య భవేదిహ ।
జీవ్రం వైవస్వతం దేవం పశ్యేయం పతినా వినా ॥ ॥26-38॥

నాజానాజ్ఞివతీం రామః స మాం లక్ష్మీణాపూర్వజః ।
జానన్తా తో న కుర్యాతాం నోర్యాం హి మమ మార్గణమ్ ॥ ॥26-39॥

మానం మమైవ జోకేన స వీరో లక్ష్మీణాగ్రజః ।
దేవలోకమితోయాతః త్వక్ష్య దేహం మహితలే ॥ ॥26-40॥

ధన్య దేవాస్పగ్నధర్యః సిద్ధాశ్చ పరమర్థయః ।
మమ పశ్యన్తి యే నాథం రామం రాజీవలోచనమ్ ॥ ॥26-41॥

అధవా న హి తస్యార్థః ధర్మకామస్య ధీమతః ।
మయా రామస్య రాజర్సేః భార్యయా పరమాత్మనః ॥ ॥26-42॥

దృశ్యమానే భవేత్ర్పతిః సాహృదం నాస్త్యపశ్యతః ।
నాశయన్తి కృతఫుస్తు న రామో నాశయిష్యతి ॥ ॥26-43॥

కిన్న మే న గుణాః కేచిత్ కిం వా భాగ్యక్షయో మమ ।
యాంహం సీదామి రామేణ హినా ముఖ్యేన భామినీ ॥ ॥26-44॥

శ్రేయో మే జీవితాన్మర్యం విహినాయా మహాత్మనః ।
రామాదల్కిష్టచారిత్రాత్ శూరాచ్ఛత్రునిబర్షణాత్ ॥ ॥26-45॥

అధవా నృస్తశస్త్రో తో వనే మూలఫలాశినో ।
భూతరో హి నరజ్ఞేష్టో సంపృత్తో వనగోచరో ॥ ॥26-46॥

అధవా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా ।
చద్మనా సాదితో శూరో భూతరో రామలక్ష్మణో ॥ ॥26-47॥

సాత్ హమేవం గతే కాలే మర్యమిచ్ఛమి సర్వధా ।
న చ మే విహితో మృత్యుః అస్మిన్ దుఃఖేఉపి వర్తతి ॥ ॥26-48॥

ధన్యాః ఖిలు మహాత్మనః మునయస్త్యక్తిల్చిష్టాః ।
జితాత్మనో మహాభాగాః యేషాం న ప్రః ప్రియాప్రియే ॥ ॥26-49॥

ప్రియాన్న సంభవేద్మఃఖిమ్ అప్రియాదధికం భయమ్ ।
తాభ్యం హి యే వియుజ్యవై నమస్తేషాం మహాత్మనామ్ ॥ ॥26-50॥

సాత్ హం త్యక్తా ప్రియేణేహ రామేణ విదితాత్మనా ।
ప్రాణాంప్ర్యక్ష్యమి పాపస్య రావణస్య గతా వశమ్ ॥ ॥26-51॥

ఇత్యార్థై శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావేణ సుస్థరకాణై పంచాంశస్సరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్డే సత్తవింశస్తుర్మః

ఇత్యక్తాస్మితయా ఘోరాః రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఖుతాః ।
కాశ్చజగ్గుప్తదాభ్యాతుం రావణస్య తరస్యినః ॥ ॥27-1॥

తతస్మితాముపాగమ్య రాక్షస్యః ఘోరదర్శనాః ।
పునః పరుషమేకార్థమ్ అనర్థార్థమధాబ్రువన్ ॥ ॥27-2॥

అద్యదానీం తవాన్యార్యే సీతే పాపవినిశ్చయే ।
రాక్షస్యః భక్షయిష్యాన్తి మాంసమేతద్యధాసుభమ్ ॥ ॥27-3॥

సీతాం తాభిరనార్యాభిః దృష్ట్యః స్వార్థితాం తదా ।
రాక్షసీ త్రిజటా వృద్ధా శయానా వాక్యమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥27-4॥

ఆత్మానం భాదతానార్య న సీతాం భక్షయిష్యధ ।
జనకస్య సుతామిష్టాం స్నుషాం దశరథస్య చ ॥ ॥27-5॥

స్వప్సై హృద్య మయా దృష్టః దారుణో రోమహర్షణాః ।
రాక్షసానామభావాయ భర్తురస్యః భవాయ చ ॥ ॥27-6॥

ఏవముక్తాప్రిజటయా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఖుతాః ।
సర్వ ఏవాబ్రువన్ భీతాః త్రిజటాం తామిదం వచః ।
కథయస్వ త్వయా దృష్టః స్వప్సైయం కీదృశో నిశి ॥ ॥27-7॥

తాసాం ప్రుత్వా తు వచనం రాక్షసీనాం ముఖాచ్యుతమ్ ।
ఉవాచ వచనం కాలే త్రిజటా స్వప్నసంప్రేతమ్ ॥ ॥27-8॥

గజదన్తమయాం దివ్యాం శిబికామన్తరిక్షగామ్ ॥ ॥27-9॥

యుక్తాం హంససహస్రేణ స్వయమాస్కాయ రాఘవః ।
శుక్లమాల్యమ్యరథరః లక్ష్మీణేన సహగతః ॥ ॥27-10॥

స్వశ్రేష్ఠ చాద్య మయా దృష్టా సీతా షుక్లామృంగావృత్తా ।
సాగరేణ పరిజీష్టం శ్వేతం పర్వతమాస్థితా ।
రామేణ సంగతా సీతా భాస్కరేణ ప్రభా యథా ॥ ॥27-11॥

రాఘువశ్చ మయా దృష్టః చతుర్ధన్తం మహాగజమ్ ।
ఆరూఢశ్చైలసంకాశం చచార సహాలక్ష్మణః ॥ ॥27-12॥

తతస్తో నరశార్దాలౌ దీప్యమానౌ స్వతేజసా ।
షుక్లమాల్యమృంగారథరౌ జానకీం పర్వపస్థితో ॥ ॥27-13॥

తతస్తస్య నగస్యాగ్రే హ్యకాశస్థస్య దన్నినః ।
భర్త్రా పరిగృహీతస్య జానకీ స్క్రంధమాశ్రితా ॥ ॥27-14॥

భర్తురంకాత్ సముత్పత్య తతః కమలోచనా ।
చంద్రసూర్య మయా దృష్టా పాణినా పరిమార్జణీ ॥ ॥27-15॥

తతస్తాభ్యం కుమారాభ్యామ్ ఆస్థితస్య గజోత్తమః ।
సీతయా చ విశాలాఙ్గ్య లంకాయా ఉపరి ప్రితః ॥ ॥27-16॥

పాణ్ణురర్షభయక్తేన రథేనాష్టయుజా స్వయమ్ ।
ఇహాపయాతః కాకుత్థుః సీతయా సహ భార్యయా ॥ ॥27-17॥

లక్ష్మీనేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ వీర్యవాన్ ॥ ॥27-18॥

ఆరుహ్య పుష్పకం దివ్యం విమానం సూర్యసన్నిభమ్ ।
ఉత్తరాం దిశమాలోక్య జగామ పురుషోత్తమః ॥ ॥27-19॥

ఏవం స్వశ్రేష్ఠ మయా దృష్టః రామో విష్ణుపరాక్రమః ।
లక్ష్మీనేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ భార్యయా ॥ ॥27-20॥

న హి రామో మహాతేజః శక్యో జేతుం సురాసురైః ।
రాక్షసైర్వాంపి చామైర్వా స్వర్దః పాపజనైరివ ॥ ॥27-21॥

రావణాశ్చ మయా దృష్టః క్షీతో తైలసముక్షితః ।
రక్తవాసాః పిబన్ మత్తః కరవీరకృతప్రజః ॥ ॥27-22॥

విమానాత్మపుకాదద్య రావణః పతితో భువి ।
కృష్యమాణాస్త్రీయా దృష్టః ముణ్ణః కృష్ణమృరః పునః ॥ ॥27-23॥

రథేన ఖరయుక్తేన రక్తమాల్యమలేపనః ।
పిబంసైలం హసన్ నృత్యన్ భ్రాంతచిత్రాకులేంద్రియః ॥
గర్దభేన యయౌ శీఘ్రుం దక్షిణాం దిశమాస్తితః ॥ ॥27-24॥

పునరేవ మయా దృష్టః రావణో రాక్షసేశ్వరః ।
పతితోఽవాక్షిరా భూమౌ గర్దభాద్భుయమోహితః ॥ ॥27-25॥

సహసోత్థాయ సంభ్రాంతః భయార్తో మదవిహ్వలః ।
ఉన్నత్త ఇవ దిగ్యాసాః దుర్వాక్యం ప్రలపన్మహల ॥ ॥27-26॥

దుర్గధం దుస్పహం ఫోరం తిమిరం నరకోపమమ్ ।
మలపంకం ప్రవిశ్యాపు మగ్నప్తత స రావణః ॥ ॥27-27॥

కణే బద్ధ్య దశగ్రీవం ప్రమదా రక్తవాసినీ ।
కాఢీ కర్మలిప్తాంగీ దిశం యమ్యం ప్రకర్షతి ॥ ॥27-28॥

ఏవం తత్త మయా దృష్టః కుంభకర్లో నిశాచరః ।
రావణాస్య సుతాస్పర్యే దృష్టాసైలసముక్షితాః ॥ ॥27-29॥

వరాహేణ దశగ్రీవః శింపుమారేణ చేష్టజిత్ ।
ఉప్ప్రేణ కుంభకర్లశ్చ ప్రయాతో దక్షిణాం దిశమ్ ॥ ॥27-30॥

ఏకప్తత మయా దృష్టః శ్వేతచ్ఛత్రో విభీషణః ॥ ॥27-31॥

శుక్లమాల్యంబరధరః శుక్లగంధానులేపనః ।
శంఖదున్నభినిర్మోషైః నృత్తగీతైరంకృతః ॥ ॥27-32 ॥

ఆరుహ్య తైలసంకాశం మేఘస్తునితనిస్వనమ్ ।
చతుర్దశం గజం దివ్యమ్ ఆస్తే తత్ విభీషణః ॥
చతుర్భిస్సచివైస్సార్థం వైహాయసముపస్థితః ॥ ||27-33||

సమాజశ్చ మయా దృష్టః గీతవాదితనిస్వనః ।
పిబతాం రక్తమాల్యానాం రక్షసాం రక్తవాససామ్ ॥ ||27-34||

లంకా చేయం పురీ రమ్య సవాజిరథకుంజరా ।
సాగరే పతితా దృష్టా భగ్నగోపరతోరణా ॥ ||27-35||

లంకా దృష్టా మయా స్వాప్నే రావణేనాభిరక్షితా ।
దగ్గా రామస్య దూతేన వానరేణ తరస్యినా ॥ ||27-36||

పీత్యా తైలం ప్రవృత్తాశ్చ ప్రహసంతో మహాస్వనాః ।
లంకాయాం భస్మరూఢ్యాయాం ప్రవిష్టా రాక్షసప్రియః ॥ ||27-37||

కుంభకర్ణాదయశ్చేమే సర్వే రాక్షసపుంగవాః ।
రక్తం నివసనం గృహ్య ప్రవిష్టా గోమయహాదే ॥ ||27-38||

అపగచ్ఛత నశ్యధ్వం సీతామాప స రాఘవః ।
ఘూతయేత్పరమామర్మీ సర్వేస్సార్థం హి రాక్షసైః ॥ ||27-39||

ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం వనవాసమనువ్రతామ్ ।
భర్త్రీతాం తర్జితాం వాంపి నానుమంస్యతి రాఘవః ॥ ||27-40||

తదలం క్రూరవాక్యేర్వః సాస్వమేవాభిధీయతామ్ ।
అభియాచామ వైదేహిమ్ ఏతద్ధి మమ రోచతే ॥ ||27-41||

యస్యమేవంవిధస్యప్సుః దుఃఖితాయాం ప్రదృశ్యతే ।
సా దుఃఖైర్విధైర్ముక్తా ప్రియం ప్రాప్త్యేత్యనుత్తమమ్ ॥ ||27-42||

భర్త్రీతామపి యాచధ్వం రాక్షస్యః కిం వివక్షయా ॥
రాఘువాద్ధి భయం ఫోరం రాక్షసానాముపస్థితమ్ ॥ ||27-43||

ప్రణిషాతప్రసన్న హి మైధిలీ జనకాత్మజా ।
అలమేషా పరిత్రాతుం రాక్షస్య మహాతో భయాత్ ॥ ॥27-44॥

అపి చాస్య విశాలాక్ష్య న కించిదుపలక్షయే ।
విరూపమపి చాంగేషు సుసూక్ష్మమపి లక్ష్మణమ్ ॥ ॥27-45॥

ఛాయావైగుణ్యమాత్రం తు శంకే దుఃఖముపస్థితమ్ ।
అదుఃఖార్థామిమాం దేవీం వైహోయసముపస్థితామ్ ॥ ॥27-46॥

అర్థసిద్ధిం తు వైదేహ్యః వశ్యమ్యహముపస్థితామ్ ।
రాక్షసేంద్రవినాశం చ విజయం రాఘువస్య చ ॥ ॥27-47॥

నిమిత్తభూతమేతత్తు శ్రోతుమస్య మహాత్రియమ్ ।
దృశ్యతే చ స్మృరచ్ఛక్షుః పద్మపత్రమివాయతమ్ ॥ ॥27-48॥

ఈషచ్ఛ హృషితో వాఉస్య దక్షిణాయా హృదక్షిణః ।
అకస్మాదేవ వైదేహ్యః బాహురేకః ప్రకమ్పుతే ॥ ॥27-49॥

కరేణుహాస్తప్రతిమః సవ్యశోరురనుత్తమః ॥
వేషమానస్యాచయతి రాఘువం పురతస్మితమ్ ॥ ॥27-50॥

పక్షీ చ శాఖానిలయః ప్రహృష్టః, పునః పునశోత్తమసాన్యవాదీ ।
సుస్యాగతాం వాచముదీరయానః, పునః పునశోదయతీవ హృష్టః ॥ ॥27-51॥

ఇతాంర్ధే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావేణ సున్మరకాణ్ణే సప్తవింశస్పర్శః

అథ త్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్హే సుశ్నరకాణై అష్టావింశస్తుర్ఃః

సా రాక్షసేష్టస్య వచో నిశమ్య, తద్రావణస్యాప్రియమప్రియార్తా ।
సీతా వితత్రాస యథా వనాన్తే, సింహాభిపన్నా గజరాజకన్యా ॥ ॥28-1॥

సా రాక్షసీమధ్యగతా చ భీరుః, వాగ్నిర్భూషం రావణాత్ర్జితా చ ।
కాన్తారమధ్యే విజనే విషప్షో, బాలేవ కన్యా విలలాప సీతా ॥ ॥28-2॥

సత్యం బతేదం ప్రవదన్తి లోకే, నాకాలమృత్యుర్భవతీతి సత్యః ।
యత్రాహమేవం పరిభర్ష్యమానా, జీవామి కించిత్కణమప్యపుణ్యా ॥ ॥28-3॥

సుఖాద్వీపానం బహుధుఃఖపూర్ణమ్, ఇదం తు నూనం హృదయం స్థిరం మే ।
విశీర్యతే యన్న సహస్రధాత్మ ద్వా, వజ్రాహతం శృంగమివాచలస్య ॥ ॥28-4॥

నైవాస్తి దోషం మమ నూనమత్త, వధ్యాత్మమస్యాత్మ ప్రియదర్శనస్య ।
భావం నచాస్యహమనుప్రదాతుమ్, అలం ద్విజో మహమివాద్విజాయ ॥ ॥28-5॥

నూనం మమాంగాన్యచిరాదనార్యః, శప్తైః శితైశ్చైత్యత్యతి రాక్షసేంద్రః ।
తస్మైన్ననాగచ్ఛతి లోకనాథే, గర్బప్పజనోరివ శల్యకృష్టః ॥ ॥28-6॥

దుఃఖం బతేదం మమ దుఃఖితాయః, మాసా చిరాయాధిగమిష్యతో ద్వౌ ।
బద్ధస్య వధ్యస్య తథా నిశాన్తే రాజాపరాధాదివ తస్కరస్య ॥ ॥28-7॥

హో రామ హో లక్ష్మీణ హో సుమిత్రే, హో రామమాతస్మహ మే జనన్యా ।
ఏషా విషద్యామ్యహమల్పభాగ్యా, మహోర్వే నౌరివ ముఢవాతా ॥ ॥28-8॥

తరస్యినో ధారయతా మృగస్య, సత్యైన రూపం మనజేంద్రపుత్రో ।
నూనం విశస్తా మమ కారణాత్మో, సింహార్థో ద్వావివ వైద్యతేన ॥ ॥28-9॥

నూనం స కాలో మృగరూపధారీ, మామల్పభాగ్యం లలుభే తదానీమ్ ।
యత్రార్యపుత్రం విషసర్జ మూడా, రామానుజం లక్ష్మీణపూర్వజం చ ॥ ॥28-10॥

హో రామ సత్యప్రత దీర్ఘబాహో, హో పూర్ణచంద్రప్రతిమానవక్త్రః ।
హో జీవలోకస్య హితః ప్రియశ్చ, వధ్యం న మాం వేత్తి హి రాక్షసానామ్ ॥ ॥28-11॥

అనవ్యదేవత్యమియం క్షమా చ, భూమౌ చ శయ్య నియమశ్చ ధర్మే ।
పతివ్రతాత్మం విషలం మమేదం, కృతం కృతశ్శైషిష్వవ మానుషాణామ్ ॥ ॥28-12॥

మోఘో హి ధర్మశ్శరితో మయూర్యం, తదైకపత్తీత్యమిదం నిరర్థమ్ ।
యా త్వాం న పశ్యామి కృశా వివర్లా, హీనా త్వయా సంగమనే నిరాశా ॥ ॥28-13॥

పితుర్మిదేశం నియమేన కృత్యా, వనాన్నివృత్తశ్శరితప్రతశ్చ ।
స్త్రీభిస్తు మన్యే విషులేక్షణాభిః, త్వం రంస్యనే వీతభయః కృతార్థః ॥ ॥28-14॥

అహం తు రామ త్వయి జాతకామా, చిరం వినాశాయ నిబద్ధభావా ।
మోఘుం చరిత్యాంథ తపో ప్రతం చ, త్వజ్ఞామి ధిగ్నివితమల్పభాగ్యా ॥ ॥28-15॥

సా జీవితం క్షీప్రమహం త్వజేయం, విషేణ శస్త్రేణ శితేన వాంపి ।
విషస్య దాతా న హి మేంస్తి కశ్చిత్, శస్త్రస్య వా వేశ్మని రాక్షసస్య ॥ ॥28-16॥

ఇతీవ దేవీ బహుధా విలప్య, సర్వాత్మనా రామమనుస్కర్త్వీ ।
ప్రవేషమానా పరిశుష్టవత్త్రా, నగోత్తమం పుష్టితమాససాద ॥ ॥28-17॥

శోకాభితప్తా బహుధా విచిత్య, సీతాంథ వేణ్యద్రథనం గృహీత్యా ।
ఉధృధ్య వేణ్యద్రథనేన శీఘ్రమ్, అహం గమిష్యామి యమస్య మూలమ్ ॥ ॥28-18॥

ఉపస్థితా సా మృదుసర్వగాత్రీ, శాఖాం గృహీత్యాంథ నగస్య తస్య ।
తస్యస్తు రామం ప్రవిచిన్తయన్యా, రామానుజం స్యం చ కులం పుభాంగ్యః ॥ ॥28-19॥

శోకానిమిత్తాని తథా బహుని, దైర్యార్జితాని ప్రవరాణి లోకే ।
ప్రాదుర్మిమిత్తాని తదా బభూవుః, పురాంపి సిద్ధాన్యపలజ్ఞితాని ॥ ॥28-20॥

ఇతాకర్మే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణ్ణే అష్టావింశస్ఫుర్రః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్నరకాణై ఏకోనత్తింశస్ఫుర్ధః

తథాగతాం తాం వ్యధితామనిందితాం, వ్యపేతహర్షాం పరిదీనమానసామ్ ।

శుభాం నిమిత్తాని శుభాని భేజిరే, నరం శ్రియా జ్ఞాపుమివోపజీవినః ॥ ॥29-1॥

తస్యాశ్వభం వామ మరాలపక్కు రాజీవుతం కృష్ణవిశాలపుక్కమ్ ।

ప్రాప్నుస్తత్తైకం నయనం సుకేశ్యా, మీనాహతం పద్మమివాభితామ్రమ్ ॥ ॥29-2॥

భుజశ్చ చార్యంచితీవవృత్తః, పరార్థకాలాగరుచందనార్థః ।

అనుత్తమేనాధ్యషితః ప్రియేణ, చిరేణ వామస్మమవేపతాపు ॥ ॥29-3॥

గజేంద్రహస్తప్రతిమశ్చ పీనః, తయోర్వ్యయోస్మింహతయోస్మిజాతః ।

ప్రప్నుస్తమానః పునరూరురస్యా, రామం పురస్తాత్ స్థితమాచబ్దే ॥ ॥29-4॥

శుభం పునర్వేమసమానవర్ణమ్, శఃప్రదజోధ్వస్తమివామలాఙ్ఘ్యః ।

వాసస్మితాయాశ్చిభరాగ్రదత్యః, కించిత్ పరిప్రంసత చారుగాత్మాః ॥ ॥29-5॥

ఏతైర్పుమితైరపరైశ్చ సుభూః, సంబోధితా ప్రాగపి సాధు సిద్ధిః ।

వాతాతపక్కాస్తమివ ప్రణష్టం, వర్షేణ బీజం ప్రతిసంజహర్ష ॥ ॥29-6॥

తస్యః పునర్విమృషలాధరోషం, స్వక్షిభుకేశావ్తమరాలపక్కు ।

వక్రం బభాసే సితపుక్కదంష్టం, రాపేశార్మృషాచ్చంద్ర ఇవ ప్రముక్షః ॥ ॥29-7॥

సా వీతశోకా వ్యపనీతతంద్రి, శాంతజ్వరా హర్షవివృద్ధసత్యః ।

అశోభతార్య వదనేన శుక్కే, శీతాంశునా రాత్రిరివోదితేన ॥ ॥29-8॥

ఇతాంర్మై శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్నరకాణై ఏకోనత్తింశస్ఫుర్ధః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావే సుస్థరకాణైత్తింశస్సర్గః

- హనూమానపి విశ్రాంతః సర్వం శుశ్రావ తత్త్వతః ।
సీతాయాప్రిజటాయాశ్చ రాక్షసీనాం చ తర్జనమ్ ॥ ॥30-1॥
- అవేష్టమాణస్తాం దేవీం దేవతామివ నందనే ।
తతో బహువిధాం చింతాం చింతయామాస వానరః ॥ ॥30-2॥
- యాం కపీనాం సహస్రాణి సుబహూన్యయుతాని చ ।
దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే సేయమాసాదితా మయా ॥ ॥30-3॥
- చారేణ తు సుయుక్తేన శత్రోశ్చక్తిమవేష్టతా ।
గూఢేన చరతా తావత్ అవేష్టితమిదం మయా ॥ ॥30-4॥
- రాక్షసానాం విశేషశ్చ పురీ చేయమవేష్టితా ।
రాక్షసాధిపతేరస్య ప్రభావో రావణస్య చ ॥ ॥30-5॥
- యుక్తం తస్యాప్రమేయస్య సర్వసత్యదయావతః ।
సమాశ్వాసయితుం భార్యాం పతిదర్శనకాంక్షిణీమ్ ॥ ॥30-6॥
- అహమాశ్వాసయామ్యేనాం పూర్ణచంద్రనిభానవామ్ ।
అదృష్టామిభాం దుఃఖార్థాం దుఃఖస్యాన్తమగచ్ఛతీమ్ ॥ ॥30-7॥
- యద్యప్యహమిమాం దేవీం శోకోపహతచేతనామ్ ।
అనాశ్వాస్య గమిష్యామి దోషవద్గమనం భవేత్ ॥ ॥30-8॥
- గతే హి మయి తత్తేయం రాజపుత్రీ యశస్వినీ ।
పరిత్రాణమవిందన్నీ జానకీ జీవితం త్యజేత్ ॥ ॥30-9॥
- మయా చ స మహాబాహుః పూర్ణచంద్రనిభానవః ।
సమాశ్వాసయితుం న్యాయ్యః సీతాదర్శనలాలసః ॥ ॥30-10॥
- నిశాచరీణాం ప్రత్యక్షమ్ అనర్వం చాపి భాషణమ్ ।
కథం ను ఖలు కర్తవ్యమ్ ఇదం కృచ్ఛగతో హ్యహమ్ ॥ ॥30-11॥

అనేన రాత్రిశేషేణ యది నాశ్వాస్యతే మయా ।
సర్వధా నాస్తి సందేహః పరిత్యక్షతి జీవితమ్ ॥ ॥30-12॥

రామశ్చ యది పృచ్ఛేన్నాం కిం మాం సీతాత్రిబ్రవీద్యచః ।
కిమహం తం ప్రతిబ్రూయాయామ్ అసమ్భాష్య సుమధ్యమామ్ ॥ ॥30-13॥

సీతాసందేశరహితం మామితస్వరయా గతమ్ ।
నిర్దోషేదపి కాకుత్థుః క్రుద్ధస్తీప్రేణ చక్షుషా ॥ ॥30-14॥

యది చోద్యజయయౌమి భర్తారం రామకారణాత్ ।
వ్యధమగమనం తస్య సైన్యస్య భవిష్యతి ॥ ॥30-15॥

అస్తరం త్వహమాసాద్య రాక్షసీనామిహ స్థితః ।
శనైరాశ్వసయయౌమి సన్తాపబహుభామిమామ్ ॥ ॥30-16॥

అహం త్వతితనుశైవ వానరశ్చ విశేషతః ।
వాచం చోదాహరిష్యమి మానుషిమిహ సంస్కృతామ్ ॥ ॥30-17॥

యది వాచం ప్రదాస్యమి ద్విజాతిరివ సంస్కృతామ్ ।
రావణం మన్యమానా మాం సీతా భీతా భవిష్యతి ॥ ॥30-18॥

వానరస్య విశేషేణ కథం స్యాదభిభాషణామ్ ।
అవశ్యమేవ వక్తవ్యం మానుషం వాక్యమర్థవత్ ॥ ॥30-19॥

మయా సాశ్వతయితుం శక్య నాశ్వదేయమనిన్నితా ।
సేయమాలోక్య మే రూపం జానకీ భాషితం తథా ।
రక్షోభిప్రాసితా పూర్వం భూయప్రాపం గమిష్యతి ॥ ॥30-20॥

తతో జాతపరిత్రాసా శబ్దం కుర్యాన్నవస్యాన్ ।
జానమానా విశాలాష్టీ రావణం కామరూపిణామ్ ॥ ॥30-21॥

సీతయా చ కృతే శబ్దే సహసా రాక్షసీగణః ।
నానాప్రహరణో ఘోరః సమేయాదన్తకోపమః ॥ ॥30-22॥

తతో మాం సంపరిక్షిష్య సర్వతో వికృతాననాః ।
వధే చ గ్రహణే చైవ కుర్యార్యత్వం యథాబలమ్ ॥ ॥30-23॥

గృహ్యశాఖాః ప్రశాఖాశ్చ స్గృంధాంశ్చోత్తమశాఖినామ్ ।
దృష్ట్య విపరిధావత్తం భవేయుర్భయశంకితాః ॥ ॥30-24॥

మమ రూపం చ సమ్మేళ్య వనే విచరతో మహాత్ ।
రాక్షస్య భయవిత్రస్తాః భవేయుర్వ్యకృతాననాః ॥ ॥30-25॥

తతః కుర్యస్మాహ్వనం రాక్షస్య రక్షసామపి ।
రాక్షసేంద్రనియుక్తానాం రాక్షసేంద్రనివేశనే ॥ ॥30-26॥

తే శూలశక్తినిప్రింశవివిధాయుధపాణయః ।
ఆపతేయుర్వ్యమర్దేఉస్మిన్ వేగేనోద్యగ్నికారిణాః ॥ ॥30-27॥

సంరుద్ధస్తస్త పరితః విధమన్ రక్షసాం బలమ్ ।
శక్మయాం న తు సంప్రాప్తం పరం పారం మహేశాదధేః ॥ ॥30-28॥

మాం వా గృహీణయురాప్తత్య బహవశ్శిష్టుకారిణాః ।
స్వాదియం చాగృహితార్థ మమ చ గ్రహణం భవేత్ ॥ ॥30-29॥

హింసాభిరుచయో హింస్యః ఇమాం వా జనకాత్మజామ్ ।
విపన్మం స్వాతతః కార్యం రామసుగ్రీవయోరిదమ్ ॥ ॥30-30॥

ఉద్దేశే నష్టమార్గేఉస్మిన్ రాక్షసైః పరివారితే ।
సాగరేణ పరిక్షిష్టే గుష్టే వసతి జానకీ ॥ ॥30-31॥

విశ్సై వా గృహీతే వా రక్షోభిర్వైయి సంయుగే ।
నాన్యం పశ్యమి రామస్య సాహయ్యం కార్యసాధనే ॥ ॥30-32॥

విమృశంశ్చ న పశ్యమి యో హతే మయి వానరః ।
శతయోజనవిస్త్రీర్థం లంఘయేత మహేశాదధిమ్ ॥ ॥30-33॥

కామం హన్తుం సమర్థోఉస్మి సహస్రాణ్యపి రక్షసామ్ ।
న తు శక్మాయి సంప్రాప్తం పరం పారం మహేశాదధేః ॥ ॥30-34॥

అసత్యాని చ యుద్ధాని సంశయో మే న రోచతే ।

కశ్చ నిస్సంశయం కార్యం కుర్యాత్ ప్రాజ్ఞస్సంశయమ్ ॥ ॥30-35॥

ప్రాణత్యాగశ్చ వైదేహ్య భవేదనభిభాషణే ।

ఏష దోషో మహాన్ హి స్యాత్ మమ సీతాభిభాషణే ॥ ॥30-36॥

భూతాశ్చర్థా వినశ్యన్తి దేశకాలవిరోధితాః ।

విక్రబం దూతమాసాద్య తమస్సుర్యోదయే యథా ॥ ॥30-37॥

అర్ధానర్థాంతరే బుద్ధిః నిశ్చితాత్ పి న శోభతే ।

ఘూతయన్ని హి కార్యణి దూతాః పణ్ణితమానినః ॥ ॥30-38॥

న వినశ్యేత్స్తథం కార్యం వైక్కవ్యం న కథం భవేత్ ।

లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్ ॥ ॥30-39॥

కథం ను ఖలు వాక్యం మే శృంగార్వోద్యజేత వా ।

ఇతి సంచిన్య హనుమాన్ చకార మతిమాన్మతిమ్ ॥ ॥30-40॥

రామమల్కిష్టకర్మణం స్వబన్మమనుకీర్తయన్ ।

వైనాముద్యజయిష్యామి తద్బంధగతమానసమ్ ॥ ॥30-41॥

ఇష్ట్యాకూరాం వరిష్టస్య రామస్య విదితాత్మనః ।

పుభాని ధర్మయుక్తాని వచనాని సమర్పయన్ ॥ ॥30-42॥

శ్రోవయిష్యామి సర్వాణి మధురాం ప్రబ్రువన్ గిరమ్ ।

శ్రద్ధాస్యతి యథా హీయం తథా సర్వం సమాదధే ॥ ॥30-43॥

ఇతి స బహువిధం మహాముఖాః, జగతిపతేః ప్రమదామవేష్టమాణః ।

మధురమవితథం జగాద వాక్యం, ద్రుమవిటపాశ్వరమాష్టతో హనుమాన్ ॥ ॥30-44॥

ఇత్యార్థీ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్ఠే త్రింశన్మర్గః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్నరకాణ్ఠే ఏకత్రింశస్పర్శః

ఏవం బహువిధాం చింతాం చింతయిత్వా మహాకపిః ।

సంత్రవే మధురం వాక్యం వైదేహ్య వ్యాజహార హ ॥ **||31-1||**

రాజు దశరథో నామ రథకుంజరవాజిమాన్ ।

పుణ్యశిలో మహాకీర్తిః బుజారాసీన్నహయశాః ॥ **||31-2||**

రాజర్షీణాం గుణాత్మేష్టః తపసా చర్మిభిస్సమః ।

చక్రవర్తికులేజాతః పురందరసమో బలే ॥ **||31-3||**

అహింసారతిరక్షుద్రుః ఘృగ్ంణీ సత్యపరాక్రమః ।

ముఖ్యశ్చేష్యాకువంశస్య లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మీవద్రవః ॥ **||31-4||**

పాఢ్రివవ్యంజనైర్యక్తః పృథుశ్రీః పాఢ్రివర్షభః ।

పృథివ్యాం చతురవ్తాయాం విశ్రుతమ్మఖదమ్మభీ ॥ **||31-5||**

తస్య పుత్రః ప్రియో జ్యేష్టః తారాధిపనిభాననః ।

రామో నామ విశేషజ్ఞః శ్రేష్ఠస్సర్వధనుష్టుతామ్ ॥ **||31-6||**

రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య స్వజనస్య చ రక్షితా ।

రక్షితా జీవలోకస్య ధర్మస్య చ పరవ్తపః ॥ **||31-7||**

తస్య సత్యభిసంధస్య వృద్ధస్య వచనాత్మితుః ।

సభార్యస్సహ చ భ్రాత్రా వీరః ప్రవ్రాజితో వనమ్ ॥ **||31-8||**

తేన తత్త మహారణ్యే మృగయాం పరిధావతా ।

రాక్షసా నిహతాశ్వరూరాః బహవః కామరూపిణాః ॥ **||31-9||**

జనస్థానవధం శ్రుత్వా హతో చ ఖరదూషణో ।

తతస్యమర్మాపహృతా జానకీ రావణేన తు ।

వంచయిత్వా వనే రామం మృగరూపేణ మాయయా ॥ **||31-10||**

స మార్గమాణస్తాం దేవీం రామస్నీతామనిష్టితామ్ ।
ఆససాద వనే మిత్రం సుగ్రీవం నామ వానరమ్ ॥ ||31-11||

తతస్య వాలినం హత్యా రామః పరపురంజయః ।
ప్రాయచ్ఛత్క్రపిరాజ్యం తత్ సుగ్రీవాయ మహాబలః ॥ ||31-12||

సుగ్రీవేణాపి సందిష్టా హరయః కామరూపిణాః ।
దిక్షు సర్వాసు తాం దేవీం విచిన్యంతి సహస్రశః ॥ ||31-13||

అహం సంపాతివచనాత్ శతయోజనమాయతమ్ ।
అస్య హేతోర్విశాలాజ్యాః సాగరం వేగవాన్ ఘ్నతః ॥ ||31-14||

యథారూపాం యథావర్ణాం యథాలక్షీం చ నిశ్చితామ్ ।
అత్రోషం రాఘువస్యాహం సేయమాసాదితా మయా ॥ ||31-15||

విరరామైవముక్త్యై సౌ వాచం వానరపుంగవః ।
జానకీ చాపి తచ్ఛుత్యా విస్మయం పరమం గతా ॥ ||31-16||

తత్సస్య వక్రకేశాన్తా సుకేశి కేశసంవృతమ్ ।
ఉన్నమ్య వదనం భీరుః శింశుపావృక్షమైక్షత ॥ ||31-17||

నిశమ్య సీతా వచనం కపేశ్చ, దిశశ్చ సర్వాః ప్రదిశశ్చ వీక్ష్య ।
స్వయం ప్రహర్షం పరమం జగామ, సర్వత్కునా రామమనుస్మరస్తీ ॥ ||31-18||

సా తిర్యగుర్వాం చ తథాఉప్యధస్తాత్, నిరీక్షమాణా తమచిన్యబుద్ధిమ్ ।
దదర్శ పింగాధిపతేరమాత్యం, వాతాత్కుజం సూర్యమివోదయస్థమ్ ॥ ||31-19||

ఇతాంక్రేతీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్మరకాణ్ణే ఏకత్రింశస్మరః

అథ త్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుశ్రావకాణై ద్వాత్రింశస్పర్ధః

తతశ్చాభాంతరే లీనం దృష్ట్యై చలితమానసా ।

వేష్టితార్జునవప్రం తం విద్యత్సంఘాతపింగళమ్ ॥ ||32-1||

సా దదర్శ కపిం తత్త్ర ప్రతితం ప్రియవాదినమ్ ।

పుల్లాశోకోత్సరాభాసం తప్త చామీకరేష్ణణమ్ ॥ ||32-2||

మైధిలీ చింతయామాస విస్మృయం పరమం గతా ॥ ||32-3||

అహో భీమమిదం రూపం వానరస్య దురాసదమ్ ।

దుర్విరీక్షమితి జ్ఞాత్యా పునరేవ ముమోహ సా ॥ ||32-4||

విలలాప భృశం సీతా కరుణం భయమోహితా ।

రామరామేతి దుఃఖార్థా లక్ష్మీతేతి చ భామినీ ॥ ||32-5||

రురోద బహుధా సీతా మన్మం మన్మస్వరా సతీ ॥ ||32-6||

సా తం దృష్ట్యై హరిశ్రేష్టం వినీతవదుపస్థితమ్ ।

మైధిలీ చింతయామాస స్వప్స్నాత్ యమితి భామినీ ॥ ||32-7||

సా వీక్షమణా పృథుభుగ్నవక్రం శాఖామృగేంద్రస్య యథోక్తకారమ్ ।

దదర్శ పింగాధిపతేరమాత్యం వాతాత్మజం బుద్ధిమతాం వరిష్టమ్ ॥ ||32-8||

సా తం సమీక్ష్యైవ భృశం విసంజ్ఞా గతాసుకల్పైవ బభూవ సీతా ।

చిరేణ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్య భూయః విచిన్తయామాస విశాలనేత్రా ॥ ||32-9||

స్వప్స్నాత్ మయాత్ యం వికృతోత్ దృ దృష్టః శాఖామృగశ్చాప్రగణైర్మిష్ఠః ।

స్వప్తయై రామాయ సలక్ష్మణాయ తథా పితుర్మై జనకస్య రాజ్ఞః ॥ ||32-10||

స్వప్స్నాత్ పి నాయం న హి మేత్తస్తి నిద్రా శోకేన దుఃఖేన చ పీడితాయః ।

సుఖం హి మే నాస్తి యతోత్ స్తి హీనా తేనేందుపూర్వ ప్రతిమాననేన ॥ ||32-11||

రామేతి రామేతి సదైవ బుద్ధ్య విచింత్య వాచా బ్రువతీ తమేవ ।

తస్యానురూపాం చ కథాం తమర్థమ్ ఏవం ప్రపశ్యామి తథా శృణోమి ॥ ||32-12||

అహం హి తస్యాదృ మనోభవేన సంపీడితా తద్దతసర్వభావా ।
విచింతయంతీ సతతం తమేవ తఫైవ పశ్యామి తథా శృణోమి ॥ ॥32-13॥

మనోరథస్యాదితి చింతయామి తథాపి బుద్ధాయి చ వితర్పుయామి ।
కిం కారణం తస్య హి నాస్తి రూపం సువ్యక్తరూపశ్చ వచత్యయం మామ్ ॥ ॥32-14॥

నమోతస్తు వాచస్యతయే సవజ్జిణే స్వయమ్యునే చైవ హలతాశనాయ చ ।
అనేన చోక్తం యదిదం మమగ్రతః వనోకసా తచ్చ తథాతస్తు నాస్యథా ॥ ॥32-15॥

ఇతాఁర్థే తీమద్రామాయణే ఆధికావేణ సుస్థరకాణ్ణే ద్వాత్రింశస్థరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుశ్రద్ధరకాణై త్తయస్తింశస్సగ్గః

సోఽవతీర్య ద్రుమాత్ తస్మాత్ విద్రుమప్రతిమాననః ।

వినీతవేషః కృపణః ప్రణిపత్యోపస్యత్య చ ॥ ॥33-1॥

తామబ్రవీన్మహాతేజాః హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।

శిరస్యంజలిమాధాయ సీతాం మధురయా గిరా ॥ ॥33-2॥

కా ను పద్మపలాశాణై క్లిష్టకౌశేయవాసిని ।

ద్రుమస్య శాఖామాలమ్ముయ త్రిష్టసి త్వమనిందితే ॥ ॥33-3॥

కిమర్థం తవ నేత్రాభ్యం వారి ప్రవతి శోకజమ్ ।

పుణ్ణరీకపలాశాభ్యం విష్కిర్ణమివోదకమ్ ॥ ॥33-4॥

సురాణామసురాణాం వా నాగగంధర్వరక్షసామ్ ।

యక్షాణాం కిన్నరాణాం వా కా త్వం భవసి శోభనే ॥ ॥33-5॥

కా త్వం భవసి రుద్రాణాం మరుతాం వా వరాననే ।

వసూనాం వా వరారోహా దేవతా ప్రతిభాసి మే ॥ ॥33-6॥

కిన్ను చంద్రమసా హీనా పతితా విభుధాలయాత్ ।

రోహిణీ జ్యోతిషాం శ్రేష్ఠో శ్రేష్ఠసర్వగుణాన్వితా ॥ ॥33-7॥

కా త్వం భవసి కళ్యాణి త్వమనిందితలోచనే ॥ ॥33-8॥

కోపాద్య యది వా మోహత్ భర్తారమసితేక్షణే ।

వసిష్టం కోపయిత్య త్వం నాసి కళ్యాణ్యరుంధతి ॥ ॥33-9॥

కో ను పుత్రః పితా భ్రాతా భర్తా వా తే సుమధ్యమే ।

అస్మాల్లోకాదముం లోకం గతం త్వమనుశోచసి ॥ ॥33-10॥

రోదనాదతినిశ్చాసాత్ భూమిసంస్వర్పునాదపి ।

న త్యం దేవీమహం మన్యే రాజుస్సంజ్ఞావధారණాత్ ॥ ॥33-11॥

వ్యంజనాని చ తే యాని లక్ష్మాని చ లక్ష్మీ |
మహిషీ భూమిపాలస్య రాజకన్యాత్తసి మే మతా || 33-12||

రావణేన జనస్థానాత్ బలాదపహృతా యది |
సీతా త్వమసి భద్రం తే తన్మమాచష్ట పృచ్ఛతః || 33-13||

యథా హి తవ వై దైవ్యం రూపం చాప్యతిమానుషమ్ |
తపసా చాన్యితో వేషః త్వం రామమహిషీ ధ్రువమ్ || 33-14||

సా తస్య వచనం త్రుత్యా రామకీర్తనహర్షితా |
ఉంచ వాక్యం వైదేహి హనూమంతం ధ్రుమాశ్రితమ్ || 33-15||

పృథివ్యాం రాజసింహాం ముఖ్యస్య విదితాత్మనః |
స్నుషా దశరథస్యహం శత్రువైన్యప్రతాపినః || 33-16||

దుహితా జనకస్యహం వైదేహస్య మహాత్మనః |
సీతా చ నామ నామ్మాత్తహం భార్య రామస్య ధీమతః || 33-17||

సమా ద్వాదశ తత్రాహం రాఘువస్య నివేశనే |
భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామసమృద్ధినీ || 33-18||

తత్త్ర త్రయోదశే వర్షై రాజ్యేనేష్ట్యాకునందనమ్ |
అభిషేచయితుం రాజూ సోపాధ్యాయః ప్రచక్రమే || 33-19||

తస్మిన్ సంబ్రియమాణే తు రాఘువస్యాభిషేచనే |
కైకేయా నామ భర్తారం దేవీ వచనమబ్రహ్మీత్ || 33-20||

న పిబేయం న భాదేయం ప్రత్యహం మమ భోజనమ్ |
ఏష మే జీవితస్యంతః రామో యద్యభిషిచ్యతే || 33-21||

యత్తదుక్తం త్వయా వాక్యం ప్రీత్య నృపతిసత్తమ్ |
తచ్చేన్న వితథం కార్యం వనం గచ్ఛతు రాఘువః || 33-22||

స రాజు సత్యవాగ్నీవ్యా వరదానమనుస్నైర్వ్ |
ముమోహ వచనం శ్రుత్వా కైకేయ్యః త్రూరమప్రియమ్ ||33-23||

తతస్త స్థవిరో రాజు సత్యే ధర్మై వ్యవస్థితః ||
జ్యేష్ఠం యశస్వినం పుత్రం రుదన్ రాజ్యమయాచత || ||33-24||

స పితుర్వచనం శ్రీమాన్ అభిషేకాత్మరం ప్రియమ్ |
మనసా పూర్వమాసాద్య వాచా ప్రతిగ్ంపీతవాన్ || ||33-25||

దద్యన్న ప్రతిగ్ంపీష్టాయాత్ న బ్రూయాత్మించిదప్రియమ్ |
అపి జీవితహేతోర్వ రామస్నత్యపరాక్రమః || ||33-26||

స విషాయోత్తరీయాణి మహార్షాణి మహాయశాః |
విసృజ్య మనసా రాజ్యం జనవై మాం సమాదిశత || ||33-27||

సాంహం తస్యాగ్రతస్తూర్ధం ప్రస్తితా వనచారిణీ |
న హి మే తేన హీనాయః వాసస్న్యద్దేశి రోచతే || ||33-28||

ప్రాగేవ తు మహాభాగః సామిత్రిర్మిత్రనందనః |
పూర్వజస్యామయాత్రాథై ద్రుమచీరైరలంకృతః || ||33-29||

తే వయం భర్తురాదేశం బహుమాన్య దృఢప్రతాః |
ప్రవిష్టాః స్నై పురాం దృష్టం వనం గంభీరదర్శనమ్ || ||33-30||

వసతో దండకారణ్యై తస్యాహమమితౌజసః |
రక్షసాంపహృతా భార్య రావణేన దురాత్మనా || ||33-31||

ద్వై మాసా తేన మే కాలః జీవితామగ్రహః కృతః |
ఊర్ధ్వం ద్వాభాయం తు మాసాభాయం తతప్యక్ష్యామి జీవితమ్ || ||33-32||

ఇతాంరై శ్రీమద్రామాయణే ఆధికావ్యే సుస్మరకాణై త్రయస్తింశస్తుః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్డై దత్తుస్తోంశస్త్రః

తస్యాప్తద్వచనం శ్రుత్యా హనూమాన్ హరియూధపః ।

దుఃఖాద్మఃఫాభిభూతాయః సాన్యముత్తరమబ్రావీత్ ॥ ॥34-1॥

అహం రామస్య సన్నేశాత్ దేవి దూతస్తవాగతః ।

వైదేహి కుశలీ రామః త్యాం చ కౌశలమబ్రావీత్ ॥ ॥34-2॥

యో బ్రాహ్మణమప్తం వేదాశ్చ వేద వేదవిదాం వరః ।

స త్యాం దాశరథీ రామః దేవి కౌశలమబ్రావీత్ ॥ ॥34-3॥

లక్ష్మీణాశ్చ మహాతేజః భర్తుస్తైత్ నుచరః ప్రియః ।

కృతవాన్ శోకసంతప్తః శిరసా తేత్ భివాదనమ్ ॥ ॥34-4॥

సా తయోః కుశలం దేవీ నిశమ్య నరసింహాయోః ।

ప్రీతిసంహృష్టసర్వాంగీ హనూమంతమధాబ్రావీత్ ॥ ॥34-5॥

కళ్యాణీ బత గాఢేయం లోకికీ ప్రతిభాతి మా ।

ఏతి జీవన్తుమానందః నరం వర్షశతాదపి ॥ ॥34-6॥

తయా సమాగతే తస్మిన్ ప్రీతిరుత్యాదితాంద్మతా ।

పరస్పరేణ చాలాపం విశ్వస్తో తో ప్రచక్రతుః ॥ ॥34-7॥

తస్యాప్తద్వచనం శ్రుత్యా హనూమాన్ హరియూధపః ।

సీతాయాశ్నేకదీనాయః సమీపముపచక్రమే ॥ ॥34-8॥

యథా యథా సమీపం స హనూమానుపస్తుతి ।

తథా తథా రావణం సా తం సీతా పరిశంకతే ॥ ॥34-9॥

అహా ధిగ్నష్ట్యుతమిదం కథితం హి యదస్య మే ।

రూపాంతరముపాగమ్య స ఏవాయం హి రావణః ॥ ॥34-10॥

తామశోకస్య శాఖాం సా విముక్త్యా శోకకర్మితా ।

తస్యామేవానవద్యాంగీ ధరణ్యాం సముపావిశత్ ॥ ॥34-11॥

హనుమానపి దుఃఖార్తాం తాం దృష్ట్యా భయమోహితామ్ ।
 అవందత మహాబాహుః తతస్తాం జనకాత్మజామ్ ।
 సౌ చైనం భయవిత్రస్తా భూయో నైవాభ్యదైషత ॥ ॥34-12॥

తం దృష్ట్యా వందమానం తు సీతా శశినిభానవా ।
 అబ్రివీదీర్ఘముచ్ఛ్యస్య వానరం మధురస్వరా ॥ ॥34-13॥

మాయాం ప్రవిష్ట్యా మాయానీ యది త్వం రావణస్వయమ్ ।
 ఉత్సాదయసి మే భూయః సన్తాపం తన్న శోభనమ్ ॥ ॥34-14॥

స్వం పరిత్యజ్య రూపం యః పరిప్రాజకరూపధృత్ ।
 జనస్థానే మయా దృష్టః త్వం స ఏవాసి రావణః ॥ ॥34-15॥

ఉపవాసకృతాం దీనాం కామరూప నిశాచర ।
 సంతాపయసి మాం భూయః సంతప్తాం తన్న శోభనమ్ ॥ ॥34-16॥

అథవా నైతదేవం హి యన్నయా పరిశంకితమ్ ।
 మనసో హి మమ ప్రీతిః ఉత్సాహా తవ దర్శనాత్ ॥ ॥34-17॥

యది రామస్య దూతస్వమ్ ఆగతో భద్రమస్తు తే ।
 పృచ్ఛామి త్వం హరిశ్రేష్ట ప్రియ రామకథా హి మే ॥ ॥34-18॥

గుణాన్ రామస్య కథయ ప్రియస్య మమ వానర ।
 చిత్తం హరసి మే సౌమ్య నదీకూలం యథా రయః ॥ ॥34-19॥

అహా స్వప్నస్య సుఖతా యాత్రా హమేవం చిరాహృతా ।
 ప్రేషితం నామ పశ్యామి రాఘువేణ వనోకసమ్ ॥ ॥34-20॥

స్వప్నేత్తా పి యద్యహం వీరం రాఘువం సహ లక్ష్మణామ్ ।
 పశ్యేయం నావసీదేయం స్వప్నేత్తా పి మమ మత్సరీ ॥ ॥34-21॥

నాహం స్వప్నమిమం మన్యే స్వప్నే దృష్ట్యా హి వానరమ్ ।
 న శక్యోత్తా భ్యదయః ప్రాప్తుం ప్రాప్తశ్చభ్యదయో మమ ॥ ॥34-22॥

కిన్న స్వాచ్ఛిత్తమోహో యం భవేద్యతగతిస్వియమ్ |
ఉన్నాదజో వికారో వా స్వాదియం మృగతృష్ణికా || 34-23||

అథవా నాయమున్నాదః మోహో ఉ ప్యున్నాదలక్షణః |
సంబుద్ధీ చాహమాత్మానమ్ ఇమం చాపి వనోకసమ్ || 34-24||

ఇత్యేవం బహుధా సీతా సంప్రధార్య బలాబలమ్ |
రక్షసాం కామరూపత్వాత్ మేనే తం రాక్షసాధిపమ్ || 34-25||

ఏతాం బుద్ధిం తదా కృత్వా సీతా సా తనుమధ్యమా |
న ప్రతివ్యాజహోరాథ వానరం జనకాత్మజా || 34-26||

సీతాయశ్శింతితం బుద్ధ్య హనూమాన్ మారుతాత్మజః |
శ్రోత్రానుకూలైర్వచనైః తదా తాం సంప్రహర్షయత్ || 34-27||

ఆదిత్య ఇవ తేజస్వి లోకకాన్తశ్శే యథా |
రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవో వైశ్రవణో యథా || 34-28||

విక్రమేణోపపన్నశ్చ యథా విష్ణుర్గుహయశాః |
సత్యవాదీ మధురవాక్ దేవో వాచస్పతిర్యథా || 34-29||

రూపవాన్ సుభగ్స్త్రీమాన్ కష్టర్ప ఇవ మూర్తిమాన్ |
స్థానక్రోధః ప్రహర్తా చ శ్రేష్ఠో లోకే మహారథః || 34-30||

భాహలచ్ఛాయామవష్టబ్ధః యస్య లోకో మహాత్మనః || 34-31||

అపకృష్టోష్టోష్టమపదాత్ మృగరూపేణ రాఘువమ్ |
శూన్యే యేనాపనీతాఉసి తస్య ద్రక్ష్యసి యత్పులమ్ || 34-32||

న చిరాద్రావణం సంఖ్యే యో వధిష్యతి వీర్యవాన్ |
రోషప్రముక్కెరిషుభిః జ్వలద్భురివ పావకైః || 34-33||

తేనాహం ప్రేషితో దూతః త్వత్సకాశమిహగతః |
త్వద్వియోగేన దుఃఖార్థః స త్వాం కౌశలమబ్రహ్మీత్ || 34-34||

లక్ష్మీణాశ్చ మహాతేజాః సుమిత్రానందవర్ధనః ।
అభివాద్య మహాబాహుః స త్వాం కౌశలమబ్రహ్మీత్ ॥ ॥34-35॥

రామస్య చ సఫా దేవి సుగ్రీవో నామ వానరః ।
రాజు వానరముఖ్యానాం స త్వాం కౌశలమబ్రహ్మీత్ ॥ ॥34-36॥

నిత్యం స్వరతి రామస్యం సముగ్రీవస్యలక్ష్మిణః ।
దిష్ట్యై జీవసి వైదేహి రాక్షసీవశమాగతా ॥ ॥34-37॥

న చిరాద్రక్ష్యనే రామం లక్ష్మీణం చ మహాబలమ్ ।
మధ్యై వానరకోటీనాం సుగ్రీవం చామితొజసమ్ ॥ ॥34-38॥

అహం సుగ్రీవసచివః హామామాన్నామ వానరః ।
ప్రవిష్టో నగరీం లంకాం లంఘయిత్వా మహాదధిమ్ ॥ ॥34-39॥

కృత్వా మూర్ఖ్య పదన్యాసం రావణస్య దురాత్మనః ।
త్వాం ద్రష్టుముపయాతోఽహం సమాశ్రిత్య పరాక్రమమ్ ॥ ॥34-40॥

నాహమస్నై తథా దేవి యథా మామవగచ్ఛసి ।
విశంకా త్యజ్యతామేషా శ్రద్ధత్వు వదతో మమ ॥ ॥34-41॥

ఇత్యార్థే తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్ణే చతుస్త్రింశస్సర్దః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై పణ్ణత్తింశస్తుర్ఃః

తాం తు రామకథాం శ్రుత్యా వైదేహీ వానరర్షభాత్ |
ఉంచాచ వచనం సాంత్యమ్ ఇదం మధురయా గిరా || ॥35-1॥

క్వ తే రామేణ సంస్తుర్ః కథం జానాసి లక్ష్మీణామ్ |
వానరాణాం నరాణాం చ కథమాసీత్ సమాగమః || ॥35-2॥

యాని రామస్య లింగాని లక్ష్మీణాస్య చ వానర |
తాని భూయస్సమాచక్ష్య న మాం శోకస్సమావిశేత్ || ॥35-3॥

కీదృశం తస్య సంస్థానం రూపం రామస్య కీదృశమ్ |
కథమూరూ కథం బాహు లక్ష్మీణాస్య చ శంస మే || ॥35-4॥

ఏవముక్తస్తు వైదేహ్య హనూమాన్ మారుతాత్మజః |
తతో రామం యథా తత్యమ్ ఆఖ్యాతుముపచక్రమే || ॥35-5॥

జానంతీ బత దిష్ట్యు మాం వైదేహీ పరిపృచ్ఛసి |
భర్తుః కమలపత్రాణై సంస్థానం లక్ష్మీణాస్య చ || ॥35-6॥

యాని రామస్య చిహ్నాని లక్ష్మీణాస్య చ యాని వై |
లక్ష్మితాని విశాలాణై వదతశ్శుణు తాని మే || ॥35-7॥

రామః కమలపత్రాణై సర్వసత్యమనోహరః |
రూపదాణైణ్యసంపన్మః ప్రసూతో జనకాత్మజే || ॥35-8॥

తేజసొం ఉ దిత్యసంకాశః క్షమయా పృథివీసమః |
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా యశసౌ వాసవోపమః || ॥35-9॥

రక్షితా జీవలోకస్య స్వజనస్యభిరక్షితా |
రక్షితా స్వస్య వృత్తస్య ధర్మస్య చ పరమః || ॥35-10॥

రామో భామిని లోకస్య చాతుర్వర్ణస్య రక్షితా |
మర్యాదానాం చ లోకస్య కర్తా కారయుతా చ సః || ॥35-11॥

అర్పిష్టానర్పితో త్వర్ధం బ్రహ్మచర్యవతే స్థితః ।
సాధూనాముపకారజ్ఞః ప్రచారజ్ఞశ్చ కర్మణామ్ ॥ ||35-12||

రాజవిద్యావినీతశ్చ బ్రాహ్మణానాముపాసితా ।
శ్రుతవాన్ శీలసమ్మన్సః వినీతశ్చ పరవ్రథః ॥ ||35-13||

యజుర్వేదవినీతశ్చ వేదవిద్భిస్మపూజితః ।
ధనుర్వేదే చ వేదేషు వేదాంగేషు చ నిష్ఠితః ॥ ||35-14||

విపులాంసో మహాబాహులః కమ్ముగ్రీవశ్శబ్దానవః ।
గూడజత్రుస్మితామ్రాక్షః రామో దేవి జ్వైశ్వైతః ॥ ||35-15||

మందుభిస్వననిర్మిషః స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్ ।
సమస్మమవిభక్తాంగః వర్ణం శ్యామం సమాప్తితః ॥ ||35-16||

త్రిష్టిరప్రిప్రలమ్మశ్చ త్రిసమప్రిషు చోన్నతః ।
త్రితామ్రప్రిషు చ స్నిగ్ధః గమ్మురప్రిషు నిత్యశః ॥ ||35-17||

త్రివల్మివాంప్ర్యవనతః చతుర్వ్యంగప్ర్యతీర్షవాన్ ।
చతుష్మూలశ్చతుర్లేఖః చతుష్మూలశ్చతుస్మమః ॥ ||35-18||

చతుర్వ్యశసమద్వాన్యః చతుర్వ్యంప్ర్యశ్చతుర్వ్యతిః ।
మహాష్టహమనవాసశ్చ పంచస్నిగ్ధో ప్ర్యవంశవాన్ ॥ ||35-19||

దశపదో దశబృహత్ త్రిభిర్వ్యప్తే ద్విషుక్వవాన్ ।
షడున్నతో నవతనుః త్రిభిర్వ్యప్త్యతి రాఘువః ॥ ||35-20||

సత్యధర్మపరశ్శ్రమాన్ సంగ్రహముగ్రేహా రతః ।
దేశకాలవిభాగజ్ఞః సర్వలోకప్రియంవదః ॥ ||35-21||

బ్రాతా చ తస్య ద్వైమాత్రః సౌమిత్రిరపరాజితః ।
అనురాగేణ రూపేణ గుణైశ్చై తథావిధః ॥ ||35-22||

తావుభో నరశార్యాలో త్వద్దర్భవసముత్సుకో ।
విచిన్యన్తే మహీం కృత్స్నామ్ అస్త్రాభిరభిసంగతో ॥ ॥35-23॥

త్వామేవ మార్గమాణం తౌ విచరన్తే వసుంధరామ్ ।
దదర్భతుర్ముగపతిం పూర్వజేనావరోపితమ్ ॥ ॥35-24॥

బుశ్యమూకస్య పృష్టే తు బహుపాదపసంకులే ।
భూతుర్భయార్తమాసీనం సుగ్రీవం ప్రియదర్శనమ్ ॥ ॥35-25॥

వయం తు హరిరాజం తం సుగ్రీవం సత్యసంగరమ్ ।
పరిచర్యాస్కృహే రాజ్యాత్ పూర్వజేనావరోపితమ్ ॥ ॥35-26॥

తతస్తా చీరవసనో ధనుఃప్రవరపాణినో ।
బుశ్యమూకస్య శైలస్య రమ్యం దేశముపాగతౌ ॥ ॥35-27॥

స తౌ దృష్ట్య నరవ్యాఘ్రో ధన్యనో వానరర్భభః ।
అవప్పుతో గిరేష్టస్య శిఖరం భయమోహితః ॥ ॥35-28॥

తతస్య శిఖరే తస్కైన్ వానరేంద్రో వ్యవస్థితః ।
తమోస్యమీపం మామేవ ప్రేషయామాస సత్వరమ్ ॥ ॥35-29॥

తావహం పురుషవ్యాఘ్రో సుగ్రీవవచనాత్మభూ ।
రూపలక్ష్మణసంపన్నౌ కృతాంజలిరుపస్థితః ॥ ॥35-30॥

తౌ పరిజ్ఞాతతత్త్వర్థో మయా ప్రీతిసమన్యతౌ ।
పృష్టమారోప్య తం దేశం ప్రాపితౌ పురుషర్భో ॥ ॥35-31॥

నివేదతౌ చ తత్త్వేన సుగ్రీవాయ మహాత్మనే ।
తమోరన్యాన్యసల్లాపాత్ భృతం ప్రీతిరజాయత ॥ ॥35-32॥

తతస్తా ప్రీతిసమ్పన్నౌ హరిశ్వరనరేశ్వరౌ ।
పరస్పరకృతాశ్వాసా కథయా పూర్వవృత్తయా ॥ ॥35-33॥

తతస్య సాష్ట్యయామాస సుగ్రీవం లక్ష్మీణాగ్రజః ।
ప్రైహాతోర్వలినా భ్రాత్రా నిరస్తమురుతేజసా ॥ ||35-34||

తతస్యన్నాశజం శోకం రామస్యాక్షిష్టకర్మణః ।
లక్ష్మీణో వానరేంద్రాయ సుగ్రీవాయ న్యవేదయత్ ॥ ||35-35||

స శ్రుత్వా వానరేంద్రస్తు లక్ష్మీణేనేరితం వచః ।
తదాఉసీన్నిష్టుభోత్యర్థం గ్రహగ్రస్త ఇవాంశుమాన్ ॥ ||35-36||

తతస్యద్వాత్శశోభీని రక్షసా ప్రీయమాణాయా ।
యాన్యభరణాజాలాని పాతితాని మహీతలే ॥ ||35-37||

తాని సర్వాణి రామాయ ఆనీయ హరియూఢపాః ।
సంహృష్టా దర్శయామాసుః గతిం తు న విదుస్తవ ॥ ||35-38||

తాని రామాయ దత్తాని మయైవోపహృతాని చ ।
స్వనవవ్యవకీర్ణాని తస్మిన్ విగతచేతసి ॥ ||35-39||

తాన్యంకే దర్శనీయాని కృత్వా బహువిధం తవ ।
తేన దేవప్రకాశేన దేవేన పరిదేవితమ్ ॥ ||35-40||

పశ్యతస్తాని రుదతః తామ్యతశ్చ పునః పునః ।
ప్రాదీపయద్వాశరథేః తాని శోకహలతాశనమ్ ॥ ||35-41||

శయుతం చ చిరం తేన దుఃఖార్థేన మహోత్మనా ।
మయాఉపి వివిధైర్వ్యక్త్యేః కృచ్ఛాదుత్థాపితః పునః ॥ ||35-42||

తాని దృష్ట్యౌ మహాబాహుః దర్శయిత్వా ముహలర్మహుః ।
రాఘువస్పహసొమిత్రిః సుగ్రీవే సన్యవేదయత్ ॥ ||35-43||

స తవాదర్శనాదార్యే రాఘువః పరితప్యతే ।
మహాతా జ్వలతా నిత్యమ్ అగ్నివేవాగ్నిపర్వతః ॥ ||35-44||

త్వత్చుతే తమనిద్రా చ శోకశ్చింతా చ రాఘువమ్ |
తాపయన్ని మహాత్మానమ్ అగ్న్యగారమివాగ్నయః || 35-45||

తవాదర్శనశోకేన రాఘువః ప్రవిచాల్యతే |
మహాతా భూమికమ్మేన మహానివ శిలోచ్చయః || 35-46||

కాననాని సురమ్యణి నదీః ప్రప్రవణాని చ |
చరన్న రతిమాష్టోత్రి త్వామపశ్యన్న గొత్కుజే || 35-47||

స త్వాం మనుజశార్దూలః క్షిప్రం ప్రాప్స్యతి రాఘువః |
సమిత్రబాంధవం హత్వ రావణం జనకాత్కుజే || 35-48||

సహితో రామసుగ్రీవో ఉభావకురుతాం తదా |
సమయం వాలినం హంతుం తవ చాన్వేషణం తథా || 35-49||

తతస్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం వీరాభ్యాం స హరీశ్వరః |
కిష్కింధాం సముపాగమ్య వాలీ యుద్ధే నిపాతితః || 35-50||

తతో నిహత్య తరసా రామో వాలినమాహావే |
సర్వరక్షిహరిసంఘానాం సుగ్రీవమకరోత్పతిమ్ || 35-51||

రామసుగ్రీవయోరైక్యం దేవ్యేవం సమజాయత |
హామామంతం చ మాం విధి తయోర్ధూతమిహాగతమ్ || 35-52||

స్వరాజ్యం ప్రాప్య సుగ్రీవః సమానీయ హరీశ్వరాన్ |
త్వదర్థం ప్రేషయామాస దిశో దశ మహాబలాన్ || 35-53||

ఆదిష్టౌ వానరేంద్రేణ సుగ్రీవేణ మహాజసా |
అద్రిరాజ ప్రతీకాశాః సర్వతః ప్రస్తితా మహిమ్ || 35-54||

తతస్తై మార్గమాణా వై సుగ్రీవవచనాతురాః |
చరంతి వసుధాం కృత్మాం వయమన్యే చ వానరాః || 35-55||

అంగదో నామ లక్ష్మీవాన్ వాలిసూనుర్మహాబలః ।
ప్రస్తితః కపిశార్థాలః త్రిభాగబలసంవృతః ॥ ॥35-56॥

తేషాం నో విప్రవష్టానాం వింధేయ పర్వతసత్తమే ।
భృశం శోకపరీతానామ్ అహోరాత్రగణా గతః ॥ ॥35-57॥

తే వయం కార్యవైరాళ్యత్ కాలస్యతిక్రమేణ చ ।
భయాచ్చ కపిరాజస్య ప్రాణాంప్ర్యక్తుం వ్యవస్థితాః ॥ ॥35-58॥

విచిత్య వనదుర్గాణి గిరిప్రప్రవణాని చ ।
అనాసాద్య పదం దేవ్యః ప్రాణాంప్ర్యక్తుం సముద్యతాః ॥ ॥35-59॥

దృష్ట్య ప్రాయోపవిష్టాంశ్చ సర్వాన్ వానరపుంగవాన్ ।
భృశం శోక్తార్థవే మగ్నః పర్వదేవయదంగదః ॥ ॥35-60॥

తవ నాశం చ వైదేహి వాలినశ్చ వధం తథా ।
ప్రాయోపవేశమస్మాకం మరణం చ జటాయుషః ॥ ॥35-61॥

తేషాం నస్మాయిపన్నేశాత్ నిరాశానాం ముమూర్ఖతామ్ ।
కార్యహోరివాయాతః శకునిర్వర్యవాన్మహాన్ ॥ ॥35-62॥

గృధ్రరాజస్య సోదర్యః సమ్మాతిర్మామ గృధ్రరాట్ ।
శ్రుత్య భ్రాతృవధం కోపాత్ ఇదం వచనమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥35-63॥

యవీయాన్ కేన మే భ్రాతా హతః క్వ చ నిపాతితః ।
ఏతదాఖ్యతుమిచ్ఛామి భవద్భుర్వానరోత్తమః ॥ ॥35-64॥

అంగదో_కథయత్తస్య జనస్థానే మహాద్వధమ్ ।
రక్షసా భీమరూపేణ త్వాముద్దిశ్య యథాతథమ్ ॥ ॥35-65॥

జటాయుషో వధం శ్రుత్య దుఃఖితస్యో_రుణాత్మజః ।
త్వాం శశంస వరారోహి వసంతీం రావణాలయే ॥ ॥35-66॥

తస్య తద్వచనం శ్రుత్యా సంపాతేః ప్రీతివర్ధనమ్ |
అంగదప్రముఖాస్తూర్షం తతస్యంప్రస్తితా వయమ్ || 35-67||

వింధ్యాదుత్థాయ సంప్రాప్తాః సాగరస్యాన్తముత్తరమ్ |
త్వద్రువకృతోత్సాహః హృష్టాస్తష్టాః ప్లవంగమాః || 35-68||

అంగదప్రముఖాస్యర్వే వేలోపాంతముపస్తితాః |
చింతాం జగ్నుః పునర్థితాః త్వద్రువసముత్సుకాః || 35-69||

తథాఉహం హరిషైన్యస్య సాగరం గ్రైజ్య సీదతః |
వ్యవధూయ భయం తీవ్రం యోజనానాం శతం ప్లుతః || 35-70||

లంకా చాపి మయా రాత్రో ప్రవిష్టా రాక్షసాకులా |
రావణశ్చ మయా దృష్టః త్వం చ శోకపరిప్లుతా || 35-71||

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం యథావృత్తమనిందితే |
అభిభాషస్య మాం దేవి దూతో దాశరథేరహమ్ || 35-72||

తం మాం రామకృతోద్యోగం త్వన్నిమిత్తమిహగతమ్ |
సుగ్రీవ సచివం దేవి బుధ్యస్య పవనాత్మజమ్ || 35-73||

కుశలీ తవ కాకుట్టః సర్వశప్తుభృతాం వరః |
గురోరారాధనే యుక్తః లక్ష్మీణశ్చ సులక్ష్మణః || 35-74||

తస్య వీర్యవతో దేవి భరుషువ హితే రతః |
అహమేకస్తు సంప్రాప్తః సుగ్రీవవచనాదిహా || 35-75||

మయేయమసహయేన చరతా కామరూపిణా |
దక్షిణా దిగునుక్రాంతా త్వన్నార్గవిచర్మేషిణా || 35-76||

దిష్టోయైహం హరిషైన్యానాం త్వన్నాశమమశోచతామ్ |
అపనేష్యమి సంతాపం తవాభిగమశంసనాత్ || 35-77||

దిష్టో హి మమ న వ్యధం దేవి సాగరలంఘనమ్ |
ప్రాప్నోమ్యహమిదం దిష్టో త్వద్దర్శనకృతం యశః || 35-78||

రాఘవశ్చ మహావీర్యః క్షిప్రం త్వామభిపత్స్యతే |
సమిత్రబాంధవం హత్వ రావణం రాక్షసాధిపమ్ || 35-79||

మాల్యవాన్నామ వైదేహి గిరీణాముత్తమో గిరిః |
తతో గచ్ఛతి గోకర్ణం పర్వతం కేసరి హరిః || 35-80||

స చ దేవరిభిర్దిష్టః పితా మమ మహాకపిః |
తీర్థే నదీపతేః పుణ్య శమ్భుసాదనముద్ధరత్ || 35-81||

తస్యహం హరిణః క్షేత్రే జాతో వాతేన మైధిలి |
హనూమానితి విభ్యాతః లోకే స్వేషై కర్మణా || 35-82||

విశ్వాసార్థం తు వైదేహి భర్తురుక్త మయా గుణాః |
అచిరాద్రాఘువో దేవి త్వామితో నయితాన్నమ్ || 35-83||

ఏవం విశ్వాసితా సీతా హేతుభిశ్చోకకర్మితా |
ఉపపష్టైరభిజ్ఞానైః దూతం తమవగచ్ఛతి || 35-84||

అతులం చ గతా హర్షం ప్రహర్షేణ చ జానకీ |
నేత్రాభ్యం వక్రపణ్ణాభ్యం ముమోచానందజం జలమ్ || 35-85||

చారు తద్వదనం తస్యః తాముశుక్లాయతేక్షణమ్ |
అశోభత విశాలాక్ష్య రాఘవముక్త ఇవోడురాట్ || 35-86||

హనూమవుం కపిం వ్యక్తం మన్యతే నాన్యథేతి సా |
అధోవాచ హనూమాంస్తమ్ ఉత్తరం ప్రియదర్శనామ్ || 35-87||

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం సమాశ్వసిహి మైధిలి |
కిం కరోమి కథం వా తే రోచతే ప్రతియామ్యహమ్ || 35-88||

హతేఉసురే సంయతి శమ్భుసాదనే, కపిప్రవీరేణ మహర్షిచోదనాత్ |
తతోఉస్మీ వాయుప్రభవో హి మైధిలి, ప్రభావతప్రత్యతిమశ్చ వానరః || 35-89||

ఇతాక్షర్తేతీమద్రామాయణే ఆదికావేణ సుస్మరకాణై పశ్చత్తింశస్మరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణైషత్తీంశస్పర్శః

భూయ ఏవ మహాతేజా హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।

అబ్రవీత్ ప్రత్యేతం వాక్యం సీతాప్రత్యయకారణాత్ || ॥36-1॥

వానరోఽహం మహాభాగే దూతో రామస్య ధీమతః ।

రామనామాంకితం చేదం పశ్య దేవ్యంగుటీయకమ్ || ॥36-2॥

ప్రత్యుయూర్ధం తవానీతం తేన దత్తం మహాత్మనా ।

సమాఖ్యసి హి భద్రం తే క్షీణాదుఃఖఫలా హ్యసి || ॥36-3॥

గృహీత్వా ప్రేక్షమాణా సా భర్తుః కరవిభూషణమ్ ।

భర్తారమివ సంప్రాప్తా జానకీ ముదితాత్మ భవత్ || ॥36-4॥

చారు తద్వదనం తస్యః తాముషుక్షాయతేక్షణమ్ ।

అశోభత విశాలాక్ష్య రాహుముక్త ఇవోడురాట్ || ॥36-5॥

తతస్యా ప్రీమతీ బాలా భర్తుసందేశహర్షితా ।

పరితుష్టా ప్రీయం కృత్వా ప్రశశంస మహాకపిమ్ || ॥36-6॥

విక్రాంతస్యం సమర్థస్యం ప్రాజ్జస్యం వానరోత్తము ।

యేవేదం రాక్షసపదం త్వయైకేన ప్రధర్షితమ్ || ॥36-7॥

శతయోజనవిస్తీర్ణః సాగరో మకరాలయః ।

విక్రమశ్లాఘనీయేన క్రమతా గోప్యదీకృతః || ॥36-8॥

న హి త్వాం ప్రాకృతం మన్యే వానరం వానరర్థభ ।

యస్య తే నాస్తి సంత్రాసః రావణాన్యాపి సంభ్రమః || ॥36-9॥

అర్థసే చ కపిశ్రేష్ట మయా సమభిభాషితుమ్ ।

యద్యసి ప్రేషితస్తేన రామేణ విదితాత్మనా || ॥36-10॥

ప్రేషయిష్యతి దుర్భర్షః రామో న హ్యపరీక్షితమ్ ।

పరాక్రమమవిజ్ఞాయ మత్సకాశం విశేషతః || ॥36-11॥

దిష్టో చ కుశలీ రామః ధర్మత్వానై సత్యసంగరః ।
లక్ష్మీణాశ్చ మహాతేజాః సుమిత్రానందవర్ధనః ॥ ॥36-12॥

కుశలీ యది కాకుత్స్థః కిన్న సాగరమేఖలామ్ ।
మహీం దహతి కోపేన యుగాంతాగ్నిరివోత్తితః ॥ ॥36-13॥

అథవా శక్తిమంతో తో సురాణామపి నిగ్రహే ।
మమైవ తు న దుఃఖానామ్ అస్తి మన్యే విషర్వయః ॥ ॥36-14॥

కచ్చిన్న వ్యధితో రామః కచ్చిన్న పరితప్యతే ।
ఉత్తరాణి చ కార్యాణి కురుతే పురుషోత్తమః ॥ ॥36-15॥

కచ్చిన్న దీనస్సంభ్రాంతః కార్యేషు చ న ముహ్యతి ।
కచ్చిత్పురుషకార్యాణి కురుతే నృపతేస్సుతః ॥ ॥36-16॥

ద్వివిధం త్రివిధోపాయమ్ ఉపాయమపి సేవతే ।
విజిగీషమస్సుహృత్ప్రచ్ఛిత్ మిత్రేషు చ పరవ్రపః ॥ ॥36-17॥

కచ్చిన్నిత్రైణి లభతే అమిత్రైశ్చప్యభిగమ్యతే ।
కచ్చిత్పుత్స్థాయాణామిత్రశ్చ మిత్రైశ్చపి పురస్కృతః ॥ ॥36-18॥

కచ్చిదాశాస్తి దేవానాం ప్రసాదం పార్థివాత్మజః ।
కచ్చిత్పురుషకారం చ దైవం చ ప్రతిపద్యతే ॥ ॥36-19॥

కచ్చిన్న విగతస్సేహః ప్రసాదాన్నయి రాఘువః ।
కచ్చిన్నాం వ్యసనాదస్మాన్ మోక్షయిష్యతి వానర ॥ ॥36-20॥

సుఖానాముచితో నిత్యమ్ అసుఖానామసూచితః ।
దుఃఖముత్తరమాసాద్య కచ్చిద్రామో న సీదతి ॥ ॥36-21॥

కౌసల్యాయాస్తుధా కచ్చిత్ సుమిత్రాయాస్తుధైవ చ ।
అభీక్షం ప్రహాయతే కచ్చిత్ కుశలం భరతస్య చ ॥ ॥36-22॥

మన్మిమిత్తేన మానార్థః కచ్చిచ్ఛేకేన రాఘవః ।
కచ్చిన్నాన్యమనా రామః కచ్చిన్నాం తారయష్యతి ॥ ॥36-23॥

కచ్చిదక్షాహిణీం భీమాం భరతో భ్రాతృవత్సలః ।
ధ్వజినీం మంత్రిభిర్భూషాం ప్రేషయష్యతి మత్కృతేః ॥ ॥36-24॥

వానరాధిపతిశ్రీమాన్ సుగ్రీవః కచ్చిదేష్యతి ।
మత్కృతే హరిభిర్యైః వృతో దంతనఖాయుదైః ॥ ॥36-25॥

కచ్చిచ్చ లక్ష్మణాశ్వరః సుమిత్రానందవర్థనః ।
అప్రువిచ్చరజాలేన రాక్షసాన్విధమిష్యతి ॥ ॥36-26॥

రౌద్రేణ కచ్చిదప్రైణ జ్వలతా నిహాతం రణే ।
ద్రుక్ష్యమ్యల్పేన కాలేన రావణం సమహృజనమ్ ॥ ॥36-27॥

కచ్చిన్న తద్భేమసమానవర్థం, తస్యాననం పద్మసమానగ్ని ।
మయా వినా శుష్యతి శోకదీనం, జలక్షయే పద్మమివాతపేన ॥ ॥36-28॥

ధర్మపదేశాత్మజతశ్చ రాజ్యం, మాం చాప్యరణ్యం నయతః పదాతిమ్ ।
నాసీధ్వధా యస్య న భీర్భు శోకః, కచ్చిచ్చ దైర్యం హృదయే కరోతి ॥ ॥36-29॥

న చాస్య మాతా న పితా చ నాన్యః, స్నేహద్విశిష్టోఽస్తి మయా సమో వా ।
తావత్స్తుహం దూత జిబీవిషేయం, యావత్ప్రవృత్తిం శృణుయం ప్రియస్య ॥ ॥36-30॥

ఇతీవ దేవీ వచనం మహార్థం, తం వానరేంద్రం మధురార్థముక్ష్య ।
శ్రోతుం పునస్తస్య వచోఽభిరామం, రామార్థయుక్తం విరరామ రామా ॥ ॥36-31॥

సీతాయా వచనం శ్రుత్యా మారుతిర్భీమవిక్రమః ।
శిరస్యంజలిమాధాయ వాక్యముత్తరమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥36-32॥

న త్యామిహస్తాం జానీతే రామః కమలోచనే ।
తేన త్యాం నానయత్యాశు శచీమివ పురందరః ॥ ॥36-33॥

శ్రుత్యైవ తు వచో మహ్యం జీప్రమేష్యతి రాఘువః ।
చమూం ప్రకర్షన్నమాతీం హర్యజ్ఞగణసంకులామ్ ॥ ॥36-34॥

విష్టమ్భుయిత్వా బాణామైః రక్షోభ్యం వరుణాలయమ్ ।
కరిష్యతి పురీం లంకాం కాకుత్థుః శాంతరాక్షసామ్ ॥ ॥36-35॥

తత్త యద్యవ్రా మృత్యుః యది దేవాస్పహసురాః ।
స్థాస్యంతి పథి రామస్య స తానపి వధిష్యతి ॥ ॥36-36॥

తవాదర్శనజేనార్యే శోకేన స పరిష్టతః ।
న శర్మ లభతే రామః సింహార్దిత ఇవ ద్విషః ॥ ॥36-37॥

మలయేన చ వింధ్యేన మేరుణా మందరేణ చ ।
దర్శరేణ చ తే దేవి శాపే మూలఫలేన చ ॥ ॥36-38॥

యథా సునయనం వల్లు బింబోష్టం చారుకుండలమ్ ।
ముఖం ద్రక్ష్యసి రామస్య పూర్వచంద్రమివోదితమ్ ॥ ॥36-39॥

జీప్రం ద్రక్ష్యసి వైదేహి రామం ప్రప్రవణే గిరో ।
శతక్రతుమివాసీనం నాకపృష్టస్య మూర్ఖని ॥ ॥36-40॥

న మాంసం రాఘువో భుంక్తే న చాపి మధు సేవతే ।
వన్యం సువిహితం నిత్యం భక్తమశ్శాతి పంచమమ్ ॥ ॥36-41॥

వైవ దంశాన్న మశకాన్ న కీటాన్న సరీసృపాన్ ।
రాఘువోఽపనయేద్యాత్రాత్ త్వధ్దతేనావ్యాత్మనా ॥ ॥36-42॥

నిత్యం ధ్యానపరో రామః నిత్యం శోకపరాయణః ।
నావ్యచ్ఛింతయతే కించిత్ స తు కామవశం గతః ॥ ॥36-43॥

అనిద్రస్పృతతం రామః సుపోత్తుపి చ నరోత్తమః ।
సీతేతి మధురాం వాణీం వ్యాహరన్ ప్రతిబుద్ధ్యతే ॥ ॥36-44॥

దృష్ట్యో ఫలం వా పుష్పం వా యద్వాత్నీత్ సుమనోహరమ్ ।
బహుళో హో ప్రియేత్యేవం శ్వసంస్త్యామభిభాషతే ॥ ॥36-45॥

స దేవి నిత్యం పరితప్యమానః, త్వామేవ సీతేత్యభిభాషమాణః ।
దృఢప్రతో రాజసుతో మహాత్మా, తవైవ లాభాయ కృతప్రయత్నః ॥ ॥36-46॥

సా రామసంకీర్తనవితశోకా, రామస్య శోకేన సమానశోకా ।
శరన్ముఖే సామ్యుదశేషచంద్రా, నిశేవ వైదేహసుతా బభూవ ॥ ॥36-47॥

ఇతాంర్ధాత్మిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్ణే షట్టింశస్తుర్మః

అథ తీవుద్రామాయణే ఆదికావ్మే సుశ్నరకాణై సప్తత్తింశస్సర్ః

సీతా తద్వచనం శ్రుత్యా పూర్ణచంద్రనిభాననా ।
హనూమవ్యమువాచేదం ధర్మార్థసహితం వచః ॥ ॥37-1॥

అమృతం విషంసృష్టం త్వయా వానర భాషితమ్ ।
యచ్చ నాన్యమనా రామః యచ్చ శోకపరాయణః ॥ ॥37-2॥

ఐశ్వర్యే వా సువిస్తీర్ణే వ్యసనే వా సుదారుణే ।
రజ్జేవ పురుషం బద్ధ్య కృతాన్తః పరికర్షతి ॥ ॥37-3॥

విధిర్మానమసంహర్యః ప్రాణినాం ప్లవగోత్తమ్ ।
సామిత్రిం మాం చ రామం చ వ్యసనైః పశ్య మోహితాన్ ॥ ॥37-4॥

శోకస్యాస్య కదా పారం రాఘువోఽధిగమిష్యతి ।
ప్లవమానః పరిశ్రాన్తః హతనౌస్సాగరే యథా ॥ ॥37-5॥

రాక్షసానాం వథం కృత్యా సూదయిత్యా చ రావణమ్ ।
లంకామున్మాలితాం కృత్యా కదా ద్రక్ష్యతి మాం పతిః ॥ ॥37-6॥

స వాచ్యస్పవ్యరస్యేతి యావదేవ న పూర్యతే ।
అయం సంవత్సరః కాలః తావద్ది మమ జీవితమ్ ॥ ॥37-7॥

వర్తతే దశమో మాసః ద్వో తు శేషో ప్లవంగము ।
రావణేన నృశంసేన సమయో యః కృతో మమ ॥ ॥37-8॥

విభీషణేన చ భ్రాత్రా మమ నిర్యాతనం ప్రతి ।
అనునీతః ప్రయత్నేన న చ తత్ కురుతే మతిమ్ ॥ ॥37-9॥

మమ ప్రతిప్రదానం హి రావణస్య న రోచతే ।
రావణం మార్గతే సంఖ్యే మృత్యుః కాలవశం గతమ్ ॥ ॥37-10॥

జ్యేష్ఠా కన్యాఽనలా నామ విభీషణసుతా కపే ।
తయా మమేదమాఖ్యాతం మాత్రా ప్రహితయా స్వయమ్ ॥ ॥37-11॥

అవింధ్యే నామ మేధావీ విద్యాన్ రాక్షసపుంగవః ।
 ద్యుతిమాన్ శీలవాన్ వృథః రావణస్య సుసమ్మైతః ॥
 రామక్షయమనుప్రాప్తం రక్షసాం ప్రత్యచోదయత్ ।
 న చ తస్య స దుష్టాత్మా శృంగోతి వచనం హితమ్ ॥
 అసంశయం హరిశ్రేష్ట క్షిప్రం మాం ప్రాప్యతే పతిః ।
 అంతరాత్మా హి మే శుధ్భః తస్మైంశ్చ బహవో గుణాః ॥ ||37-12||

 ఉత్సాహః పౌరుషం సత్యమ్ ఆన్మశంస్యం కృతజ్జతా ।
 విక్రమశ్చ ప్రభావశ్చ సన్మి వానర రాఘవే ॥ ||37-13||

 చతుర్భుష సహప్రాణి రాక్షసానాం జఘన యః ।
 జనస్థానే వినా భ్రాత్రా శత్రుః కస్తస్య నోద్విజేత్ ॥ ||37-14||

 న స శక్యస్తులయితుం వ్యసనైః పురుషర్భః ।
 అహం తస్య ప్రభావజ్ఞా శక్రస్యేవ పులోమజా ॥ ||37-15||

 శరజాలాంపుమాన్ శూరః కాపే రామదివాకరః ।
 శత్రురక్షోమయం తోయమ్ ఉపశోషం నయిష్యతి ॥ ||37-16||

 ఇతి సంజల్మమానాం తాం రామార్థే శోకకర్మితామ్ ।
 అశ్రుసమూర్ఖనయనామ్ ఉవాచ వచనం కపిః ॥ ||37-17||

 కృత్యైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్రమేష్యతి రాఘవః ।
 చమూం ప్రకర్షన్ మహాతీం హర్యక్షగణసంకులామ్ ॥ ||37-18||

 అధవా మోచయిష్యామి త్వామద్వైవ వరాననే ।
 అస్మాద్ముఖాదుపారోహ మమ పృష్ఠమనిందితే ॥ ||37-19||

 త్వాం తు పృష్ఠగతాం కృత్వా సన్తరిష్యామి సాగరమ్ ।
 శక్తిరస్తి హి మే వోధుం లంకామపి సరావణామ్ ॥ ||37-20||

 అహం ప్రప్రవణస్థాయ రాఘవాయాద్య మైథిలి ।
 ప్రాపయిష్యామి శక్రాయ హవ్యం హతమివానలః ॥ ||37-21||

ద్రజ్ఞస్యదైవ వైదేహి రాఘవం సహ లక్ష్మిణామ్ ।
 వ్యవసాయసమాయుక్తం విష్ణుం దైత్యవధే యథా ॥ ॥37-22॥

త్వద్దర్భనకృతోత్సాహామ్ ఆశ్రమస్థం మహాబలమ్ ।
 పురందరమివాసీనం నాకరాజస్య మూర్ఖని ॥ ॥37-23॥

పృష్ఠమారోహ మే దేవి మా వికాంక్షస్య శోభనే ।
 యోగమన్యిచ్ఛ రామేణ శశాంకేనేవ రోహిణీ ॥ ॥37-24॥

కథయన్నివ చంద్రేణ సూర్యేణ చ మహార్ధిషా ।
 మత్మష్టమధిరుహ్య త్వం తరాకాశే మహార్థవో ॥ ॥37-25॥

న హి మే సంప్రయాతస్య త్వామితో నయతో_జ్గనే ।
 అనుగున్తుం గతిం శక్తాః సర్వే లంకానివాసినః ॥ ॥37-26॥

యదైవాహామిహ ప్రాప్తః తదైవాహామసంశయః ।
 యాస్యామి పశ్య వైదేహి త్వాముద్యమ్ విహయసమ్ ॥ ॥37-27॥

మైధిలీ తు హరిశ్రేష్టాత్ త్రుత్యా వచనమర్యాతమ్ ।
 హర్షవిస్మీతసర్వాంగీ హనూమంతమధాబ్రవీత్ ॥ ॥37-28॥

హనుమన్ దూరమధ్యానం కథం మాం వోధుమిచ్ఛసి ।
 తదేవ ఖలు తే మన్యే కపిత్వం హరియూధప ॥ ॥37-29॥

కథం వాఉ ల్పశరీరస్యం మామితో నేతుమిచ్ఛసి ।
 సకాశం మానవేంద్రస్య భర్తురైనై ప్లవగర్భభ ॥ ॥37-30॥

సీతాయా వచనం త్రుత్యా హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।
 చింతయామాస లక్ష్మీవాన్ నవం పరిభవం కృతమ్ ॥ ॥37-31॥

న మే జానాతి సత్యం వా ప్రభావం వాఉసితేక్షణా ।
 తస్మాత్పుశ్యతు వైదేహి యద్రూపం మమ కామతః ॥ ॥37-32॥

ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ తదా ప్లవగసత్తమః ।
దర్శయామాస వైదేహ్యః స్వరూపమరిమర్దనః ॥ ॥37-33॥

స తస్మాత్మాదపాద్మిమాన్ ఆప్నుత్య ప్లవగర్రబ్ధః ।
తతో వర్ధితుమారేభే సీతా ప్రత్యయకారణాత్ ॥ ॥37-34॥

మేరుమందరసంకాశః బభో దీప్తానలప్రబ్ధః ।
అగ్రతో వ్యవతస్మే చ సీతాయా వానరోత్తమః ॥ ॥37-35॥

హరిః పర్వతసంకాశః తామ్రవక్రో మహాబలః ।
వజ్రదంష్ట్రనభో భీమః వైదేహిమిదమబ్రవీత్ ॥ ॥37-36॥

సపర్వతవనోద్దేశాం సాట్టప్రాకారతోరణామ్ ।
లంకామిమాం సనాథాం వా నయితుం శక్తిరస్తి మే ॥ ॥37-37॥

తదవస్థాప్యతాం బుద్ధిః అలం దేవి వికాంక్షయా ।
విశోకం కురు వైదేహి రాఘవం సహలక్ష్మణామ్ ॥ ॥37-38॥

తం దృష్ట్యౌ భీమసంకాశమ్ ఉవాచ జనకాత్మజా ।
పద్మపత్రవిశాలాక్షీ మారుతస్యారసం సుతమ్ ॥ ॥37-39॥

తవ సత్యం బలం చైవ విజానామి మహాకపే ।
వాయోరివ గతిం చాపి తేజశ్చగ్నీరివాద్యుతమ్ ॥ ॥37-40॥

ప్రాకృతోఽన్యః కథం చేమాం భూమిమాగన్తుమర్దతి ।
ఉదధేరప్రమేయస్య పారం వానరపుంగవ ॥ ॥37-41॥

జానామి గమనే శక్తిం నయనే చాపి తే మమ ।
అవశ్యం సంప్రధార్యాపు కార్యసిద్ధిర్గుహాత్మనః ॥ ॥37-42॥

అయుక్తం తు కపిశ్రేష్ట మమ గన్తుం త్వయాఽనఘు ।
వాయువేగసవేగస్య వేగో మాం మోహయేత్తవ ॥ ॥37-43॥

అహమాకాశమాపన్నా హల్యపర్యపరి సాగరమ్ ।
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాద్ భయాద్వగేన గచ్ఛతః ॥ ॥37-44॥

పతితా సాగరే చాహం తిమినక్రరుషాకులే ।
భవేయమాశు వివశా యూదసామన్నముత్తమ్ ॥ ॥37-45॥

న చ శక్షీ త్వయా సార్థం గమ్మం శత్రువినాశన ।
కళత్రవతి సందేహః త్వయైపి స్వాదసంశయః ॥ ॥37-46॥

ప్రియమాణాం తు మాం దృష్ట్యా రాక్షసా భీమవిక్రమః ।
అనుగచ్ఛేయురాదిష్టో రావణేన దురాత్మనా ॥ ॥37-47॥

తైస్యం పరివృతశ్వారైః శూలముద్గరపాణిభిః ।
భవేస్యం సంశయం ప్రాప్తః మయా వీర కళత్రవాన్ ॥ ॥37-48॥

సాయుధా బహవో వ్యోమ్మి రాక్షసాస్యం నిరాయుధః ।
కథం శక్షీసి సంయాతుం మాం చైవ పరిరక్షితుమ్ ॥ ॥37-49॥

యుద్ధమానస్య రక్షోభిః తవ తైః క్రూరకర్మభిః ।
ప్రపతేయం హి తే పృష్టోద్ భయార్తా కపిసత్తమ్ ॥ ॥37-50॥

అథ రక్షాంసి భీమాని మహాంతి బలవంతి చ ।
కథంచిత్ సాంపరాయే త్వాం జయేయుః కపిసత్తమ్ ॥ ॥37-51॥

అథవా యుద్ధమానస్య పతేయం విముఖస్య తే ।
పతితాం చ గృహీత్వా మాం నయేయుః పాపరాక్షసాః ॥ ॥37-52॥

మాం వా హరేయుస్యద్భుటాత్ విశనేయురథాపి వా ।
అవ్యవస్థా హి దృశ్యేతే యుద్ధే జయపరాజయో ॥ ॥37-53॥

అహం వాత్ పి విపద్యేయం రక్షోభిరభితర్మితా ।
త్వత్రుయత్సౌ హరిత్రేష్ట భవేన్నిష్టుల ఏవ తు ॥ ॥37-54॥

కామం త్వమసి పర్యాప్తః నిహమ్మం సర్వరాక్షసాన్ ।
రాఘువస్య యతో హీయేత్ త్వయా శస్త్రస్త రాక్షసైః ॥ ॥37-55॥

అథవాత్ దాయ రక్షాంసి న్యసేయుస్యంవృతే హి మామ్ ।
యత్ తే నాభిజానీయుః హరయో నాపి రాఘువో ॥ ॥37-56॥

ఆరంభస్తు మదర్థోఽయం తత్స్వవ నిరద్ధకః ।
త్వయా హి సహ రామస్య మహానాగమనే గుణః ॥ ॥37-57॥

మయి జీవితమాయత్తం రాఘువస్య మహాత్మనః ।
బ్రూత్మాణాం చ మహాబాహూ తవ రాజకులస్య చ ॥ ॥37-58॥

తౌ నిరాశో మదర్థం తు శోకసంతాపకర్మితౌ ।
సహ సర్వరహారిభిః త్వయ్యతః ప్రాణసంగ్రహమ్ ॥ ॥37-59॥

భర్తుభక్తిం పురస్కృత్య రామాదన్యస్య వానర ।
న స్మృతామి శరీరం తు పుంసో వానరపుంగవ ॥ ॥37-60॥

యదహం గాత్రసంస్ఫృష్టం రావణస్య బలాద్దతా ।
అనీళా కిం కరిష్యామి వినాథా వివశా సతీ ॥ ॥37-61॥

యది రామో దశగ్రీవమ్ ఇహ హత్యా సబాంధవమ్ ।
మామితో గృహ్య గచ్ఛేత తత్తస్య సదృశం భవేత్ ॥ ॥37-62॥

శ్రుతా హి దృష్టాశ్చ మయా పరాక్రమా, మహాత్మనస్తస్య రణావమ్రినః ।
న దేవగంధర్వభుజంగర్భసా, భవంతి రామేణ సమా హి సంయుగే ॥ ॥37-63॥

సమీక్ష్య తం సంయతి చిత్రకార్యకం, మహాబలం వాసవతుల్యవిక్రమమ్ ।
సలక్ష్మణం కో విషపేత రాఘువం, హలతాశనం దీప్తమివానిలేరితమ్ ॥ ॥37-64॥

సలక్ష్మణం రాఘువమాజిమర్మనం, దిశాగజం మత్తమివ వ్యవస్థితమ్ ।
సహాత కో వానరముఖ్య సంయుగే, యుగంతసూర్యప్రతిమం శరార్చిషమ్ ॥ ॥37-65॥

స మే హరిశ్రేష్ట సలక్ష్మణం పతిం, సయుధపం క్షిప్తమిహోపాదయ ।
చిరాయ రామం ప్రతి శోకకర్మితాం, కురుష్య మాం వానరముఖ్య హర్షితామ్ ॥ ॥37-66॥

ఇతాఖర్యైతిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ణే సప్తల్మింశస్సర్దః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై అష్టాత్రింశస్తరః

తతస్య కపిశార్యాలః తేన వాక్యేన హర్షితః ।
సీతామువాచ తచ్ఛుత్వా వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ॥38-1॥

యుక్తరూపం త్వయా దేవి భాషితం శుభదర్శనే ।
సదృశం ప్రీప్యబ్ధావస్య సాధ్వీనాం వినయస్య చ ॥ ॥38-2॥

ప్రీత్వం న తు సమర్థం హి సాగరం వ్యతివర్తితుమ్ ।
మామధిష్టాయ విష్టీర్ణం శతయోజనమాయతమ్ ॥ ॥38-3॥

ద్వితీయం కారణం యచ్చ బ్రహ్మిషి వినయాన్వితే ।
రామాదన్యస్య నార్థామి సంస్పర్శమితి జానకి ॥ ॥38-4॥

ఏతత్తే దేవి సదృశం పత్నాప్తస్య మహాత్మనః ।
కా హ్యన్యా త్వామృతే దేవి బ్రూయాద్వచనమీదృశమ్ ॥ ॥38-5॥

శ్రోప్యతే చైవ కాకుణ్ణః సర్వం నిరవశేషతః ।
చేష్టితం యత్వయా దేవి భాషితం మమ చాగ్రతః ॥ ॥38-6॥

కారణైర్భవలభిర్దేవి రామప్రియచికీర్షయా ।
స్నేహప్రస్తున్వమనసా మయైతత్ సముదీరితమ్ ॥ ॥38-7॥

లంకాయా దుష్టవేషత్వాత్ దుస్తరత్వాన్వహోదధేః ।
సామర్థ్యదాత్మనశైవ మయైతత్ సముదీరితమ్ ॥ ॥38-8॥

ఇచ్ఛామి త్వాం సమానేతమ్ అద్యైవ రఘుబంధునా ।
గురుస్నేహాన భక్త్య చ నాన్యదైతదుదాహృతమ్ ॥ ॥38-9॥

యది నోత్పహనే యాతుం మయా సార్థకనిందితే ।
అభిజ్ఞానం ప్రయచ్చ త్వం జానీయాద్రాఘువో హి తత్ ॥ ॥38-10॥

ఏవముక్తా హనుమతా సీతా సురసుతోపమా ।
ఉవాచ వచనం మందం బాష్పప్రగ్రథితాక్షరమ్ ॥ ॥38-11॥

ఇదం శ్రేష్ఠమభిజ్ఞానం బ్రూయాష్టం తు మమ ప్రియమ్ ।
 శైలస్య చిత్రకూటస్య పాదే పూర్వోత్తరే పురా ॥ ॥38-12॥
 తాపసాత్రమవాసిన్యః ప్రాజ్యమూలఫలోదకే ।
 తస్మిన్ సిద్ధాత్రమే దేశే మందాకిన్య హ్యాదూరతః ॥ ॥38-13॥
 తస్యోపవనషండేము నానాపుష్టమగంధిషు ।
 విహృత్య సలిలక్కిన్నా తవాంకే సముపావిశమ్ ॥ ॥38-14॥
 తతో మాంససమాయుక్తః వాయసః పర్యతుణ్ణయత్ ।
 తమహం లోష్టముద్యమ్య వారయామి స్నే వాయసమ్ ॥ ॥38-15॥
 దారయన్ స చ మాం కాకః తత్త్వైవ పరిలీయతే ।
 న చాప్యపారమన్మాంసాత్ భక్షార్థి బలిభోజనః ॥ ॥38-16॥
 ఉత్సర్వన్యాం చ రశనాం క్రుద్ధాయాం మయి పక్షిణి ।
 ప్రస్యమానే చ వసనే తతో దృష్టా త్వయా హ్యాహమ్ ॥ ॥38-17॥
 త్వయాఉ పహసితా చాహం క్రుద్ధా సంలజ్జితా తదా ।
 భక్షాగృధ్రేన కాకేన దారితా త్వయముపాగతా ॥ ॥38-18॥
 ఆసీనస్య చ తే శ్రాంతా పునరుత్సంగమావిశమ్ ।
 క్రుద్ధ్యంతీ చ ప్రహృష్టేన త్వయాఉ హం పరిసాన్వితా ॥ ॥38-19॥
 బాష్పపూర్వముభీ మందం చక్షుషీ పరిమార్జతీ ।
 లక్షీతాఉ హం త్వయా నాథ వాయసేన ప్రకోపితా ॥ ॥38-20॥
 పరిత్రమాత్ ప్రసుష్టా చ రాఘువాంకేఉ స్యహం చిరమ్ ।
 పర్యాయేణ ప్రసుష్టశ్చ మమాంకే భరతాగ్రజః ॥
 స తత్త పునరేవాథ వాయసస్యముపాగమత్ ॥ ॥38-21॥
 తతస్మిష్టప్రబుద్ధాం మాం రామస్యంకాత్సముఛితామ్ ।
 వాయసస్యహాస్తా గమ్య విదదార ప్స్తనాంతరే ॥ ॥38-22॥

పునః పునరథోత్పత్య విదదార స మాం భృషమ్ |
తతస్నముజ్ఞితో రామః ముక్కెశ్వోణితబిందుభిః || 38-23||

వాయసేన తత్సైన బలవత్ క్లిశ్యమానయా |
స మయా బోధితశ్రీమాన్ సుఖసుష్టుః పరస్తపః || 38-24||

స మాం దృష్ట్య మహాబాహుః వితున్నాం ప్తనయోస్తదా |
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధః శ్వసన్ వాక్యమభాషత || 38-25||

కేన తే నాగనాసోరు విక్షతం వై ప్తనాస్తరమ్ |
కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్రీణ భోగినా || 38-26||

వీక్షమాణాస్తతస్తం వై వాయసం సముద్రైక్షత |
నభైస్యరుధిరైసీక్షేః మామేవాభిముఖం స్థితమ్ || 38-27||

పుత్రః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః |
ధరాస్తరగతశ్రీఘ్రుం పవనస్య గతౌ సమః || 38-28||

తతస్తస్మిన్నిష్టహాబుః కోపసంవర్తితేక్షణః |
వాయసే కృతవాన్ క్రూరాం మతిం మతిమతాం వరః || 38-29||

స దర్శం సంష్టరాద్ధహ్య బ్రాహ్మణాప్రేణ యోజయత్ |
స దీప్త ఇవ కాలాగ్నిః జజ్యాలాభిముఖో ద్విజమ్ || 38-30||

స తం ప్రదీప్తం చిక్షేప దర్శం తం వాయసం ప్రతి |
తతస్తం వాయసం దర్శః సోఽమృరేఉ మజగామ హ || 38-31||

అమసృష్టదా కాకః జగామ వివిధాం గతిమ్ |
లోకకామ ఇమం లోకం సర్వం వై విచచార హ || 38-32||

స పిత్రా చ పరిత్యక్తః సురైశ్చ సమహర్షిభిః |
త్రినోకాన్ సంపరిక్రమ్య తమేవ శరణాం గతః || 38-33||

స తం నిషతితం భూవుం శరణ్యశృంగణాగతమ్ ।
వధార్వమపి కాకుత్తుః కృపయా పర్వపాలయత్ ॥ ॥38-34॥

న శర్వ లబ్ధ్య లోకేషు తమేవ శరణం గతః ॥ ॥38-35॥

పరిదూయనం విషణ్ణం చ స తమాయాన్తమబ్రవీత్ ।
మోఘుం కర్మం న శక్యం తు బ్రిహ్మమప్తం తదుచ్యతామ్ ॥ ॥38-36॥

హినస్త దక్షిణాక్షి త్వత్ శర ఇత్యథ సోఽబ్రవీత్ ।
తతస్తస్యాక్షి కాకస్య హినస్తిస్మి స దక్షిణామ్ ।
దత్య స దక్షిణం నేత్రం ప్రాణేభ్యః పరిరక్షితః ॥ ॥38-37॥

స రామాయ నమస్కృత్యా రాజ్ఞ దశరథాయ చ ।
విసృష్టస్తేన వీరేణ ప్రతిపేదే స్వమాలయమ్ ॥ ॥38-38॥

మత్స్యతే కాకమాతే తు బ్రహ్మప్తం సముదీరితమ్ ।
కస్మాద్యో మాం హరత్వత్తః క్షమసే తం మహీపతే ॥ ॥38-39॥

స కురుష్య మహోత్సాహః కృపాం మయి నరర్షభ ।
త్వయా నాథవతీ నాథ హ్యనాథా ఇవ దృశ్యతే ॥ ॥38-40॥

ఆనృశంస్యం పరో ధర్మః త్వత్ ఏవ మయా శ్రుతః ।
జానామి త్వం మహాపీర్యం మహోత్సాహం మహాబలమ్ ॥ ॥38-41॥

అపారపారమక్షోభ్యం గాంభీర్యాత్మాగరోపమమ్ ।
భర్తారం ససముద్రాయా ధరణ్య వాసవోపమమ్ ॥ ॥38-42॥

ఏవమప్తవిదాం శ్రేష్ఠః సత్యవాన్ బలవానపి ।
కిమర్థమప్తం రక్షస్ము న యోజయతి రాఘువః ॥ ॥38-43॥

న నాగా నాపి గంధర్వాః నాసురా న మరుద్ధణాః ।
రామస్య సమరే వేగం శక్తాః ప్రతిసమాధితుమ్ ॥ ॥38-44॥

తస్య వీర్యవతః కశ్చిత్ యద్యస్తి మయి సంభ్రమః ।
కిమర్థం న శరైస్త్రేష్టః క్షయం నయతి రాక్షసాన్ ॥ ||38-45||

భ్రాతురాదేశమాదాయ లక్ష్మీణో వా పరావ్రమః ।
కస్య హేతోర్న మాం వీరః పరిత్రాతి మహాబలః ॥ ||38-46||

యది తౌ పురుషవ్యాఘ్రో వాయ్యగ్నిసమతేజసౌ ।
సురాణామపి దుర్ధర్మో కిమర్థం మాముపేక్షతః ॥ ||38-47||

మమైవ దుష్టుతం కించిత్ మహాదస్తి న సంశయః ।
సమర్థావపి తౌ యన్మాం నావేక్షితే పరావ్రమౌ ॥ ||38-48||

వైదేశ్య వచనం త్రుత్యా కరుణం సాత్రుభాషితమ్ ।
అధాబ్రావిన్నపోతేజాః హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ||38-49||

త్వచ్ఛేకవిముఖో రామః దేవి సత్యేన మే శాపే ।
రామే దుఃఖాభిపన్నే చ లక్ష్మీణః పరితప్యతే ॥ ||38-50||

కథంచిద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుమ్ ॥ ||38-51||

ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం ద్రిక్షయ్యస్తమనిన్నితే ।
తావుభో పురుషవ్యాఘ్రో రాజపుత్రో మహాబలో ॥ ||38-52||

త్వద్దర్పనకృతోత్సాహా లంకాం భస్మికరిష్యతః ॥ ||38-53||

హత్యా చ సమరే త్రూరం రావణం సహబాస్తవమ్ ।
రాఘవస్త్యాం విశాలాక్షి నేష్యతి స్వాం పురీం ప్రతి ।
బ్రూహి యద్రాఘువో వాచ్యః లక్ష్మీణాశ్చ మహాబలః ॥ ||38-54||

సుగ్రీవో వాఖిపి తేజస్స్య హరయోఖిపి సమాగతాః ।
ఇత్యక్తవతి తస్మింశ్చ సీతా సురసుతోపమా ।
ఉవాచ శోకసప్తప్తా హనుమస్తం ప్లవజ్ఞమమ్ ॥ ||38-55||

కౌసల్య లోకభర్తారం సుషువే యం మనస్వినీ ।
 తం మమార్థే సుఖం పృచ్ఛ శిరసా చాభివాదయ ॥ ॥38-56॥

ప్రజశ్చ సర్వరత్నాని ప్రియా యశ్చ వరాజునాః ।
 ఐశ్వర్యం చ విశాలాయాం పృథివ్యామపి దుర్గభమ్ ॥ ॥38-57॥

పితరం మాతరం చైవ సమ్మాన్యభిప్రసాద్య చ ।
 అనుష్టుప్రజితో రామం సుమిత్రా యేన సుప్రజాః ॥ ॥38-58॥

ఆనుకూల్యేన ధర్మాత్మా త్వక్ష్య సుఖమనుత్తమ్ ।
 అనుగచ్ఛతి కాకుత్సుం భ్రాతరం పాలయన్యనే ॥ ॥38-59॥

సింహస్కర్ణో మహాబాహుః మనస్వి ప్రియదర్శనః ।
 పితృవద్వర్తతే రామే మాతృవన్మాం సమాచరన్ ॥ ॥38-60॥

ప్రియమాణాం తదా వీరః న తు మాం వేద లక్ష్మణాః ॥ ॥38-61॥

వృద్ధోపనేవి లక్ష్మీవాన్ శక్తో న బహుభాషితా ।
 రాజపుత్రః ప్రియత్రేష్టః సదృశవ్యశురస్య మే ॥ ॥38-62॥

మమ ప్రియతరో నిత్యం భ్రాతా రామస్య లక్ష్మణాః ।
 నియుక్తో ధురి యస్యం తు తాముద్వహతి వీర్యవాన్ ॥ ॥38-63॥

యం దృష్ట్య రాఘువో వైవ వృత్తమార్యమనుస్కరేత్ ।
 స మమార్థాయ కుశలం వక్తవ్యో వచనాన్మమ ।
 మృదుర్విత్యం శుచిర్భక్షః ప్రియో రామస్య లక్ష్మణాః ॥ ॥38-64॥

యథా హి వానరజ్రేష్ట దుఃఖ్యయకరో భవేత్ ।
 త్వమస్మిన్ కార్యనిర్యగే ప్రమాణం హరిసత్తము ॥ ॥38-65॥

రాఘువస్యత్సమారమ్భత్ మయి యత్పరో భవేత్ ॥ ॥38-66॥

ఇదం బ్రూయశ్చ మే నాథం శురం రామం పునః పునః ।
 జీవితం ధారయిష్యమి మాసం దశరథాత్మజ ॥ ॥38-67॥

డ్రోర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం సత్యేనాహం బ్రివిమి తే ।
రావణేనోపరుద్భాం మాం నికృత్యా పాపకర్మణా ॥ ॥38-68॥

త్రాతుమర్ధ్వసి వీర త్వం పాతాళాదివ కౌశికీమ్ ।
తతో వస్త్రగతం ముక్క్య దివ్యం చూడామణిం శుభమ్ ।
ప్రదేయో రాఘువాయేతి సీతా హనుమతే దదో ॥ ॥38-69॥

ప్రతిగృహ్య తతో వీరః మణిరత్నమనుత్తమమ్ ।
అంగుళ్యా యోజయామాస న హ్యస్య ప్రాభవద్భుజః ॥ ॥38-70॥

మణిరత్నం కపివరః ప్రతిగృహ్యభివాయ చ ।
సీతాం ప్రదక్షిణం కృత్య ప్రణతః పార్శ్వతః ప్రితః ॥ ॥38-71॥
హర్షేణ మహాతా యుక్తః సీతాదర్శనజేన సః ।
హృదయేన గతో రామం శరీరేణ తు విష్టితః ॥ ॥38-72॥

మణివరముపగృహ్య తం మహార్ధం
జనకవృపాత్మజయా ధృతం ప్రభావాత్ ।
గిరిరివ పవనావధూతముక్తః
సుఖితమనాః ప్రతిసంక్రమం ప్రపేదే ॥ ॥38-73॥

ఇతాఖర్మైతిమద్రామాయణే ఆదికాష్ఠే సుస్థరకాష్ఠే అష్టాత్రింశస్థరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణై ఏకోనచత్వాలంశస్ఫుర్భః

మణిం దత్యా తత్స్పితా హనూమంతుమధాబ్రవీత్ |
అభిజ్ఞానమభిజ్ఞాతమ్ ఏతద్రామస్య తత్యతః || 39-1||

మణిం తు దృష్ట్యౌ రామో వై త్రయాణాం సంస్కారిష్యతి |
వీరో జనన్యా మమ చ రాజ్ఞో దశరథస్య చ || 39-2||

స భూయస్యం సముత్స్యాహో చోదితో హరిసత్తము |
అస్మిన్ కార్యసమారమ్భే ప్రచిన్తయ యదుత్తరమ్ || 39-3||

త్వమస్మిన్ కార్యనిర్యోగే ప్రమాణాం హరిసత్తము |
హనూమాన్ యత్పుమాస్థాయ దుఃఖ్యయకరో భవ |
తస్య చిన్తయతో యత్పుః దుఃఖ్యయకరో భవేత్ || 39-4||

స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ మారుతిర్థిమవిక్రమః |
శిరసాం ఉవన్య వైదేహిం గమనాయోపచక్రమే || 39-5||

జ్ఞాత్యా సంప్రస్తితం దేవీ వానరం మారుతాత్మజమ్ |
బాష్పగద్గదయా వాచా మైథిలీ వాక్యమబ్రవీత్ || 39-6||

కుశలం హనూమాన్ బ్రూయాః సహితో రామలక్ష్మణో || 39-7||

సుగ్రీవం చ సహమాత్యం వృద్ధాన్ సర్వాంశ్చ వానరాన్ |
బ్రూయాస్యం వానరజ్రేష్ట కుశలం ధర్మసంహితమ్ || 39-8||

యథా స చ మహాబాహుః మాం తారయతి రాఘువః |
అస్మాద్ముఖామ్యసంరోధాత్ త్వం సమాధాతుమర్థసి || 39-9||

జీవన్తిం మాం యథా రామః సమ్మావయతి కీర్తిమాన్ |
తత్తథా హనూమాన్ వాచ్యం వాచా ధర్మమవాప్లుహిం || 39-10||

నిత్యముత్స్యాహయుక్తాశ్చ వాచశ్రుత్యా త్వయేరితాః |
వర్ధిష్యతే దాశరథేః పౌరుషం మదవాప్తయే || 39-11||

మత్స్యేశయుతా వాచః త్వత్సః శ్రుత్యైవ రాఘవః ।
పరాక్రమవిధిం వీరః విధివత్సంవిధాస్యతి ॥ ॥39-12॥

సీతాయా వచనం శ్రుత్యా హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।
శిరస్యజ్ఞలిమాధాయ వాక్యముత్తరమబ్రహ్మీత్ ॥ ॥39-13॥

జీప్రమేష్యతి కాకుత్థః హర్యక్షప్రవర్తైర్వృతః ।
యస్తే యుధి విజిత్యారీన్ శోకం వ్యపనయిష్యతి ॥ ॥39-14॥

న హి పశ్యామి మర్యేము నాసురేము సురేము వా ।
యస్తస్య క్షిపతో బాణాన్ స్థాతుముత్సహతేఁగ్రతః ॥ ॥39-15॥

అప్యర్పమపి పర్జన్యమ్ అపి వైవస్యతం యమమ్ ।
స హి సోధుం రణే శక్తః తవ హాతోర్యజేషతః ॥ ॥39-16॥

స హి సాగరపర్యన్తాం మహీం శాసితుమీహతే ।
త్వన్నమిత్తో హి రామస్య జయో జనకనవ్వని ॥ ॥39-17॥

తస్య తద్వచనం శ్రుత్యా సమ్యక్ సత్యం సుభాషితమ్ ।
జానకీ బహుమేనేఁథ వచనం చేదమబ్రహ్మీత్ ॥ ॥39-18॥

తతస్తం ప్రస్తితం సీతా వీక్షమాణా పునః పునః ।
భర్త్యస్నేహాన్వితం వాక్యం సౌహర్దాదమమానయత్ ॥ ॥39-19॥

యది వా మయ్యేసే వీర వసైకాహమరిషము ।
కస్మింశీత్ సంపృతే దేశే విశ్రాంతః శో గమిష్యసి ॥ ॥39-20॥

మమ చేదల్పుభాగ్యయః సాన్నిధ్యత్తవ వానర ।
అస్య శోకస్య మహతః ముహర్తం మోక్షణాం భవేత్ ॥ ॥39-21॥

గతే హి హరిశార్దూల పునరాగమనాయ తు ।
ప్రాణానామపి సన్వేహః మమ స్యాన్నాత్ సంశయః ॥ ॥39-22॥

తవాదర్శనజశ్వేకః భూయో మాం పరితాపయేత్ |
దుఃఖాద్మఃఖపరామృష్టాం దీపయన్నివ వానర || 39-23||

అయం చ వీర సన్నేహః తిష్ఠతివ మమగ్రతః |
సుమహాంష్యత్పుహయేషు హర్యక్షేషు హరీశ్వర || 39-24||

కథం ను ఖలు దుష్టారం తరిష్యన్ని మహేశాదధిమ్ |
తాని హర్యక్షైన్యాని తౌ వా నరవరాత్మజౌ || 39-25||

త్రయాణామేవ భూతానాం సాగరస్యాస్య లంఘనే |
శక్తిస్యాధ్వైనతేయస్య తవ వా మారుతస్య వా || 39-26||

తదస్మిన్ కార్యనిర్మోగే వీరైవం దురతిక్రమే |
కిం పశ్యసి సమాధానం త్వం హి కార్యవిదాం వరః || 39-27||

కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే |
పర్యాప్తః పరవీరఫ్సు యశస్యాస్తే ఘలోదయః || 39-28||

బలైస్మమైర్యది మాం రావణం జిత్య సంయుగే |
విజయా స్వపురీం యాయాత్ తత్తు మే స్యాద్యశస్మిరమ్ || 39-29||

శరైస్తు సంకులాం కృత్య లంకాం పరబలార్థనః |
మాం నయేద్యది కాకుట్టః తస్య సదృశం భవేత్ || 39-30||

తద్వధా తస్య విక్రాంతమ్ అనురూపం మహాత్మనః |
భవేదాహవశారస్య తథా త్వముపశాదయ || 39-31||

తదర్థోపహితం వాక్యం సహితం హేతుసంహితమ్ |
నిశమ్య హనుమాన్ శేషం వాక్యముత్తరమబ్రహ్మిత్ || 39-32||

దేవి హర్యక్షైన్యానామ్ రఃశ్వరః ప్సువతాం వరః |
సుగ్రీవస్సత్యసమ్మన్మః తవార్థై కృతనిశ్చయః || 39-33||

స వానరసహాప్రాణాం కోటీభిరభిసంవృతః ।
జీప్రమేష్యతి వైదేహి రాక్షసానాం నిబర్ధణః ॥ ॥39-34॥

తస్య విక్రమసమ్మన్మాః సత్యవన్తో మహాబలాః ।
మనస్యంకల్పసంపాతాః నిదేశే హరయస్మితాః ॥ ॥39-35॥

యేషాం నోపరి నాథస్తాత్ న తిర్యక్కుజ్జతే గతిః ।
న చ కర్మసు సీదన్ని మహాత్యమితతేజసః ॥ ॥39-36॥

అసకృత్ తైర్మైపెలాత్మామైః ససాగరథరాథరా ।
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిః వాయుమార్గమనసారిభిః ॥ ॥39-37॥

మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ సన్ని తత్త వనోకసః ।
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిత్ నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ ॥ ॥39-38॥

అహం తావదిహ ప్రాప్తః కిం పునస్తే మహాబలాః ।
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యన్తే ప్రేష్యన్తే హితరే జనాః ॥ ॥39-39॥

తదలం పరితాపేన దేవి శోకో వ్యాఘ్రతు తే ।
ఏకోత్సాతేన తే లంకామ్ ఏష్యన్తి హరియూధపాః ॥ ॥39-40॥

మమ పృష్ఠగతో తో చ చంద్రసూర్యావివోదితో ।
త్వత్సకాశం మహాసత్యో నృసింహావాగమిష్యతః ॥ ॥39-41॥

తో హి ఏరో నరవరో సహితో రామలక్ష్మణో ।
ఆగమ్య నగరీం లంకాం సాయకైర్విధమిష్యతః ॥ ॥39-42॥

సగణం రావణం హత్య రాఘువో రఘునాన్ననః ।
త్వామూదాయ వరారోహి స్వపురం ప్రతియాస్యతి ॥ ॥39-43॥

తదాశ్వసిహి భద్రం తే భవ త్వం కాలకాంక్షిణీ ।
నచిరాధ్రక్ష్యసే రామం ప్రజ్వలాన్తమివానలమ్ ॥ ॥39-44॥

నిహతే రాక్షసేంద్రేత్తి సిగ్నెన్ సపుత్రామాత్యబాంధవే ।
త్వం సమేష్యసి రామేణ శశాంకేనేవ రోహిణీ ॥ ॥39-45॥

జీప్రం త్వం దేవి శోకస్య పారం యాస్యసి మైథిలి ।
రావణం చైవ రామేణ నిహతం ద్రక్షసేత్తు చిరాత్ ॥ ॥39-46॥

ఏవమాశ్వాస్య వైదేహిం హమూమాన్ మారుతాత్మజః ।
గమనాయ మతిం కృత్య వైదేహిం పునరబ్రవీత్ ॥ ॥39-47॥

తమరిష్మం కృతాత్మనం జీప్రం ద్రక్షసి రాఘవమ్ ।
లక్ష్మీణం చ ధనుష్ణాణిం లంకాద్వారముషస్థితమ్ ॥ ॥39-48॥

నభిదంప్రోయుధాన్ వీరాన్ సింహశార్దూలవిక్రమాన్ ।
వానరాన్యారణేంద్రాభాన్ జీప్రం ద్రక్షసి సంగతాన్ ॥ ॥39-49॥

శైలామ్యుదనికాశానాం లంకామలయసానుము ।
నర్దతాం కపిముఖ్యానామ్ ఆర్యే యూధాన్యనేకశః ॥ ॥39-50॥

స తు మర్మణి ఘోరేణ తాడితో మన్మథేషుణా ।
న శర్వ లభతే రామః సింహోర్ధిత ఇవ ద్విషః ॥ ॥39-51॥

మా రుదో దేవి శోకేన మా భూత్ తే మనసోత్త్రియమ్ ।
శచీవ పత్య శక్రేణ భర్త్రా నాథవతీ హ్యసి ॥ ॥39-52॥

రామాద్విశిష్టః కోత్తోన్యోత్తి కశ్చత్సౌమిత్రేణా సమః ।
అగ్నిమారుతకల్పో తో భ్రాతరో తవ సంశ్రయో ॥ ॥39-53॥

నాసిగ్నింశ్చిరం వత్స్యసి దేవి దేశే రక్షోగణైరధ్యషితేత్తు తిర్మాద్రే ।
న తే చిరాదాగమనం ప్రియస్య క్షమస్య మత్సంగమకాలమాత్రమ్ ॥ ॥39-54॥
ఇత్యార్థే త్రీముద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్నరకాణ్ణే ఏకోనచత్వారింశస్తరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణై దత్తారంశస్ఫుర్గః

శ్రుత్యా తు వచనం తస్య వాయుసూనోర్మహాత్మనః ।

ఉంచాత్మహాతం వాక్యం సీతా సురసుతోపమా ॥ **॥40-1॥**

త్వం దృష్ట్య ప్రియవక్తారం సంప్రహృష్యామి వానర ।

అర్థసంజాతస్సేవ వృష్టిం ప్రాప్య వసుధరా ॥ **॥40-2॥**

యథా తం పురుషవ్యాఘ్రుం గాత్రైశ్శోకాభికర్మిత్తైః ।

సంస్కృతేయం సకామాంహం తథా కురు దయాం మయి ॥ **॥40-3॥**

అభిజ్ఞానం చ రామస్య దద్య హరిగణోత్తమ ।

జ్ఞిష్టామిషీకాం కాకస్య కోపాదేకాజ్ఞిశాతనీమ్ ॥ **॥40-4॥**

మనశ్శిలాయాస్తిలకః గణ్ణపార్చైః నివేశితః ।

త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్నేర్తమర్పసి ॥ **॥40-5॥**

స వీర్యవాన్ కథం సీతాం హృతాం సమనుమన్యసే ।

వసన్తీం రక్షసాం మధ్య మహోంద్రవరుణోపమః ॥ **॥40-6॥**

ఏష చూడామణిర్దివ్యః మయా సుపరిరక్షితః ।

ఏతం దృష్ట్య ప్రపూర్ణాయామి వ్యసనే త్వామివానఘు ॥ **॥40-7॥**

ఏష నిర్యతితశ్రీమాన్ మయా తే వారిసమ్మివః ।

అతః పరం న శక్ష్యామి జీవితుం శోకలాలసా ॥ **॥40-8॥**

అసహ్యాని చ దుఃఖాని వాచశ్చ హృదయచ్ఛిదః ।

రాక్షసీనాం సుఫోరాణాం త్వత్ప్రతే మర్పయామ్యహామ్ ॥ **॥40-9॥**

ధారయాయామి మాసం తు జీవితం శత్రుసూదన ।

మాసాదూర్ధ్వం న జీవేష్య త్వయా హీనా నృపాత్మజ ॥ **॥40-10॥**

ఫోరో రాక్షసరాజోఽయం దృష్టిశ్చ న సుఖా మయి ।

త్వం చ శ్రుత్యా విషజ్జ్వం న జీవేయమహాం క్షణామ్ ॥ **॥40-11॥**

వైదేశ్య వచనం త్రుత్వా కరుణాం సాప్రభాషితమ్ ।
తథాం బ్రహ్మవీన్యహతేజా హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ॥40-12॥

త్వచ్ఛోకవిముఖో రామః దేవి సత్యేన తే శాం ।
రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మీణాః పరితప్యతే ॥ ॥40-13॥

కథంచిధృవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుమ్ ।
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానామ్ అన్తం ద్రుక్షసి భామిని ॥ ॥40-14॥

తావుభో పురుషవ్యాఘ్రుమో రాజపుత్రావరిన్నమో ।
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహా లంకాం భస్మీకరిష్యతః ॥ ॥40-15॥

హత్వా తు సమరే త్రూరం రావణం సహబాస్తవమ్ ।
రాఘువో త్వాం విశాలాక్షి స్వాం పురీం ప్రాపయిష్యతః ॥ ॥40-16॥

యత్న రామో విజానీయాత్ అభిజ్ఞానమన్నితే ।
ప్రీతిసంజననం తస్య భూయష్టం దాతుమర్పసి ॥ ॥40-17॥

సాం బ్రహ్మవీద్ధత్తమేవేతి మయాం భిజ్ఞానముత్తమ్ ।
ఏతదేవ హి రామస్య దృష్ట్యా మత్క్రషభూషణామ్ ॥
శ్రద్ధేయం హనుమాన్ వాక్యం తవ విర భవిష్యతి ॥ ॥40-18॥

స తం మణివరం గృహ్య శ్రీమాన్ ష్టవగసత్తమః ।
ప్రణమ్య శిరసా దేవీం గమనాయోపచక్రమే ॥ ॥40-19॥

తముత్వాతకృతోత్సాహామ్ అవేష్ట్య హరిషుంగవమ్ ।
వర్ధమానం మహావేగమ్ ఉవాచ జనకాత్మజా ॥ ॥40-20॥

అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పగద్దదయా గిరా ॥ ॥40-21॥

హనుమాన్ సింహసంకాశో భ్రాతరో రామలక్ష్మీశో ।
సుగ్రీవం చ సహమాత్యం సర్వాన్ బ్రూయా హ్యనామయమ్ ॥ ॥40-22॥

యథా చ స మహాబాహులః మాం తారయతి రాఘువః ।
 అస్మాద్యుభుమ్యసంరోధాత్ త్వం సమాధాతుమర్హసి ॥ ॥40-23॥

ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం, రక్షోభిరేభిః పరిభర్మనం చ ।
 బూయాస్తు రామస్య గతస్మీపం, శివశ్చ తేఉధ్వాత్సు హరిప్రవీర ॥ ॥40-24॥

స రాజపుత్ర్య ప్రతివేదితార్థః, కపిః కృతార్థః పరిష్టాప్తచేతాః ।
 అల్మావజేషం ప్రసమీక్ష్య కార్యం, దిశం హృదీచిం మనసా జగామ ॥ ॥40-25॥

ఇతాకర్మైతిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థారకాణై చత్వారింశస్మర్గః

అంత త్రీమధ్రామాయణే ఆదికాష్టే సున్దరకాష్టే ఏకచత్వారింశస్ఫుర్గః

స చ వాగ్మిః ప్రశస్తాభిః గమిష్యన్ పూజితస్తయా ।

తస్మాద్దేశాదపక్రమ్య చిన్తయామాస వానరః ॥ **॥41-1॥**

అల్పశేషమిదం కార్యం దృష్టియమసితేక్షణా ।

త్రీమధ్రామానతిక్రమ్య చతుర్థ ఇహ దృష్యతే ॥ **॥41-2॥**

న సామ రక్షస్య గుణాయ కల్పతే, న దానమర్థాపచితేమ యుజ్యతే ।

న భేదసాధ్య బలదర్శితా జనాః, పరాక్రమస్త్రేవ మమేహ రోచతే ॥ **॥41-3॥**

న చాస్య కార్యస్య పరాక్రమాదృతే, వినిశ్చయః కళ్చిదిపోశపద్యతే ।

హతప్రవీరా హి రణే హి రాక్షసాః, కథంచిదీయుర్యదిహోద్య మార్ఘవమ్ ॥ **॥41-4॥**

కార్య కర్మణి నిర్దిష్టే యో బహున్యపి సాధయేత్ ।

పూర్వకార్యవిరోధేన స కార్యం కర్తుమర్థతి ॥ **॥41-5॥**

న హ్యోకస్యాధకో హేతుః స్వల్పస్యాపిహ కర్మణః ।

యో హ్యార్థం బహుధా వేద స సమర్థోర్థసాధనే ॥ **॥41-6॥**

ఇష్టైవ తావత్ కృతనిశ్చయో హ్యాహం, యది ప్రజేయం ప్లవగేశ్వరాలయమ్ ।

పరాత్మసమృద్ధిశేషతత్త్వవిత్, తతః కృతం స్యాన్మమ భర్త్రశాసనమ్ ॥ **॥41-7॥**

కథం మ ఖల్యద్య భవేత్సృఖాగతం, ప్రసహ్య యుధం మమ రాక్షసైస్ఫుహా ।

తదైవ ఖల్యత్వబలం చ సారవత్, సమ్మానయేన్నాం చ రణే దశానవః ॥ **॥41-8॥**

తతస్మసాధ్య రణే దశానవం, సమంత్రివర్గం సబలప్రయాయినమ్ ।

హృది షష్ఠితం తస్య మతం బలం చ వై, సుశేన మత్యాంహమితః పునర్వజే ॥ **॥41-9॥**

ఇదమస్య నృశంసస్య నద్వనోపమముత్తమమ్ ।

వనం నేత్ర మనఃకాన్తం నానాద్రుమలతాయుతమ్ ॥ **॥41-10॥**

ఇదం విధ్వంసయిష్యామి శుష్మం వనమివానలః ।

అస్మిన్ భగ్నే తతః కోపం కరిష్యతి దశానవః ॥ **॥41-11॥**

తతో మహాత్ సాశ్వతమహారథద్విషం, బలం సమాదేష్యతి రాక్షసాధిషః ।

త్రిహూలకాలాయసపట్టసాయుధం, తతో మహాద్యద్భమిదం భవిష్యతి ॥ ॥41-12॥

అహం తు తైస్యంయతి చణ్ణవిక్రమైః, సమేత్య రక్షోభిరసహ్యవిక్రమః ।

నిహత్య తద్రావణాచోదితం బలం, సుఖం గమిష్యామి కషీశ్వరాలయమ్ ॥ ॥41-13॥

తతో మారుతవత్ క్రుద్ధః మారుతిర్భిమవిక్రమః ।

ఊరువేగేన మహాతా ద్రుమాన్ క్షేష్టుమధారభత్ ॥ ॥41-14॥

తతస్త హనుమాన్ వీరః బభంజ ప్రమదావనమ్ ।

మత్తద్విజసమాఘుష్టం నానాద్రుమలతాయుతమ్ ॥ ॥41-15॥

తద్వనం మధితైర్వ్యక్తేః భిష్ణేశ్చ సలిలాశయైః ।

చూర్ణితైః పర్వతాగ్రైశ్చ బభూవాప్రియదర్శనమ్ ॥ ॥41-16॥

నానాశకుస్తవిరుతైః ప్రభిష్ణేస్సలిలాశయైః ।

తామైః కిసలయైః క్లాంతైః క్లాస్తద్రుమలతాయుతమ్ ॥

న బభో తద్వనం తత్త దావానలహాతం యథా ॥ ॥41-17॥

వ్యాకులావరణా రేజుః విహ్వలా ఇవ తా లతాః ॥ ॥41-18॥

లతాగృష్ణాశ్చితగృష్ణాశ్చ నాశితైః, మహేశారగైర్వ్యాశమృగైశ్చ నిర్మతైః ।

శిలాగృష్ణారున్మధితైస్తథా గృష్ణాః, ప్రణష్టరూపం తదభూన్మహాద్వనమ్ ॥ ॥41-19॥

సా విహ్వలాఽశోకలతాప్రతానా వనస్థలీ శోకలతా ప్రతానా ।

జాతా దశాస్యప్రమదావనస్య కపేర్బులాద్ధి ప్రమదావనస్య ॥ ॥41-20॥

న తస్య కృత్యాఽర్థపతేర్మహోకపిః, మహాద్వ్యలీకం మనసో మహాత్మనః ।

యుయుత్సురేకో బహుభిర్మహోబలైః, శ్రియాజ్యలంస్తోరణమాస్థితః కపిః ॥ ॥41-21॥

ఇతాక్షరేతీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై ఏకచత్వారింశస్తుర్దః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణై ద్వాదశాలంశస్తుర్గః

తతః పష్టినినాదేన వృక్షబంగస్వనేన చ ।

బభూవుప్రాపుసంబ్రాహ్మాణః సర్వే లంకానివాసినః ॥ ॥42-1॥

విద్రుతాశ్చ భయత్రస్తా వినేదుర్ముగప్ష్టిణః ।

రక్షసాం చ నిమిత్తాని క్రూరాణి ప్రతిపేదిరే ॥ ॥42-2॥

తతో గతాయాం నిద్రాయాం రాక్షసోయే వికృతానవాః ।

తద్వనం దదృషుర్భగ్సుం తం చ వీరం మహాకపిమ్ ॥ ॥42-3॥

స తా దృష్ట్యౌ మహాబాహుః మహాసత్యౌ మహాబలః ।

చకార సుమహాద్రూపం రాక్షసీనాం భయావహమ్ ॥ ॥42-4॥

తతస్తం గిరిసంకాశమ్ అతికాయం మహాబలమ్ ।

రాక్షసోయే వానరం దృష్ట్యౌ పప్రచ్ఛర్జనకాత్మజామ్ ॥ ॥42-5॥

కోంయం కస్య కుతో వాయం కిం నిమిత్తమిహగతః ।

కథం త్వయా సహనేన సంవాదః కృత ఇత్యత ॥ ॥42-6॥

ఆచక్ష్య నో విశాలాష్టి మా భూత్తే సుభగే భయమ్ ।

సంవాదమసితాపాంగే త్వయా కిం కృతవానయమ్ ॥ ॥42-7॥

అథాబ్రహ్మిత్తదా సాధ్యే సీతా సర్వాంగసున్ధరీ ।

రక్షసాం భీమరూపాణాం విజ్ఞానే మమ కా గతిః ॥ ॥42-8॥

యూయమేవాభిజానీత యోంయం యద్వా కరిష్యతి ।

అహిరేవ హ్యహేః పాదాన్ విజానాతి న సంశయః ॥ ॥42-9॥

అహమప్యస్య భీతాం స్నేహం జానామి కో న్యయమ్ ॥

వేద్మి రాక్షసమేవైనం కామరూపిణమాగతమ్ ॥ ॥42-10॥

వైదేహ్య వచనం శ్రుత్వా రాక్షసోయే విద్రుతా దిశః ।

స్థితాః కాశ్చిద్గతాః కాశ్చిత్ రావణాయ నివేదితుమ్ ॥ ॥42-11॥

రావణస్య సమీపే తు రాక్షస్యో వికృతాననాః ।
 విరూపం వానరం భీమమ్ ఆఖ్యాతుముపచక్రముః ॥ ॥42-12॥
 అశోకవనికామధ్యే రాజన్ భీమవపుః కపిః ।
 సీతయా కృతసంవాదః తిష్ఠత్యమితవిక్రముః ॥ ॥42-13॥
 న చ తం జానకీ సీతా హరిం హరిణలోచనా ।
 అస్మాభిర్బుహుధా పృష్టా నివేదయితుమిచ్ఛతి ॥ ॥42-14॥
 వాసవస్య భవేద్యాతః దూతో వైశ్రవణస్య వా ।
 ప్రేషితో వాతి రామేణ సీతాన్వేషణ కాంక్షయా ॥ ॥42-15॥
 తేన త్వద్యుతరూపేణ యత్తత్వ మనోహరమ్ ।
 నానామృగగణాకీర్ణం ప్రమృష్టం ప్రమదావనమ్ ॥ ॥42-16॥
 న తత్త్ర కశ్చిదుద్దేశః యస్తేన న వినాశితః ।
 యత్త సా జానకీ సీతా స తేన న వినాశితః ॥ ॥42-17॥
 జానకీరక్షణార్థం వా శ్రమాద్య నోపలభ్యతే ।
 అధ్వా కత్ప్రమష్టస్య పైవ తేనాభిరక్షితా ॥ ॥42-18॥
 చారుపల్లవపుష్టాధ్యం యం సీతా స్వయమాస్తితా ।
 ప్రవృద్ధశ్శింపుపావృక్షః స చ తేనాభిరక్షితః ॥ ॥42-19॥
 తస్యోగ్రూపస్యోగ్ర త్వం దణ్ణమాజ్ఞాతుమర్దసి ।
 సీతా సంభాషితా యేన తద్వనం చ వినాశితమ్ ॥ ॥42-20॥
 మనఃపరిగృహితాం తాం తవ రక్షోగణేశ్వర ।
 కస్మితామభిభాషేత యో న స్యాత్మకజీవితః ॥ ॥42-21॥
 రాక్షసీనాం వచశ్చుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః ।
 హతాగ్నిరివ జజ్యాల కోపసంవర్తితేక్షణాః ॥ ॥42-22॥
 తస్య క్రుధ్భస్య నేత్రాభ్యం ప్రాపతన్నాప్రభిన్నవః ।
 దీప్తాభ్యమివ దీపాభ్యం సార్పిషః స్నేహాభిన్నవః ॥ ॥42-23॥

ఆత్మవస్పదృశాఖ్యారాన్ కింకరాన్నమ రాక్షసాన్ ।
వ్యాదిదేశ మహాతేజాః నిగ్రహర్థం హనూమతః ॥ ||42-24||

తేషామశితిసాహస్రం కింకరాణాం తరస్యినామ్ ।
నిర్వయుర్భవనాత్తస్మాత్ కూటముద్గరపాణయః ॥ ||42-25||

మహేశాదరా మహాదంప్రో ఘోరరూపా మహాబలాః ॥
యుద్ధాభిమనసస్పర్యే హనుమద్గహణోన్మృఖాః ॥ ||42-26||

తే కపీష్టం సమాసాద్య తోరణస్థమవస్థితమ్ ।
అభిపేతుర్వుహవేగాః పతంగా ఇవ పావకమ్ ॥ ||42-27||

తే గదాభిర్వచిత్రాభిః పరిషైః కాంచనాంగదైః ।
ఆజముర్వానరజేష్టం శరైశ్చాదిత్యసన్నిభైః ॥ ||42-28||

ముద్గరైః పట్టిశైశ్వర్యాలైః ప్రాసతోమరశక్తిభిః ।
పరివార్య హనూమంతం సహసా తస్మారగ్రతః ॥ ||42-29||

హనూమానపి తేజస్వీ శ్రీమాన్ పర్వతసన్నిభః ।
ఛితావావిధ్య లాంగూలం ననాద చ మహాస్వనమ్ ॥ ||42-30||

స భూత్వా సుమహాకాయః హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।
ధృష్టమాస్మాటయామాస లంకాం శబ్దేన పూరయన్ ॥ ||42-31||

తస్యాస్మాటితశబ్దేన మహాతా సానునాదినా ।
పేతుర్వహంగా గగనాత్ ఉచ్చేశ్చేదమఘోషయత్ ॥ ||42-32||

జయత్యతిబలో రామః లక్ష్మీణశ్చ మహాబలః ।
రాజు జయతి సుగ్రీవః రాఘువేణాభిపాలితః ॥ ||42-33||

దాసోఽహం కోసలేష్టస్య రామస్యాక్షిష్టకర్మణః ।
హనూమాన్ శత్రుషైన్యానాం నిహన్తా మారుతాత్మజః ॥ ||42-34||

న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్ |
శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపైశ్చ సహస్రః || 42-35||

అర్థయిత్యా పురీం లంకామ్ అభివాద్య చ మైథిలీమ్ |
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్ || 42-36||

తస్య సన్మాదశబ్దేన తేతు భవన్ భయశంకితాః |
దదృషుశ్చ హనూమాన్తం సన్మామేషుమిహోన్నతమ్ || 42-37||

స్వామిసందేశనిశ్చంకాః తత్స్తే రాక్షసాః కపిమ్ |
చిత్రైః ప్రహరణైర్భ్యమైః అభిపేతుస్తతస్తతః || 42-38||

స తైః పరివృతమ్మారైః సర్వతస్య మహాబలః |
ఆససాదాయసం భీమం పరిషుం తోరణాశ్రితమ్ ||
స తం పరిషుమాదాయ జఘాన రజనీచరాన్ || 42-39||

స పన్మగమివాదాయ స్మృతస్తం వినతాసుతః |
విచచారామ్యరే వీరః పరిగృహ్య చ మారుతిః || 42-40||

సూదయామాస వజ్జేణ దైత్యానివ సహస్రదృక్ |
స హత్యా రాక్షసాన్విరాన్ కింకరాన్మారుతాత్మజః ||
యుద్ధకాంక్షీ పునర్వీరః తోరణం సముపాశ్రితః || 42-41||

తతస్తస్మాద్యయాన్ముక్తఃః కతిచిత్తత్తత్ర రాక్షసాః |
నిహతాన్ కింకరాన్ సర్వాన్ రావణాయ న్యవేదయన్ || 42-42||

స రాక్షసానాం నిహతం మహాదృలం నిశమ్య రాజు పరివృత్తలోచనః |
సమాదిదేశాప్రతిమం పరాక్రమే ప్రహస్తపుత్రం సమరే సుదుర్జయమ్ || 42-43||

ఇతాక్రోతీమద్రామాయణే ఆదికాణ్ఠే సుస్థరకాణ్ఠే ద్విత్యార్థం శస్తుర్గః

అథ త్రీమహామాయణే ఆదికావై సున్ధరకాణై త్రిపత్వారంశస్ఫుర్భః

తతస్య కింకరాన్ హత్వా హనూమాన్ స్థానమాస్థితః ।

వనం భగ్నం మయా చైత్యప్రాసాదో న వినాశితః ॥ ॥43-1॥

తస్మాత్ ప్రాసాదమస్యేవం భీమం విధ్యంసయామ్యహామ్ ॥

ఇతి సంచిన్య మనసా హనూమాన్ దర్శయన్ బలమ్ ॥ ॥43-2॥

చైత్యప్రాసాదమాష్టత్య మేరుశ్యంగమివోన్నతమ్ ।

ఆరురోహ హరిశ్రేష్ఠః హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ॥43-3॥

ఆరుహ్య గిరిసంకాశం ప్రాసాదం హరియూఢపః ।

బభో స సుమహాతేజః ప్రతిసూర్య ఇవోదితః ॥ ॥43-4॥

సంప్రధృష్య చ దుర్ధర్షం చైత్యప్రాసాదముత్తమమ్ ।

హనూమాన్ ప్రజ్వలన్ లక్ష్మ్య పారియాత్రోపమోఽభవత్ ॥ ॥43-5॥

స భూత్వా సుమహాకాయః ప్రభావాన్మారుతాత్మజః ।

ధృష్టమాస్ఫోటయామాస లంకాం శబ్దేన పూరయన్ ॥ ॥43-6॥

తస్యస్ఫోటితశబ్దేన మహాతా శ్రోత్రమాతినా ।

పేతుర్వహంగమాస్తత్త చైత్యపాలాశ్చ మోహితాః ॥ ॥43-7॥

అప్రవిజ్ఞయతాం రామః లక్ష్మీణాశ్చ మహాబలః ।

రాజు జయతి సుగ్రీవః రాఘువేణాభిపాలితః ॥ ॥43-8॥

దాసోఽహం కోసలేష్టస్య రామస్యాక్షిష్టకర్మణః ।

హనూమాజ్ఞాత్రుషైన్యానాం నిహన్తా మారుతాత్మజః ॥ ॥43-9॥

న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్ ।

శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదషైశ్చ సహస్రః ॥ ॥43-10॥

అర్ధయుత్వా పురీం లంకామ్ అభివాద్య చ మైథిలీమ్ ।

సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్ ॥ ॥43-11॥

ఏవముక్త్య విమూనస్థః చైత్యస్థాన్ హరియూధపః ।
ననాద భీమనిర్మాదః రక్షసాం జనయన్మయమ్ ॥ ||43-12||

తేన శబ్దేన మహాతా చైత్యపాలావృతం యయుః ।
గృహీత్య వివిధానప్రాన్ ప్రాసాన్ ఖడ్గాన్ పరశ్వధాన్ ।
విసృజనో మహోకాయా మారుతిం పర్యవారయన్ ॥ ||43-13||

తే గదాభిర్వచిత్రాభిః పరిష్ట్మిః కాంచనాంగదైః ।
ఆజఘువుర్వానరశ్రేష్టం బాణైశ్చాదిత్యసన్నిభైః ॥ ||43-14||

ఆవర్త ఇవ గంగాయః తోయస్య విషులో మహాన్ ।
పరిక్షిష్య హరిశ్రేష్టం స బభో రక్షసాం గణః ॥ ||43-15||

తతో వాతాత్మజః క్రుద్ధః భీమరూపం సమాప్తితః ॥ ||43-16||

ప్రాసాదస్య మహావుస్య ప్తమ్భుం హేమపరిష్కృతమ్ ।
ఉత్సాటయిత్య వేగేన హనూమాన్ పవనాత్మజః ।
తతప్తం భ్రామయామాస శతధారం మహాబలః ॥ ||43-17||

తత్త చాగ్నిస్నమభవత్ ప్రాసాదశ్చాప్యదహ్యత ॥ ||43-18||

దహ్యమానం తతో దృష్ట్య ప్రాసాదం హరియూధపః ।
స రాక్షసశతం హత్య వజ్రేణేంద్ర ఇవాసురాన్ ।
అవ్యరిక్షే స్థితశ్రీమాన్ ఇదం వచనమబ్రహ్మిత్ ॥ ||43-19||

మాదృశానాం సహప్రాణి విసృష్ట్మాని మహాత్మనామ్ ।
బలినాం వానరేష్మాణాం సుగ్రీవవశవర్తినామ్ ॥ ||43-20||

అటన్ని వసుధాం కృత్మాం వయమన్యే చ వానరాః ॥ ||43-21||

దశనాగబలాః కేచిత్ కేచిద్భసగుణోత్తరాః ।
కేచిన్నాగసహప్రస్య బభూవుస్తుల్యవిక్రమాః ॥ ||43-22||

సన్ని చౌఫుబలాః కేచిత్ కేచిద్యాయుబలోపమాః ।
అప్రమేయబలాశ్చన్యే తత్రాసన్ హరియూధపాః ॥ ॥43-23॥

ఈదృగ్యదైస్త హరిభిః వృతో దన్తనభాయుదైః ।
శత్రైశ్వతసహారైశ్వ కోటీభిరయుతైరపి ॥
అగమిష్యతి సుగ్రీవః సర్వేషాం వో నిషూదనః ॥ ॥43-24॥

నేయమస్తి పురీ లంకా న యూయం న చ రావణః ।
యస్మాదిక్షాయకునాథేన బద్ధం షైరం మహాత్మునా ॥ ॥43-25॥

ఇతార్థేతీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్ణేత్తుచత్వాలింశన్నర్థః

అంత శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాష్టే చతుర్షత్వాలింశన్సర్గః

సందిష్టో రాక్షసేంద్రేణ ప్రహస్తస్య సుతో బలీ ।
జమ్యుమాలీ మహాదంప్రాః నిర్జగామ ధనుర్ధరః ॥ ॥44-1॥

రక్తమాల్యమృధరః ప్రగ్నీ రుచిరకుణ్ణలః ।
మహాన్ వివృత్తనయనః చడ్డస్పమరదుర్జయః ॥ ॥44-2॥

ధనుశ్చక్రధనుఃప్రఖ్యం మహాదుచిరసాయకమ్ ।
విస్ఫురయానో వేగేన వజ్రాశనిసమస్యనమ్ ॥ ॥44-3॥

తస్య విస్ఫురఘోషేణ ధనుషో మహాతా దిశః ।
ప్రదిశశ్చ నభశైవ సహసా సమపూర్వ్యత ॥ ॥44-4॥

రథేన ఖరయుక్తేన తమాగతముదీక్ష్య సః ।
హనూమాన్ వేగసమ్మన్మః జహర్ష చ నవాద చ ॥ ॥44-5॥

తం తోరణవిటంకష్టం హనూమంతం మహాకపిమ్ ।
జమ్యుమాలీ మహాబాహుః వివ్యాధ నిశిత్తేశ్వరైః ॥ ॥44-6॥

అర్ధచంద్రేణ వదనే శిరస్యేకేన కళ్లినా ।
బాహ్యార్ధాయాధ నారాచైః దశభిస్తం కపీశ్వరమ్ ॥ ॥44-7॥

తస్య తచ్ఛశుభే తామ్రం శరేణాభిహతం ముఖమ్ ।
శరదీవామ్యజం పుల్లం విధం భాస్కరరశైనా ॥ ॥44-8॥

తత్తస్య రక్తం రక్తేన రంజితం శుశుభే ముఖమ్ ।
యథాఉఉకాశే మహాపద్మం సిక్తం చవ్వనబిన్నభిః ॥ ॥44-9॥

చుకోప బాణాభిహతః రాక్షసస్య మహాకపిః ॥ ॥44-10॥

తతః పార్మ్యైతివిపులాం దదర్ప మహాతీం శిలామ్ ।
తరసా తాం సముత్సాట్య చిక్షేప బలవద్భులీ ॥
తాం శరైర్ధశభిః క్రుధ్భః తాడయామాస రాక్షసః ॥ ॥44-11॥

విష్ణుం కర్మ తద్దుష్టౌ హనూమాంశుభ్రావిక్రమః ।
సాలం విషులముత్వాట్య భ్రామయామాస వీర్యవాన్ ॥ ॥44-12॥

భ్రామయవ్తం కపిం దృష్టౌ సాలవృక్షం మహాబలమ్ ।
చిక్షేప సుబహున్ బాణాన్ జమ్యుమాలీ మహాబలః ॥ ॥44-13॥

సాలం చతుర్భుషిచ్ఛేద వానరం పంచభిర్భజే ।
ఉర్సేయకేన బాణేన దశభిస్తు ప్రతాన్తరే ॥ ॥44-14॥

స శరైః పూరితతనుః క్రోధేన మహాతా వృతః ।
తమేవ పరిషుం గృహ్య భ్రామయామాస వేగతః ॥ ॥44-15॥

అతివేగోఽతివేగేన భ్రామయుత్వా బలోత్కృటః ।
పరిషుం పాతయామాస జమ్యుమాలేర్మాప్రాప్తారసి ॥ ॥44-16॥

తస్య చైవ శిరో నాస్తి న బాహు న చ జానునీ ।
న ధనుర్వ రథో నాశ్వాః తత్రాదృశ్యవ్త నేషంః ॥ ॥44-17॥

స హతస్తరసా తేన జమ్యుమాలీ మహాబలః ।
పపాత నిహతో భూమో చూర్ణితాంగవిభూషణః ॥ ॥44-18॥

జమ్యుమాలిం చ నిహతం కింకరాంశ్చ మహాబలాన్ ।
చుక్రోధ రావణాప్రుత్వా కోపసంరక్తలోచనః ॥ ॥44-19॥

స రోపసంవర్తితతాములోచనః ప్రహస్తపుత్రే నిహతే మహాబలే ।
అమాత్యపుత్రానతివీర్యవిక్రమాన్ సమాదిదేశాశు నిశాచరేశ్వరః ॥ ॥44-20॥

ఇతాప్రేతీమద్రామాయణే ఆదికాణ్ఠే సుస్థరకాణ్ఠే దతుశ్వత్వారింశస్థరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావేష సుస్తురకాణై పఞ్చదశార్థింశస్తుర్ఃః
 తత్స్తో రాక్షసేంద్రేణ చోదితా మంత్రిణాస్మితాః ।
 నిర్వయుర్భవనాత్తస్మాత్ సప్త సప్తార్థివర్ధసః ॥ ॥45-1॥
 మహాబలపరీవారాః ధనుష్ణైన్తో మహాబలాః ।
 కృతాప్రాప్తవిదాం శ్రేష్ఠాః పరస్పరజమైషిణాః ॥ ॥45-2॥
 హేమజాలపరిక్షిష్టోః ధ్వజవద్భిః పతాకిభిః ।
 తోయదస్వననిర్మాణైః వాజియుక్తేర్ఘారథైః ॥ ॥45-3॥
 తప్తకాంచనచిత్రాణి చాపాన్యమితవిక్రమాః ।
 విస్మారయన్తస్మింహృష్టాః తడిత్వన్త ఇవామ్యుదాః ॥ ॥45-4॥
 జనన్యస్తు తత్స్తోషాం విదిత్వా కింకరాన్ హతాన్ ।
 బభూవుశ్చోకసమ్భూతాః సబాస్తవసుహృజ్జనాః ॥ ॥45-5॥
 తే పరస్పరసంఘర్షాత్ తప్తకాంచనభూషణాః ।
 అభీషేతుర్వనూమన్తం తోరణస్థమవస్థితమ్ ॥ ॥45-6॥
 సృజనో బాణవృష్టిం తే రథగర్జితనిస్మినాః ।
 వృష్టిమన్త ఇవామ్యుదాః విచేరురైర్ఘాతామ్యుదాః ॥ ॥45-7॥
 అవకీర్ణస్తతస్తాభిః హనూమాన్ శరవృష్టిభిః ।
 అభవత్ సంవృతాకారః శైలరాడివ వృష్టిభిః ॥ ॥45-8॥
 స శరానోగైఘయామాస తేషామాశుచరః కపిః ।
 రథవేగం చ వీరాణాం విచరన్యమలేఉమ్యురే ॥ ॥45-9॥
 స లైః క్రీడన్ ధనుష్ణద్భిః వ్యోమ్యు వీరః ప్రకాశతే ।
 ధనుష్ణద్భిర్యథా మేషైః మారుతః ప్రభురమ్యురే ॥ ॥45-10॥

స కృత్యా నివదం ఘోరం త్రాపయంస్తాం మహాచమూమ్ |
చకార హనుమాన్ వేగం తేషు రక్షస్సు వీర్యవాన్ || 45-11||

తలేనాభ్యహనత్ కాంశ్చిత్ పాదైః కాంశ్చిత్ పరవ్తపః |
ముష్టినాఉ భ్యహనత్త్యాంశ్చిత్ నష్టైః కాంశ్చిద్వ్యదారయత్ || 45-12||

ప్రమమాథోరసా కాంశ్చిత్ ఊరుభ్యమపరాన్ కపిః |
కేచిత్తస్య నివాదేన తత్త్రైవ పతితా భువి || 45-13||

తత్స్తేష్యవసన్వేషు భూమకా నిపతితేషు చ |
తత్సైన్యమగమత్సర్వం దిశో దశ భయార్దితమ్ || 45-14||

వినేదుర్విష్యరం నాగాః నిపేతుర్భువి వాజినః |
భగ్నవీడధ్వజచ్ఛత్రైః భూశ్చ కీర్తాఉ భవద్రదైః || 45-15||

ప్రవతా రుధిరేణాథ ప్రవన్త్యై దర్శితాః పథి |
వివిధైశ్చ స్వరైర్లంకా నవాద వికృతం తదా || 45-16||

స తాన్ ప్రవృద్ధాన్ వినిహత్య రాక్షసాన్ మహాబలశ్చణిపరాక్రమః కపిః |
యుయుత్సురవైః పునరేవ రాక్షసైః తమేవ వీరోఽభిజగామ తోరణమ్ || 45-17||

ఇతాంర్ధై తీమద్రామాయణే ఆదికావేణ సుస్థరకాణై పంచాంగాలింశస్సర్థః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావై సున్ధరకాణై పట్టత్వారం శస్త్రరః

హతాన్మాంత్రిసుతాన్ బుద్ధ్య వానరేణ మహాత్మైనా ।

రావణస్సంవృతాకారః చకార మతిముత్తమామ్ ॥ ॥46-1॥

స విరూపాక్షయూపాక్షాం దుర్భరం చైవ రాక్షసమ్ ।

ప్రఫుసం భాసకర్లం చ పంచ సేనాగ్రనాయకాన్ ॥ ॥46-2॥

సందిదేశ దశగ్రీవః వీరాన్నయవిశారదాన్ ।

హనూమద్రుహణవ్యగ్రాన్ వాయువేగసమాన్యధి ॥ ॥46-3॥

యూత సేనాగ్రగాస్సర్వే మహాబలపరిగ్రహః ।

సవాజిరథమాతంగాః స కపిః శాస్యతామితి ॥ ॥46-4॥

యత్తైశ్చ ఖలు భావ్యం స్వాత్ తమాసాద్య వనాలయమ్ ।

కర్మ చాపి సమాధేయం దేశకాలవిరోధినమ్ ।

న హ్యహం తం కపిం మన్యే కర్మణా ప్రతితర్మయన్ ॥ ॥46-5॥

సర్వధా తన్మహామ్భూతం మహాబలపరిగ్రహమ్ ॥

భవేదింద్రేణ వా సృష్టమ్ అస్మిదర్థం తపోబలాత్ ॥ ॥46-6॥

సనాగయక్షగ్భార్యాః దేవాసురమహర్షయః ।

యుష్మాభిస్పహితైస్పర్యాః మయా సహ వినిర్జితాః ॥ ॥46-7॥

తైరవశ్యం విధాతవ్యం వ్యలీకం కించిదేవ నః ।

తదేవ నాత్ర సమ్మేహః ప్రసహ్య పరిగ్సహ్యతామ్ ॥ ॥46-8॥

నావమాన్యో భవద్భిశ్చ హరిర్థిరపరాక్రమః ।

దృష్టా హి హరయః పూర్వం మయా విపులవిక్రమః ॥ ॥46-9॥

వాలీ చ సహసుగ్రీవః జామ్యవాంశ్చ మహాబలః ।

నీలస్సేనాపతిష్ఠేవ యే చాన్యే ద్వివిదాదయః ॥ ॥46-10॥

నైవం తేషాం గతిర్భిమా న తేజో న పరాక్రమః ।
 న మతిర్భు బలోత్సాహో న రూపపరికల్పనమ్ ॥ ॥46-11॥
 మహాత్ సత్యమిదం జ్ఞేయం కపిరూపం వ్యవస్థితమ్ ।
 ప్రయత్నం మహాదాస్థాయ క్రియతామస్య నిగ్రహః ॥ ॥46-12॥
 కామం లోకాప్రయస్సేంద్రాః ససురాసురమానవాః ।
 భవతామగ్రతస్మాతుం న పర్యాప్తా రణాజిరే ॥ ॥46-13॥
 తథాంపి తు న యజ్ఞేన జయమాకాంక్షతా రణే ।
 ఆత్మ రక్ష్యః ప్రయత్నేన యుద్ధసిద్ధిర్వ్యాచంచలా ॥ ॥46-14॥
 తే స్వామివచనం సర్వే ప్రతిగృహ్య మహాజసః ।
 సముత్పేతుర్మహావేగాః హలతాశసమతేజసః ॥ ॥46-15॥
 రథైర్మతైశ్చ మాతంగైః వాజిభిశ్చ మహాజమైః ।
 శపైశ్చ వివిధైస్తైః సర్వైశ్చోపచితా బలైః ॥ ॥46-16॥
 తతస్తం దదృషుర్విరాః దీప్యమానం మహాకపిమ్ ।
 రశ్మిమన్తమివోద్యమం స్వతేజోరశ్మిమాలినమ్ ॥ ॥46-17॥
 తోరణస్థం మహాత్సాహం మహాసత్యం మహాబలమ్ ।
 మహామతిం మహావేగం మహాకాయం మహాబలమ్ ॥ ॥46-18॥
 తం సమీక్ష్యైవ తే సర్వే దిక్షు సర్వస్వవస్థితాః ।
 తైతైః ప్రహారణైర్భిమైః అభిపేతుస్తతస్తతః ॥ ॥46-19॥
 తస్య పంచాయసాస్తీష్టాః శితాః పీతముఖాశ్వరాః ।
 శిరస్యత్వలపత్రాభా దుర్ధరేణ నిపాతితాః ॥ ॥46-20॥
 స తైః పంచభిరావిద్ధః శరైశ్చిరసి వానరః ।
 ఉత్పాత నదన్ వ్యోమ్యు దిశో దశ వినాదయన్ ॥ ॥46-21॥

తతస్తు దుర్భరో వీరః సరథః సజ్యకార్యుకః ।
కిరన్ శరవతైసీక్షేష్టః అభిపేదే మహాబలః ॥

॥46-22॥

స కపిర్వారయామాస తం వ్యోమిన్ శరవర్ణామ్ ।
వృష్టిమన్తం పయోదాన్తే పయోదమివ మారుతః ॥

॥46-23॥

అర్ద్యమానస్తతస్తేన దుర్భరేణానిలాత్మజః ।
చకార కదనం భూయః వ్యవర్ధత చ వేగవాన్ ॥

॥46-24॥

స దూరం సహసోత్పత్య దుర్భరస్య రథే హరిః ।
నిపపాత మహావేగః విద్యద్రాశిర్భావివ ॥

॥46-25॥

తతస్య మథితాష్టాశ్వం రథం భగ్నాక్షకూబరమ్ ।
విహాయ న్యపతద్ భూమౌ దుర్భరస్యకజీవితః ॥

॥46-26॥

తం విరూపాక్షయూపాక్షౌ దృష్ట్య నిపతితం భువి ।
సంజాతరోశౌ దుర్భర్మౌ ఉత్సేతతురరిష్టవూ ॥

॥46-27॥

స తాభ్యం సహసోత్పత్య విష్టితో ఎమలేం మృహే ।
ముద్గరాభ్యం మహాబాహుః వక్షస్యభిహతః కపిః ॥

॥46-28॥

తయోర్వేగవతోర్వేగం వినిహత్య మహాబలః ।
నిపపాత పునర్భూమౌ సుపర్ణసమవిక్రమః ॥

॥46-29॥

స సాలవృక్షమాసాద్య తముత్పాట్య చ వానరః ।
తావుభౌ రాక్షసా వీరౌ జఘువ పవనాత్మజః ॥

॥46-30॥

తతస్తాంప్రీవ్ హతాన్ జ్ఞాత్య వానరేణ తరస్యినా ।
అభిపేదే మహావేగః ప్రసహ్య ప్రఫుసో హరిమ్ ॥

॥46-31॥

భాసకర్ణశ్చ సంక్రద్ధః హలమాదాయ వీర్యవాన్ ।
ఏకతః కపిశార్ధాలం యశస్వినమవస్థితమ్ ॥

॥46-32॥

పట్టిశేన శితాగ్రీణ ప్రఫుసః ప్రత్యయోధయత్ |
భాసకర్ణశ్చ శూలేన రాక్షసః కపిసత్తమమ్ || 46-33||

స తాభ్యాం విజ్ఞతైర్గత్తైః అసృగ్గిగ్గతమారుహః |
అభవద్వానరః క్రుద్ధః బాలసూర్యసమప్రభః || 46-34||

సముత్సుట్య గిరేశ్వరంగం సమృగవ్యాలపాదపమ్ |
జఘున హనుమాన్ వీరః రాక్షసా కపికుంజరః || 46-35||

తత్స్తోష్యవసన్నేము సేనాపతిము పంచసు |
బలం తదవజేషం చ నాశయామాస వానరః || 46-36||

అశ్వేరశ్వాన్ గజైర్ముగాన్ యోదైర్యోధాన్ రథై రథాన్ |
స కపిర్మాశయామాస సహప్రాక్ష ఇవాసురాన్ || 46-37||

హతైర్ముగైశ్చ తుర్గైః భగ్ముక్షైశ్చ మహోరథైః |
హతైశ్చ రాక్షసైర్ముమిః ఉధమార్గా సమవ్తతః || 46-38||

తతః కపిస్తాన్ ధ్వజిసీపతీన్ రణే నిహత్య వీరాన్ సబలాన్ సవాహనాన్ |
సమీక్ష్య వీరః పరిగృహ్య తోరణం కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే || 46-39||

ఇత్యార్థే తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ణే పట్టత్వారం శన్మర్గః

అర్థ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థానాణై సప్తచత్వాలం శస్త్రర్థః

సేనాపతీన్ పంచ స తు ప్రమాపితాన్, హనూమతా సానుచరాన్ సహానాన్ ।

సమీక్ష్య రాజు సమరోద్ధతోన్ముఖం, కుమారముక్కం ప్రసమైక్షతాగ్రతః ॥ ॥47-1॥

స తస్య దృష్టిర్పుర్ణణసంప్రచోదితః, ప్రతాపవాన్ కాంచనచిత్రకార్యకః ।

సముత్పాతాధ సదస్యదీరితః, ద్విజాతిముఖైర్మావిషేవ పావకః ॥ ॥47-2॥

తతో మహాద్యాలదివాకరప్రభం, ప్రతప్తజాముఖానదజాలసంతతమ్ ।

రథం సమాస్తాయ యయో స వీర్యవాన్, మహోహరిం తం ప్రతి నైర్మత్రఫ్ఫః ॥ ॥47-3॥

తతస్తపస్సంగ్రహసంచయార్థితం, ప్రతప్తజాముఖానదజాలశోభితమ్ ।

పతాకినం రత్నవిభూషితధ్వజం, మనోజవాష్టాశ్వవరైస్స్యయోజితమ్ ॥ ॥47-4॥

సురాసురాధృష్యమసంగచారిణం, రవిప్రభం వ్యోమచరం సమాహితమ్ ।

సతుణామష్టాసినిబద్ధబన్ధురం, యథాక్రమావేశితశక్తితోమరమ్ ॥ ॥47-5॥

విరాజమానం ప్రతిపూర్ణవస్తునా, స హేమదామ్మా శశిసూర్యవర్పనా ।

దివాకరాభం రథమాస్తితస్తతః, స నిర్జగామామరతుల్యవిక్రమః ॥ ॥47-6॥

స పూరయన్ ఖం చ మహీం చ సాచలాం, తురజ్జమాతజ్జమహోరథస్వస్తే ।

బలైస్సుమేతైస్సు హి తోరణస్థితం, సమర్థమాసీనముపాగమత్ కపిమ్ ॥ ॥47-7॥

స తం సమాసాద్య హరిం హరీక్షణః, యుగాన్తకాలాగ్నిమివ ప్రజాక్షయే ।

అవస్థితం విస్మితజాతసంభ్రమః, సమైక్షతాక్షో బహుమానచక్షుషా ॥ ॥47-8॥

స తస్య వేగం చ కపేర్పుహోత్సుః, పరాక్రమం చారిషు పార్థివాత్మజః ।

విధారయన్ స్వం చ బలం మహాబలః, హిమక్షయే సూర్య ఇవాభివర్ధతే ॥ ॥47-9॥

స జాతమన్యః ప్రసమీక్ష్య విక్రమం, స్థిరం స్థితస్సంయతి దుర్మివారణమ్ ।

సమాహితాత్మా హనుమవ్రమాహావే, ప్రచోదయామాస శరైప్రిభిశ్చిత్తే ॥ ॥47-10॥

తతః కపిం తం ప్రసమీక్ష్య గర్వితం, జితశ్రమం శత్రుపరాజయోర్జితమ్ ।
అవైక్షతాక్షస్మముద్ర్వమానసః, స బాణపాణిః ప్రగ్మహితకార్యకః ॥ ॥47-11॥

స హేమనిష్టాంగదచారుకుణ్ణలః, సమాససాదాపుపరాక్రమః కపిమ్ ।
తయోర్భూవాప్రతిమస్మమాగమః, సురాసురాణామపి సప్ర్మమప్రదః ॥ ॥47-12॥

రరాస భూమీర్ష తతాప భామమాన్, వవో న వాయుః ప్రచచాల చాచలః ।
కపేః కుమారస్య చ వీక్ష్య సంయుగం, ననాద చ ద్వౌరుదధిశ్చ చక్షుభే ॥ ॥47-13॥

తతస్య వీరస్మృముఖాన్ పతత్రిణః, సువర్లపుంఖాన్ సవిషానివోరగాన్ ।
సమాధిసంయోగవిమోక్షతత్త్వవిత్త, చరానథ త్రీన్ కపిముహర్ష్యపాతయత్ ॥ ॥47-14॥

స తైశ్చరైరూప్యి సమం నిషాతిత్తైః, క్షరస్మస్మిగిగివృత్తలోచనః ।
నవోదితాదిత్యనిభశ్చరాంశుమాన్, వ్యరాజతాదిత్య ఇవాంశుమాలికః ॥ ॥47-15॥

తతస్య పింగాధిపమంత్రిసత్తమః, సమీక్ష్య తం రాజవరాత్మజం రణే ।
ఉదగ్రచిత్రాయుధచిత్రకార్యకం, జహర్ష చాపూర్యత చాహవోన్ముఖః ॥ ॥47-16॥

స మందరాగ్రస్థ ఇవాంశుమాలికః, వివృధ్భకోపో బలవీర్యసంయుతః ।
కుమారమక్షం సబలం సవాహనం, దదాహ నేత్రాగ్నిమరీచిభిస్తదా ॥ ॥47-17॥

తతస్య బాణసనచిత్రకార్యకః, శరప్రవర్షో యుద్ధ రాక్షసామ్యుదః ।
శరాన్ముమోచాపు హరీశ్వరాచలే, వలాహకో వృష్టిమివాచలోత్తమే ॥ ॥47-18॥

తతః కపిస్తం రణచణ్ణవిక్రమం, వివృధ్తతేజోబలవీర్యసంయుతమ్ ।
కుమారమక్షం ప్రసమీక్ష్య సంయుగే, ననాద హర్షాద్ఘనతుల్యవిక్రమః ॥ ॥47-19॥

స బాలభావాద్యధి వీర్యదర్శితః, ప్రవృధ్భమన్యః క్షతజోపమేక్షణః ।
సమాససాదాప్రతిమం కపిం రణే, గజో మహాకూపమివావృతం తృణైః ॥ ॥47-20॥

స తేన బాణైః ప్రసభం నిషాతిత్తైః, చకార నాదం ఘనవాదనిస్యనః ।
సముత్పాతాపు నభస్య మారుతిః, భుజోరువిక్షేపణఫోరదర్శనః ॥ ॥47-21॥

సముత్పత్తం సమఖీద్రవద్భులీ, స రాక్షసానాం ప్రవరః ప్రతాపవాన్ |
రథీ రథిజ్ఞేష్టతమః కిరజ్ఞరైః, పంచాధరశైలమివాశ్మైవృష్టిభిః || 47-22||

స తాజ్ఞరాంపుస్య హరిర్యమోక్షయన్, చచార వీరః పథి వాయుసేవితే |
శరాన్తరే మారుతవద్వినిష్టతన్, మనోజవస్యంయతి చండవిక్రమః || 47-23||

తమాత్తబాణాసనమాహావోన్ముఖం, ఖమాప్సుణాన్తం విశిథైశ్వరోత్మైః |
అవైష్టతాక్షం బహుమానచక్షుషా, జగామ చిన్తాం చ స మారుతాత్మజః || 47-24||

తతశ్శరైర్భిన్నభుజాన్తరః కపిః, కుమారవీరేణ మహాత్మనా నదన్ |
మహాభుజః కర్మవిశేషతత్యువిత్, విచిన్తయామాస రణే పరాక్రమమ్ || 47-25||

అబాలవద్యాలదివాకరప్రభః, కరోత్యయం కర్మ మహాన్మహాబలః |
న చాస్య సర్వాహవకర్మశోభినః, ప్రమాణం మే మతిరత జాయతే || 47-26||

అయం మహాత్మా చ మహాంశు వీర్యతః, సమాహితశ్చాతిసహశ్చ సంయుగే |
అసంశయం కర్మగుణోదయాదయం, సనాగయక్షేర్మునిభిశ్చ పూజితః || 47-27||

పరాక్రమోత్సాహవివృద్ధమానసః, సమీక్షతే మాం ప్రముఖాగతస్మితః |
పరాక్రమో హృస్య మనాంసి కమ్మయేత్, సురాసురాణామపి శీఘ్రగామినః || 47-28||

న ఖల్యయం నాభిభవేదుపేక్షితః, పరాక్రమో హృస్య రణే వివర్ధతే |
ప్రమాణం త్వేవ మమాస్య రోచతే, న వర్ధమానోఽగ్నిరుపేక్షితుం క్షమః || 47-29||

ఇతి ప్రవేగం తు సరస్య తర్వయన్, స్వకర్మయోగం చ విధాయ వీర్యవాన్ |
చక్కార వేగం తు మహాబలస్తుదా, మతిం చ చక్రేత్ స్య వథే మహాకపిః || 47-30||

స తస్య తానష్టహాయాన్ మహాజవాన్, సమాహితాన్ భారసహస్యివర్తనే |
జఘూన వీరః పథి వాయుసేవితే, తలప్రహరైః పవనాత్మజః కపిః || 47-31||

తతస్తలేనాభిహతో మహారథః, స తస్య పింగాధిపమంత్రినిర్జితః |
ప్రభగ్నిదః పరిముక్తకూబరః, పసాత భూమౌ హతవాజిరమృంత || 47-32||

స తం పరిత్యజ్య మహోరథో రథం, సకార్యుకః ఖద్గధరః ఖముత్పత్తన్ ।
తపో_భియోగాదృషిరుగ్రపీర్యవాన్, విహోయ దేహం మరుతామివాలయమ్ ॥ ॥47-33॥

తతః కపిస్తుం విచరస్తమమృరే, పతటిరాజానిలసిద్ధసేవితే ।
సమేత్య తం మారుతతుల్యవిక్రమః, క్రమేణ జగ్రాహ స పాదయోర్ధఫమ్ ॥ ॥47-34॥

స తం సమావిధ్య సహాప్రశః కపిః, మహోరగం గృహ్య ఇవాణ్ణజేష్యరః ।
ముమోచ వేగాత్ పితృతుల్యవిక్రమః, మహీతలే సంయతి వానరోత్తమః ॥ ॥47-35॥

స భగ్న బాహురుకటీశరోధరః, క్షురనుసృజ్మిర్మధితాస్థిలోచనః ।
స భగ్నసన్ధిః ప్రవికీర్ణబుధనః, హతః క్షితో వాయుసుతేన రాక్షసః ।
మహోకపిరూభమితలే నిషీధ్య తం, చకార రక్షోధిపతేర్మహాధ్యయమ్ ॥ ॥47-36॥

మహార్షిభిశ్చక్రచరైర్మహావ్రతైః, సమేత్య భూతైశ్చ సయక్షపన్నగైః ।
సురైశ్చ సేంద్రైర్భుశబ్దాతవిస్మృయైః, హతే కుమారే స కపిర్మిరీక్షితః ॥ ॥47-37॥

నిహత్య తం వజ్రిసుతోపమప్రభం, కుమారమక్షం క్షతజోపమేక్షణమ్ ।
తమేవ వీరో_భిజగామ తోరణం, కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే ॥ ॥47-38॥

ఇతాక్రోధైముద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థిరకాణ్ణే సప్తచత్వారంశస్థరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణై అష్టపత్తారంశస్తుర్మః

తతస్య రక్షో ఉ ధిపతిర్మహత్త్మా, హమామతా ఉ క్షే నిహతే కుమారే ।
మనస్యమధాయ తదేష్టకల్పం, సమాదిదేశేష్టజితం సరోషమ్ ॥ ॥48-1॥

త్వమప్రవిచ్ఛప్రవిదాం వరిష్ఠః, సురాసురాణామపి శోకదాతా ।
సురేషు సేష్టేషు చ దృష్టకర్మా, పితామహరాధనసంచితాప్తః ॥ ॥48-2॥

తవాప్రబలమాసాద్య నాసురా న మరుద్గణాః ।
న శేకుస్యమరే స్థాతుం సురేశ్వరసమాత్రితాః ॥ ॥48-3॥

న కళ్చిత్ త్రిషు లోకేషు సంయుగే న గతత్రమః ।
భుజవీర్యాభిగుప్తశ్చ తపసా చాభిరక్షితః ॥
దేశకాలవిభాగజ్ఞః త్వమేవ మతిసత్తమః ॥ ॥48-4॥

న తేఉస్త్యశక్యం సమరేషు కర్మణా, న తేఉస్త్యకార్యం మతిపూర్వమధ్రణే ।
న సోఉష్టి కళ్చిత్ త్రిషు సంగ్రహేషు వై, న వేద యస్తేఉప్రబలం బలం చ తే ॥ ॥48-5॥

మమానురూపం తపసో బలం చ తే, పరాక్రమశ్చప్రబలం చ సంయుగే ।
స త్వాం సమాసాద్య రణవమర్దే, మనశ్శ్రమం గచ్ఛతి నిశ్చితార్థమ్ ॥ ॥48-6॥

నిహతాః కింకరాస్యర్వే జమ్యుమాలీ చ రాక్షసః ।
అమాత్యపుత్రా వీరాశ్చ పంచ సేనాగ్రయాయునః ॥ ॥48-7॥

బలాని సుసమృద్ధాని సాశ్వనాగరథాని చ ।
సహాదరస్తై దయుతః కుమారో ఉ క్షష్టశ్చ సూదితః ॥ ॥48-8॥

న హి తేష్యేవ మే సారః యస్త్యయ్యరినిషూదన ॥ ॥48-9॥

ఇదం హి దృష్ట్యో మతిమన్మహద్భూలం, కహేః ప్రభావం చ పరాక్రమం చ ।
త్వమాత్మనశ్చపి సమీక్ష్య సారం, కురుష్య వేగం స్వబలానురూపమ్ ॥ ॥48-10॥

బలావమర్దస్త్యయి సన్నికృష్టే, యథా గతే శామ్యతి శాంతశత్రో ।
తథా సమీక్ష్యాత్మబలం పరం చ, సమారభస్యాప్రవిదాం వరిష్ఠ ॥ ॥48-11॥

న వీర సేనా గణశోచ్యవన్ని, న వజ్రమాదాయ విశాలసారమ్ |
న మారుతస్యాస్య గతేః ప్రమాణం, న చాగ్నికల్పః కరణేన హన్మత్తమ్ || ॥48-12॥

తమేవమర్థం ప్రసమీక్ష్య సమ్యక్, స్వకర్మసామ్యాధి సమాహితాత్మా |
స్వరంశ్చ దివ్యం ధనుషోఽప్రవీర్యం, ప్రజాక్షతం కర్మ సమారభస్య || ॥48-13॥

న ఖల్యియం మతిశ్చైష్టా యత్యాం సంప్రేషయామ్యహమ్ |
ఇయం చ రాజధర్మాణాం క్షత్రస్య చ మతిర్మతా || ॥48-14॥

నానాశక్రైశ్చ సంగ్రామే వైశారద్యమరిన్నము |
అవశ్యమేవ బోధ్వర్యం కామ్యశ్చ విజయో రణే || ॥48-15॥

తతః పితుష్టద్వచనం నిశమ్య, ప్రదక్షిణం దక్షసుతప్రభావః |
చకార భర్తారమదీనసత్యః, రణాయ వీరః ప్రతిపన్మబుద్ధిః || ॥48-16॥

తత్పైస్మృగణైరైష్టైః ఇంద్రజిత్తుతిపూజితః |
యుద్ధోద్ధతః కృతోత్సాహః సంగ్రామం ప్రత్యపద్యత || ॥48-17॥

శ్రీమాన్ పద్మపలాశాక్షః రాక్షసాధిపతేస్మృతః |
నిర్జగామ మహాతేజాః సముద్ర ఇవ పర్వము || ॥48-18॥

స పక్షిరాజోపమతుల్యవేగైః, వ్యాలైశ్చతుర్భస్మితలీక్షదంపైః |
రథం సమాయుక్తమసంగేగం, సమారురోహింద్రజిదింద్రకల్పః || ॥48-19॥

స రథీ ధన్యవాం శ్రేష్ఠః శప్తజ్ఞోఽప్రవిదాం వరః |
రథేనాభియయో క్షిప్రం హనూమాన్ యత్ర సోఽభవత్ || ॥48-20॥

స తస్య రథనిర్మాషం జ్యాస్వనం కార్మకస్య చ |
నిశమ్య హరివీరోఽసా సంప్రహృష్టతరోఽభవత్ || ॥48-21॥

సుమహాచ్ఛాపమాదాయ శితశల్యాంశ్చ సాయకాన్ |
హనూమవ్యవభిప్రేత్య జగామ రణపణైతః || ॥48-22॥

తస్నింపుతస్యంయతి జాతహర్షే, రణాయ నిర్లచ్ఛతి భాణపాణో ।
దిశశ్చ సర్వాః కలుషా బభూవుః, మృగాశ్చ రౌద్రా బహుధా వినేదుః ॥ ॥48-23॥

సమాగతస్తత్తు తు నాగయజ్ఞాః, మహార్థయశ్చక్రచరాశ్చ సిద్ధాః ।
వభస్యమావృత్య చ పక్షిసంఘుః, వినేదురుచ్ఛేః పరమప్రహృష్టాః ॥ ॥48-24॥

ఆయాన్తం సరథం దృష్ట్యై తూర్పులుంద్రజితం కపిః ।
వినవాద మహానాదం వ్యవర్థత చ వేగవాన్ ॥ ॥48-25॥

ఇష్టజిత్తు రథం దివ్యమ్ అష్టతశ్చిత్రకార్యకః ।
ధనుర్విష్ణురయామాస తడిదూర్జితనిస్యనమ్ ॥ ॥48-26॥

తతస్యమేతావతితీక్ష్ణవేగో, మహాబలో తౌ రణనిర్విశంకో ।
కపిశ్చ రక్షోధిపతేశ్చ పుత్రః, సురాసురేష్టావివ బద్ధవైరో ॥ ॥48-27॥

స తస్య వీరస్య మహారథస్య, ధనుషుతస్యంయతి సమైతస్య ।
శరప్రవేగం వ్యహనత్ ప్రపుర్వః, చచార మార్గే పితురప్రమేయే ॥ ॥48-28॥

తతశ్చరానాయతతీక్ష్ణశల్యాన్, సుపత్రిణః కాంచనచిత్రపుంభాన్ ।
ముమోచ వీరః పరవీరహన్తా, సుసన్నతాన్ వజ్రనిపాతవేగాన్ ॥ ॥48-29॥

తతస్తు తత్ప్యందననిస్యనం చ, మృదంగభేరీపటహస్యనం చ ।
వికృష్యమాణస్య చ కార్యకస్య, నిశమ్య ఘోషం వునరుత్పపాత ॥ ॥48-30॥

శరాణామవ్తరేష్యశ వ్యవర్తత మహాకపిః ।
హరిష్టస్యాభిలక్షస్య మోఘుయన్ లక్ష్యసంగ్రహమ్ ॥ ॥48-31॥

శరాణామగ్రతస్య పునస్యమభివర్తత ।
ప్రసార్య హస్తా హనుమాన్ ఉత్పపాతానిలాత్మజః ॥ ॥48-32॥

తావభో వేగసమ్మన్మై రణకర్మవిశారదో ।
సర్వభూతమనోగ్రాహి చక్రతుర్యద్ధముత్తమ్ ॥ ॥48-33॥

హనూమతో వేద న రాక్షసో_నృరం, న మారుతిష్టస్య మహాత్మనో_నృరమ్ |
పరస్వరం నిర్విషహౌ బభూవతుః, సమేత్య తో దేవసమానవిక్రమౌ || 48-34||

తతస్తు లక్ష్మీ స విహవ్యమానే, శరేష్యమోఫ్మేషుము చ సంపతత్యై |
జగామ చిన్తాం మహాతీం మహాత్మా, సమాధిసంయోగసమాహితాత్మా || 48-35||

తతో మతిం రాక్షసరాజసూనుః, చక్కార తస్మిన్ హరివీరముఖ్యై |
అవధ్యతాం తస్య కపేస్పమీక్ష్య, కథం నిగచ్ఛేదితి నిగ్రహర్థమ్ || 48-36||

తతః పైతామహం వీరః సో_స్తుమస్తువిదాం వరః |
సన్మధే సుమహతేజాః తం హరిప్రవరం ప్రతి || 48-37||

అవధ్యో_యమితి జ్ఞాత్యా తమప్రైణాప్తతత్యవిత్ |
నిజగ్రాహ మహాబాహుః మారుతాత్మజమింద్రజిత్ || 48-38||

తేన బద్ధస్తతో_ప్రైణా రాక్షసేన స వానరః |
అభవన్నిర్వచేష్టశ్చ పశాత చ మహితలే || 48-39||

తతో_థ బుద్ధ్య స తదప్రబ్ధం, ప్రభోః ప్రభావాద్విగతాత్మవేగః |
పితామహానుగ్రహమాత్మనశ్చ, విచిన్తయామాస హరిప్రవీరః || 48-40||

తతస్మాయమ్భువైర్మంత్రైః బ్రహ్మప్రమభిమట్టితమ్ |
హనూమాంశ్చిన్తయామాస వరదానం పితామహత్ || 48-41||

న మే_స్య బద్ధస్య చ శక్తిరస్తి, విమోక్షణే లోకగురోః ప్రభావాత్ |
ఇత్యేవ మత్యా విహాతో_స్తుబ్ధః, మయ్యా_త్రయోనేరనువర్తితవ్యః || 48-42||

స వీర్యమప్రస్య కపిర్విచార్య, పితామహానుగ్రహమాత్మనశ్చ |
విమోక్షశక్తిం పరిచిన్తయిత్యా, పితామహజ్ఞామనువర్తతే స్నే || 48-43||

అప్రైణాపి హా బద్ధస్య భయం మమ న జాయతే |
పితామహమహేషాహ్వాభ్యాం రక్షితస్యానిలేన చ || 48-44||

గ్రహణే చాపి రక్షోభిః మహాన్ మే గుణాదర్శనః ।
రాక్షసేషైణ సంవాదః తస్మాద్గుహ్ణాన్త మాం పరే ॥ ॥48-45॥

స నిశ్చితార్థః పరవీరహాన్తా, సమీక్షకారీ వినివృత్తచేష్టః ।
పరైః ప్రసహ్యభిగతైర్నిగ్యహ్యా, నవాద తైషైః పరిభర్యమానః ॥ ॥48-46॥

తతస్తం రాక్షసా దృష్టౌ నిర్విచేష్టమరిష్టమమ్ ।
బబన్నశృంఖలైశ్చ ద్రుమచీరైశ్చ సంహతైః ॥ ॥48-47॥

స రోచయామాస పరైశ్చ బన్ధం, ప్రసహ్యా వీరైరభినిగ్రహం చ ।
కౌతూహలాన్యాం యది రాక్షసేంద్రః, ద్రష్టం వ్యవస్యేదితి నిశ్చితార్థః ॥ ॥48-48॥

స బద్ధస్తైన వలైశ్చ విముక్తోఽస్తైన వీర్యవాన్ ।
అప్రతిబంధస్సు చాన్యం హి న బన్ధమనువర్తతే ॥ ॥48-49॥

అథేష్టజిత్తు ద్రుమచీరబద్ధం, విచార్య వీరః కపిసత్తమం తమ్ ।
విముక్తమస్తైన జగామ చిన్తాం, నాన్యేన బద్ధో హ్యమనవర్తతేఽప్రమ్ ॥ ॥48-50॥

అహో మహాత్మర్మ కృతం నిర్భకం, న రాక్షసైర్మైప్రగతిర్యమృష్టౌ ।
పునశ్చ నాప్రై విహతేఽప్రమన్యత, ప్రవర్తతే సంశయతాః స్మి సర్వే ॥ ॥48-51॥

అస్తైన హనుమాన్ ముక్తః నాత్మానమవబుధ్యత ।
కృష్యమాణస్త రక్షోభిః తైశ్చ బనైర్నిషీడితః ॥ ॥48-52॥

హన్యమానప్తతః క్రూరైః రాక్షసైః కాష్టముష్టిభిః ।
సమీపం రాక్షసేష్టస్య ప్రాకృష్యత స వానరః ॥ ॥48-53॥

అథేష్టజిత్తం ప్రసమీక్ష్య ముక్తమ్, అస్తైన బద్ధం ద్రుమచీరసూత్రైః ।
వ్యదర్శయత్తత్తత్త మహాబలం తం, హరిప్రవీరం సగణాయ రాజ్జే ॥ ॥48-54॥

తం మత్తమివ మాతంగం బద్ధం కపివరోత్తమమ్ ।
రాక్షసా రాక్షసేష్టాయ రావణాయ న్యవేదయన్ ॥ ॥48-55॥

కోఽయం కస్య కుతో వాత్ర కిం కార్యం కో వ్యపోత్రయః ।
ఇతి రాజ్ఞసవీరాణాం తత్త సంజజ్ఞిరే కథాః ॥ ॥48-56॥

హన్యతాం దహ్యతాం వాత్రపి భక్ష్యతామితి చాపరే ।
రాజ్ఞసాప్తత సంక్రమధాః పరస్పరమధాబువన్ ॥ ॥48-57॥

అతీత్య మార్గం సహసా మహాత్మా, స తత్త రక్షోఽధిపపాదమూలే ।
దదర్మ రాజ్ఞః పరిచారవృద్ధాన్, గృహం మహారత్నవిభూషితం చ ॥ ॥48-58॥

స దదర్మ మహాతేజాః రావణాః కపిసత్తమ్ ।
రక్షోభిర్వక్షతాకారైః కృష్యమాణమితస్తతః ॥ ॥48-59॥

రాజ్ఞసాధిపతిం చాపి దదర్మ కపిసత్తమ్ ।
తేజోబలసమాయుక్తం తపస్తమివ భాస్కరమ్ ॥ ॥48-60॥

స రోషసంవర్తితతామ్రదృష్టిః, దశాననస్తం కపిమన్యవేష్య ।
అధోపవిష్టాన్ కులశీలవృద్ధాన్, సమాదిశత్తం ప్రతి మాటలుభ్యాన్ ॥ ॥48-61॥

యథాక్రమం లైస్సు కపిర్విపృష్టః, కార్యార్థమర్థస్య చ మూలమాదౌ ।
నివేదయామాస హరీశ్వరస్య, దూతస్సకాశాదహమాగతోఽస్మిన్ ॥ ॥48-62॥

ఇతారై తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్మరకాణై అష్టచత్వారంశస్మరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్నారకాణై ఏకోనపణ్ణాశస్పద్మః

తతస్య కర్మణా తస్య విస్మితో భీమవిక్రమః ।
హనూమాన్ రోషతామూడ్జః రక్షోఽ ధిపమవైక్షత ॥ ||49-1||

భ్రాజమానం మహార్షేణ కాంచనేన విరాజతా ।
ముక్తాజాలావృతేనాథ ముకుటేన మహాద్యుతిమ్ ॥ ||49-2||

వజ్రసంయోగసంయుక్తేః మహార్ఘమణివిగ్రహ్మౌః ।
హైమైరాభరణైచ్చిత్రైః మనేవ ప్రకల్పిత్రైః ॥ ||49-3||

మహార్ఘక్షోమసంవీతం రక్తచందనరూపితమ్ ।
స్వనులిష్టం విచిత్రాభిః వివిధాభిశ్చ భక్తిభిః ॥ ||49-4||

వివృతైర్భవ్యనీయైశ్చ రక్తాక్షైర్భిమదర్శమైః ।
దీప్తతీక్ష్మమహదంప్రైః ప్రలమ్బదశనచ్ఛదైః ॥ ||49-5||

శిరోభిర్దశబ్దిర్యరం భ్రాజమానం మహాజసమ్ ।
నానావ్యాలసమాకీర్ణైః శిఖిరైరివ మన్మరమ్ ॥ ||49-6||

నీలాంజనచయప్రభ్యం హరేణోరసి రాజతా ।
పూర్వచంద్రాభవక్రైణ సబలాకమివామ్యుదమ్ ॥ ||49-7||
బాహలభిర్భద్రకేయురైః చన్మనోత్తమరూపితైః ।

భ్రాజమానాంగదైః పీణైః పంచశిరైరవోరగైః ॥ ||49-8||

మహాతి స్ఫూటికే చిత్రే రత్నసంయోగసంప్రూతే ।
ఉత్తమాస్తరణాస్తీర్ సూపవిష్టం వరాసనే ॥ ||49-9||

అలంకృతాభిరత్యర్థం ప్రమదాభిస్పుమవుతః ।
వాలవ్యజనహస్తాభిః ఆరాత్మముపసేవితమ్ ॥ ||49-10||

దుర్భరేణ ప్రహాస్తేన మహాపార్యైన రక్షసా ।
మాట్లాభిర్మాప్రతిత్వజ్ఞేః నికుమ్మేన చ మాట్లా ॥ ||49-11||

సుఖోపవిష్టం రక్షోభిః చతుర్భీర్భులదర్పిత్తేః ।
కృత్మం పరిపుతం లోకం చతుర్భీరివ సాగరైః ॥ ॥49-12॥

సచివైర్మిత్రతత్యజైః అన్వేశ్చ శబుద్ధిభిః ।
అన్వాస్యమానం రక్షోభిః సురైరివ సురేశ్వరమ్ ॥ ॥49-13॥

అపశ్యద్రాక్షసపతిం హనూమానతితేజసమ్ ।
విష్ణుతం మేరుశిఖరే సతోయమివ తోయదమ్ ॥ ॥49-14॥

స తైస్సంపీడ్యమానోఽపి రక్షోభిర్భీమవిక్రమైః ।
విస్మృతం పరమం గత్య రక్షోధిపమవైక్షత ॥ ॥49-15॥

భ్రాజమానం తతో దృష్ట్యా హనూమాన్ రాక్షసేశ్వరమ్ ।
మనసా చిన్తయామాస తేజసా తస్య మోహితః ॥ ॥49-16॥

అపేఖా రూపమహేఖా ఘైర్యమ్ అపేఖా సత్యమహేఖా ద్యుతిః ।
అపేఖా రాక్షసరాజస్య సర్వలక్షణయుక్తతా ॥ ॥49-17॥

యద్యధరోగై న బలవాన్ స్వాదయం రాక్షసేశ్వరః ।
స్వాదయం సురలోకస్య సశక్రస్వాపి రక్షితా ॥ ॥49-18॥

అస్య క్రూరైర్పుశంపైశ్చ కర్మభిర్లోకకుత్పిత్తేః ।
తేన బిభ్యతి ఖల్యస్మాత్ లోకాస్మామరదానవాః ॥ ॥49-19॥

అయం హల్యత్సహతే క్రుధః కర్తుమేకార్థవం జగత్ ।
ఇతి చిన్తాం బహువిధామ్ అకరోన్ముతిమాన్ హరిః ॥
దృష్ట్యా రాక్షసరాజస్య ప్రభావమమితోజసః ॥ ॥49-20॥

ఇతాఖర్మైతిమద్రామాయణే ఆదికాఖ్యై సుస్మరకాఖ్యై ఏకోనపశ్చాతస్మర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్డే పట్టాశస్పద్మః

తముద్వీష్య మహాబాహలః పింగాఙ్గం పురతస్మితమ్ ।
కోపేన మహాతాఉ ఉ విష్ణుః రావణో లోకరావణః ॥ ||50-1||

శంకాహతాత్మా దధ్యో సః కపీష్టం తేజసావృతమ్ ।
కిమేష భగవాన్నానీ భవేత్స్వాదిహోగతః ॥ ||50-2||

యేన శష్టోఽస్మి కైలాసే మయా సంచాలితే పురా ।
సౌయం వానరమూర్తిస్వాయ్త కింస్యిద్యాణోఽపి వాతసురః ॥ ||50-3||

స రాజు రోషతామ్రాఙ్గః ప్రహస్తం మున్మిసత్తమమ్ ।
కాలయుక్తమువాచేదం వచో విపులమర్ధవత్ ॥ ||50-4||

దురాత్మా పృచ్ఛ్యతామేషః కుతః కిం వాతస్య కారణమ్ ।
వనభంగే చ కోతస్యార్థః రాఙ్గసీనాం చ తర్జనే ॥ ||50-5||

మత్సురీమప్రధృష్యం వా ఆగమనే కిం ప్రయోజనమ్ ।
ఆయోధనే వా కిం కార్యం పృచ్ఛ్యతామేష దుర్గుతిః ॥ ||50-6||

రావణస్య వచశ్చ్యత్వ ప్రహస్తో వాక్యమబ్రావిత్ ।
సమాశ్వసిహి భద్రం తే న భీః కార్య త్వయా కపే ॥ ||50-7||

యది తావత్యమిష్టేణ ప్రేషితో రావణాలయమ్ ।
తత్యమాఖ్యహి మా భూత్తే భయం వానర మోక్షసే ॥ ||50-8||

యది వైశ్రవణస్య త్వం యమస్య వరుణస్య చ ।
చారరూపమిదం కృత్వ ప్రవిష్టో నః పురీమిమామ్ ॥ ||50-9||

విష్ణునా ప్రేషితో వాతసి దూతో విజయకాంజీణా ।
న హి తే వానరం తేజః రూపమాత్రం తు వానరమ్ ॥ ||50-10||

తత్వతః కథయస్వాద్య తతో వానర మోక్షసే ।
అనృతం వదతశ్చాపి దుర్లభం తవ జీవితమ్ ॥
అథవా యన్నిమిత్తం తే ప్రవేశో రావణాలయే ॥ ||50-11||

ఏవముక్తో హరిశ్రేష్టః తదా రక్షోగజేశ్వరమ్ ॥ ||50-12||

అబ్రవిన్నాస్మినై శక్రస్య యమస్య వరుణస్య వా ।
ధనదేవ న మే సఖ్యం విష్ణువా నాస్మి చోదితః ॥ ||50-13||

జాతిరేవ మమ త్వేషా వానరోఽహమిహాగతః ।
దర్శనే రాక్షసేష్టస్య దుర్లభే తదిదం మయా ॥ ||50-14||

వనం రాక్షసరాజస్య దర్శనార్థే వినాశితమ్ ।
తతస్మే రాక్షసాః ప్రాప్తాః బలినో యుద్ధకాంజీణాః ॥ ||50-15||

రక్షణార్థం తు దేహస్య ప్రతియుద్ధా మయా రణే ।
అప్రపాతైర్ష శక్యోఽహం బద్ధం దేవాసురైరపి ॥ ||50-16||

పితామహదేవ వరః మమాప్యేషోఽభ్యపాగతః ।
రాజానం ద్రష్టుకామేన మయాఽప్రమనవర్తితమ్ ॥ ||50-17||

ఎముక్తో హ్యహమస్తైణ రాక్షసైస్యభిపీడితః ।
కేనచిద్రాజకార్యైణ సంప్రాప్తోఽస్మి తవాన్నికమ్ ॥ ||50-18||

దూతోఽహమితి విజ్ఞేయః రాఘువన్యామితౌజసః ।
శ్రూయతాం చాపి వచనం మమ పథ్యమిదం ప్రభో ॥ ||50-19||

ఇత్యార్థే తీమద్రామాయణే ఆదికావేణ సున్దరకాణ్ణే పశ్చాతస్మర్థః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావేణు సున్దరకాణై ఏకపణ్ణాశస్తరస్తుర్గః

తం సమీక్ష్య మహాసత్యం సత్యవాన్ హరిసత్తమః ।

వాక్యమర్థవదవ్యగ్రః తమువాచ దశానవమ్ ॥ **॥51-1॥**

అహం సుగ్రీవసన్నేశాత్ ఇహ ప్రాప్తస్తవాలయమ్ ।

రాక్షసేంద్ర హరీశస్త్యం భ్రాతా కుశలమబ్రువీత్ ॥ **॥51-2॥**

భ్రాతుశ్శుణు సమాదేశం సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ।

ధర్మర్థపహితం వాక్యమ్ ఇహ చాముత్ర చ క్షమమ్ ॥ **॥51-3॥**

రాజు దశరథో నామ రథకుంజరవాజిమాన్ ।

పితేవ బంధుర్లోకస్య సురేశ్వరసమయుతిః ॥ **॥51-4॥**

జ్యేష్ఠస్తస్య మహాబాహుః పుత్రః ప్రియకరః ప్రభుః ।

పితుర్లుదేశాన్నిప్రోత్సః ప్రవిష్టో దణ్డకావనమ్ ॥ **॥51-5॥**

లక్ష్మీన సహ భ్రాత్రా సీతయా చాపి భార్యయా ।

రామో నామ మహాతేజాః ధర్మయం పన్ధానమాశ్రితః ॥ **॥51-6॥**

తస్య భార్య వనే నష్టో సీతా పతిమనువ్రతా ।

వైదేహస్య సుతా రాజుః జనకస్య మహాత్మనః ॥ **॥51-7॥**

స మార్గమాణస్తాం దేవీం రాజపుత్రస్నహముజః ।

బుశ్యమూకమనుప్రాప్తః సుగ్రీవేణ సమాగతః ॥ **॥51-8॥**

తస్య తేన ప్రతిజ్ఞాతం సీతాయః పరిమార్గణమ్ ।

సుగ్రీవస్యపి రామేణ హరిరాజ్యం నివేదితమ్ ॥ **॥51-9॥**

తత్స్త్వముధే హత్య రాజపుత్రేణ వాలినమ్ ।

సుగ్రీవస్యపితో రాజ్యే హర్యాఙ్గణాం గణేశ్వరః ॥ **॥51-10॥**

త్వయా విజ్ఞాతపూర్వశ్చ వాలీ వానరపుంగవః ।

రామేణ నిహతస్యంఖ్యే శరేణైకేన వానరః ॥ **॥51-11॥**

స సీతామార్గణే వ్యగ్రః సుగ్రీవస్నత్యసంగరః ।
 హరీన సంప్రేషయామాస దిశస్సర్వ హరీశ్వరః ॥ ॥51-12॥
 తాం హరీణాం సహాప్రాణి శతాని నియుతాని చ ।
 దిక్షు సర్వాసు మార్గానై హృదశోపరి చామ్బరే ॥ ॥51-13॥
 వైనతేయసమాః కేచిత్ కేచిత్త్రానిలోపమాః ।
 అసంగగతయశ్శీఘ్రమాః హరివీరా మహాబలాః ॥ ॥51-14॥
 అహం తు హనుమాన్నామ మారుతస్యారసస్మృతః ।
 సీతాయాస్తు కృతే తూర్పాం శతయోజనమాయతమ్ ॥ ॥51-15॥
 సముద్రం లంఘయిత్తైవ తాం దిదృక్షురిహగతః ।
 భ్రమతా చ మయా దృష్టా గృహే తే జనకాత్మజా ॥ ॥51-16॥
 తథ్వవాన్ దృష్టధర్మార్థః తపః కృతపరిగ్రహః ।
 పరదారాన్ మహాప్రాజ్ఞ నోపరోద్ధం త్వమర్థసి ॥ ॥51-17॥
 న హి ధర్మవిరుద్ధేషు బహ్వపాయేషు కర్మము ।
 మూలఫుతిషు సజ్జనై బుద్ధిమనో భవద్విధాః ॥ ॥51-18॥
 కశ్చ లక్ష్మణముక్తానాం రామకోపానువర్తినామ్ ।
 శరణామగ్రతస్యాతుం శక్తో దేవాసురేష్యపి ॥ ॥51-19॥
 న చాపి త్రిషు లోకేషు రాజన్ విద్యేత కశ్చన ।
 రాఘవస్య వ్యలీకం యః కృత్యా సుఖమవాప్యుయాత్ ॥ ॥51-20॥
 తత్త్రికాలహితం వాక్యం ధర్మమర్థానుబంధి చ ।
 మన్యస్య నరదేవాయ జానకీ ప్రతిదీయతామ్ ॥ ॥51-21॥
 దృష్టా హియం మయా దేవీ లభ్యం యదిహ దుర్లభమ్ ।
 ఉత్తరం కర్మ యచ్ఛేషం నిమిత్తం తత్త రాఘవః ॥ ॥51-22॥
 లక్ష్మితేయం మయా సీతా తథా శోకపరాయణా ।
 గృహ్య యాం నాభిజానాసి పంచాస్యామివ పన్నగీమ్ ॥ ॥51-23॥

నేయం జరయితుం శక్య సాసురైరమరైరపి ।
విషపంసృష్టమత్యర్థం భుక్తమన్నమివోజనా ॥ ॥51-24॥

తపస్సన్నాపలబ్ధస్తే యోఉ యం ధర్మపరిగ్రహః ।
న స నాశయితుం న్యాయమ్ ఆత్మప్రాణపరిగ్రహః ॥ ॥51-25॥

అవధ్యతాం తపోభిర్యం భవాన్ సమనుపశ్యతి ।
ఆత్మవస్సమరైర్ధేవేః హేతుస్తుతాప్యయం మహాన్ ॥ ॥51-26॥

సుగ్రీవో న హి దేవోఉ యం నాసురో న చ రాక్షసః ।
న దానవో న గంధర్వః న యక్షో న చ పన్నగః ॥
తస్మాత్ ప్రాణపరిత్రాణం కథం రాజన్ కరిష్యసి ॥ ॥51-27॥

న తు ధర్మపంహారమ్ అధర్మఫలసంహితమ్ ।
తదేవ ఫలమన్వేతి ధర్మశాధర్మనాశనః ॥ ॥51-28॥

ప్రాప్తం ధర్మఫలం తావత్ భవతా నాత్ర సంశయః ।
ఫలమన్యాప్యధర్మస్య జీడ్రమేవ ప్రపత్నసే ॥ ॥51-29॥

జనస్థానవధం బుద్ధ్య బుద్ధ్య వాలివధం తథా ।
రామసుగ్రీవసభ్యం చ బుద్ధ్యస్య హితమాత్మనః ॥ ॥51-30॥

కామం ఖల్యహమహేకః సవాజిరథకుంజరామ్ ।
లంకాం నాశయితుం శక్తః తైష్యప తు న నిశ్చయః ॥ ॥51-31॥

రామేణ హి ప్రతిజ్ఞాతం హర్యక్షగణసన్నిధా ।
ఉత్సాదనమమిత్రాణాం సీతామేస్తు ప్రథర్థితా ॥ ॥51-32॥

అపకుర్వన్ హి రామస్య సాక్షాదపి పురణరః ।
న సుఖం ప్రాప్యయాదన్యః కిం పునస్యద్విధో జనః ॥ ॥51-33॥

యాం సీతేత్యభిజానాసి యేయం తిష్ఠతి తే వశే ।
కాలరాత్రీతి తాం విద్ధి సర్వలంకావినాశినీమ్ ॥ ॥51-34॥

తదలం కాలపాశేన సీతావిగ్రహరూపిణా ।
 స్వయం స్కృత్వావసక్తేన క్షమమాతైని చిన్ముతామ్ ॥ ॥51-35॥

సీతాయూస్తేజసా దగ్గాం రామకోపప్రపీడితామ్ ।
 దహ్యమానామిమాం పశ్య పురీం సాట్టుప్రతోలికామ్ ॥ ॥51-36॥

స్వాని మిత్రాణి మస్తీంశ్చ జ్ఞాతీన్ భూత్వాన్ సుతాన్ హితాన్ ,
 భోగాన్ దారాంశ్చ లంకాం చ మా వినాశముపానయు ॥ ॥51-37॥

సత్యం రాక్షసరాజేంద్ర శృంగాప్య వచనం మమ ।
 రామదాసస్య దూతస్య వానరస్య విశేషతః ॥ ॥51-38॥

సర్వాన్ లోకాన్ సుసంహృత్య సభుతాన్ సచరాచరాన్ ,
 పునరేవ తథా ప్రష్టుం శక్తో రామో మహాయశాః ॥ ॥51-39॥

దేవాసురనరేష్టేము యక్షరక్షోగణేము చ ,
 విద్యాధరేము సర్వేము గంభీర్యేమారగేము చ ॥ ॥51-40॥

సిద్ధేము కిన్నరేష్టేము పతత్రిము చ సర్వతః ॥ ॥51-41॥

సర్వభూతేము సర్వత సర్వకాలేము నాస్తి సః ।
 యో రామం ప్రతియుద్ధేత విష్ణుతుల్యపరాక్రమమ్ ॥ ॥51-42॥

సర్వలోకేశ్వరస్వైవం కృత్యా విప్రియముత్తమ్ ।
 రామస్య రాజసింహస్య దుర్లభం తవ జీవితమ్ ॥ ॥51-43॥

దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ నిశాచరేంద్ర, గంభీరవిద్యాధరనాగయక్షాః ।
 రామస్య లోకత్రయనాయకస్య, స్థాతుం న శక్తాస్మరేము సర్వే ॥ ॥51-44॥

బ్రహ్మ స్వయముఖాశ్చతురానవో వా, రుద్రప్రిణేత్తప్రిపురాష్టకో వా ,
 ఇష్టో మహాంద్రస్సురనాయకో వా, త్రాతుం న శక్తా యుధి రామవధ్యమ్ ॥ ॥51-45॥

స పౌష్టివోపతమదీనవాదినః, కపేర్చిశమ్యప్రతిమోత్సియం వచః ।
 దశాననః కోపనివృత్తలోచనః, సమాదిశత్ తస్య వధం మహాకపేః ॥ ॥51-46॥

ఇతాఖర్యైతిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణ్ణే ఏకపథాశ్చశస్త్రగ్ంః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణై ద్వివశ్చాశన్సర్పః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్యా వానరస్య మహాత్మనః ।
అజ్ఞాపయద్వధం తస్య రావణః క్రోధమూర్ఖితః ॥ ॥52-1॥

వథే తస్య సమాజ్ఞప్తే రావణేన దురాత్మనా ।
నివేదితవతో దౌత్యం నానుమేనే విభీషణః ॥ ॥52-2॥

తం రక్షోధిపతిం క్రుద్ధం తచ్చ కార్యముపస్థితమ్ ।
విదిత్యా చివ్తయామాస కార్యం కార్యవిధో స్థితః ॥ ॥52-3॥

నిశ్చితార్థస్తతస్మామ్యు పూజ్యం శత్రుజిదగ్రజమ్ ।
ఉంచ హితమత్యర్థం వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ॥52-4॥

ష్టమస్య రోషం త్యజ రాక్షసేష్ట, ప్రసీద మద్యక్యమిదం శృంప్య ।
వధం న కుర్వన్ని పరావరజ్ఞః, దూతస్య సన్మో వసుధాధిపేష్టాః ॥ ॥52-5॥

రాజధర్మవిరుద్ధం చ లోకవృత్తేశ్చ గర్వితమ్ ।
తవ చాసదృశం ఏర కపేరస్య ప్రమాపణమ్ ॥ ॥52-6॥

ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ రాజధర్మవిశారదః ।
పరావరజ్ఞో భూతానాం త్వమేవ పరమార్థవిత్ ॥ ॥52-7॥

గృహ్యానే యది రోషేణ త్వాదృశోఽపి విషిష్టతః ।
తతశ్శాప్తవిషిష్ట్యం శ్రమ ఏవ హి కేవలమ్ ॥ ॥52-8॥

తస్మాత్మసీద శత్రుష్ణు రాక్షసేంద్ర దురాసద ।
యుక్తాయుక్తం వినిశ్చిత్య దూతదణ్డో విధీయతామ్ ॥ ॥52-9॥

విభీషణవచప్యత్యా రావణో రాక్షసేశ్వరః ।
రోషేణ మహాతావిష్టః వాక్యముత్తరమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥52-10॥

న పాపానాం వథే పాపం విద్యతే శత్రుసూదన ।
తస్మాదేనం వధిష్యమి వానరం పాపచారిణమ్ ॥ ॥52-11॥

అధర్మమూలం బహురోషయుక్తమ్, అనార్యజ్ఞష్టం వచనం నిశమ్య |
ఉవాచ వాక్యం పరమార్థతత్త్వం, విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః || ॥52-12॥

ప్రసీద లంకేశ్వర రాక్షసేష్ట, ధర్మార్థయుక్తం వచనం శృంగమ్య |
దూతా న వధ్యాస్మమయేషు రాజన్, సర్వేషు సర్వత వదన్ని సమ్మః || ॥52-13॥

అసంశయం శత్రురయం ప్రవృద్ధః, కృతం హ్యానేనాప్రియమప్రమేయమ్ |
న దూతవధ్యం ప్రవదన్ని సంతః, దూతస్య దృష్టా బహవో హి దణ్ణాః || ॥52-14॥

వైరూప్యమంగేషు కశాభిఫూతః, మౌల్యం తథా లక్షణసన్నిపాతః |
ఏతాన్ హి దూతే ప్రవదన్ని దణ్ణాన్, వధస్త దూతస్య న నష్టుతోఽపి || ॥52-15॥

కథం చ ధర్మార్థవినీతబుద్ధిః, పరావరప్రత్యయనిశ్చితార్థః |
భవద్విధః కోపవశే హి తిష్ఠేత్, కోపం నియచ్ఛన్ని హి సత్యవన్మః || ॥52-16॥

న ధర్మవాదే న చ లోకవృత్తే, న శాస్త్రబుద్ధిగ్రహణేషు చాపి |
విద్యేత కశ్చిత్తవ హీర తుల్యః, త్వం హ్యత్తమస్యర్వసురాసురాణామ్ || ॥52-17॥

న చాప్యస్య కేవేరాణై కంచిత పశ్యమ్యహాం గుణమ్ |
తేష్వయం పాత్యతాం దండః యైరయం ప్రేషితః కపిః || ॥52-18॥

సాధుర్వా యది వాఉ సాధుః పరైరేష సమర్పితః |
బువన్ పరార్థం పరవాన్ న దూతో వధమర్పతి || ॥52-19॥

అపి చాస్కైన్ హతే రాజన నాన్యం పశ్యమి భేచరమ్ |
ఇహ యః పునరాగచ్ఛేత్ పరం పారం మహేదధేః || ॥52-20॥

తస్మాన్నాస్య వథే యత్తుః కార్యః పరపురజ్ఞయ |
భవాన్ సేష్టేషు దేవేషు యత్తుమాస్థాతుమర్పతి || ॥52-21॥

అస్కైన్ వినష్టే న హి దూతమన్యం, పశ్యమి యస్తై నరరాజపుత్రో |
యుద్ధాయ యుద్ధప్రియ దుర్వినీతో, ఉద్యోజయేద్దిరఘపథావరుద్ధా || ॥52-22॥

పరాక్రమోత్సాహమనస్వినాం చ, సురాసురాణామపి దుర్జయేన ।
 త్వయా మనోన్నన నైర్మతానాం, యుద్ధాయతిర్మాశయితుం న యుక్తా ॥ ॥52-23॥
 హితాశ్చ హరాశ్చ సమాహితాశ్చ, కులేషు జాతాశ్చ మహాగుణేషు ।
 మనస్వినశ్శప్తభృతాం వరిష్టాః, కోట్యగ్రత్స్నే సుభృతాశ్చ యోధాః ॥ ॥52-24॥
 తదేకదేశేన బలస్య తావత్, కేచిత్తవాదేశకృతోఽభియాన్తు ।
 తో రాజపుత్రో వినిగ్రహ్య మూడొ, పరేషు తే భావయితుం ప్రభావమ్ ॥ ॥52-25॥
 నిశాచరాణామధిషోఽనుజస్య, విభీషణస్యేత్తమవాక్యమిష్టమ్ ।
 జగ్రాహ బుద్ధ్య సురలోకశత్రుః, మహాబలో రాక్షసరాజముఖ్యః ॥ ॥52-26॥

ఇతాఖర్యైతిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణ్ఠే ద్విపత్మాశన్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావేణు సున్దరకాణై త్రిపణ్ణాశస్తర్మః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్యా దశగ్రీవో మహాబలః ।

దేశకాలహితం వాక్యం భ్రాతురుత్తరమబ్రహ్మిత్ ॥ **||53-1||**

సమ్యగుక్తం హి భవతా దూతవధ్య విగ్రహితా ।

అవశ్యం తు వధాదన్యః క్రియతామస్య నిగ్రహః ॥ **||53-2||**

కపీనాం కిల లాంగూలమ్ ఇష్టం భవతి భూషణమ్ ।

తదస్య దీప్యతాం శీఘ్రం తేన దగ్గేన గచ్ఛతు ॥ **||53-3||**

తతః పశ్యన్విమం దీనమ్ అంగవైరూప్యకర్మితమ్ ।

సమితజ్ఞాతయస్యర్వే బాణవాస్సమహృజునాః ॥ **||53-4||**

అజ్ఞాపయద్రాక్షసేంద్రః పురం సర్వం స చత్వరమ్ ।

లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రక్షోభిః పరిణీయతామ్ ॥ **||53-5||**

తస్య తద్వచనం శ్రుత్యా రాక్షసాః కోపకర్మితాః ।

వేష్టయన్తి స్నే లాంగూలం జీర్ణిః కార్యాసక్తేః పట్టేః ॥ **||53-6||**

సంవేష్యమానే లాంగూలే వ్యవర్ధత మహాకపిః ।

శుష్కమిన్ఫనమానాద్య వనేష్యివ హతాశనః ॥

తైలేన పరిషిచ్యాథ తేఉగ్నిం తత్రాభ్యపాతయన్ ॥ **||53-7||**

లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రాక్షసాంస్తానపాతయత్ ।

రోషామర్ధపరీతాత్మై బాలసూర్యసమాననః ॥ **||53-8||**

లాంగూలం సంప్రదీప్తం తు ద్రిష్టం తస్య హనూమతః ।

సహస్రిబాలవృద్ధాశ్చ జగ్నైః ప్రీతా నిశాచరాః ॥ **||53-9||**

స భూయస్యంగతైః క్రూరైః రాక్షసైర్ప్రారిసత్తమః ।

నిబద్ధః కృతవాన్ వీరః తత్మాల సదృశిం మతిమ్ ॥ **||53-10||**

కామం ఖలు న మే శక్తి నిబద్ధస్యాపి రాక్షసాః ।
 చిత్త్వ పాశాన్ సముత్పత్య హన్యామహమిమాన్ పునః ॥ ॥53-11॥
 యది భర్తృహితార్థాయ చరణం భర్తృశాసనాత్ ।
 బద్ధున్యేతే దురాత్మానో న తు మే నిష్పత్తిః కృతా ॥ ॥53-12॥
 సర్వేషామేవ పర్యాప్తః రాక్షసానామహం యుధి ।
 కిం తు రామస్య ప్రీత్యర్థం విషహిష్యేతు హమీదృశమ్ ॥ ॥53-13॥
 లంకా చారయితవ్యా వై పునరేవ భవేదితి ।
 రాత్రో న హి సుదృష్టా మే దుర్గకర్మావిధానతః ॥ ॥53-14॥
 అవశ్యమేవ ద్రష్టవ్యా మయా లంకా నిశాక్షయే ॥ ॥53-15॥
 కామం బద్ధస్య మే భూయః పుచ్ఛస్యోదీపనేవ చ ।
 పీడాం కుర్వన్తు రక్షాంసి న మేత్తి మనసశ్ర్వమః ॥ ॥53-16॥
 తత్స్మి సంపృతాకారం సత్యవన్తం మహోకపిమ్ ।
 పరిగృహ్య యయుర్వష్టాష్టాః రాక్షసాః కపికుంజరమ్ ॥ ॥53-17॥
 శంఖభేరీనినాదైస్తం ఘోషయన్తస్యుకర్మభిః ।
 రాక్షసాః క్రూరకర్మాణాః చారయన్తి స్నేతాం పురీమ్ ॥ ॥53-18॥
 అన్వయమానో రక్షోభిః యయౌ సుఖమరిన్నమః ।
 హనుమాంశ్వరయామాస రాక్షసానాం మహోపురీమ్ ॥ ॥53-19॥
 అధాపశ్యద్విమానాని విచిత్రాణి మహోకపిః ।
 సంపృతాన్ భూమిభాగాంశ్చ సువిభక్తాంశ్చ చత్వరాన్ ॥ ॥53-20॥
 వీధిశ్చ గృహసంబాధాః కపిశ్చంగాటకాని చ ।
 తథా రథోపరథ్యశ్చ తదైవ గృహకాశ్తరాన్ ॥
 గృహంశ్చ మేఘసంకాశాన్ దదర్ప పవనాత్మజః ॥ ॥53-21॥
 చత్వరేషు చతుష్మేషు రాజమార్గే తదైవ చ ।
 ఘోషయన్తి కపిం సర్వే చారీక ఇతి రాక్షసాః ॥ ॥53-22॥

ప్రీభాలవృద్ధా నిర్జగ్నుః తత్త తత్త కుతూహలాత్ |
 తం ప్రదీపితలాంగూలం హనూమవ్తం దిదృక్షవః || 53-23||

 దీప్యమానే తతస్తస్య లాంగూలాగ్రే హనూమతః |
 రాక్షస్యస్తా విరూపాక్ష్యః శంసుర్దేవ్యస్తదప్రియమ్ || 53-24||

 యస్వయా కృతసంవాదః సీతే తామ్రముఖః కపిః |
 లాంగూలేన ప్రదీపేన స ఏష పరిణీయతే || 53-25||

 శ్రుత్వా తద్వచనం క్రూరమ్ ఆత్మాపహరణోపమమ్ |
 వైదేహీ శోకసవ్తస్తా హలతాశనముపాగమత్ || 53-26||

 మంగళాభిముఖీ తస్య సా తదాత్తు సీన్మృహకపేః |
 ఉపతస్థి విశాలాక్షీ ప్రయతా హవ్యవాహనమ్ || 53-27||

 యద్యస్తి పతిషుశ్రూషా యద్యస్తి చరితం తపః |
 యది చాస్త్వేకపత్నీత్వం శీతో భవ హనూమతః || 53-28||

 యది కించిదనుక్రోశః తస్య మయ్యస్తి ధీమతః |
 యది వా భాగ్యశేషో మే శీతో భవ హనూమతః || 53-29||

 యది మాం వృత్తసమ్మన్మాం తత్పమాగమలాలసామ్ |
 స విజానాతి ధర్మత్మా శీతో భవ హనూమతః || 53-30||

 యది మాం తారయేదార్యః సుగ్రీవస్యసంగరః |
 అస్మాద్మఃభామ్యసంరోధాత్ శీతో భవ హనూమతః || 53-31||

 తత్ప్రీక్ష్మార్పిరవ్యగ్రః ప్రదజ్ఞిణశిథోత్తలః |
 జబ్యాల మృగశాబాణ్యః శంసన్నివ శివం కపేః || 53-32||

 హనుమజ్జనకశ్చాపి పుచ్ఛానలయుతోత్తలః |
 వవో స్వాఫ్యకరో దేవ్యః ప్రాతేయానిలశీతలః || 53-33||

 దహ్యమానే చ లాంగూలే చివ్తయామాస వానరః || 53-34||

ప్రదీపోత్తులై గ్రీరయం కస్మాత్ న మాం దహతి పర్వతః ।
దృశ్యతే చ మహాజ్యాలః కరోతి న చ మే రుజమ్ ॥
శిశిరస్యేవ సమ్మాతః లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్టితః ॥ ॥53-35॥

అథవా తదిదం వ్యక్తం యద్భుషం ఘ్నవతా మయా ।
రామప్రభావాదాశ్చర్యం పర్వతః సరితాం పతో ॥ ॥53-36॥

యది తావత్ సముద్రస్య మైనాకస్య చ ధీమతః ।
రామార్థం సమ్ముమస్తాదృక్ కిమగ్నిర్వ కరిష్యతి ॥ ॥53-37॥

సీతాయశ్చానృశంస్యేన తేజసా రాఘువస్య చ ।
పితుశ్చ మమ సఫ్యేన న మాం దహతి పావకః ॥ ॥53-38॥

భూయస్య చిన్తయామాస ముహూర్తం కపికుంజరః ॥ ॥53-39॥

ఉత్సుపాతాథ వేగేన ననాద చ మహాకపిః ।
పురద్వారం తతశ్రీమాన్ శైలశ్చంగమివోన్నతమ్ ॥
విభక్తరక్షస్పమ్భాధమ్ ఆసాదానిలాత్మజః ॥ ॥53-40॥

స భూత్య శైలసంకాశః క్షణేన పునరాత్మవాన్ ।
ప్రాస్యతాం పరమాం ప్రాప్తః బంధనాన్యవశాతయత్ ॥ ॥53-41॥

విముక్తశ్చభవచ్ఛీమాన్ పునః పర్వతసన్నిభః ।
వీక్షమాణశ్చ దదృశే పరిఘం తోరణాత్రితమ్ ॥ ॥53-42॥

స తం గృహ్య మహాబాహుః కాలాయస పరిష్కృతమ్ ।
రక్షణస్తాన్ పునస్సర్వాన్ సూదయామాస మారుతిః ॥ ॥53-43॥

స తాన్నిహత్య రణచణ్ణవిక్రమఃసమీక్షమాణః పునరేవ లంకామ్ ।
ప్రదీపులాంగూలకృతార్పిమాలీప్రకాశతాదిత్య ఇవార్పిమాలీ ॥ ॥53-44॥

ఇత్యార్థే తీమద్రామాయణే ఆదికావే సుస్థరకాణై త్రిపణ్ణశనర్దః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్డే చతుష్పూర్ణాశస్తర్రః

వీక్షమాణస్తతో లంకాం కపిః కృతమనోరథః ।

వర్ధమానసముత్సాహః కార్యశేషమచిన్నయత్ ॥

॥54-1॥

కిం ను ఖల్యవశిష్టం మే కర్తృవ్యమిహ సామ్రూతమ్ ।

యదేషాం రక్షసాం భూయః సన్తాపజననం భవేత్ ॥

॥54-2॥

వనం తావత్ ప్రమథితం ప్రకృష్టా రాక్షసా హతాః ।

బలైకదేశః క్షపితః శేషం దుర్గావినాశనమ్ ॥

॥54-3॥

దుర్గే వినాశితే కర్మ భవేత్సృష్టపరిశ్రమమ్ ।

అల్పయత్సైన కార్యోఽస్మిన్ మమ స్యాత్ సఫలశ్రేమః ॥

॥54-4॥

యో హృయం మమ లాంగూలే దీప్యతే హవ్యవాహనః ।

అస్య సన్తర్పణం నాయయం కర్తుమేభిర్సుహోత్మేః ॥

॥54-5॥

తతః ప్రదీప్తలాంగూలః సవిద్యదివ తోయదః ।

భవనాగ్రేషు లంకాయః విచచార మహాకపిః ॥

॥54-6॥

గృహాద్భుహం రాక్షసానామ్ ఉద్యానాని చ వానరః ।

వీక్షమాణో హృసప్రత్సః ప్రాపాదాంశ్చ చచార సః ॥

॥54-7॥

అవప్సుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనమ్ ।

అగ్నిం తత్ర స నిక్షిప్య శ్వసనేన సమో బలీ ॥

॥54-8॥

తతోఽన్యత్ పుప్సువే వేశ్మ మహాపార్వస్య వీర్యవాన్ ।

ముమోచ హనుమానగ్నిం కాలానలశిథోపమమ్ ॥

॥54-9॥

వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా పుప్సువే స మహాకపిః ।

శుకస్య చ మహాతేజః సారణస్య చ ధీమతః ।

తథా చేష్టజితో వేశ్మ దదాహ హరియూఢపః ॥

॥54-10॥

జమ్యుమాలేస్మిమాలేశ్చ దదాహ భవనం తతః ॥

॥54-11॥

- రశ్ని కేతోశ్ని భవనం సూర్యశత్రోష్టావ చ ।
ప్రాస్యకర్ణస్య దంష్టస్య రోమశస్య చ రక్షసః ॥ ||54-12||
- యుద్ధాన్నితస్య మతస్య ధ్వజగ్రీవస్య రక్షసః ।
విద్యజ్ఞిహ్వస్య ఫోరస్య తథా హాస్తముఖస్య చ ॥ ||54-13||
- కరాలస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి ।
కుమ్భకర్ణస్య భవనం మకరాక్షస్య చైవ హి ॥ ||54-14||
- యజ్ఞశత్రోశ్ని భవనం బ్రహ్మశత్రోష్టావ చ ।
వరాస్తకస్య కుమ్భస్య నికుమ్భస్య దురాత్మనః ॥ ||54-15||
- వర్జయిత్య మహాతేజాః విభీషణగృహం ప్రతి ।
క్రమమాణాః క్రమేణైవ దదాహ హరిషుంగవః ॥ ||54-16||
- తేమ తేమ మహార్థేమ భవనేమ మహాయశాః ।
గృహేష్యద్ధిమతామృద్ధిం దదాహ స మహాకపిః ॥ ||54-17||
- సర్వేషాం సమతిక్రమ్య రాక్షసేష్టస్య వీర్యవాన్ ।
ఆససాదాధ లక్ష్మీవాన్ రావణస్య నివేశనమ్ ॥ ||54-18||
- తతప్తస్మిన్ గృహే ముఖ్యే నానారత్నవిభూషితే ।
మేరుమన్మరసంకాశే సర్వమంగళశోభితే ॥ ||54-19||
- ప్రదీపుమగ్నిముత్సుజ్య లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్టితమ్ ।
ననాద హనుమాన్ వీరః యుగాన్తజలదో యథా ॥ ||54-20||
- శ్వసనేన చ సంయోగాత్ అతివేగో మహాబలః ।
కాలాగ్నిరివ జజ్యాల ప్రావర్ధత హతాశనః ॥ ||54-21||
- ప్రదీపుమగ్నిం పవనః తేమ వేశ్నై స్వచారయత్ ।
అభూచ్ఛ్వసనసంయోగాత్ అతివేగో హతాశనః ॥ ||54-22||

తాని కాంచనజాలాని ముక్తామణిమయాని చ ।
భవనాన్యవశీర్యాన్త రత్నవన్ని మహాన్ని చ ॥ ॥54-23॥

తాని భగ్నవిమానాని నిషేతుర్వసుధాతలే ।
భవనానీవ సిద్ధానామ్ అమృరాత్మణ్యసంక్షయే ॥ ॥54-24॥

సంజాంజై తుములశ్వబ్బః రాక్షసానాం ప్రధావతామ్ ।
స్వగ్ంపాస్య పరిత్రాణే భగ్సోత్సాహగతశ్రియామ్ ।
మానమేషోఽగ్నిరాయాతః కపిరూపేణ హో ఇతి ॥ ॥54-25॥

క్రిష్ణాన్యస్సహస్సా పేతుః ప్రస్తావయథరాప్రైయః ।
కాళ్చిదగ్నిపరితేభ్యః హర్షైత్యభ్యో ముక్తమూర్ధజాః ॥ ॥54-26॥

పతన్యో రేజిరేఽభేభ్యః సాదామిన్య ఇవామృరాత్ ॥ ॥54-27॥

వజ్రవిద్రుమవైదూర్యముక్తారజతసంహితాన్ ।
విచిత్రాన్ భవనాన్ ధాతూన్ స్వాస్తమానాన్ దదర్శ సః ॥ ॥54-28॥

నాగ్నిష్ట్యప్యతి కాష్టానాం తృణానాం హరియూఢపః ।
నాగ్నేర్వాపి విశస్తానాం రాక్షసానాం వసుస్తరా ॥ ॥54-29॥

క్వచిత్ కింశుకసంకాశాః క్వచిచ్ఛలైలిసన్నిభాః ।
క్వచిత్ కుంకుమసంకాశాః శిఖా వహ్నిశ్చకాశిరే ॥ ॥54-30॥

హనూమతా వేగవతా వానరేణ మహాత్మనా ।
లంకాపురం ప్రదగ్ధం తత్ రుద్రేణ త్రిపురం యథా ॥ ॥54-31॥

తతస్తు లంకాపురపర్వతాగ్రే, సముత్థితో భీమపరాక్రమోఽగ్నిః ।
ప్రసార్య చూడావలయం ప్రదీప్తః, హనూమతా వేగవతా విసృష్టః ॥ ॥54-32॥

యుగ్మాకాలానలతుల్యవేగః, సమారుతోఽగ్నిర్వప్యధే దివిస్పూక్ ।
విధూమరశ్మిర్భువనేషు సక్తః, రక్షశ్శరీరాజ్యసమర్పితార్చిః ॥ ॥54-33॥

ఆదిత్యకోటిసదృషస్సుతేజాః, లంకాం సమాప్తాం పరివార్య తిష్ఠన్ ।
శబ్దరనేకైరశనిప్రరూడైః, భిన్నన్నివాణ్లాం ప్రబభో మహోగ్నిః ॥ ॥54-34॥

తత్రామృందగ్నిరతిప్రవృద్ధః, రూక్షప్రభః కింశుకపుష్టచూడః ।
నిర్వాణధూమాకులరాజయశ్చ, నీలోత్పలాభాః ప్రచకాశిరేంబ్రాః ॥ ॥54-35॥

వజ్రీ మహేషవ్రప్రిదశేశ్వరో వా, సాక్షాద్యమో వా వరుణోం నిలో వా ।
రుద్రోంగ్నిరంగై ధనదశ్చ సోమః, న వానరోం యం స్వయమేవ కాలః ॥ ॥54-36॥

కిం బ్రహ్మణస్పృష్టితామహస్య, సర్వస్య ధాతుశ్చతురాననస్య ।
ఇహాగతో వానరరూపధారీ, రక్షోపసంహరకరః ప్రకోపః ॥ ॥54-37॥

కిం వైష్ణవం వా కపిరూపమేత్య, రక్షోవినాశాయ పరం సుతేజః ।
అనవ్తమవ్యక్తమచిన్యమేకం, స్వమాయయా సామ్రూతమాగతం వా ॥ ॥54-38॥

ఇత్యేవమూచుర్బహావో విశిష్టాః, రక్షో గణాప్తత్ర సమేత్య సర్వే ।
సప్రాణిసంఘాం సగ్గహం సవృక్షాం, దగ్గాం పురీం తాం సహసా సమీక్ష్య ॥ ॥54-39॥

తతస్తు లంకా సహసా ప్రదగ్గా, సరాక్షసా సాశ్వరథా సనాగా ।
సప్రక్షిసంఘా సమృగా సవృక్షా, రురోద దీనా తుములం సశబ్దమ్ ॥ ॥54-40॥

హో తాత హో పుత్రక కాన్త మిత్ర, హో జీవితం భోగయుతం సుపుణ్యామ్ ।
రక్షోభిరేవం బహుధా బ్రువద్భిః, శబ్దః కృతో ఫోరతరస్సుభీమః ॥ ॥54-41॥

హుతాశనజ్యలసమావృతా సా, హతప్రవీరా పరివృత్తయోధా ।
హనూమతః క్రోధబలాభిభూతా, బభూవ శాపోపహతేవ లంకా ॥ ॥54-42॥

స సప్రుమత్తప్తవిషణ్లారాక్షసాం, సముజ్యలజ్యలహుతాశనాంకితామ్ ।
దదర్శ లంకాం హనూమాన్ మహామనాః, స్వయమృకోపోపహతామివావనిమ్ ॥ ॥54-43॥

భంక్ష్య వనం పాదపరత్సంకులం, హత్య తు రక్షాంసి మహోన్తసి సంయగే ।
దగ్గా పురీం తాం గృహరత్సమాలినీం, తస్మా హనూమాన్ పవనాత్మజః కపిః ॥ ॥54-44॥

త్రికూటశృంగాగ్రతలే విచిత్రే, ప్రతిష్ఠితో వానరరాజసింహః ।
ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్ధిమాలీ, వ్యరాజతాదిత్య ఇవాంపుమాలీ ॥ ॥54-45॥

స రక్షసాంస్తాన్ సుబహంశ్చ హత్యా, వనం చ భంక్యు బహుపాదపం తత్ ।
విస్మయ రక్షోభవనేషు చాగ్నిం, జగామ రామం మనసా మహోత్స్మా ॥ ॥54-46॥

తతో మహోత్స్మా హనుమాన్ మనస్యు, నిశాచరాణాం క్షుతకృత్ కృతార్థః ।
రామస్య నాథస్య జగత్త్రయాణాం, శ్రీపాదమూలం మనసా జగామ ॥ ॥54-47॥

తతస్తు తం వానరవీరముఖ్యం, మహోబలం మారుతతుల్యవేగమ్ ।
మహోమతిం వాయుసుతం వరిష్టం, ప్రతుష్టపుర్వోవగణాశ్చ సర్వే ॥ ॥54-48॥

భంక్యు వనం మహోతేజాః హత్యా రక్షాంసి సంయుగే ।
దగ్న్య లంకాపురీం రమ్యం రరాజ స మహోకపిః ॥ ॥54-49॥

తత్ర దేవాస్పుగఘర్యాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ।
దృష్ట్యు లంకాం ప్రదగ్నం తాం విస్మయం పరమం గతాః ॥ ॥54-50॥

తం దృష్ట్యు వానరశ్రేష్టం హనూమంత్తం మహోకపిమ్ ।
కాలగ్నిరితి సంచిన్య సర్వభూతాని తత్రసుః ॥ ॥54-51॥

దేవాశ్చ సర్వే మునిసుంగవాశ్చ గఘర్వవిద్యాధరవాగయ్యాః ।
భూతాని సర్వాణి మహోన్తి తత్ర జగ్న్యుః పరాం ప్రీతిమతుల్యరూపామ్ ॥ ॥54-52॥

ఇతాంర్థై తీమద్రామాయణే ఆదికావేణ సుస్థిరకాణ్ణై చతుష్పూజ్యాతస్థార్థః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావేణు సుశ్నరకాణై పంచపట్టాశస్సర్డః

లంకాం సమస్తాం సస్నీప్య లాంగూలాగ్నిం మహాబలః ।

నిర్వాపయామాస తదా సముద్రే హరిసత్తమః ॥ ॥55-1॥

సస్నీప్యమానాం విధ్వస్తాం త్రష్టరజ్ఞో గణాం పురీము ।

అవేష్ట్య హనుమాన్ లంకాం చివ్తయామాస వానరః ॥ ॥55-2॥

తస్యభూత్ సుమహంప్రాసః కుత్సా చాత్మన్యజాయత ।

లంకాం ప్రదహతా కర్మ కింస్విత్ కృతమిదం మయా ॥ ॥55-3॥

ధన్యాస్తై పురుషజేష్ఠాః యే బుద్ధాః కోపముత్తితము ।

నిరుఘన్తి మహాత్మానః దీప్తమగ్నిమివామ్భసా ॥ ॥55-4॥

క్రుద్ధః పాపం న కుర్యాత్స్రః క్రుద్ధో హన్యాద్ గురూనపి ।

క్రుద్ధః పరుషయా వాచా నరస్యాధూనధిక్షిపేత్ ॥ ॥55-5॥

వాచ్యావాచ్యం ప్రకుపితో న విజానాతి కర్మచిత్ ।

నాకార్యమస్తి క్రుద్ధస్య నావాచ్యం విద్యతే క్వచిత్ ॥ ॥55-6॥

యస్యముత్పత్తితం క్రోధం క్షమమైవ నిరస్యతి ।

యథోరగస్యచం జీర్ణాం స వై పురుష ఉచ్యతే ॥ ॥55-7॥

ధిగస్తు మాం సుదుర్భుద్ధిం నిర్లజ్జం పాపకృతమము ।

అచివ్యతియా తాం సీతామ్ అగ్నిదం స్వామిఫూతకమ్ ॥ ॥55-8॥

యది దగ్గా త్వియం లంకా మానమార్యాత్ పి జానకీ ।

దగ్గా తేన మయా భర్తుః హతం కార్యమజానతా ॥ ॥55-9॥

యదర్థమయమారమ్భః తత్సార్యమవసాదితము ।

మయా హి దహతా లంకాం న సీతా పరిరక్షితా ॥ ॥55-10॥

ఈషత్కృత్యమిదం కార్యం కృతమాసీన్ సంశయః ।
 తస్య క్రోధాభిభూతేన మయా మూలక్షయః కృతః ॥ ॥55-11॥
 వినష్టా జానకీ నూనం న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే ।
 లంకాయాం కళ్చిదుద్దేశః సర్వ భస్మీకృతా పురీ ॥ ॥55-12॥
 యది తద్విషాతం కార్యం మమ ప్రజ్ఞావిషర్యయాత్ ।
 ఇష్టౌవ ప్రాణసన్మాయః మమాపి హ్యద్య రోచతే ॥ ॥55-13॥
 కిమగ్గై నిషతామ్యద్య ఆహాస్యిద్భుదవాముఖే ।
 శరీరమాహా సత్యానాం దద్మై సాగరవాసినామ్ ॥ ॥55-14॥
 కథం హి జీవతా శక్యః మయా ప్రష్టం హరీశ్వరః ।
 తో వా పురుషశార్దూలో కార్యసర్వస్వఘాతినా ॥ ॥55-15॥
 మయా ఖలు తదేవేదం రోషదోషాత్ ప్రదర్శితమ్ ।
 ప్రథితం త్రిషు లోకేషు కపిత్వమనవస్థితమ్ ॥ ॥55-16॥
 ధిగస్తు రాజసం భావమ్ అనీశమనవస్థితమ్ ।
 ఈశ్వరేణాపి యద్రాగాత్ మయా సీతా న రక్షితా ॥ ॥55-17॥
 వినష్టాయాం తు సీతాయాం తావుభో వినశిష్యతః ।
 తయోర్వినాశే సుగ్రీవః సబమ్భుర్వినశిష్యతి ॥ ॥55-18॥
 ఏతదేవ వచశ్చుత్వా భరతో భ్రాతృవత్సలః ।
 ధర్మత్వా సహ శత్రుష్టుః కథం శక్షుతి జీవితుమ్ ॥ ॥55-19॥
 ఇష్ట్వాకువంశే ధర్మిష్టే గతే నాశమసంశయమ్ ।
 భవిష్యత్తి ప్రజాస్పర్శాః శోకసన్తాపహిందితాః ॥ ॥55-20॥
 తదహం భాగ్యరహితః లుప్తధర్మత్వసంగ్రహః ।
 రోషదోషపరీతాత్మా వ్యక్తం లోకవినాశనః ॥ ॥55-21॥

ఇతి చిన్తయతస్తస్య నిమిత్తాన్యపేదిరే ।
 పూర్వమప్యపలబ్దాని సాక్షాత్కృనరచిన్తయత్ ॥55-22॥
 అధవా చారుసర్వాంగీ రక్షితా స్వేన తేజసా ।
 న నశిష్యతి కళ్యాణీ నాగ్నిరగ్ని ప్రవర్తతే ॥ ॥55-23॥
 న హి ధర్మత్వస్తస్య భార్యమమితతేజసః ।
 స్వచారిత్రాభిగుప్తాం తాం ప్రప్యమర్వతి పావకః ॥ ॥55-24॥
 నూనం రామప్రభావేన వైదేహ్యస్మక్తుతేన చ ।
 యన్మాం దహనకర్మాత్మయం నాదహథవ్యవాహనః ॥ ॥55-25॥
 త్రయణాం భరతాదీనాం బ్రాత్మణాం దేవతా చ యూ ।
 రామస్య చ మనఃకాన్తా సా కథం వినశిష్యతి ॥ ॥55-26॥
 యద్వా దహనకర్మాత్మయం సర్వత్ర ప్రభురవ్యయః ।
 న మే దహతి లాంగూలం కథమార్యాం ప్రధక్షుతి ॥ ॥55-27॥
 పునశ్చచిన్తయత్తత్ర హనుమాన్ విస్మృతస్తదా ।
 హిరణ్యవాభస్య గిరేః జలమధ్య ప్రదర్శనమ్ ॥ ॥55-28॥
 తపసా సత్యవాక్యేన అన్యాయాచ్చ భర్తరి ।
 అపి సా నిర్దహిదగ్నిం న తామగ్నిః ప్రధక్షుతి ॥ ॥55-29॥
 స తథా చిన్తయంప్తత్ర దేవ్య ధర్మపరిగ్రహమ్ ।
 శుశ్రావ హనుమాన్ వాక్యం చారణానాం మహాత్మానామ్ ॥ ॥55-30॥
 అహో ఖలు కృతం కర్మ దుష్టరం హి హనుమతా ।
 అగ్నిం విస్మృజతాత్ భీక్షుం భీమం రాక్షసవేశైని ॥ ॥55-31॥
 ప్రపలాయతరక్షః స్త్రీబాలవృద్ధసమాకులా ।
 జనకోలాహలాధ్మాతా క్రిష్ణీవాద్రికిష్ణరే ॥ ॥55-32॥

దగ్గేయం నగరి సర్వ సాట్టప్రాకారతోరణా ।
జానకీ న చ దగ్గేతి విస్మయోత్థ ఏవ నః ॥ ॥55-33॥

స నిమిత్తేశ్వ దృష్టార్థః కారణైశ్వ మహాగుణః ।
బుషివాక్యేశ్వ హనూమాన్ అభవత్ ప్రీతమానసః ॥ ॥55-34॥

తతః కపిః ప్రాప్తమనోరథార్థః తామక్షతాం రాజసుతాం విదిత్వా ।
ప్రత్యక్షతస్తాం పునరేవ దృష్ట్య ప్రతిప్రయాణాయ మతిం చకార ॥ ॥55-35॥

ఇతార్థేతీమద్రామాయణే ఆదికావేణే సున్దరకాణై పశ్చచపశ్చాశస్తరస్తరః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్డే పట్టంచాశస్పద్మః

తతస్తు శింపుపామూలే జానకీం పర్యవస్థితామ్ ।

అభివాద్యబ్రవీద్దిష్టో పశ్యమి త్వామిహోక్షతామ్ ॥

॥56-1॥

తతస్తుం ప్రస్తితం సీతా వీక్షమాణా పునః పునః ।

భర్తృజ్ఞేస్తోన్యతం వాక్యం హానూమస్తమభాషత ॥

॥56-2॥

కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే ।

పర్యాప్తః పరవీరఫ్సు యశస్యస్తే బలోదయః ॥

॥56-3॥

శరైస్తు సంకులాం కృత్యా లంకాం పరబలార్దనః ।

మాం నయేద్యది కాకుత్సుః తత్తస్య సదృశం భవేత్ ॥

॥56-4॥

తద్యథా తస్య విక్రాంతమ్ అనురూపం మహాత్మనః ।

భవత్యాహావహారస్య తథా త్వముపపాదయ ॥

॥56-5॥

తదర్శిపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితమ్ ।

నిశమ్య హనుమాంప్తస్యః వాక్యముత్తరమబ్రవీత్ ॥

॥56-6॥

జీప్రమేష్యతి కాకుత్సుః హర్యుక్షపవరైర్వ్యతః ।

యస్తే యుధి విజత్యారీన్ శోకం వ్యపనయిష్యతి ॥

॥56-7॥

ఏవమాశ్వస్య వైదేహిం హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।

గమనాయ మతిం కృత్యా వైదేహిమభ్యవాదయత్ ॥

॥56-8॥

తతస్య కపిశార్దూలః స్వామిసన్దర్భవోత్సకః ।

ఆరురోహా గిరిశ్రేష్ఠమ్ అరిష్టమరిమర్దనః ॥

॥56-9॥

తుంగపద్మకజ్ఞష్టాభిః నీలాభిర్వనరాజిభిః ।

సోత్తరీయమివామ్యాదైః శృంగాంతరవిలమ్యాభిః ॥

॥56-10॥

బోధ్యమానమివ ప్రీత్యా దివాకరకరైష్టుభైః ।

ఉన్నిష్టమివోద్మాతైః లోచనైరివ ధాతుభిః ॥

॥56-11॥

తోయోషునిస్వవైర్గుణైः ప్రాధీతమివ సర్వతమ్ ।

ప్రగీతమివ విస్మైణైః నానాప్రప్రవణస్వవైః ॥

॥56-12॥

దేవదారుభిరత్యచ్ఛైః ఊర్వబాహుమివ స్థితమ్ ।

ప్రపాతజలనిర్మైణైః ప్రాక్రుష్టమివ సర్వతః ॥

॥56-13॥

వేషమానమివ శ్యామైః కమ్పమానైశ్వరద్మణైః ।

వేణుభిరాగైరుతోద్భాతైః కూజన్తమివ కీచకైః ॥

॥56-14॥

నిశ్చసన్తమివామర్షాద్ ఘోరాశీవిషోత్మైః ।

నీహారకృతగమ్భైరైః ధ్యాయన్తమివ గహ్వారైః ॥

॥56-15॥

మేఘపాదనిభైః పాదైః ప్రక్రాన్తమివ సర్వతః ।

జృమ్భమాణమివాకాశే శిఖరైరభ్రమాలిభిః ॥

॥56-16॥

కూటైశ్వ బహుధాకీర్తైః శోభితం బహుక్షనరైః ।

సాలతాలాశ్వక్షరైశ్చ వంశైశ్వ బహుభిర్వుతమ్ ॥

॥56-17॥

లతావితానైర్వితతైః పుష్పవద్భిరలంకృతమ్ ।

నానామృగగణాకీర్తం ధాతునిష్యన్భూషితమ్ ।

బహుప్రప్రవణోపేతం శిలాసంచయసంకటమ్ ॥

॥56-18॥

మహర్షియక్షగ్భర్వకిన్ఫరోరగేసేవితమ్ ।

లతాపాదపసజ్ఞతం సింహాధ్యపితక్షనరమ్ ॥

॥56-19॥

వ్యాఘ్రుసంఘుసమాకీర్తం స్వాదుమూలఫలద్రుమమ్ ॥

॥56-20॥

తమారురోహ హనుమాన్ పర్వతం పవనాత్మజః ।

రామదర్శనశిష్మేణ ప్రహర్షేణాభిచోదితః ॥

॥56-21॥

తేన పాదతలాక్రాన్తా రమ్యేషు గిరిసానుషు ।

సఫోషాస్నమశీర్యన్త శిలాశూర్ణీకృతాప్తతః ॥

॥56-22॥

స తమారుహ్య శైలేషం వ్యవర్ధత మహాకపిః ।

దక్షిణాదుత్తరం పారం ప్రార్థయన్ లవణామ్భసః ॥

॥56-23॥

- అధిరువ్య తతో వీరః పర్వతం పవనాత్మజః ।
దదర్మ సాగరం భీమం మీనోరగనిషేవితమ్ ॥ ॥56-24॥
- స మారుత ఇవాకాశం మారుతస్యాత్మసమ్మావః ।
ప్రపేదే హరిశార్థాలః దక్షిణాదుత్తరాం దిశమ్ ॥ ॥56-25॥
- స తదా పీడితస్తేన కపినా పర్వతోత్తమః ।
రరాస సహ తైర్ముతైః ప్రవిశన్ వసుధాతలమ్ ।
కమ్పమానైశ్చ శిఖరైః పతచ్ఛిరపి చ త్రుమైః ॥ ॥56-26॥
- తస్యారువేగోన్మధితాః పాదపాః పుష్టిశాలినః ।
నిషేతుర్ముతలే రుగ్లాః శక్రాయుధహతా ఇవ ॥ ॥56-27॥
- కన్వరాష్టర సంస్థానాం పీడితానాం మహాజసామ్ ।
సింహానాం నినదో భీమః నభో భిష్ణవ్ స పుష్టవే ॥ ॥56-28॥
- ప్రస్తవ్యావిధవసనా వ్యాకులీకృతభూషణాః ।
విద్యాధర్యస్సముత్సేతుః సహసా ధరణీధరాత్ ॥ ॥56-29॥
- అతిప్రమాణా బలినః దీప్తజిహ్వ మహోవిషాః ।
నిషీడితశిరోగ్రీవాః వ్యవేష్టన్ మహోహయః ॥ ॥56-30॥
- కిన్నరోరగగన్ధర్వయక్షవిద్యాధరాష్టదా ।
పీడితం తం నగవరం త్యక్త్వ గగనమాస్థితాః ॥ ॥56-31॥
- స చ భూమిధరశ్రీమాన్ బలినా తేన పీడితః ।
సవృక్షశిఖరోదగ్రః ప్రవివేశ రసాతలమ్ ॥ ॥56-32॥
- దశయోజనవిస్తారః త్రింశద్వోజనముచ్ఛితః ।
ధరణ్యాం సమతాం యాతః స బభూవ ధరాధరః ॥ ॥56-33॥
- స లిలంఘుయమర్మిమం సలీలం లవణ్యార్థవమ్ ।
కల్లోలాస్మాలవేలాష్టమ్ ఉత్పవాత నభో హరిః ॥ ॥56-34॥
- * —
- ఇత్కూర్షేతీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణ్ణేషట్టంచాశన్ధరః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికావ్మే సున్దరకాణై స్తుపంచాశస్పదః

ఆప్నుత్య చ మహావేగః పక్షవానివ పర్వతః ।
సచంద్రకుముదం రమ్యం సార్గుకారణ్ణవం పుభమ్ ।
తిష్యశ్రవణకాదమ్యమ్ అభ్రశైవాలశాద్యలమ్ ॥ **||57-1||**

పునర్వసుమహామీనం లోహితాజ్ఞ మహాగ్రహమ్ ।
ఐరావతమహాద్విషం స్వాతీహంసవిలోలితమ్ ॥ **||57-2||**

వాతసంఘాతజాతోర్మిచవ్ర్ణాంశుశిరామ్యమత్ ।
భుజంగయక్షగంధర్వ ప్రబుద్ధకమలోత్పలమ్ ॥ **||57-3||**

హానూమాన్ మారుతగతిః మహావౌరివ సాగరమ్ ।
అపారమపరిశ్రాన్తః పుష్టువే గగనార్థవమ్ ॥ **||57-4||**

గ్రసమాన ఇవాకాశం తారాధిషమివోల్లిఖన్ ।
హరన్నివ సనక్షత్రం గగనం సార్గుమణ్ణలమ్ ॥ **||57-5||**

మారుతస్వాత్మజశ్రీమాన్ కపిర్వ్యమచరో మహాన్ ।
హానూమాన్ మేఘజాలాని వికర్షన్నివ గచ్ఛతి ॥ **||57-6||**

పాణ్ణరారుణవర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ ।
హరితారుణవర్ణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే ॥ **||57-7||**

ప్రవిశన్నబ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః ।
ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే ॥ **||57-8||**

వివిధాభఫునాపన్మః గోచరో ధవళామ్యరః ।
దృశ్యాదృశ్యతనుర్వీరః తదా చంద్రాయతేఉమ్యరే ॥ **||57-9||**

తార్డ్యాయమణో గగనే బభాసే వాయునష్టనః ।
దారయన్నైఘువృన్నాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః ॥ **||57-10||**

నదన్నదేన మహాతా మేఘస్వనమహస్వనః ।
ప్రవరాన్ రాక్షసాన్ హత్య నామ విశ్రావ్య చాత్మనః ॥ ॥57-11॥

ఆకులాం నగరీం కృత్య వ్యధయిత్వా చ రావణమ్ ।
అర్థయిత్వా బలం ఫోరం వైదేహిమభివాద్య చ ॥ ॥57-12॥

అజగామ మహాతేజాః పునర్గుధ్యేన సాగరమ్ ।
పర్వతేష్టం సునాభం చ సముషస్మిశ్య వీర్యవాన్ ।
జ్యాముక్త ఇవ నారాచః మహావేగోఽభ్యపాగతః ॥ ॥57-13॥

స కించిదనుసంప్రాప్తః సమాలోక్య మహాగిరిమ్ ।
మహేష్టం మేఘసంకాశం ననాద హరిపుంగవః ॥ ॥57-14॥

స పూరయామాస కపిః దిశో దశ సమన్తతః ।
నదన్నదేన మహాతా మేఘస్వన మహస్వనః ॥ ॥57-15॥

స తం దేశమనుప్రాప్తః సుహృదర్శనలాలసః ।
ననాద హరిశార్ధాలః లాంగూలం చాప్యకమ్యయత్ ॥ ॥57-16॥

తస్య నానద్యమానస్య సుపర్దుచరితే పథి ।
ఘలతీవాస్య ఘోషేణ గగనం సార్గుమణ్ణలమ్ ॥ ॥57-17॥

యే తు తత్తోత్తరే తీరే సముద్రస్య మహాబలాః ।
పూర్వం సంవిష్టితాశ్వారాః వాయుపుత్రదిధృక్షవః ॥ ॥57-18॥

మహాతో వాయుమన్వస్య తోయదస్యేవ గర్జితమ్ ।
శుష్టువుస్తే తదా ఘోషమ్ ఊరువేగం హనూమతః ॥ ॥57-19॥

తే దీనమనసస్వర్యే శుష్టువుః కాననౌకసః ।
వానరేంద్రస్య నిర్మోషం పర్జన్యనినదోషమమ్ ॥ ॥57-20॥

నిశమ్య నదతో నాదం వానరాస్తే సమన్తతః ॥
బభూపురుత్సుకాస్పర్యే సుహృదర్శన కాంజీణాః ॥ ॥57-21॥

జామ్యవాన్ స హరిత్రేష్టః ప్రీతిసంహృష్టమానసః ।
ఉపామాత్మ్య హరీన్ సర్వాన్ ఇదం వచనమబ్రహ్మిత్ ॥ ॥57-22॥

సర్వధా కృతకార్యోత్సా హనూమాన్నాత్ సంశయః ।
న హృస్యాకృతకార్యస్య నాద ఏవంఎధో భవేత్ ॥ ॥57-23॥

తస్య బాహురువేగం చ నినాదం చ మహాత్మనః ।
నిశమ్య హరయో హృష్టః సముత్సేతు ప్రతస్తతః ॥ ॥57-24॥

తే నగాగ్రాన్నగాగ్రాణి శిఖరాచ్ఛిఖరాణి చ ।
ప్రహృష్టాస్పమపద్యవ్త హనూమాన్తం దిదృక్షవః ॥ ॥57-25॥

తే ప్రీతాః పాదపాగ్రేషు గృహ్య శాఖాస్మివిష్ణితాః ।
వాసాంసీవ ప్రశాఖాశ్చ సమావిధ్యవ్త వానరాః ॥ ॥57-26॥

గిరిగహ్వరసంలీనః యథా గ్రజతి మారుతః ।
ఏవం జగ్రజ బలవాన్ హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ॥57-27॥

తమభ్రఫునసంకాశమ్ ఆపత్తం మహాకపిమ్ ।
దృష్ట్య తే వానరాస్పర్సే తస్థః ప్రాంజలయస్తదా ॥ ॥57-28॥

తతస్త వేగవాంప్రస్య గిరేర్గిరినిభః కపిః ।
నిపపాత మహేష్వరస్య శిఖరే పాదపాకులే ॥ ॥57-29॥

హర్షేణాపూర్వమాణోత్సా రమ్య పర్వతనిర్మలే ।
చిన్నపక్ష ఇవాకాశాత్ పపాత ధరణీధరః ॥ ॥57-30॥

తతస్త ప్రీతమనసః సర్వే వానరపుంగవాః ।
హనూమాన్తం మహాత్మనం పరివార్యోపతస్మిరే ।
పరివార్య చ తే సర్వే పరాం ప్రీతిముపాగతాః ॥ ॥57-31॥

ప్రహృష్టవదనాస్పర్సే తమరోగముపాగతమ్ ।
ఉపాయనాని చాదాయ మూలాని చ ఘలాని చ ॥
ప్రత్యర్థయన్ హరిత్రేష్టం హరయో మారుతాత్మజమ్ ॥ ॥57-32॥

హనూమాంస్తు గురూన్ వృద్ధాన్ జామ్యవత్ ప్రముఖాంస్తదా ।
కుమారమంగదం చైవ సోఉవన్నత మహోకపిః ॥

॥57-33॥

స తాభ్యాం పూజితః పూజ్యః కపిభిశ్చ ప్రసాదితః ।
దృష్టా సీతేతి విక్రాంతః సంక్లేషేణ న్యవేదయత్ ॥

॥57-34॥

నిషసాద చ హస్తేన గృహీత్యా వాలినస్యతమ్ ।
రమణీయే వనోద్దేశే మహేష్వరస్య గిరేష్టదా ॥

॥57-35॥

హనూమానబ్రవీర్భుష్టః తదా తాన్ వానరర్థభాన్ ॥

॥57-36॥

అశోకవనికాసంస్థా దృష్టా సా జనకాత్మజా ।
రక్షయుణా సుఫోరాభిః రాక్షసీభిరనిన్నితా ॥

॥57-37॥

ఏకవేణీధరా బాలా రామదర్శనలాలసా ।
ఉపవాసపరిక్రాన్తా జటిలా మలినా కృశా ॥

॥57-38॥

తతో దృష్టేతి వచనం మహోర్ధమమృతోపమమ్ ।
నిశమ్య మారుతేస్యర్వే ముదితా వానరా భవన్ ॥

॥57-39॥

శ్యేషన్యన్యే నదన్యన్యే గర్జన్యన్యే మహోబలాః ।
చక్రుః కిలికిలామన్యే ప్రతిగర్జతి చాపరే ॥

॥57-40॥

కేచిదుచ్ఛితలాంగూలాః ప్రహృష్టాః కపికుంజరాః ।
అంచితాయతదీర్ఘాణి లాంగూలాని ప్రవిష్యధుః ॥

॥57-41॥

అపరే చ హనూమన్తం వానరా వారణోపమమ్ ।
ఆప్సుత్య గిరిశుంగేభ్యః సంస్యుశ్శన్తి స్నై హర్షితాః ॥

॥57-42॥

ఉక్తవాక్యం హనూమన్తమ్ అంగదస్తమధాబ్రవీత్ ।
సర్వేషాం హరివీరాణాం మధ్య వచనముత్తమమ్ ॥

॥57-43॥

సత్యే వీర్యే న తే కశ్చిత్ సమో వానర విద్యతే ।
యదవప్సుత్య విష్ణీర్థం సాగరం పునరాగతః ॥

॥57-44॥

జీవితస్య ప్రదాతానః త్వమేకో వానరోత్తము ।
త్వత్ప్రసాదాత్మమేష్యమః సిద్ధార్థా రాఘవేణ హ ॥ ॥57-45॥

అహో స్వామిని తే భక్తిః అహో వీర్యమహో ధృతిః ।
దిష్టో దృష్టో త్వయా దేవి రామపత్నీ యశస్వినీ ॥ ॥57-46॥

దిష్టో త్వచ్ఛతి కాకుత్స్యః శోకం సీతావియోగజమ్ ॥
తతోఽజ్ఞదం హనూమవ్యం జామ్యవవ్యం చ వానరాః ॥ ॥57-47॥

పరివార్య ప్రముదితా భేజిరే విషులాశ్చిలాః ।
శ్రోతుకామాస్మముద్రస్య లంఘనం వానరోత్తమాః ॥ ॥57-48॥

దర్శనం చాపి లంకాయాః సీతాయా రావణాస్య చ ।
తస్మః ప్రాంజలయస్యర్యే హనుమద్వదనోమృఖాః ॥ ॥57-49॥

తస్మా తత్రాంగదశ్రీమాన్ వానరైర్భుహలభిర్యుతః ।
ఉపాస్యమానో విబుద్ధైః దివి దేవపతిర్యథా ॥ ॥57-50॥

హనూమతా కీర్తిమతా యశస్వినా తథాఽజ్ఞదేనాంగదబ్దుబాహునా ।
ముదా తదధ్యసితమున్నతం మహత్ మహిధరాగ్రం జ్యలితం శ్రియోభవత్ ॥ ॥57-51॥

ఇతాకర్మే శ్రీమద్రామాయణే ఆరికాష్టే సుస్థరకాష్టే సప్తపశ్చాశస్పదః

అణ త్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణై అప్పపట్టాశస్పదః
 తతప్తస్య గిరేష్టుంగే మహేష్వరస్య మహాబలాః ।
 హనుమత్పముఖాః ప్రీతిం హరయో జగ్నైరుత్తమమ్ ॥ ॥58-1॥
 తం తతః ప్రీతిసంహృష్టః ప్రీతిమన్తం మహాకపిమ్ ।
 జామ్యవాన్ కార్యపుత్రాస్తమ్ అప్యచ్ఛదనిలాత్మజమ్ ॥ ॥58-2॥
 కథం దృష్టా త్వయా దేవీ కథం వా తత్త్ర వర్తతే ।
 తస్యం వా స కథం వృత్తః క్రూరకర్మా దశాననః ॥ ॥58-3॥
 తత్త్వతస్పర్యమేతన్మః ప్రబ్రూహి త్వం మహాకాపే ।
 శ్రుతార్థాశ్చిష్టయిష్యామః భూయః కార్యవినిశ్చయమ్ ॥ ॥58-4॥
 యశ్చార్థప్తత్త వక్తవ్యః గతైరస్మాభిరాత్మవాన్ ।
 రజ్ఞితవ్యం చ యత్తత్త తద్భవాన్ వ్యాకరోతు నః ॥ ॥58-5॥
 స నియుక్తస్తత్స్తేన సంప్రహృష్టతనూరుహాః ॥
 ప్రణమ్య శిరసా దేవై సీతామై ప్రత్యభాషత ॥ ॥58-6॥
 ప్రత్యక్షమేవ భవతాం మహేష్వరాగ్రాత్ ఖమాష్టతః ।
 ఉదధేరజ్ఞిణాం పారం కాంక్షమాణస్పమాహితః ॥ ॥58-7॥
 గచ్ఛతశ్చ హి మే ఘోరం విష్ణురూపమివాభవత్ ।
 కాంచనం శిఖరం దివ్యం పశ్యామి సుమనోహరమ్ ॥ ॥58-8॥
 స్థితం పన్మానమావృత్య మేనే విష్ణుం చ తం నగమ్ ॥ ॥58-9॥
 ఉపసంగమ్య తం దివ్యం కాంచనం నగసత్తమమ్ ।
 కృతా మే మనసా బుద్ధిః భేత్తవ్యోఽయం మయేతి చ ॥ ॥58-10॥
 ప్రహతం చ మయా తస్య లాంగూలేన మహాగేరేః ।
 శిఖరం సూర్యసంకాశం వ్యశీర్యత సహస్రధా ॥ ॥58-11॥

వ్యవసాయం చ తం బుద్ధ్యా స హేతావాచ మహాగిరిః ।
పుత్రేతి మధురాం వాణీం మనః ప్రఫ్లోదయన్నివ ॥ ॥58-12॥

పితృవ్యం చాపి మాం విద్ధి సభాయం మాతరిశ్వనః ।
మైనాకమితి విభ్యాతం నివసన్తం మహేతాదధౌ ॥ ॥58-13॥

పక్షవన్తుః పురా పుత్ర బభూవుః పర్వతోత్తమాః ।
చంధతః పృథివీం చేరుః బాధమానాస్మమన్తతః ॥ ॥58-14॥

శ్రుత్యా నగానాం చరితం మహేంద్రః పాకశాసనః ।
చిచ్ఛేద భగవాన్ పక్షాన్ వజ్రేణైషాం సహాప్రశః ॥ ॥58-15॥

అహం తు మోక్షితప్తస్మాత్ తవ పిత్రా మహాత్మునా ।
మారుతేన తదా వత్స ప్రక్షిప్తోఽస్మి మహోర్జ్ఞవే ॥ ॥58-16॥

రామస్య చ మయా సాహ్యా వర్తితవ్యమరిష్టము ।
రామో ధర్మబృతాం శ్రేష్ఠః మహేంద్రసమవిక్రమః ॥ ॥58-17॥

ఏతచ్యుత్యా వచష్టస్య మైనాకస్య మహాత్మునః ।
కార్యమావేద్య తు గిరేః ఉద్యతం చ మనో మమ ॥ ॥58-18॥

తేన చాహమనుజ్ఞాతః మైనాకేన మహాత్మునా ।
స చాప్యవర్ణితశైలః మానుషేణ వపుష్మాతా ॥
శరీరేణ మహోశైలః శైలేన చ మహేతాదధౌ ॥ ॥58-19॥

ఉత్తమం జవమాస్థాయ శేషం పన్ధానమాస్థితః ।
తతోఽహం సుచిరం కాలం వేగేనాభ్యగమం పథి ॥ ॥58-20॥

తతః పశ్యమ్యహం దేవీం సురసాం నాగమాతరమ్ ।
సముద్రమధ్య సా దేవీ వచనం మామభాషత ॥ ॥58-21॥

మమ భక్షః ప్రదిష్టస్యమ్ అమరైర్పరిసత్తము ।
అతస్యాం భక్షయిష్యామి విహితప్యం చిరస్య మే ॥ ॥58-22॥

ఏవముక్తస్నురసయా ప్రోంజలిః ప్రణతస్మితః ।
ఏవర్భవదనో భూత్యా వాక్యం చేదముదీరయమ్ ॥ ॥58-23॥

రామో దాశరథిశ్రీమాన్ ప్రవిష్టో దళ్లకావనమ్ ।
లక్ష్మీన సహ భూత్రా సీతయా చ పరస్తపః ॥ ॥58-24॥

తస్య సీతా హృతా భార్య రావణేన దురాత్మనా ।
తస్యస్నకాశం దూతోఽహం గమిష్య రామశాసనాత్ ॥ ॥58-25॥

కర్తుమర్హసి రామస్య సాహయ్యం విషయే సతీ ।
అథవా మైథిలిం దృష్ట్యో రామం చాక్షిష్టకారిణామ్ ॥ ॥58-26॥

ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృంగోమి తే ॥ ॥58-27॥

ఏవముక్తా మయా సా తు సురసా కామరూపిణీ ।
అబ్రవీన్నాతివర్తేత కళ్చిదేష వరో మమ ॥ ॥58-28॥

ఏవముక్తస్నురసయా దశయోజనమాయతః ।
తతోఽర్ధగుణవిస్తారః బభూవాహం క్షణేన తు ॥
మత్రమాణానురూపం చ వ్యాదితం తు ముఖం తయా ॥ ॥58-29॥

తద్వష్ట్య వ్యాదితం చాస్యం ప్రాస్యం హ్యకరవం వపుః ।
తస్మిన్ ముహూర్తే చ పునః బభూవాంగుష్ఠమాత్రకః ॥ ॥58-30॥

అభిపత్యాశు తద్వక్త్రం నిర్గతోఽహం తతః క్షణాత్ ।
అబ్రవీత సురసా దేవి స్వేన రూపేణ మాం పునః ॥ ॥58-31॥

అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ట గచ్ఛ సామ్య యథాసుఖమ్ ।
సమానయ చ వైదేహిం రాఘవేణ మహాత్మనా ॥
సుఖీభవ మహాబాహౌ ప్రీతాఉస్మి తవ వానర ॥ ॥58-32॥

తతోఽహం సాధు సాధ్యతి సర్వభూతైః ప్రశంసితః ॥ ॥58-33॥

తతోశ్రవిక్షం విషులం ప్లుతోహం గరుడో యథా ।
 ఛాయా మే నిగృహితా చ న చ పశ్యామి కించన ॥ ॥58-34॥

సోహం విగతవేగస్తు దిశో దశ విలోకయన్ ।
 న కించిత్తత్త పశ్యామి యేన మేంపశ్యతా గతిః ॥ ॥58-35॥

తతో మే బుద్ధిరుత్పన్న కిం నామ గగనే మమ ।
 ఈదృశో విష్ణు ఉత్పన్నః రూపం యత్ర న దృశ్యతే ॥ ॥58-36॥

అధోభాగేన మే దృష్టిః శోచతా పాతితా మయా ।
 తతోద్రాక్షమహం భీమాం రాక్షసీం సలిలేశయామ్ ॥ ॥58-37॥

ప్రహస్య చ మహోనాదమ్ ఉక్కోహం భీమయా తయా ।
 అవస్థితమసమ్ముఖ్యాన్తమ్ ఇదం వాక్యమశోభనమ్ ॥ ॥58-38॥

క్వాసి గన్నా మహోకాయ క్షుధితాయా మమేషితః ।
 భక్షః ప్రీణయ మే దేహం చిరమాహశరవర్జితమ్ ॥ ॥58-39॥

బాఢమిత్యేవ తాం వాణీం ప్రత్యగ్సుహ్లామహం తతః ।
 ఆస్యాప్రమాణాదధికం తస్యాః కాయమపూరయమ్ ॥
 తస్యాశ్చాస్యం మహాద్బిమం వర్ధతే మమ భక్షణే ॥ ॥58-40॥

న చ మాం సాధు బుబుధే మమ వా నికృతం కృతమ్ ॥ ॥58-41॥

తతోహం విషులం రూపం సంక్షిప్య నిమిషాన్తరాత్ ।
 తస్యా హృదయమాదాయ ప్రపత్తామి నభస్ఫులమ్ ॥ ॥58-42॥

సా విసృష్టభుజా భీమా పపాత లవణామ్భిసి ।
 మయా పర్వతసంకాశా నికృత్తహృదయా సతీ ॥ ॥58-43॥

శృణోమి ఖగతానాం చ సిద్ధానాం చారణైస్పహ ।
 రాక్షసీ సింహికా భీమా క్షిప్రం హనూమతా హతా ॥ ॥58-44॥

తాం హత్వా పునరేవాహం కృత్యమాత్యయికం స్గృరన్ ।

గత్వా చాహం మహాధ్వనం పశ్యామి నగమణైతమ్ ॥ ॥58-45॥

దక్షిణం తీరముదధేః లంకా యత్త చ సా పురీ ।

అస్తం దినకరే యాతే రక్షసాం నిలయం పురమ్ ॥

ప్రవిష్టోఽహమవిజ్ఞాతః రక్షోభిర్భీమవిక్రమైః ॥ ॥58-46॥

తత్త ప్రవిశతశ్చాపి కల్యాణఫునసన్నిభా ।

అట్టహసం విముంచన్నీ నారీ కాఉప్యత్తితా పురః ॥ ॥58-47॥

జిఘాంసన్నీం తతస్తాం తు జ్వలదగ్నిశిరోరుహమ్ ।

సవ్యముష్టిప్రహరేణ పరాజిత్య సుబైరవామ్ ॥ ॥58-48॥

ప్రదోషకాలే ప్రవిశం భీతయాఉహం తయోదితః ।

అహం లంకాపురీ వీర నిర్మితా విక్రమేణ తే ॥ ॥58-49॥

యస్మాతస్మాద్వజేతాసి సర్వరక్షాంస్యశేషతః ॥ ॥58-50॥

తత్రాహం సర్వరాత్రం తు విచిన్యన్ జనకాత్మజామ్ ।

రావణాన్తః పురగతః న చాపశ్యం సుమధ్యమామ్ ॥ ॥58-51॥

తత్స్నితామపశ్యంస్తు రావణస్య నివేశనే ।

శోకసాగరమాసాద్య న పారముపలక్షయే ॥ ॥58-52॥

శోచతా చ మయా దృష్టం ప్రాకారేణ సమావృతమ్ ।

కాంచనేన వికృష్టేన గృహేలాపవనముత్తమమ్ ॥ ॥58-53॥

స ప్రాకారమవస్తుత్య పశ్యామి బహుపాదపమ్ ॥ ॥58-54॥

అశోకవనికామధ్య శింశుపాపాదపో మహాన్ ।

తమారుహ్య చ పశ్యామి కాంచనం కదలీవనమ్ ॥ ॥58-55॥

అదూరే శింశుపావృజ్ఞాత్ పశ్యామి వరవర్ణనీమ్ ।

శ్యామాం కమలపత్రాక్షీమ్ ఉపవాసకృశాననామ్ ॥ ॥58-56॥

తదేకవాసస్యంవీతాం రజోధ్వస్తుశిరోరుహమ్ |
శోకసన్నాపదీనాంగీం సీతాం భర్తృహితే స్థితామ్ ||58-57||

రాక్షసీభిర్విరూపాభిః క్రూరాభిరభిసంవృతామ్ |
మాంసశోణితభక్షాభిః వ్యాఘ్రీభిర్వరిణీమివ ||58-58||

సా మయా రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహలర్మిహలః |
ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచిన్నాపరాయణా ||58-59||

భూమిశయ్యా వివర్ణాంగి పదిగైవ హిమాగమే |
రావణాద్విన్విత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా ||
కథంచిన్నుగశాబాక్షీ తూర్పమానాదితా మయా ||58-60||

తాం దృష్ట్యౌ తాదృశీం నారీం రామపత్నీం యశస్వినీమ్ |
తత్త్రైవ శింపుపావృక్షే పశ్యన్నహమవస్తితః ||58-61||

తతో హలహలాశబ్దం కాంచిమాపురమిత్రితమ్ |
శృణోమ్యధికగమ్మింరం రావణస్య నివేశనే ||58-62||

తతో_హం పరమోద్విగ్గుః స్వం రూపం ప్రతిసంహరన్ |
అహం తు శింపుపావృక్షే పక్షీవ గహనే స్థితః ||58-63||

తతో రావణదారాశ్చ రావణశ్చ మహాబలః |
తం దేశం సమనుప్రాప్తా యత్ర సీతా_భవత్ స్థితా ||58-64||

తద్వష్టో_ధ వరారోహ సీతా రక్షోమహాబలమ్ |
సంకుచ్యోరూ ప్రత్యో పీనో బాహలభ్యం పరిరభ్య చ ||58-65||

విత్రస్తాం పరమోద్విగ్గుం వీక్షమానాం తతస్తతః |
త్రాణం కించిదపశ్యన్నీం వేపమానాం తపస్వినీమ్ ||58-66||

తామువాచ దశగ్రీవః సీతాం పరమదుఃఖితామ్ |
అవాక్షిరాః ప్రపతితః బహలమన్యస్వ మామితి ||58-67||

యది చేత్యం తు దర్శనాగైం నాభినవ్నసి గర్వితే ।
దౌ మాసావస్తరం సీతే పాస్యమి రుధిరం తవ ॥ ||58-68||

ఏతచ్ఛుత్వా వచస్తస్య రావణస్య దురాత్మనః ।
ఉవాచ పరమక్రుద్ధా సీతా వచనముత్తమమ్ ॥ ||58-69||

రాక్షసాధమ రామస్య భార్యమమితతేజసః ।
ఇష్ట్యాకుకులనాథస్య స్నేహం దశరథస్య చ ॥
అవాచ్యం వదతో జిహ్వ కథం న పతితా తవ ॥ ||58-70||

కించిదీర్యం తవానార్య యో మాం భర్తురసన్నిధా ।
అపహృత్యాగతః పాప తేనాదృష్టే మహాత్మనా ॥ ||58-71||

న త్వం రామస్య సదృశః దాస్యేత్తప్యస్య న యుజ్యసే ।
యజ్ఞియస్తత్వవాదీ చ రణశ్లాఘీ చ రాఘవః ॥ ||58-72||

జానక్య పరుషం వాక్యమ్ ఏవముక్తో దశాననః ।
జజ్ఞాల సహసా కోపాత్ చితాష్ట ఇవ పావకః ॥ ||58-73||

వివర్త్య నయనే క్రూరే ముష్టిముద్యమ్ దక్షిణమ్ ।
మైధిలీం హన్తుమారబ్భః స్త్రీభిర్వాహో కృతం తదా ॥ ||58-74||

స్త్రీణం మధ్యత్పముత్పత్య తస్య భార్య దురాత్మనః ।
వరా మణ్ణోదరీ నామ తయా స ప్రతిషేధితః ॥ ||58-75||

ఉక్తశ్చ మధురాం వాణీం తయా స మదనార్దితః ।
సీతయా తవ కిం కార్యం మహేంద్రసమవిక్రమ ॥ ||58-76||

మయా సహ రమస్వాద్య మద్యశిష్టో న జానకీ ।
దేవగన్ధర్వకన్యాభిః యక్షకన్యాభిరేవ చ ॥
సార్థం ప్రభో రమస్వేహ సీతయా కిం కరిష్యసి ॥ ||58-77||

- తతస్తాభిస్నమేతాభిః నారీభిస్న మహాబలః ।
ప్రసాద్య సహసా నీతః భవనం స్వం నిశాచరః ॥ ॥58-78॥
- యతే తస్మిన్ దశగ్రీవే రాక్షస్యో వికృతావనాః ।
సీతాం నిర్భర్ష్యయామాసుః వాక్యో క్రూరైస్నుదారుణైః ॥ ॥58-79॥
- తృణావద్భూషితం తాసాం గణయామాస జానకీ ।
గజ్ఞతం చ తదా తాసాం సీతాం ప్రాప్య నిరర్థకమ్ ॥ ॥58-80॥
- వృధాగజ్ఞతనిశ్చేష్టా రాక్షస్యో పిశితావనాః ।
రావణాయ శశంసుస్తాః సీతాధ్యవసితం మహాత్ ॥ ॥58-81॥
- తతస్తాస్నహితాస్నర్వా విహతాశా నిరుద్యమాః ।
పరిక్షిష్య సమన్తాత్తాం నిద్రావశముపాగతాః ॥ ॥58-82॥
- తాసు చైవ ప్రసుప్తాసు సీతా భర్త్పుహితే రతా ।
విలప్య కరుణం దీనా ప్రశుశోచ సుదుఃఖితా ॥ ॥58-83॥
- తాసాం మధ్యాత్ సముఛ్యాయ త్రిజటా వాక్యముబ్రహీత్ ।
ఆత్మానం భాదత క్షిప్రం న సీతా వినశిష్యతి ॥ ॥58-84॥
- జనకస్యాత్మజా సాధ్వీ స్నుషా దశరథస్య చ ।
స్వప్స్నా హ్యద్య మయా దృష్టః దారుణో రోమహర్షణః ॥ ॥58-85॥
- రక్షసాం చ వినాశాయ భర్తురస్య జయాయ చ ॥ ॥58-86॥
- అలమస్మాత్ పరిత్రాతుం రాఘువాద్రాక్షసీగణమ్ ।
అభియాచామ వైదేహిమ్ ఏతద్ది మమ రోచతే ॥ ॥58-87॥
- యస్య హ్యవంవిధస్మిష్టుః దుఃఖితాయాః ప్రదృశ్యతే ।
సా దుఃఖైర్విధైర్వైర్వైర్వైర్వై సుఖమాప్యైత్యనుత్తమమ్ ॥ ॥58-88॥
- ప్రణిపాత ప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా ॥ ॥58-89॥

తతస్య ప్రీమతి బాలా భర్తుర్విజయహర్షితా ।
అవోచద్యది తత్త్వధ్యం భవేయం శరణం హి వః ॥ ॥58-90॥

తాం చాహం తాదృశీం దృష్టౌ సీతాయా దారుణాం దశామ్ ।
చిన్తయామాస విక్రాంతః న చ మే నిర్వ్యతం మనః ॥ ॥58-91॥

సమ్మాషణార్థం చ మయా జానక్యశ్చిన్నితో విధిః ।
ఇష్ట్వాకూణాం హి వంశస్తు తతో మమ పురస్కృతః ॥ ॥58-92॥

శ్రుత్వా తు గదితాం వాచం రాజర్షిగణపూజితామ్ ।
ప్రత్యభాషత మాం దేవీ బాష్పైః పిహితలోచనా ॥ ॥58-93॥

కష్టం కేన కథం చేహ ప్రాప్తో వానరపుంగవ ।
కా చ రామేణ తే ప్రీతిః తన్నే శంసితుమర్దనిః ॥ ॥58-94॥

తస్యాప్తద్వచనం శ్రుత్వా హృహమప్యబ్రేవం వచః ।
దేవి రామస్య భర్తుస్తై సహాయో భీమవిక్రమః ॥
సుగ్రీవో నామ విక్రాంతః వానరేంద్రో మహాబలః ॥ ॥58-95॥

తస్య మాం విధి భృత్యం త్వం హనూమస్తమిహగతమ్ ।
భర్త్రాం హాం ప్రేపితస్తుభ్యం రామేణాక్లిష్టకర్మణా ॥ ॥58-96॥

ఇదం చ పురుషవ్యాఘ్రుః శ్రీమాన్ దాశరథిస్వయమ్ ।
అంగుణీయమభిజ్ఞానమ్ అదాత్తుభ్యం యశస్విని ॥ ॥58-97॥

తదిచ్ఛామి త్వయాం ఉజ్జ్ఞప్తం దేవి కిం కరవాణ్యహమ్ ।
రామలక్ష్మణాయోః పార్వతిం నయామి త్వం కిముత్తరమ్ ॥ ॥58-98॥

ఏతచ్ఛత్వా విదిత్వా చ సీతా జనకన్నాన్ని ।
ఆహ రావణముత్సాధ్య రాఘువో మాం నయత్వితి ॥ ॥58-99॥

ప్రణమ్య శిరసా దేవీమ్ అహమార్యమన్నితామ్ ।
రాఘువస్య మనోష్ణదమ్ అభిజ్ఞానమయాచిషమ్ ॥ ॥58-100॥

అథ మామబ్రివీత్తితా గృహ్యతామయముత్తమః ।
మణిర్యేన మహాబాహు రామస్త్యం బహుమన్యతే ॥ ॥58-101॥

ఇత్యక్ష్య తు వరారోహ మణిప్రవరమద్భుతమ్ ।
ప్రాయచ్ఛత్వరమోద్యగ్నా వాచా మాం సందిదేశ హ ॥ ॥58-102॥

తతస్తప్తై ప్రణమ్యహాం రాజపుత్రై సమాహితః ।
ప్రదక్షిణం పరిక్రామమ్ ఇహభ్యధతమానసః ॥ ॥58-103॥

ఉత్తరం పునరేవేదం నిశ్చిత్య మనసా తయా ।
హనూమాన్ మమ వృత్తాస్తం వక్తుమర్హసి రాఘవే ॥ ॥58-104॥

యథా శ్రుత్యైవ న చిరాత్ తాపుభో రామలక్ష్మణో ।
సుగ్రీవసహితా వీరా ఉపేయతాం తథా కురు ॥ ॥58-105॥

యద్యన్యథా భవేదేతత్ ద్వ్య మాసా జీవితం మమ ।
న మాం ద్రుక్ష్యతి కాకుత్సుః ప్రియే సాత్ హమనాథవత్ ॥ ॥58-106॥

తచ్ఛుత్వా కరుణం వాక్యం క్రోధో మామభ్యవర్తత ।
ఉత్తరం చ మయా దృష్టం కార్యశేషమన్తరమ్ ॥ ॥58-107॥

తతోత్వవర్ధత మే కాయః తదా పర్వతసన్నిభః ।
యుద్ధకాంజీ వనం తచ్చ వినాశయితుమారభే ॥ ॥58-108॥

తథ్మగ్నం వనషణం తు భ్రాంతతత్తమృగద్విజమ్ ।
ప్రతిబుద్ధా నిరీక్షనై రాక్షస్య వికృతానవాః ॥ ॥58-109॥

మాం చ దృష్ట్య వనే తస్మిన్ సమాగమ్య తతస్తతః ।
తాస్మమభ్యగతాః జీప్రం రావణాయాచచ్ఛిరే ॥ ॥58-110॥

రాజన్యవమిదం దుర్గం తవ భగ్నం దురాత్మనా ।
వానరేణ హ్యవిజ్ఞాయ తవ వీర్యం మహాబల ॥ ॥58-111॥

దుర్భుద్ధేష్టస్య రాజైష్ట్ర తవ విప్రియకారిణః ।
వధమాజ్ఞాపయ క్షిప్రం యథాత్ సౌ విలయం వ్రజేత్ ॥ ॥58-112॥

తచ్ఛుత్వా రాక్షసేష్టేణ విసృష్టో భృత దుర్భయః ।
రాక్షసాః కీంకరా నామ రావణస్య మనోత్తమగాః ॥ ॥58-113॥

తేషామశితిసాహస్రం శూలముద్గరపాణినామ్ ।
మయా తస్మిన్ వనోద్దేశే పరిషేషణ నిషూదితమ్ ॥ ॥58-114॥

తేషాం తు హతశేషాః యే తే గత్వా లఘువిక్రమాః ।
నిహతం చ మహాత్మేన్యం రావణాయాచచ్ఛిరే ॥ ॥58-115॥

తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నా చైత్యప్రాపాదమాక్రమమ్ ।
తత్తస్థాన్ రాక్షసాన్ హత్వా శతం ప్రమేషున వై పునః ।
లలామభూతో లంకాయాః స వై విధ్వంసితో మయా ॥ ॥58-116॥

తతః ప్రహస్తస్య సుతం జమ్యిమాలినమాదిశత్ ।
రాక్షసైర్భహలభిస్మార్థం ఫోరరూపైర్భయానకైః ॥ ॥58-117॥

తమహం బలసమ్మన్యం రాక్షసం రణకోవిదమ్ ।
పరిషేషణాతి ఫోరేణ సూదయామి సహముగమ్ ॥ ॥58-118॥

తచ్ఛుత్వా రాక్షసేష్టస్తు మాంత్రిపుత్రాన్ మహాబలాన్ ॥ ॥58-119॥

పదాతిబలసమ్మన్యాన్ ప్రేషయామాస రావణః ।
పరిషేషైవ తాన్పర్యాన్ నయామి యమసాదనమ్ ॥ ॥58-120॥

మంత్రిపుత్రాన్ హతాన్ ప్రత్యుత్వా సమరే లఘువిక్రమాన్ ।
పంచ సేనాగ్రగాన్ హరాన్ ప్రేషయామాస రావణః ॥ ॥58-121॥

తానహం సహసైన్యాన్ వై సర్వానేవాభ్యసూదయమ్ ।
తతః పునర్ధశగ్రీవః పుత్రమక్షం మహాబలమ్ ॥ ॥58-122॥

బహుభీ రాక్షసైన్యార్థం ప్రేషయామాస రావణః ।
తం తు మందోదరీపుత్రం కుమారం రణపణైతమ్ ॥ ॥58-123॥

సహస్ర ఖం సముత్క్రాంతం పాదయోశ్చ గృహీతవాన్ ।
చర్మసినం శతగుణం భ్రామయిత్వా వ్యపేషయమ్ ।
తమక్షమాగతం భగ్నం నిశమ్య స దశాననః ॥ ॥58-124॥

తత ఇంద్రజితం నామ ద్వితీయం రావణస్మృతమ్ ।
వ్యాదిదేశ సుసంక్రుద్ధః బలినం యుద్ధదుర్గైదమ్ ॥ ॥58-125॥

తచ్చప్యహం బలం సర్వం తం చ రాక్షసపుంగవమ్ ।
వష్టోజసం రణే కృత్వా పరం హర్షముపాగమమ్ ॥ ॥58-126॥

మహాతాంశి మహాబాహుః ప్రత్యయేన మహాబలః ।
ప్రేషితో రావణేవై సహ వీరైర్గైత్రమైః ॥ ॥58-127॥

సోం విషహ్యం హి మాం బుద్ధ్యం స్వబలం చావమర్దితమ్ ।
బ్రాహ్మణాప్రేణ స తు మాం ప్రాబధ్యాచ్చతివేగితః ॥ ॥58-128॥

రజ్జుభిశ్చభిబధ్యైతి తతో మాం తత్త రాక్షసాః ।
రావణస్య సమీపం చ గృహీత్వా మాముపానయన్ ॥ ॥58-129॥

దృష్టో సమ్మాపితశ్చహం రావణేన దురాత్మనా ।
పృష్టశ్చ లంకాగమనం రాక్షసానాం చ తం వధమ్ ॥ ॥58-130॥

తత్పర్యం చ మయా తత్త సీతార్థమితి జల్పితమ్ ॥ ॥58-131॥

అస్యహం దర్శనాకాంక్షీ ప్రాప్స్యద్భవనం విభో ।
మారుతస్యారసః పుత్రః వానరో హనూమానహమ్ ॥ ॥58-132॥

రామదూతం చ మాం విధి సుగ్రీవ సచివం కపిమ్ ।
సోం హం దూత్యేన రామస్య త్వత్పకాశమిహాగతః ॥ ॥58-133॥

సుగ్రీవశ్చ మహాతేజాః స త్వాం కుశలమబ్రహ్మీత్ |
ధర్మరథకామసహితం హితం పథ్యమువాచ చ || 58-134||

వసతో బుశ్యమూకే మే పర్వతే విషులద్రుమే |
రాఘువో రణవిక్రాన్తః మిత్రత్వం సముపాగతః || 58-135||

తేన మే కథితం రాజ్ఞా భార్య మే రక్షసా హృతా |
తత్త సాహయ్యమస్మాకం కార్యం సర్వత్కునా త్వయా || 58-136||

మయా చ కథితం తైనై వాలినశ్చ వధం ప్రతి |
తత్త సాహయ్య హేతోర్చై సమయం కర్తృమర్థసి || 58-137||

వాలినా హృతరాజ్యేన సుగ్రీవేణ మహాప్రభుః |
చక్రేంగ్నిసాక్షికం సఖ్యం రాఘువస్మహాలక్ష్మణాః || 58-138||

తేన వాలినముత్సుట్య శరేలైకేన సంయుగే |
వానరాణాం మహారాజః కృతస్ప ప్లవతాం ప్రభుః || 58-139||

తస్య సాహయ్యమస్మాభిః కార్యం సర్వత్కునా త్విహ |
తేన ప్రస్తాపితస్తుభ్యం సమీపమిహ ధర్మతః || 58-140||

జ్ఞిప్రమానీయతాం సీతా దీయతాం రాఘువాయ చ |
యావన్న హరయో వీరాః విధమన్తి బలం తవ || 58-141||

వానరాణాం ప్రభావో హి న కేన విదితః పురా |
దేవతానాం సకాశం చ యే గచ్ఛన్తి నిమిత్రితాః || 58-142||

ఇతి వానరరాజస్యామ్ అహేత్యభిహితో మయా |
మామైక్షత తతః క్రుద్ధః చక్షుషా ప్రదహన్నివ || 58-143||

తేన వధోర్మహమాజ్ఞప్తః రక్షసా రౌద్రకర్మణా |
మత్స్యభావమవిజ్ఞాయ రావణేన దురాత్కునా || 58-144||

తతో విభీషణో నామ తస్య భ్రాతా మహామతిః ।
తేన రాక్షసరాజోనై యాచితో మమ కారణాత్ || ॥58-145॥

నైవం రాక్షసశార్దూల త్వజ్యతామేష నిశ్చయః ।
రాజశాప్త వ్యపేతో హి మార్గస్సంసేవ్యతే త్వయా || ॥58-146॥

దూతవధ్య న దృష్టా హి రాజశాస్త్రేషు రాక్షస ।
దూతేన వేదితవ్యం చ యథార్థం హితవాదినా || ॥58-147॥

సుమహాత్యపరాథేనై హి దూతస్యాతులవిక్రమ ।
విరూపకరణం దృష్టం న వథోనై శాప్తతః || ॥58-148॥

విభీషణే నైవముక్తః రావణస్సందిదేశ తాన్ ।
రాక్షసానేతదేవాస్య లాంగూలం దహ్యతామితి || ॥58-149॥

తతస్తస్య వచట్టుత్వా మమ పుచ్ఛం సమవ్తతః ।
వేష్టితం శణవలైశ్చ జీర్ణేః కార్యసజ్జైః పట్టేః || ॥58-150॥

రాక్షసాస్పిద్ధసన్నాహః తత్స్తే చణ్ణవిక్రమః ।
తదానై దహ్యవ్త మే పుచ్ఛం నిష్మన్తః కాష్టముష్టిభిః ।
బద్ధస్య బహుభిః పాశైః యాన్వితస్య చ రాక్షసైః || ॥58-151॥

తత్స్తే రాక్షసాశ్వరాః బద్ధం మామగ్నిసంవృతమ్ ।
అఫోషయన్ రాజమార్గే నగరద్వారమాగతాః || ॥58-152॥

తతోనై హం సుమహాదూపం సంక్షిప్య పునరాత్మనః ।
విమోచయిత్వా తం బద్ధం ప్రకృతిష్టస్మితః పునః || ॥58-153॥

ఆయసం పరిఘం గృహ్య తాని రక్షాంస్యసూదయమ్ ।
తతస్తన్నగరద్వారం వేగేనాష్టతవానహమ్ || ॥58-154॥

పుచ్ఛేన చ ప్రదీపైన తాం పురీం సాట్టగోపురామ్ ।
దహోమ్యహమసమ్మాంతః యుగాన్తగ్నిరివ ప్రజాః || ॥58-155॥

వినష్టో జానకీ వ్యక్తం న హృదగ్ధః ప్రదృశ్యతే ।
లంకాయాం కశ్చిదుద్దేశః సర్వ భస్మీకృతా పురీ ॥ ॥58-156॥

దహాతా చ మయా లంకాం దగ్గా సీతా న సంశయః ॥ ॥58-157॥

రామస్య హి మహాత్మార్యం మయేదం వితథీకృతమ్ ।
ఇతి శోకసమావిష్టః చిన్నామహముపాగతః ॥ ॥58-158॥

అధాహం వాచమత్రోషం చారణానాం పుభాక్షరామ్ ।
జానకీ న చ దగ్గేతి విస్మైయోదస్తభాషితామ్ ॥ ॥58-159॥

తతో మే బుద్ధిరుత్పన్న ప్రత్య తామద్భుతాం గిరమ్ ।
అదగ్గా జానకీత్యేవం నిమిత్తేశ్చపలక్షితా ॥ ॥58-160॥

దీప్యమానే తు లాంగూలే న మాం దహాతి పావకః ।
హృదయం చ ప్రహృష్టం మే వాతాస్పురభిగన్నినః ॥ ॥58-161॥

తైర్మిత్తేశ్చ దృష్టార్థః కారణైశ్చ మహాగుణైః ।
బుషివాక్యేశ్చ సిద్ధార్థః అభవం హృష్టమానసః ॥ ॥58-162॥

పునర్ధష్టో చ వైదేహిం విస్మష్టశ్చ తయా పునః ॥ ॥58-163॥

తతః పర్వతమాసాద్య తత్రారిష్టమహం పునః ।
ప్రతిష్టవనమారేభే యుష్మద్దర్శనకాంక్షయా ॥ ॥58-164॥

తతః పవనచార్ణార్సి సిద్ధగ్భార్యసేవితమ్ ।
పన్మానమహమాక్రమ్య భవతో దృష్టవానిహా ॥ ॥58-165॥

రాఘవస్య ప్రభావేన భవతాం చైవ తేజసా ।
సుగ్రీవస్య చ కార్యార్థం మయా సర్వమనుషీతమ్ ॥ ॥58-166॥

వితస్యర్వం మయా తత్త యథావదుపశాదితమ్ ।
అత్త యన్న కృతం శేషం తస్యర్వం క్రియతామితి ॥ ॥58-167॥

ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్మరకాణ్ఠే అష్టవశ్చాశన్సర్దః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికాష్టే సుస్థరకాష్టే ఏకోనప్పితమస్థర్భః

ఏతదాభ్యాయ తత్పర్యం హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।

భూయస్మముపచక్రామ వచనం వక్తుముత్తరమ్ ॥ ॥59-1॥

సఫలో రాఘవోద్యోగః సుగ్రీవస్య చ సంబ్రమః ।

శీలమాసాద్య సీతాయః మమ చ ప్రవణం మనః ॥

ఆర్యాయాస్పుద్ధశం శీలం సీతాయః ష్టవగర్భభాః ॥ ॥59-2॥

తపసా ధారయేల్లోకాన్ క్రుద్భో వా నిర్దోహాదపి ।

సర్వధాతు తిప్రవృద్ధోత్తు సౌ రావణో రాక్షసాధిపః ॥

తస్య తాం స్పృశతో గాత్రం తపసా న వినాశితమ్ ॥ ॥59-3॥

న తదగ్నిశిఖా కుర్యాత్ సంస్పృష్టా పాణినా సతీ ।

జనకస్యాత్మజా కుర్యాత్ యత్రోగ్రథకలుషీకృతా ॥ ॥59-4॥

జామ్యవత్రముఖాన్పర్యాన్ అమజ్జాప్య మహాహరీన్ ।

అస్మిన్నేవం గతే కార్యే భవతాం చ నివేదితే ॥ ॥59-5॥

వ్యాయ్యం స్మి సహ వైదేహ్య ద్రష్టం తో పార్థివాత్మజో ॥ ॥59-6॥

అహమేకోత్తు పర్యాష్టః సరాక్షసగణాం పురీమ్ ।

తాం లంకాం తరసా హన్తుం రావణం చ మహాబలమ్ ॥ ॥59-7॥

కిం పునస్సహితో వీరైః బలవర్ధిః కృతాత్మభిః ।

కృతాష్టైః ష్టవగైష్టైరైః భవద్భీర్యజయైషిభిః ॥ ॥59-8॥

అహం తు రావణం యుద్ధే సమైన్యం సపురస్సరమ్ ।

సహపుత్రం వధిష్యమి సహేదరయుతం యుధి ॥ ॥59-9॥

బ్రాహ్మణైంద్రం చ రౌధ్రం చ వాయవ్యం వారుణం తథా ।

యది శక్రజితోత్స్తాణి దుర్మిర్క్షాణి సంయుగే ॥ ॥59-10॥

తాన్యహం విధమిష్యమి నిహనిష్యమి రాక్షసాన్ |
భవతామభ్యనుజ్ఞాతః విక్రమో మే రుణాద్ధి తమ్ || 59-11||

మయూరుతులా విసృష్టౌ హి శైలవృష్టిర్మిర్వర్తరా |
దేవానపి రణే హన్యాత్ కిం పునస్తాన్విశాచరాన్ || 59-12||

సాగరోఽప్యతియాద్యలాం ముద్దరః ప్రచలేదపి |
న జామ్బవంతం సమరే కమ్మయేదరివాహినీ || 59-13||

సర్వరాక్షససంఘానాం రాక్షసా యే చ పూర్వకాః |
అలమేకో వినాశాయ వీరో వాలిసుతః కపిః || 59-14||

పనసస్యోరువేగేన నీలస్య చ మహాత్మునః |
ముద్దరోఽప్యవశీర్యత కిం పునర్యధి రాక్షసాః || 59-15||

సదేవాసురయక్షీషు గ్రహర్యరగ పక్షిషు |
మైందస్య ప్రతియోద్ధారం శంసత ద్వివిదస్య వా || 59-16||

అశ్విపుత్రో మహాభాగో ఏతో ప్లవగసత్తమో |
ఏతయోః ప్రతియోద్ధారం న పశ్యమి రణాజిరే || 59-17||

పితామహవరోత్స్కాత్ పరమం దర్శమాణితో |
అమృతప్రాణినావేతో సర్వవానరసత్తమో || 59-18||

అశ్వినోర్మనవార్థం హి సర్వలోక పితామహః |
సర్వాపధ్యత్వమతులమ్ అనయోర్ధత్తవాన్ పురా || 59-19||

వరోత్స్కేన ముక్తౌ చ ప్రమధ్య మహాతీం చమూమ్ |
సురాణామమృతం వీరో పీతవన్తౌ ప్లవంగమో || 59-20||

ఏతావేవ హి సంక్రుద్ధౌ సవాజిరథకుంజరామ్ |
లంకాం నాశయితుం శక్తౌ సర్వే తిష్ఠన్తు వానరాః || 59-21||

- మరైవ నిహతా లంకా దగ్గా భస్మికృతా పునః ।
రాజమార్గేషు సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా ॥ ॥59-22॥
- జయత్యతిబలో రామః లక్ష్మణశ్చ మహాబలః ।
రాజు జయతి సుగ్రీవః రాఘువేణాభిపాలితః ॥ ॥59-23॥
- అహం కోసలరాజస్య దాసః పవనసమ్మావః ।
హనూమానితి సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా ॥ ॥59-24॥
- అశోకవనికామధ్య రావణస్య దురాత్మనః ।
అధస్తాచ్ఛింపుపావృక్షే సాధ్వీ కరుణమాస్థితా ॥ ॥59-25॥
- రాక్షసీభిః పరివృతా శోకసన్మాపకర్మితా ।
మేఘలేభా పరివృతా చంద్రలేభేవ నిష్టుభా ॥
అచిన్తయన్నీ వైదేహీ రావణం బలదర్శితమ్ ॥ ॥59-26॥
- పతివ్రతా చ సుశ్రోణి అవష్టభ్యా చ జానకీ ॥ ॥59-27॥
- అనురక్తా హి వైదేహీ రామం సర్వాత్మనా శుభా ।
అనవ్యచిత్తా రామే చ పౌలోమీవ పురందరే ॥ ॥59-28॥
- తదేకవాసస్సంపీతా రజోధ్వస్తా తట్టివ చ ।
శోకసన్మాప దీనాంగి సీతా భర్తృహితే రతా ॥ ॥59-29॥
- సా మయా రాక్షసీమధ్య తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః ।
రాక్షసీభిర్విష్యరూపాభిః దృష్టా హి ప్రమదావనే ॥ ॥59-30॥
- ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచింతాపరాయణా ।
అధశ్చయ్య వివర్ణాంగి పదిగైవ హిమాగమే ॥ ॥59-31॥
- రావణాద్వినివృత్తార్థ మర్తవ్యకృతనిశ్చయా ।
కథంచిన్నుగశాబ్దీ విశ్వాసముపపాదితా ॥ ॥59-32॥

తతస్సమ్భాషితా చైవ సర్వమర్థం చ దర్శితా ।
రామసుగ్రీవసభ్యం చ త్రుత్వా ప్రీతిముపాగతా ॥ ॥59-33॥

నియతస్సముదాచారః భక్తిర్భర్తరి చోత్తమా ।
యన్న హన్తి దశగ్రీవం స మహాత్మా కృతాగసమ్ ॥
నిమిత్తమాత్రం రామస్తు వధే తస్య భవిష్యతి ॥ ॥59-34॥

సా ప్రకృత్యేవ తన్వంగీ తద్వయోగాచ్చ కర్మితా ॥
ప్రతిపత్త పారశీలస్య విద్యేవ తనుతాం గతా ॥ ॥59-35॥

ఏవమాస్తే మహాభాగా సీతా శోకపరాయణా ।
యదత్త ప్రతికర్తవ్యం తత్పర్వముపవద్యతామ్ ॥ ॥59-36॥

ఇతాఃర్షే తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ణే ఏకోనప్పటితమస్సర్గః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై పష్టితమస్తురః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్యా వాలిసూనురభాషత ॥ ||60-1||

అయుక్తం తు వినా దేవీం దృష్టవద్భిష్ట వానరాః ।
సమీపం గన్తుమస్తుభిః రాఘువస్య మహాత్మనః ॥ ||60-2||

దృష్టౌ దేవి న చానీతా ఇతి తత్త్ర నివేదనమ్ ।
అయుక్తమివ పశ్యామి భవద్భిః ఖ్యాతవిక్రమైః ॥ ||60-3||

న హి నః ప్లవనే కశ్చిత్ నాపి కశ్చిత్ పరాక్రమే ।
తుల్యస్సామరదైత్యేషు లోకేషు హరిసత్తమాః ॥ ||60-4||

తేష్యవం హతవిరేషు రాక్షసేషు హనూమతా ।
కిమన్యదత్త కర్తృవ్యం గృహీత్యా యామ జానకీమ్ ॥ ||60-5||

తమేవం కృతసంకల్పం జామ్యవాన్ హరిసత్తమః ।
ఉవాచ పరమప్రీతః వాక్యమర్ధవదర్థవిత్ ॥ ||60-6||

న తావదేషామతిరక్షమానః యథా భవాన్ పశ్యతి రాజపుత్ర ।
యథా తు రామస్య మతిర్పివిష్టః తథా భవాన్ పశ్యతు కార్యసిద్ధిమ్ ॥ ||60-7||

ఇత్థార్యై తీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై పష్టితమస్తురః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావే సుస్మరకాశ్రే ఏకపష్టితమస్సర్డః

తతో జామ్యవతో వాక్యమ్ అగ్నహృత వనోకసః ।
అంగదప్రముఖా వీరాః హనూమాంశ్చ మహోకపిః ॥ ॥61-1॥

ప్రీతిమంతప్తతస్సర్వే వాయుపుత్రపురస్సరాః ।
మహేంద్రాద్రిం పరిత్యజ్య పుష్టివుః ప్లవగర్భభాః ॥ ॥61-2॥

మేరుమందరసంకాశాః మత్తా ఇవ మహోగజాః ।
ఛాదయన్త ఇవాకాశం మహోకాయా మహోబలాః ॥ ॥61-3॥

సభాజ్యమానం భూతైః తమాత్మవన్తం మహోబలమ్ ।
హనూమన్తం మహోవేగం వహన్త ఇవ దృష్టిభిః ॥ ॥61-4॥

రాఘువే చార్ధనిర్వ్యత్రిం కర్తుం చ పరమం యశః ।
సమాధాయ సమృద్ధార్థాః కర్మసిద్ధిభిరున్నతాః ॥ ॥61-5॥

ప్రియాభ్యానోన్మృఖాస్సర్వే సర్వే యుద్ధాభిన్నినః ।
సర్వే రామప్రతీకారే నిశ్చితార్థా మనస్యినః ॥ ॥61-6॥

ప్లవమానాః ఖమాప్లత్య తతస్తై కానవోకసః ॥
నందనోపమమాసేదుః వనం ద్రుమలతాయుతమ్ ॥ ॥61-7॥

యత్తన్నదువనం నామ సుగ్రీవస్యాభిరక్షితమ్ ।
అధృష్యం సర్వభూతానాం సర్వభూతమనోహరమ్ ॥ ॥61-8॥

యద్రక్షతి మహోవీర్యః సదా దధిముఖః కపిః ।
మాతులః కపిముఖ్యస్య సుగ్రీవస్య మహోత్మనః ॥ ॥61-9॥

తే తద్వనముపాగమ్య బభూవుః పరమోత్మటాః ।
వానరా వానరేంద్రస్య మనఃకాశ్రతమం మహాత్ ॥ ॥61-10॥

తతస్తై వానరా హృష్టాః రృష్టో మధువనం మహాత్ ।
కుమారమభ్యయాచన్త మధుని మధుపింగళాః ॥ ॥61-11॥

తతః కుమారస్తాన్ వృద్ధాన్ జామ్యవత్ ప్రముఖాన్ కపిన్ ।
అనుమాన్ దదో తేషాం నిసర్గం మధుభక్షణే ॥ ॥61-12॥

తతశ్చమమతాస్సర్వే సమ్మహంషై వనోకసః ।
ముదితాః ప్రేరితాశ్చపి ప్రనృత్యనోత్తభవంస్తతః ॥ ॥61-13॥

గాయనై కేచిత్ ప్రణమనై కేచిత్, నృత్యనై కేచిత్ ప్రహసనై కేచిత్,
పతనై కేచిద్విచరనై కేచిత్, ప్లవనై కేచిత్ ప్రలపనై కేచిత్ ॥ ॥61-14॥

పరస్పరం కేచిదుపాశయనై, పరస్పరం కేచిదుపాకమనై ।
పరస్పరం కేచిదుపబ్రువనై, పరస్పరం కేచిదుపారమనై ॥ ॥61-15॥

ద్రుమాద్ ద్రుమం కేచిదభిద్రవనై, క్షితా నగాగ్రాన్నిపతనై కేచిత్ ।
మహీతలాత్ కేచిదుదీర్ఘవేగాః, మహోద్రుమాగ్రాణ్యభిసమ్మతనై ॥ ॥61-16॥

గాయన్తమన్యః ప్రహసన్నిషైతి, హసన్తమన్యః ప్రరుదన్నిషైతి ।
రుదన్తమన్యః ప్రణుదన్నిషైతి, నుదన్తమన్యః ప్రణదన్నిషైతి ॥ ॥61-17॥

సమాకులం తత్క్రపిషైన్యమాసీత్, మధుప్రపానోత్కృటసత్యచేష్టమ్ ।
న చాత్ర కళ్చిన్న బభూవ మత్తః, న చాత్ర కళ్చిన్న బభూవ తృప్తః ॥ ॥61-18॥

తతో వనం తత్పరిభక్ష్యమాణం, ద్రుమంశ్చ విధ్యంసిత పత్రపుష్పాన్ ।
సమీక్ష్య కోపాద్ధధివక్తనామా, నివారయామాస కపిః కపీంస్తాన్ ॥ ॥61-19॥

స తైః ప్రవృద్ధిః పరిభర్యుమానః, వనస్య గోప్తా హరివీరవృద్ధః ।
చకార భూయో మతిముగ్రితేజాః, వనస్య రక్షాం ప్రతి వానరేభ్యః ॥ ॥61-20॥

ఉవాచ కాంళ్చిత్ పరుషాణి ధృష్టమ్, అస్తకుమన్యాంశ్చ తలైర్జఫూన ।
సమేత్య కైళ్చిత్ కలహం చకార, తష్టైవ సామ్యాపజగామ కాంళ్చిత్ ॥ ॥61-21॥

స తైర్గైదాత్మమ్పివార్య వాక్యః, బలాచ్చ తేన ప్రతివార్యమాణిః ।
ప్రధర్మితస్త్వక్షబ్దైస్సమేత్య, ప్రకృష్టుతే చాస్యనవేష్ట దోషమ్ ॥ ॥61-22॥

నష్టైస్తుదంతో దశవైరశంతః, తలైశ్చ పాదైశ్చ సమాపయన్తః ।
మదాత్కృపిం తం కపయస్మమగ్రాః, మహోవనం నిర్విషయం చ చక్రుః ॥ ॥61-23॥

ఇత్యార్థీతీమద్రామాయణే ఆదికావేణే సున్దరకాణై ఏకపుష్టితమన్నర్ణః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికావ్మే సుశ్నరకాణై ద్వాప్షితమస్పర్ధః

తానువాచ హరిశ్రేష్టః హనూమాన్ వానరర్భః ।

అవ్యగ్రమనసో యూయం మధు సేవత వానరః ॥

అహమావారయుష్యమి యుష్మాకం పరిపంధినః ॥ ||62-1||

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం హరీణం ప్రవరోత్తంగదః ।

ప్రత్యవాచ ప్రసన్నత్వా పిబన్తు హరయో మధు ॥ ||62-2||

అవశ్యం కృతకార్యస్య వాక్యం హనుమతో మయా ।

అకార్యమపి కర్తృవ్యం కిమంగ పునరీదృశమ్ ॥ ||62-3||

అంగదస్య ముఖాచ్యుత్వా వచనం వానరర్భాః ।

సాధు సాధ్యతి సంహృష్టాః వానరాః ప్రత్యపూజయన్ ॥ ||62-4||

పూజయుత్వాత్తంగదం సర్వే వానరా వానరర్భమ్ ।

జగ్నైర్వైర్వైమధువనం యత్త నదీవేగా ఇవ ద్రుతమ్ ॥ ||62-5||

తే ప్రవిష్టా మధువనం పాలానాక్రమ్య వీర్యతః ॥ ||62-6||

అతిసర్దాచ్చ పటవః దృష్ట్యై శ్రుత్వా చ మైథిలీం ।

పపుస్వర్వే మధు తదా రసవత్సలమాదదుః ॥ ||62-7||

ఉత్పత్య చ తతస్వర్వే వనపాలాన్సుమాగతాన్ ।

తాడయన్ని స్నే శతశః సక్తాన్మైధువనే తదా ॥ ||62-8||

మధూని గ్రోణమాత్రాణి బాహుభిః పరిగృహ్య తే ।

పిబన్ని సహితాస్వర్వే నిష్మన్ని స్నే తథాత్తపరే॥ ||62-9||

కేచిత్పీత్వాత్తపవిధ్యన్ని మధూని మధుపింగళాః ।

మధూచ్ఛిష్టేన కేచచ్చ జఘ్నురన్యోన్యముత్సటాః ॥ ||62-10||

అపరే వృక్షమూలే తు శాఖాం గృహ్య వ్యవస్థితాః ।

అత్యర్థం చ మదగ్గానాః పర్మాన్యస్తీర్య శేరతే ॥ ||62-11||

ఉన్నతభూతాః ప్లవగాః మధుమత్తాశ్చ హృష్టవత్ |
జీష్ణన్ని చ తదాత్ నోన్యం స్ఫలంతి చ తథాత్ పరే || ॥62-12॥

కేచిత్ క్షేలాం ప్రకుర్వన్ని కేచిత్ కూజంతి హృష్టవత్ |
హరయో మధునా మత్తాః కేచిత్ సుప్తా మహీతలే || ॥62-13॥

కృత్యా కేచిద్ హసత్వన్యే కేచిత్ కుర్వన్ని చేతరత్ |
కృత్యా కేచిద్వద్వన్యన్యే కేచిద్ బుద్ధ్వన్ని చేతరత్ || ॥62-14॥

యేత్ పృత్ మధుపాలాస్యః ప్రేష్య దధిముఖస్య తు |
తేత్ పి తైర్యానరైర్భిమైః ప్రతిషిద్ధా దిశో గతాః || ॥62-15॥

జానుభిస్తు ప్రకృష్టాశ్చ దేవమార్గం ప్రదర్శితాః |
అబ్మివన్ పరమోద్విగ్నా గత్యా దధిముఖం వచః || ॥62-16॥

హనూమతా దత్తవరైః హతం మధువనం బలాత్ |
వయం చ జానుభిః కృష్టా దేవమార్గం చ దర్శితాః || ॥62-17॥

తతో దధిముఖః క్రుద్ధః వనపస్తత్ వానరః |
హతం మధువనం శ్రుత్యా సాన్యయమాస తాన్ హరీన్ || ॥62-18॥

ఇహోగచ్ఛత గచ్ఛమః వానరాన్ బలదర్శితాన్ |
బలేన వారయిష్యమః మధు భక్షయతో వయమ్ || ॥62-19॥

శ్రుత్యా దధిముఖస్యేదం వచనం వానరర్థభాః |
పునర్యీరా మధువనం తేవైవ సహసా యయుః || ॥62-20॥

మధ్య చైషాం దధిముఖః ప్రగృహ్య తరసా తరుమ్ |
సమభ్యధావద్యగేన తే చ సర్వే ప్లవంగమాః || ॥62-21॥

తే శిలాః పాదపాంశ్చపి పర్వతాంశ్చపి వానరాః |
గృహీత్యాత్ భ్యగమన్ క్రుద్ధా యత్త తే కపికుంజరాః || ॥62-22॥

తే స్వామివచనం వీరాః హృదయేష్యవసజ్య తత్ |
త్వరయా హృభ్యధావన్తః సాలతాలశిలాయుధాః || ॥62-23॥

వృక్షస్థాంశ్చ తలస్థాంశ్చ వానరాన్ బలదర్శితాన్ |
అభ్యక్రమంప్రతో వీరాః పాలాప్తత సహస్రశః || ॥62-24॥

అథ దృష్ట్యై దధిముఖం క్రుఢ్యం వానరపుంగవాః |
అభ్యధావన్త వేగేన హనుమత్ ప్రముఖాప్తదా || ॥62-25॥

తం సవృక్షం మహాబాహలమ్ ఆపతన్తం మహాబలమ్ |
ఆర్యకం ప్రాహరత్తత్తత బాహలభ్యం కుపితోఽగదః || ॥62-26॥

మదాప్తశ్చ న వేదైనమ్ ఆర్యకోఽయం మమేతి సః |
అధైనం నిష్పిపేషాశు వేగవద్యసుధాతలే || ॥62-27॥

స భగ్ని బాహలారుభుజః విహ్వలశ్శోణితోక్షితః |
ముమోహ సహసా వీరః ముహలార్తం కపికుంజరః || ॥62-28॥

స సమాశ్వస్య సహసా సంక్రుద్ధో రాజమాతులః |
వానరాన్ వారయామాస దండేన మధుమోహితాన్ || ॥62-29॥

స కథంచిద్యముక్తస్మిః వానరైర్వానరర్వభః |
ఉవాచైకాప్తమాశ్రిత్య భృత్యాన్ స్వాన్ సముపాగతాన్ || ॥62-30॥

ఏతే లిష్టమ్త గచ్ఛామః భర్తా నో యత్త వానరః |
సుగ్రీవో విషులగ్రీవః సహ రామేణ తిష్ఠతి || ॥62-31॥

సర్వం చైవాంగదే దోషం శ్రావయిష్యామి పార్థివే |
అమర్తీ వచనం శ్రుత్వా ఘూతయిష్యతి వానరాన్ || ॥62-32॥

ఇష్టం మధువనం హ్యతత్ సుగ్రీవస్య మహాత్మువః |
పితృషైతామహం దివ్యం దేవైరపి దురాసదమ్ || ॥62-33॥

స వానరానిమాన్ సర్వాన్ మధులుభ్వాన్ గతాయుషః ।
ఘూతయిష్యతి దండేన సుగ్రీవస్సుహృజునాన్ ॥ ॥62-34॥

వధ్య హ్యోతే దురాత్మానః నృపాజ్ఞాపరిభావినః ।
అమర్షప్రభవో రోషః సఫలో నో భవిష్యతి ॥ ॥62-35॥

ఏవముక్య దధిముఖః వనపాలానైహోబలః ।
జగామ సహసోత్పత్య వనపాలైస్సుమన్యితః ॥ ॥62-36॥

నిమేషాన్తరమాత్రేణ స హి ప్రాప్తో వనాలయః ।
సహస్రాంశుసుతో ధీమాన్ సుగ్రీవో యత్ వానరః ॥ ॥62-37॥

రామం చ లక్ష్మణం చైవ దృష్ట్య సుగ్రీవమేవ చ ।
సమప్రతిష్టాం జగతీమ్ ఆకాశాన్నిపవాత హ ॥ ॥62-38॥

సన్నిపత్య మహావీర్యః సర్వైష్టః పరివారితః ।
హరిర్దధిముఖః పాలైః పాలానాం పరమేశ్వరః ॥ ॥62-39॥

స దీనవదనో భూత్య కృత్య శిరసి చాంజలిమ్ ।
సుగ్రీవస్య శుభో మూర్ఖ్య చరణో ప్రత్యపీదయత్ ॥ ॥62-40॥

ఇతాకర్మైతిమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణ్ఠే ద్వాపాషితమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణై త్రిప్యితమస్పదః

తతో మూర్ఖు నిషతితం వానరం వానరర్థభః ।
దృష్ట్యోద్యగ్నహృదయః వాక్యమేతదువాచ హ ॥ ॥63-1॥

ఉత్త్రిష్టోత్త్రష్ట కస్మాత్ప్రయం పాదయోః పతితో మమ ॥
అభయం తే భవేద్వీర సర్వమేవాభిధియతామ్ ॥ ॥63-2॥

కిం సమ్మమాదితం కృత్పుం బ్రూహి యద్వక్తుమర్థసి ।
కచ్చిన్నధువనే స్వస్తి శ్రోతుమిచ్ఛామి వానర ॥
స తు విశ్వాసితస్తేన సుగ్రీవేణ మహాత్మునా ।
ఉత్థాయ సుమహాప్రాజ్ఞః వాక్యం దధిముఖోఽబ్రవీత్ ॥ ॥63-3॥

నైవర్కీరజసా రాజన్ న త్వయా నాపి వాలినా ।
వనం నిస్పృష్టపూర్వం హి భక్తితం తచ్చ వానరైః ॥ ॥63-4॥

ఏభిః ప్రధర్మితాశ్చైవ వానరా వనరక్షిభిః ।
మధువ్యచిత్తయిత్యేమాన్ భక్తయంతి పిబంతి చ ॥ ॥63-5॥

శిష్టమత్రాపవిధ్యంతి భక్తయంతి తథాఽపరే ।
నివార్యమాణాస్తే సర్వే భ్రువో వై దర్శయంతి హి ॥ ॥63-6॥

ఇమే హి సంరబ్ధతరాః తథా తైస్పుంప్రధర్మితాః ।
వారయన్తో వనాత్తస్మాత్ క్రుద్భైర్వానరపుంగవైః ॥ ॥63-7॥

తత్స్తూర్భపుభిర్వైరైః వానరైర్వానరర్థభ ।
సంరక్తవయవైః క్రోధాత్ ధరయః ప్రవిచాలితాః ॥ ॥63-8॥

పాణిభిర్విహతాః కేచిత్ కేచిజ్ఞానుభిరాహతాః ।
ప్రకృష్టాశ్చ యథా కామం దేవమార్గం చ దర్శితాః ॥ ॥63-9॥

ఏవమేతే హతాశ్వరాః త్వయి తిష్ఠతి భర్తరి ।
కృత్పుం మధువనం చైవ ప్రకామం తైః ప్రభక్ష్యతే ॥ ॥63-10॥

- ఏవం విజ్ఞాప్యమానం తం సుగ్రీవం వానరర్జుభమ్ ।
అప్సుచ్ఛత్తం మహాప్రాజ్ఞః లక్ష్మణః పరవీరహఽ ॥ ॥63-11॥
- కిమయం వానరో రాజవ్ వనపః ప్రత్యపష్టితః ।
కం చార్థమభినిర్దిశ్య దుఃఖితో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ॥63-12॥
- ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవః లక్ష్మణేన మహాత్మనా ॥
లక్ష్మణం ప్రత్యవాచేదం వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ॥63-13॥
- ఆర్య లక్ష్మణ సంప్రాహా వీరో దధిముఖః కపిః ।
అంగదప్రముఖైర్వైరైః భక్తితం మధువానరైః ॥ ॥63-14॥
- విచిత్య దక్షిణామాశామ్ ఆగతైర్వరిపుంగవైః ॥ ॥63-15॥
- వైషామకృతకృత్యానామ్ రఃదృశస్యాదుపక్రమః ।
ఆగతైశ్చ ప్రమథితం యథా మధువనం హి తైః ॥ ॥63-16॥
- ధర్మితం చ వనం కృత్పుమ్ ఉపయుక్తం చ వానరైః ॥ ॥63-17॥
- వనం యదాత్ భిషణ్ణాపై సాధితం కర్మ వానరైః ।
దృష్టా దేవి న సందేహః న చాన్యేన హనూమతా ॥
న హ్యాన్యః సాధనే హేతుః కర్మణోతస్య హనూమతః ॥ ॥63-18॥
- కార్యసిద్ధిర్మతిశైవ తస్మిన్ వానరపుంగవే ॥
వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ త్రుతం చాపి ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ॥63-19॥
- జామ్యవాన్ యత్ర నేతా స్యాత్ అంగదశ్చ మహాబలః ।
హనూమాంశ్చప్యధిష్టాతా న తస్య గతిరన్యథా ॥ ॥63-20॥
- అంగదప్రముఖైర్వైరైః హతం మధువనం కిల ।
వారయంతశ్చ సహితాః తథా జానుభిరాహతాః ॥ ॥63-21॥
- ఏతదర్థమయం ప్రాప్తః వక్తుం మధురవాగిహా ।
నామ్యా దధిముఖో నామ హరిః ప్రభ్యాతవిక్రమః ॥ ॥63-22॥

దృష్టా సీతా మహాబాహేతా సౌమిత్రే పశ్య తత్త్వతః ।
అభిగమ్య తథా సర్వే పిబంతి మధు వానరాః ॥ ॥63-23॥

న చాప్యదృష్ట్యై దైవీం విశ్రుతాః పురుషర్షభ ।
వనం దత్తవరం దివ్యం ధర్మయేయుర్వనోకసః ॥ ॥63-24॥

తతః ప్రహృష్టో ధర్మత్వాలక్ష్మణాః సహరాఘువః ।
శ్రుత్వా కళ్లసుభాం వాణీం సుగ్రీవవదనాచ్యుతామ్ ॥
ప్రాహృష్యత భృతం రామః లక్ష్మణశ్చ మహాబలః ॥ ॥63-25॥

శ్రుత్వా దధిముఖస్వేదం సుగ్రీవస్తు ప్రహృష్య చ ।
వనపాలం పునర్వాక్యం సుగ్రీవః ప్రత్యభాషత ॥ ॥63-26॥

ప్రీతోఽస్మి సోఽహం యద్భుక్తం వనం తైః కృతకర్మభిః ।
మర్దితం మర్మణీయం చ చేష్టితం కృతకర్మణామ్ ॥ ॥63-27॥

ఇచ్చామి శీఘ్రం హనుమత్రధానాన్ శాఖామృగాంస్తాన్ మృగరాజదర్శాన్ ॥
ద్రష్టం కృతార్థాన్ సహ రాఘవాభ్యంతోతుం చ సీతాధిగమే ప్రయత్నమ్ ॥ ॥63-28॥

ప్రీతిస్మితాష్టో సప్నహృష్టో కుమారో దృష్ట్యై సిద్ధార్థో వానరాణాం చ రాజు ।
అంగైస్పంహృష్టో కర్మసిద్ధిం నిదిత్వా బాహ్యరాసన్మాం సోఽతిమాత్రం ననంద ॥ ॥63-29॥

ఇతార్థే తీమద్రామాయణే ఆదికావేణే సుస్తురకాష్టే త్రిప్రపుతమస్సర్దః

అణ త్రీమద్రామాయణే ఆదికావై సున్సరకాణై చతుష్ప్రితమస్సర్డః

సుగ్రీవేణైవముక్తస్త హృష్టో దధిముఖః కపిః ।
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ సుగ్రీవం చాభ్యవాదయల్ ॥ ॥64-1॥

స ప్రణమ్య చ సుగ్రీవం రాఘవౌ చ మహాబలో ।
వానరైస్పిహాతైశ్వారైః దివమేవోత్పాత హ ॥ ॥64-2॥

స యథైవాగతః పూర్వం తథైవ త్వరితం గతః ।
నిపత్య గగనాద్యామౌ తద్వనం ప్రవివేశ హ ॥ ॥64-3॥

స ప్రవిష్టో మధువనం దదర్ప హరియూఢపాన్ ।
విమదానుత్థితాన్ సర్వాన్ మేహమానాన్ మధూడకమ్ ॥ ॥64-4॥

ఉవాచ వచనం శ్లష్టమ్ ఇదం హృష్టవదంగదమ్ ॥ ॥64-5॥

సౌమ్య రోషో న కర్తవ్యః యదేభిరభివారితః ।
అజ్ఞానాద్రజ్ఞిభిః క్రోధాత్ భవత్తః ప్రతిషేధితాః ॥ ॥64-6॥

యువరాజస్యమీశశ్చ వనస్యాస్య మహాబల ।
మౌర్ఖ్యత్ పూర్వం కృతో దోషః తం భవాన్ క్షంతుమర్పుతి ॥ ॥64-7॥

అభ్యాతం హి మయా గత్య పితృవ్యస్య తవానఘు ।
ఇపెలాపయాతం సర్వోషామ్ ఏతేషాం వనచారిణామ్ ॥ ॥64-8॥

స త్వదాగమనం శ్రుత్యా సైహాభిర్వరియూఢపైః ।
ప్రహృష్టో న తు రుష్టోఽసౌ వనం శ్రుత్యా ప్రథర్వితమ్ ॥ ॥64-9॥

ప్రహృష్టో మాం పితృవ్యస్తే సుగ్రీవో వానరేశ్వరః ।
శీఘ్రం ప్రేషయ సర్వంస్తాన్ ఇతి పెలావాచ పార్థివః ॥ ॥64-10॥

శ్రుత్యా దధిముఖస్యేదం వచనం శ్లష్టమంగదః ।
అబ్రవిత్తాన్ హరిశ్రేష్టః వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ॥64-11॥

శంకే శ్రుతోనుయం వృత్తాంతః రామేణ హరియూధపాః ।
 తత్ష్టమం నేహ నస్సాతుం కృతే కార్యే పరవ్తపాః ॥ ॥64-12॥
 పీత్యా మధు యథాకామం విశ్రాన్తా వనచారిణాః ।
 కిం శేషం గమనం తత్త సుగ్రీవో యత్ర మే గురుః ॥ ॥64-13॥
 సర్వే యథా మాం వక్ష్యంతి సమేత్య హరియూధపాః ।
 తథాఉస్సి కర్తా కర్త్రవ్యే భవద్భుః పరవానహమ్ ॥ ॥64-14॥
 నాజ్ఞాపయితుమీశోను హం యువరాజోనుస్సి యద్యపి ।
 అయుక్తం కృతకర్మణాః యూయం ధర్మయితుం మయా ॥ ॥64-15॥
 బ్రువతశ్చంగదమైవం శ్రుత్యా వచనమవ్యయమ్ ।
 ప్రహృష్టమనసో వాక్యమ్ ఇదమూచర్యనోకసః ॥ ॥64-16॥
 ఏవం వక్ష్యతి కో రాజన్ ప్రభుస్నన్ వానరర్షభ ।
 ఐశ్వర్యమదమతో హి సర్వోను హమితి మన్యతే ॥ ॥64-17॥
 తవ చేదం సుసదృశం వాక్యం నాన్యస్య కస్యచిత్ ।
 సన్నతిర్మి తవాఖ్యాతి భవిష్యమ్భయోగ్యతామ్ ॥ ॥64-18॥
 సర్వే వయమపి ప్రాప్తాః తత్త గన్తుం కృతక్షణాః ।
 స యత్ర హరివీరాణాం సుగ్రీవః పతిరవ్యయః ॥ ॥64-19॥
 త్వయాహ్యమక్కెర్హరిభిః వైవ శక్యం పదాత్మదమ్ ।
 క్వచిద్ధన్తుం హరిశ్రేష్ట బ్రుమస్సత్యమిదం తు తే ॥ ॥64-20॥
 ఏవం తు వదతాం తేషామ్ అంగదః ప్రత్యభాషత ।
 బాఢం గచ్ఛమ ఇత్యక్ష్య ఖముత్పేతుర్గుహబలాః ॥ ॥64-21॥
 ఉత్పత్వతవ్తమమత్పేతుః సర్వే తే హరియూధపాః ।
 కృత్యానుఉకాశం నిరాకాశం యంత్రోత్సిష్టాప్తా ఇవాచలాః ॥ ॥64-22॥

అజ్ఞదం పురతః కృత్యా హనుమస్తం చ వానరమ్ |
తేఉమృరం సహసోత్వత్య వేగవస్తుః ష్టవంగమాః ||
వినదనో మహానాదం ఘనా వాతేరితా యథా || ||64-23||

అంగదే సమనుప్రాప్తై సుగ్రీవో వానరాధిపః |
ఉవాచ శోకోపహతం రామం కమలలోచనమ్ || ||64-24||

సమాశ్వసిహి భద్రం తే దృష్టా దేవి న సంశయః |
నాగన్నమిహి శక్యం తైః అతీతే సమయే హి నః || ||64-25||

న మత్సకాశమాగచ్ఛేత్ కృత్యే హి వినిపాతితే |
యువరాజో మహాబాహుః ష్టవతాం ప్రవరోఽంగదః || ||64-26||

యద్యప్యకృతకృత్యానామ్ రఃదృశస్నాయదుపక్రమః |
భవేత్య దీనవదనః భ్రావ్తవిష్టతమానసః || ||64-27||

పితృపైతామహం చైతత్ పూర్వకైరభిరక్షితమ్ ||
న మే మధువనం హన్యాత్ అహృష్టః ష్టవగేశ్వరః || ||64-28||

కౌసల్య సుప్రజ్ఞా రామ సమాశ్వసిహి సుప్రత |
దృష్టా దేవి న సందేహః న చాన్యేన హనూమతా || ||64-29||

న హ్యాన్యః కర్మణో హేతుః సాధనేఽస్య హనూమతః |
హనూమతి హి సిద్ధిశ్చ మతిశ్చ మతిసత్తమ్ |
వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ సూర్యే తేజ ఇవ ధ్రువమ్ || ||64-30||

జామృవాన్ యత్ర నేతా స్యాత్ అంగదశ్చ బలేశ్వరః |
హనుమంశ్చాప్యధిష్టాతా న తస్య గతిరన్యథా || ||64-31||

మా భూశ్చిన్తా సమాయక్తః సమ్మత్యమితవిక్రమ్ || ||64-32||

తతః కిలకిలా శబ్దం శుశ్రావాసన్నమమృరే |
హనుమత్సర్వదృష్టానాం నర్దతాం కానవోకసామ్ ||
కిష్కింధాముపయాతానాం సిద్ధిం కథయతామివ || ||64-33||

తత్ప్రవృత్త్య నినాదం తం కపీనాం కపిసత్తమః ।
ఆయతాంచితలాంగూలః సోఉ భవద్భుష్టమానసః ॥ ॥64-34॥

అజగ్నుస్తేఉపి హరయః రామదర్శనకాంక్షిణః ।
అంగదం పురతః కృత్య హనూమస్తం చ వానరమ్ ॥ ॥64-35॥

తేఉంగదప్రముఖా వీరాః ప్రహృష్టాశ్చ ముదాఉన్యతా ।
నిపేతుర్ధురిరాజస్య సమీపే రాఘువస్య చ ॥ ॥64-36॥

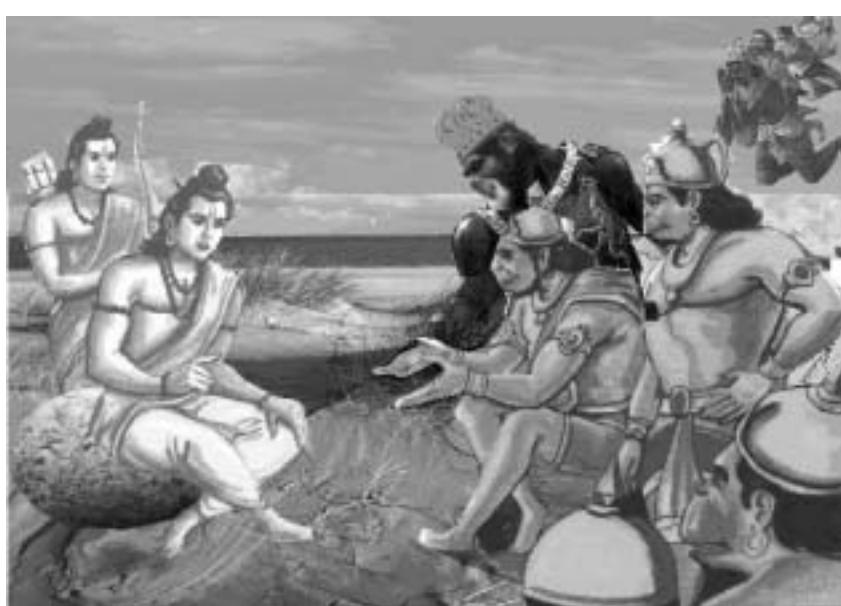
హనూమాంశ్చ మహాబాహుః ప్రణమ్య శిరసా తతః ।
నియతామక్షతాం దేవీం రాఘువాయ న్యవేదయత్ ॥ ॥64-37॥

దృష్టౌ దేవీతి హనూమత్ వదనాదమృతోపమమ్ ।
ఆక్షర్య వచనం రామః హర్షమాప సలక్ష్మీణః ॥ ॥64-38॥

నిశ్చితార్థస్తతస్తస్మిన్ సుగ్రీవః పవనాత్మజే ।
లక్ష్మీణః ప్రీతిమాన్ ప్రీతం బహుమానాదవైక్షత ॥ ॥64-39॥

ప్రీత్య చ రమమాణోఉథ రాఘువః పరవీరహః ।
బహుమానేన మహాతా హనూమస్తమవైక్షత ॥ ॥64-40॥

ఇతార్థేతీమద్రామాయణే ఆదికావేణుస్తరకాణై చతుష్ప్రమస్తరః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్ధరకాణై పంచపట్టితమస్తరః

తతః ప్రప్రవణం శైలం గత్వా చిత్రకానవమ్ ।

ప్రణమ్య శిరసా రామం లక్ష్మణం చ మహాబలమ్ ॥ ||65-1||

యువరాజం పురస్కృత్య సుగ్రీవమభివాద్య చ ।

ప్రవృత్తిమధ సీతాయః ప్రవక్తుముషచక్రముః ॥ ||65-2||

రావణాన్తఃపురే రోధం రాక్షసీభిశ్చ తర్జనమ్ ।

రామే సమనురాగం చ యశ్చాయం సమయః కృతః ।

ఏతదాఖ్యానై తే సర్వే హరయో రామసన్నిధౌ ॥ ||65-3||

వైదేహిమక్షతాం శ్రుత్వా రామస్తూతరమబ్రహ్మిత్ ॥ ||65-4||

క్వసీతా వర్తతే దేవి కథం చ మయి వర్తతే ।

ఏతన్నే సర్వమాఖ్యత వైదేహిం ప్రతి వానరాః ॥ ||65-5||

రామస్య గదితం శ్రుత్వా హరయో రామసన్నిధౌ ।

చోదయన్నై హనూమణ్ణం సీతాపుత్రాన్కోవిదమ్ ॥ ||65-6||

శ్రుత్వా తు వచనం తేషాం హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।

ప్రణమ్య శిరసా దేవై సీతామై తాం దిశం ప్రతి ।

ఉంచా వాక్యం వాక్యజ్ఞః సీతాయా దర్శనం యథా ॥ ||65-7||

సముద్రం లంఘయిత్వాచ హం శతయోజనమాయతమ్ ।

అగచ్ఛం జానకీం సీతాం మార్గమాణో దిదృక్షయా ॥ ||65-8||

తత్త్ర లంకేతి నగరీ రావణస్య దురాత్మనః ।

దక్షిణస్య సముద్రస్య తీరే వసతి దక్షిణే ॥ ||65-9||

తత్త్ర దృష్టౌ మయా సీతా రావణాన్తఃపురే సతీ ।

సంవ్యస్య త్వయి జీవన్నై రామా రామ మనోరథమ్ ॥ ||65-10||

దృష్టా మే రాక్షసీమద్యే తర్జ్యమానా ముహలర్మిహలః ।

రాక్షసీభిర్విరూపాభిః రక్షితా ప్రమదావనే ॥ ॥65-11॥

దుఃఖమాసాద్యతే దేవీ తథాతు దుఃఖోచితా సతీ ॥ ॥65-12॥

రావణాన్తఃపురే రుద్ధా రాక్షసీభిస్నురక్షితా ।
ఏకవేణీధరా దీనా త్వయి చిన్నాపరాయణా ॥ ॥65-13॥

అధశ్వయ్య వివర్ణాంగీ పదిగైవ హిమాగమే ।
రావణాద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా ।
దేవీ కథంచిత్ కాకుత్స్థః త్వన్నునా మార్గితా మయా ॥ ॥65-14॥

ఇక్ష్వాకువంశవిభ్యాతిం శనైః కీర్తయతాతునము ।
సా మయా నరశార్థాల విశ్వాసముపపాదితా ॥ ॥65-15॥

తతస్నమ్భాషితా దేవీ సర్వమర్థం చ దర్శితా ।
రామసుగ్రీవసభ్యం చ శ్రుత్యా ప్రీతిముపాగతా ॥ ॥65-16॥

నియతస్నముదాచారో భక్తిశ్చస్యాస్తథా త్వయి ॥ ॥65-17॥

ఏవం మయా మహాభాగా దృష్టా జనకనన్నినీ ।
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తా త్వద్భక్త్యై పురుషర్థబ్ధ ॥ ॥65-18॥

అభిజ్ఞానం చ మే దత్తం యథా వృత్తం తవాన్నికే ।
చిత్రకూటే మహాప్రాజ్ఞ వాయసం ప్రతి రాఘవ ॥ ॥65-19॥

విజ్ఞాప్యశ్చ నరవ్యాఘ్రుః రామో వాయుసుత త్వయా ।
అఖిలేనేహ యద్భుష్టమితి మామాహ జానకీ ॥ ॥65-20॥

అయం చాసై ప్రదాతవ్యః యత్నుత్ సుపరిరక్షితః ।
బ్రువతా వచనాన్యేవం సుగ్రీవస్యాపవృణ్యతః ॥ ॥65-21॥

ఏష చూడామణిశ్రీమాన్ మయా సుపరిరక్షితః ।
మనశ్శిలాయాస్తిలకః గణపార్చ్య నివేశితః ॥ ॥65-22॥

త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్నేర్తుమర్హసి ।
ఏష నిర్యతితశ్రీమాన్ మయా తే వారిసమ్భవః ॥ ॥65-23॥

ఏతం దృష్టౌ ప్రమోదిష్య వ్యసనే త్వామివానఫు ।
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ ।
ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం రక్షసాం వశమాగతా ॥ ॥65-24॥

ఇతి మామబ్రివీత్ సీతా కృశాంగీ ధర్మచారిణీ ।
రావణాన్తఃపురే రుద్ధా మృగీవోత్పుల్లలోచనా ॥ ॥65-25॥

ఏతదేవ మయాఉ ఖ్యాతం సర్వం రాఘవ యద్యథా ।
సర్వథా సాగరజలే సన్మారః ప్రవిధియతామ్ ॥ ॥65-26॥

తో జాతాశ్వాసా రాజపుత్రో విదిత్య తచ్ఛాభిజ్ఞానం రాఘవాయ ప్రదాయ ।
దేవ్య చఖ్యాతం సర్వమేవానుపూర్వ్యత్ వాచా సమూర్ఖం వాయుపుత్రశంస ॥ ॥65-27॥

ఇతాక్రమే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణ్ఠే పంచప్రాతమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణై పట్టప్రితమస్తురః

ఏవముక్తో హనుమతా రామో దశరథాత్మజః ।
తం మణిం హృదయే కృత్య ప్రరురోద సలక్ష్మణః ॥ ॥66-1॥

తం తు దృష్ట్య మణిశ్రేష్ఠం రాఘువశ్చోకకర్మతః ।
నేత్రాభ్యమశ్రుపూర్ణాభ్యం సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్ ॥ ॥66-2॥

యదైవ ధేమప్రువతి స్నేహోద్వత్సస్య వత్సలా ।
తథా మమాపి హృదయం మణిరత్నస్య దర్శనాత్ ॥ ॥66-3॥

మణిరత్నమిదం దత్తం వైదేహ్యశ్చశరేణ మే ।
వధూకాలే యథా బద్ధమ్ అధికం మూర్ఖ్య శోభతే ॥ ॥66-4॥

అయం హి జలసమ్భూతః మణిస్పృజనపూజితః ।
యజ్జే పరమతుష్టేన దత్తశ్చక్రేణ ధీమతా ॥ ॥66-5॥

ఇమం దృష్ట్య మణిశ్రేష్ఠం యథా తాతస్య దర్శనమ్ ।
అద్యాస్త్రవగతస్మామ్యః వైదేహస్య తథా విభోః ॥ ॥66-6॥

అయం హి శోభతే తస్యః ప్రియాయా మూర్ఖ్య మే మణిః ।
అస్యాద్య దర్శనేనాహం ప్రాప్తం తామివ చిన్తయే ॥ ॥66-7॥

కిమాహ సీతా వైదేహీ బ్రూహితా సౌమ్య పునః పునః ।
పిపాసుమివ తోయేన సించన్తీ వాక్యవారిణా ॥ ॥66-8॥

ఇతస్తు కిం దుఃఖతరం యదిమం వారి సమ్భవమ్ ।
మణిం పశ్యామి సామిత్రే వైదేహీమాగతం వినా ॥ ॥66-9॥

చిరం జీవతి వైదేహీ యది మాసం ధరిష్యతి ।
క్షణం సౌమ్య న జీవేయం వినా తామసితేక్షణామ్ ॥ ॥66-10॥

నయ మామపి తం దేశం యత్ర దృష్ట్య మమ ప్రియా ।
న తిష్టేయం క్షణమపి ప్రవృత్తిముపలభ్య చ ॥ ॥66-11॥

కథం సా మమ సుత్రోణీ భీరుభీరుస్వతీ సదా ।
భయావహోనాం ఫోరాణాం మధ్య తిష్ఠతి రక్షసామ్ ॥ ॥66-12॥

శారదస్తిమిరోన్మృక్తః నూనం చంద్ర ఇవామ్యుదైః ।
అవృతం వదనం తస్య న విరాజతి రాక్షసైః ॥ ॥66-13॥

కిమాహ సీతా హనుమన్ తత్యతః కథయాద్య మే ।
ఏతేన ఖలు జీవిస్య భేషజేనాతురో యథా ॥ ॥66-14॥

మధురా మధురాలాపా కిమాహ మమ భామినీ ।
మద్యహీనా వరారోహ హనుమన్ కథయస్య మే ।
దుఃఖాత్ దుఃఖతరం ప్రాప్య కథం జీవతి జానకీ ॥ ॥66-15॥

ఇత్యార్థోత్తమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణై పట్టప్రితమస్యర్థః

అథ తీమద్రామాయణే ఆదికావ్మే సున్దరకాణ్డే సత్పష్ఠితమస్పర్ధః

ఏవముక్తస్తు హనూమాన్ రాఘువేణ మహాత్మునా ।

సీతాయా భూషితం సర్వం న్యవేదయత రాఘువే ॥

॥67-1॥

ఇదముక్తవతీ దేవీ జానకీ పురుషర్వభు ।

పూర్వపుత్రమభిజ్ఞానం చిత్రకూటే యథాతథమ్ ॥

॥67-2॥

సుఖసుష్టు త్వయా సార్థం జానకీ పూర్వముత్థితా ।

వాయసస్పుహసోత్వత్య విదదార స్తనాంతరే ॥

॥67-3॥

పర్యాయేణ చ సుష్టుస్యం దేవ్యంకే భరతాగ్రజ ।

పునశ్చ కిల పక్షీ సః దేవ్య జనయతి వ్యథామ్ ॥

॥67-4॥

పునః పునరుపాగమ్య విదదార భృశం కిల ।

తతస్యం బోధితస్తస్యాః శోణితేన సముక్షితః ॥

॥67-5॥

వాయసేన చ తేవైవ సతతం బాధ్యమానయా ।

బోధితః కిల దేవ్య త్వం సుఖసుష్టుః పరవ్తప ॥

॥67-6॥

తాం తు దృష్ట్య మహాబాహో దారితాం చ స్తనాన్తరే ।

ఆశీవిష ఇవ క్రుఢ్యః నిశ్చసన్మభ్యభాషధాః ॥

॥67-7॥

నభాగ్రైః కేన తే భీరు దారితం తు స్తనాన్తరమ్ ।

కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్ర్తేణ భోగినా ॥

॥67-8॥

నిరీక్షమాణస్పుహసౌ వాయసం సమవైక్షధాః ।

నభైస్పురుధిరైస్మీక్షైః తామేవాభిముఖం స్థితమ్ ॥

॥67-9॥

సుతః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః ।

ధరాన్తరచరః శీఘ్రుం పవనస్య గతో సమః ॥

॥67-10॥

తతస్తస్మిన్మన్మహాబాహో కోపసంవర్తితేక్షణః ।

వాయసే త్వం కృధాః క్రూరాం మతిం మతిమతాం వర ॥

॥67-11॥

స దర్భం సంస్తరాద్భుత్య బ్రహ్మశైలా హృయోజయః ।
 స దీప్త ఇవ కాలాగ్నిః జబ్యాలాభిముఖః ఖగమ్ ॥ ॥67-12॥

క్షీపవాంప్యం ప్రదీప్తం హి దర్భం తం వాయసం ప్రతి ।
 తతస్త వాయసం దీప్తః స దర్భీఁనుజగామ హ ॥ ॥67-13॥

స పిత్రా చ పరిత్యక్తః సురైశ్చ సమహర్షిభిః ।
 త్రీన్లోకాన్ సంపరిక్రమ్య త్రాతారం నాధిగచ్ఛతి ॥ ॥67-14॥

పునరేవాగతప్రస్తః త్వత్పకాశమరిందమ ।
 స తం నిపతితం భూమకొ శరణ్యశ్శరణాగతమ్ ॥ ॥67-15॥

వధార్థమపి కాకుత్సుః కృపయా పర్యపాలయః ॥ ॥67-16॥

మోఘుమప్రం న శక్యం తు కర్తుమిత్యేవ రాఘువ ।
 భవాంప్తస్యాంఖీ కాకస్య హినస్తి స్నే స దక్షిణామ్ ॥ ॥67-17॥

రామ త్వాం స నమస్కృత్య రాజ్ఞే దశరథాయ చ ।
 విసృష్టస్త తదా కాకః ప్రతిపేదే స్వమాలయమ్ ॥ ॥67-18॥

ఏవమప్రవిదాం త్రేష్ఠః సత్యవాంచ్ఛిలవానపి ।
 కిమర్థమప్రం రక్షస్ము న యోజయతి రాఘువః ॥ ॥67-19॥

న నాగా నాపి గన్ధర్వాః నాసురా న మరుద్గణాః ।
 న చ సర్వే రణే శక్తాః రామం ప్రతిసమాపితుమ్ ॥ ॥67-20॥

తస్య వీర్యవతః కశ్చిత్ యద్యస్తి మయి సమ్మామః ।
 క్షీప్రం సునిశితైర్భూటిః హన్యతాం యుధి రావణః ॥ ॥67-21॥

భ్రాతురాదేశమాజ్ఞాయ లక్ష్మీణో వా పరవ్యపః ।
 స కిమర్థం నరవరః న మాం రక్షతి రాఘువః ॥ ॥67-22॥

శక్తౌ తౌ పురుషవ్యాప్తుఽ వాయ్యగ్నిసమతేజసౌ ।
 సురాణామపి దుర్ధర్మా కిమర్థం మాముపేక్షతః ॥ ॥67-23॥

మమైవ దుష్టుతం కించిత్ మహాదస్తి న సంశయః ।
సమర్థా సహితో యన్మాం నావేక్షేతే పరమాపో ॥ ॥67-24॥

వైదేశ్య వచనం శ్రుత్యా కరుణం సాశ్రుభాషితమ్ ।
పునరప్యహమార్యం తామిదం వచనమబువమ్ ॥ ॥67-25॥

త్వచ్ఛుకవిముఖో రామః దేవి సత్యేన తే శపే ।
రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మీణాః పరితప్యతే ॥ ॥67-26॥

కథంచిద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుమ్ ।
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానామ్ అన్తం ద్రుక్ష్యసి భామిని ॥ ॥67-27॥

తాపుభో నరశార్ధాలో రాజపుత్రావనిన్నితో ।
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహో లంకాం భస్మీకరిష్యతః ॥ ॥67-28॥

హత్యా చ సమరే రౌద్రం రావణం సహబాస్తవమ్ ।
రాఘవస్యాం వరారోహా స్వాం పురీం నయతే ధ్రువమ్ ॥ ॥67-29॥

యత్త రామో విజానీయాత్ అభిజ్ఞానమనిన్నితే ।
ప్రీతిసంజననం తస్య ప్రదాతుం త్వమిహర్షసి ॥ ॥67-30॥

సాత్రభివీక్ష్య దిశస్సర్వ వేణ్యద్రుధనముత్తమ్ ।
ముక్క్య వప్రాద్దదో మహ్యం మణిమేతం మహోబల ॥ ॥67-31॥

ప్రతిగృహ్య మణిం దివ్యం తవ హేతో రఘూద్వహా ।
శిరసా తాం ప్రణమ్యర్యామ్ అహమాగమనే త్వరే ॥ ॥67-32॥

గమనే చ కృతోత్సాహమ్ అవేక్ష్య వరవర్ణనీ ।
వివర్ధమానం చ హి మామ్ ఉవాచ జనకాత్మజా ॥ ॥67-33॥

అప్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పస్థిగ్భాషిణీ ।
మమోత్పతనసమ్మాన్తా శోకవేగసమాహతా ॥ ॥67-34॥

హనూమాన్ సింహసంకాశో ఉభో తో రామలక్ష్మణో ।
 సుగ్రీవం చ సహమాత్యం సర్వాన్ బ్రూయా హ్యనామయమ్ ॥ ॥67-35॥
 యథా చ స మహాబాహుః మాం తారయతి రాఘువః ।
 అస్మాద్ముఖమ్యుసంరోధాత్ త్వం సమాధాతుమర్హసి ॥ ॥67-36॥
 ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం, రక్షోభిరేభిః పరిభర్షనం చ ।
 బ్రూయాస్తు రామస్య గతస్మీపం, శివశ్చ తేఉధ్వాంస్తు హరిప్రవీర ॥ ॥67-37॥
 ఏతత్తవార్య వృపరాజసింహ, సీతా వచః ప్రాహ విషాదపూర్వమ్ ।
 ఏతచ్చ బుద్ధ్య గదితం మయా త్వం, శ్రద్ధత్వ సీతాం కుశలాం సమగ్రమ్ ॥ ॥67-38॥

—◎— ◎—

ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్థరకాణై సత్పుషప్పితమస్తుర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుస్తురకాణ్ఠే అష్టపుష్టితమస్తుర్ః

అధాహముత్తరం దేవ్యః పునరుక్తస్ససమ్భుమః ।

తవ స్నేహస్తరవ్యాఘ్రు సౌహర్దాదనుమాన్య వై ॥ **॥68-1॥**

ఏవం బహువిధం వాచ్యః రామో దాశరథిస్వయా ।

యథా మామాపుయాచ్ఛిఘ్రుం హత్య రావణమాహావే ॥ **॥68-2॥**

యది వా మన్యసే వీర వస్తైకాహమరిష్టము ।

కస్మింశ్చిత్ సంఖృతే దేశే విశ్రాంతః శ్వే గమిష్యసి ॥ **॥68-3॥**

మమ చాప్యల్పబ్ధాగ్యయః సాన్నిధ్యాత్తవ వీర్యవన్ ।

అస్య శోకవిపాకస్య ముహూర్తం స్యాద్విమోక్షణామ్ ॥ **॥68-4॥**

గతే హి త్వయి విక్రాంతే పునరాగమనాయ వై ।

ప్రాణానామపి సన్వేహః మమ స్యాన్నాత సంశయః ॥ **॥68-5॥**

తవాదర్శనజశ్శోకః భూమో మాం పరితాపయేత్ ।

దుఃఖాద్మఃఖపరాభూతాం దుర్గతాం దుఃఖభాగినీమ్ ॥ **॥68-6॥**

అయం చ వీర సందేహః తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః ।

సుమహాంస్వత్ సహయేషు హర్యక్షేషు హరీశ్వర ॥ **॥68-7॥**

కథం ను ఖలు దుష్టారం తరిష్యన్ని మహాదధిమ్ ।

తాని హర్యక్షైన్యాని తొ వా నరవరాతృజో ॥ **॥68-8॥**

త్రయాణామేవ భూతానాం సాగరస్యాస్య లంఘనే ।

శక్తిస్యాధ్యైనతేయస్య తవ వా మారుతస్య వా ॥ **॥68-9॥**

తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే వీరైవం దురతిక్రమే ।

కిం పశ్యసి సమాధానం బ్రూహి కార్యవిదాం వర ॥ **॥68-10॥**

కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే ।

పర్యాప్తః పరవీరఫ్సు యశస్యస్తే బలోదయః ॥ **॥68-11॥**

బలైస్నమైర్యది మాం హత్య రావణమాహావే ।
విజయా స్వాం పురీం రామో నయేత్తత్ స్వాద్యశస్త్రరమ్ ॥ ॥68-12॥

యథాం హం తస్య వీరస్య వనాదుపథినాహృతా ।
రక్షసా తధ్భయాదేవ తథా నార్థతి రాఘవః ॥ ॥68-13॥

బలైస్తు సంకులాం కృత్య లంకాం పరబల్యార్దనః ।
మాం నయేద్యది కాకుళ్ళః తత్తస్య సదృశం భవేత్ ॥ ॥68-14॥

తద్యథా తస్య విక్రాంతమ్ అనురూపం మహాత్మనః ।
భవత్యాహావశారస్య తథా త్వముపపాదయ ॥ ॥68-15॥

తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రత్రితం హేతుసంహితమ్ ।
నిశమ్యహం తత్శేషం వాక్యముత్తరమబ్రువమ్ ॥ ॥68-16॥

దేవి హర్యాఙ్ఘసైన్యనామ్ ఈశ్వరః ప్రవతాం వరః ।
సుగ్రీవస్త్యసమ్మన్మః తవార్థే కృతనిశ్చయః ॥ ॥68-17॥

తస్య విక్రమసమ్మన్మాః సత్యవన్తో మహాబలాః ।
మనస్యంకల్పసమ్మాతాః నిదేశే హరయస్మితాః ॥ ॥68-18॥

యేషాం నోపరి నాధస్తాత్ న తిర్యక్ సజ్జతే గతిః ।
న చ కర్మసు సీదన్ని మహాత్మ్యమితతేజసః ॥ ॥68-19॥

అపకృత్తైర్గుహభాగైః వానరైర్భులదర్పితః ।
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిః వాయుమార్గానుసారిభిః ॥ ॥68-20॥

మద్వాశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ సన్ని తత్త వనోకసః ।
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిత్ నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధా ॥ ॥68-21॥

అహం తావదిహ ప్రాప్తః కిం పునష్టే మహాబలాః ।
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యన్నే ప్రేష్యన్నే హీతరే జనాః ॥ ॥68-22॥

తదలం పరితాపేన దేవి మన్యర్వ్యపైతు తే ।
ఏకోత్సాతేన వై లంకామ్ ఏష్యవై హరియూధపాః ॥ ॥68-23॥

మమ పృష్టగతో తో చ చంద్రసూర్యావివోదితో ।
త్వత్సకాశం మహాభాగే నృసింహోవాగమిష్యతః ॥ ॥68-24॥

అరిష్మం సింహసంకాశం క్షీప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘువమ్ ।
లక్ష్మీణం చ ధనుష్ణాణిం లంకాద్వారముపస్థితమ్ ॥ ॥68-25॥

నఖదంప్రౌయుధాన్ వీరాన్ సింహశార్దూలవిక్రమాన్ ।
వానరాన్ వారణేష్వ్రాభాన్ క్షీప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్ ॥ ॥68-26॥

శైలామ్యుదనికాశానాం లంకామలయసానుము ।
నర్దతాం కపిముఖ్యానామ్ అచిరాచ్ఛోష్యసి స్వనమ్ ॥ ॥68-27॥

నివృత్తవనవాసం చ త్వయా సార్థమరిన్నమమ్ ।
అభిషిక్తమయోధ్యాయాం క్షీప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘువమ్ ॥ ॥68-28॥

తతో మయా వాగ్మిరదీనభాషణా శివాభిరష్టాభిప్రసాదితా ।
జగామ శాస్త్రిం మమ మైధిలాత్మజా తవాసి శోకేన తదాంభిషిడితా ॥ ॥68-29॥(2 సార్లు)

రామభద్ర మహేష్యస రఘువీరనృపోత్తమ !
భో దశాస్యాన్తకాం స్వాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే !!

ఇతాద్యై తీవ్రద్రామాయణే ఆదికావ్యే సున్దరకాణ్ణే అప్పవప్పితమస్తగః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ఏకత్రింశదుత్తరశతతమస్సర్గః

శిరస్యంజలిమాధాయ కైకేయ్యనందవర్థనః ।
బభాషే భరతో జ్యేష్ఠం రామం సత్యపరాక్రమమ్ ॥ 1॥

పూజితా మామికా మాతా దత్తం రాజ్యమిదం మమ ।
తద్దదామి పునస్తుభ్యం యథా త్వమదదా మమ ॥ 2॥

ధురమేకాకినా న్యస్తామ్ బుషభేణ బలీయసా ।
కిశోరవద్గురుం భారం న వోధుమహముత్సుహే ॥ 3॥

వారివేగేన మహాతా భిన్నస్నేతురివ క్షరన్ ।
దుర్భంధనమిదం మన్య రాజ్యచ్ఛిద్రమసంవృతమ్ ॥ 4॥

గతిం ఖర ఇవాశ్వస్య హంసస్యేవ చ వాయసః ।
నాన్యేతుముత్సుహే రామ తవ మార్గమరిందము ॥ 5॥

యథా చారోపితో వృజుః జాతశ్చంతర్మివేశనే ।
మహాంశ్చ సుదురారోహః మహాస్కుంధప్రశాఫవాన్ ॥ 6॥

శీర్యేత పుష్పితో భూత్యా న ఫలాని ప్రదర్శయన్ ।
తస్య నానుభవేదర్థం యస్య హేతోస్య రోప్యతే ॥ 7॥

ఏషోపమా మహాబాహౌ త్వదర్థం వేత్తుమర్మసి ।
యద్యస్మాన్నమజేంద్ర త్వం భక్తాన్ భృత్యాన్ శాధి హే ॥ 8॥

జగదద్యభిషిక్తం త్వమ్ అనుపశ్యతు సర్వతః ।
ప్రతపంతమివాదిత్యం మధ్యహేన్ దీప్తతేజసమ్ ॥ 9॥

తూర్యసంఘాతనిర్మోషైః కాంచినూపురనిస్యవైః ।
మధురైరీతశబైశ్చ ప్రతిబుధ్యస్వ రాఘవ ॥ 10॥

యావదావర్తతే చక్రం యావతీ చ వసుంధరా ।

తావత్యమిహ సర్వస్య స్వామిత్వమనువర్తయ ॥ 11 ॥

భరతస్య వచశ్చుత్వా రామః పరపురంజయః ।

తథేతి ప్రతిజగ్రాహ నిషపాదాసనే శుభే ॥ 12 ॥

తతశ్శత్తుఫువచనాత్ నిషుణాశ్చైశువర్ధకాః ।

సుఖహస్తాస్మిషిష్టుష్ట రాఘవం పర్యపాసత ॥ 13 ॥

పూర్వం తు భరతే స్నాతే లక్ష్మీణే చ మహాబలే ।

సుగ్రీవే వానరేంద్రే చ రాక్షసేంద్రే విభీషణే ॥ 14 ॥

ఎశోధితజటస్మాతః చిత్రమాల్యములేపనః ।

మహార్థవసనో రామః తస్మా తత్త శ్రియా జ్వలన్ ॥ 15 ॥

ప్రతికర్మ చ రామస్య కారయామాస వీర్యవాన్ ।

లక్ష్మీణస్య చ లక్ష్మీవాన్ ఇక్ష్వాకుకులవర్ధనః ॥ 16 ॥

ప్రతికర్మ చ సీతాయః సర్వ దశరథప్రియః ।

ఆత్మవైవ తదా చక్రుః మనస్యినో మనోహరమ్ ॥ 17 ॥

తతో వానరపత్నినాం సర్వసామేవ శోభనమ్ ।

చక్ర యత్నాత్మౌసల్య ప్రహృష్టా పుత్రలాలసా ॥ 18 ॥

తతశ్శత్తుఫువచనాత్ సుమంత్రో నామ సారథిః ।

యోజయిత్వాఉభిచక్రామ రథం సర్వంగశోభనమ్ ॥ 19 ॥

అర్గుమండలసంకాశం దివ్యం దృష్ట్యా రథోత్తమమ్ ।

అరురోహ మహాబాహుః రామస్యత్వపరాక్రమః ॥ 20 ॥

సుగ్రీవో హనుమాంశైవ మహేంద్రసంచుషచ్యతీ ।

స్నాతో దివ్యనిష్టైర్వాట్రైః జగ్నితుష్టుభకుండలో ॥ ॥21॥

వరాభరణసంపన్నాః యయుస్తాష్టుభకుండలాః ।

సుగ్రీవపత్స్యస్నితా చ ద్రష్టుం నగరముత్సుకాః ॥ ॥22॥

అయోధ్యాయాం తు సచివాః రాజ్ఞో దశరథస్య యే ।

పురోహితం పురస్కృత్య మంత్రయామాసురర్థవత్ ॥ ॥23॥

అశోకో విజయశైవ సుమంత్రశైవ సంగతాః ।

మంత్రయన్ రామ వృద్ధ్యర్థమ్ బుద్ధ్యర్థం నగరస్య చ ॥ ॥24॥

సర్వమేవాభిషేకార్థం జయార్థస్య మహాత్మనః ।

కర్తృమర్హథ రామస్య యద్యన్నంగభపూర్వకమ్ ॥ ॥25॥

ఇతి తే మంత్రిణస్సర్వే సందిశ్య తు పురోహితమ్ ।

నగరాన్నిర్యయుస్తార్థం రామదర్శనబుద్ధయః ॥ ॥26॥

హరియుక్తం సహప్రాణః రథమింద్ర ఇవానఘుః ।

ప్రయయో రథమాస్తాయ రామో నగరముత్తమమ్ ॥ ॥27॥

జగ్రాహ భరతో రశీన్ శత్రుష్టుశ్చతమాదదే ।

లక్ష్మీణో వ్యజనం తస్య మూర్ఖ్య సంపర్యవీజయత్ ॥ ॥28॥

శైతం చ వాలవ్యజనం జగ్రాహ పురతస్థితః ।

అపరం చంద్రసంకాశం రాక్షసేంద్రో విభీషణః ॥ ॥29॥

బుషిసంశైస్తదాఉ ఉకాశే దేవైశ్చ సమరుద్గుణః ।

స్తాయమానస్య రామస్య పుష్టవే మధురథ్యనిః ॥ ॥30॥

తత్పుత్రుంజయం నామ కుంజరం పర్వతోపమమ్ ।

ఆరురోహ మహాతేజాః సుగ్రీవః ప్రవగర్థభః ॥ ॥31॥

నవనాగసహార్షాణి యయురాస్తాయ వానరాః ।
మానుషం విగ్రహం కృత్య సర్వభరణభూషితాః ॥ ॥32॥

శంఖశబ్దప్రణాదైశ్చ దుందుభీనాం చ నిస్యవేః ।
ప్రయయో పురుషవ్యాఘ్రుః తాం పురీం హర్ష్యమాలినీమ్ ॥ ॥33॥

దద్యశుస్తే సమాయంతం రాఘువం సపురస్వరమ్ ।
విరాజమానం వపుషా రథేనాతిరథం తదా ॥ ॥34॥

తే వర్ధయిత్వా కాకుత్స్యం రామేణ ప్రతినందితాః ।
అనుజగ్నుర్మహత్మానం భూత్స్యభిః పరివారితమ్ ॥ ॥35॥

అమాత్యైర్భావ్యాహృత్యైషైవ తథా ప్రకృతిభిర్వృతః ।
శ్రీయ విరురుచే రామః నక్షత్రైరివ చంద్రమాః ॥ ॥36॥

స పురోగామిభిస్త్రాయైః తాలస్యస్తికపాణిభిః ।
ప్రవ్యాహారద్భిర్ముదితైః మంగళాని యయో వృతః ॥ ॥37॥

అక్షతం జాతరూపం చ గావః కన్యాస్తథా ద్విజాః ।
నరా మోదకహస్తాశ్చ రామస్య పురతో యయుః ॥ ॥38॥

సఖ్యం చ రామస్యగ్రీవే ప్రభావం చానిలాత్మజే ।
వానరాణాం చ తత్కుర్మ రాక్షసానాం చ తద్వలమ్ ।
విభిషణస్య సంమోగమ్ ఆచచ్ఛే చ మంత్రిణామ్ ॥ ॥39॥

శ్రుత్వా తు విస్మయం జగ్నుః అయోధ్యాపురవాసినః ॥ ॥40॥

ద్వ్యతిమానేతదభ్యాయ రామో వానరసంవృతః ।
హృషష్టపుష్టజనాకీర్ణామ్ అయోధ్యం ప్రవివేశ హ ॥ ॥41॥

తతో హృష్యచ్ఛయన్ పౌరాః పతాకాస్తే గృహే గృహే ॥ ॥42॥

ఐజ్ఞాకాధ్యాషితం రఘ్యమ్ ఆసనాద పితుర్భుహమ్ ॥ ||43||

అథాబ్రవీద్రాజసుతః భరతం ధర్మిణాం వరమ్ ।
అర్థాపహితయా వాచా మధురం రఘునందనః ॥ ||44||

పితుర్భువనమాసాద్య ప్రవిశ్య చ మహాత్మనః ।
కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ కైకేయామభివాద్య చ ॥ ||45||

యచ్చ మద్భవనం శ్రేష్ఠం సాశోకవనికం మహాత్ ,
ముక్కా వైదుమార్యసంకీర్తం సుగ్రీవాయ నివేదయ ॥ ||46||

తస్య తద్వచనం త్రుత్యా భరతస్సుత్యవిక్రమః ।
పాణో గృహీత్యా సుగ్రీవం ప్రవివేశ తమాలయమ్ ॥ ||47||

తత్ప్రైలప్రదీపాంశు పర్యంకాస్తరణాని చ ।
గృహీత్యా వివిషుః క్షిప్రం శత్రుఫ్లేన ప్రచోదితాః ॥ ||48||

ఉంచ చ మహాతేజాః సుగ్రీవం రాఘువానుజః ।
అభిషేకాయ రామస్య దూతానాజ్ఞాపయ ప్రభో ॥ ||49||

సౌవర్ణ్యాన్ వానరేంద్రాణాం చతుర్ణాం చతురో ఘుటాన్ ,
దదో క్షిప్రం స సుగ్రీవః సర్వరత్నవిభూషితాన్ ॥ ||50||

యథా ప్రత్యాషసమయే చతుర్ణాం సాగరాంభసామ్ ।
పూర్వేర్పుట్టేః ప్రతీక్షధ్వం తథా కురుత వానరాః ॥ ||51||

ఏవముక్కా మహాత్మనః వానరా వారణోపమః ।
ఉత్సేతుర్గగనం శీష్ముం గరుడా ఇవ శీష్మగాః ॥ ||52||

జాంబవాంశు హనూమాంశు వేగదర్శి చ వానరాః ।
బుషభష్టేవ కలశాన్ జలపూర్ణానథానయన్ ॥ ||53||

నదీశతానాం పంచానాం జలం కుంభేషు చాహరన్ ॥ ॥54॥

పూర్వాత్మముద్రాత్మలశం జలపూర్ణమధానయత్ ।
సుషేణాస్పత్యసంపన్మః సర్వరత్వవిభూషితమ్ ॥ ॥55॥

బుషభో దక్షిణాత్మార్థం సముద్రాజ్ఞలమాహరత్ ।
రక్తచందనశాభాభిః సంవృతం కాంచనం ఘుటమ్ ॥ ॥56॥

గవయః పళ్చిమాత్రోయమ్ ఆజహార మహోరవాత్ ।
రత్నకుంభేన మహాతా శీతం మారుతవిక్రమః ॥ ॥57॥

ఉత్తరాచ్చ జలం శీఘ్రుం గరుడానిలవిక్రమః ।
ఆజహార స ధర్మాత్మా నలస్పుర్వగుణాన్వితః ॥ ॥58॥

తత్సైర్వానరమ్మేషః ఆనీతం ప్రేష్య తజ్జలమ్ ।
అభిషేకాయ రామస్య శత్రుఫుస్సచివైస్సహా ।
పురోహితాయ శ్రేష్ఠాయ సుహృద్భృత్యశ్చ న్యవేదయత్ ॥ ॥59॥

- శ్రీరామస్వ తట్టాభికముపొత్తువుట్టుః -

తతస్స ప్రయతో వృద్ధః వసిష్టో బ్రాహ్మణైస్సహా ।
రామం రత్నమయే పీతే సహానీతం న్యవేశయత్ ॥ ॥60॥

వసిష్టో వామదేవశ్చ జాబాలిరథ కాశ్యపః ।
కాత్యాయనస్సుయజ్ఞశ్చ గౌతమో విజయస్తథా ॥ ॥61॥

అభ్యషించన్వరవ్యాఘ్రుం ప్రసన్నేన సుగంధినా ।
సలిలేన సహాప్రాక్షం వసవో వాసవం యథా ॥ ॥62॥

బుత్యిగ్భిర్మాహ్మణైః పూర్వం కన్యాభిర్మంత్రిభిస్తథా ।
యోదైశైవాభ్యషించంస్తే సంప్రహృష్టస్సవైగమైః ॥ ॥63॥

సర్వోషధిరసైర్వైః దైవతైర్వభసి స్థితైః ।
చతుర్భుర్లోకపాలైశ్చ సర్వైరైవైశ్చ సంగతైః ॥

॥64॥

బ్రహ్మాణా నిర్మితం పూర్వం కిరీటం రత్నశోభితమ్ ।
అభిషిక్తః పురా యేన మనుషం దీప్తతేజసమ్ ॥

॥65॥

తస్యాన్వవాయే రాజానః క్రమాద్యేనాభిషేచితాః ।
సభాయాం హేమక్కుప్రాయాం శోభితాయాం మహాజనైః ॥

॥66॥

రత్నైర్మానావిధైశైవ చిత్రితాయాం సుశోభమైః ।
నానారత్నమయే పీఠే కల్పయిత్వా యథావిధి ॥

॥67॥

కిరీటేన తతః పశ్చాత్ వసిష్టైన మహాత్మైనా ।
బుత్రీగ్నిర్మాణశైశైవ సమయోక్షయ రాఘవః ॥

॥68॥

ఛత్రం తు తస్య జగ్రాహ శత్రుష్ముః పాండురం శుభమ్ ।
శ్వేతం చ వాలవ్యజనం సుగ్రీవో వానరేశ్వరః ।
అపరం చంద్రసంకాశం రాక్షసేంద్రో విభీషణః ॥

॥69॥

మాలాం జ్వలంతీం వపుషా కాంచనీం శతపుష్మరామ్ ।
రాఘవాయ దదౌ వాయుః వాసవేన ప్రచోదితః ॥

॥70॥

సర్వరత్నసమాయుక్తం మణిరత్నవిభూషితమ్ ।
ముక్తాహారం నరేంద్రాయ దదౌ శక్రప్రచోదితః ॥

॥71॥

ప్రజగుర్దేవగంధర్వాః నన్నతుశ్చాప్నరోగణాః ।
అభిషేకే తదర్థస్య తదా రామస్య ధీమతః ॥

॥72॥

భూమిస్సుస్యవతీ చైవ ఫలవంతశ్చ పాదపాః ।
గంధవంతి చ పుష్పాణి బభూవూ రాఘవోత్సవే ॥

॥73॥

సహస్రతమశ్వనాం ధేనూనాం చ గవాం తథా ।
దదౌ శతం వృషాన్ పూర్వం ద్విజేభోయ్ మనుజర్షభః ॥ ॥74॥

త్రింశతోగైర్భీరణ్యస్య బ్రాహ్మణేభోయ్ దదౌ పునః ।
నానాభరణవస్త్రాణి మహార్షాణి చ రాఘువః ॥ ॥75॥

అర్కరశ్మి ప్రతీకాశాం కాంచనీం మణివిగ్రహమ్ ।
సుగ్రీవాయ ప్రజం దివ్యం ప్రాయచ్ఛన్నమజర్షభః ॥ ॥76॥

వైదుర్యమణిచిత్రే చ వజ్రరత్నవిభూషితే ।
వాలిపుత్రాయ ధృతిమాన్ అంగదాయాంగదే దదౌ ॥ ॥77॥

మణిప్రవరజ్ఞాణం చ ముక్తాహారమనుత్తమమ్ ।
సీతార్మై ప్రదదౌ రామః చంద్రరశ్మి సమప్రభమ్ ॥ ॥78॥

అరజే వాసనీ దివ్యే శుభాన్యాభరణాని చ ।
అవైష్ణమణా వైదేహి ప్రదదౌ వాయుసూనవే ॥ ॥79॥

అవముచ్యాత్మనః కంతాత్ హరం జనకనందినీ ।
అవైష్ణత హరీన్ సర్వాన్ భర్తారం చ ముహలర్మహలః ॥ ॥80॥

తామింగితజ్జస్యంప్రేక్ష్య బభాషే జనకాత్మజామ్ ।
ప్రదేహి సుభగే హరం యస్య తుష్టాంసి భామిని ॥ ॥81॥

తేజో ధృతిర్యశో దాక్షం సామర్థ్యం వినయో నయః ।
పౌరుషం విక్రమో బుధ్మిః యస్మిన్నేతాని సర్వశః ।
దదౌ సా వాయుపుత్రాయ తం హరమసితేక్షణా ॥ ॥82॥

హనూమాంస్తేన హరేణ శుశుభే వానరర్షభః ।
చంద్రాంశుచయగౌరేణ శ్వేతాభ్రేణ యథాంచలః ॥ ॥83॥

తతో ద్వివిదమైందాభ్యం నీలాయ చ పరంతపః ।

సర్వాన్ కామగుణాన్ వీక్ష్య ప్రదదౌ వసుధాధిపః ॥

॥84॥

సర్వవానరవృద్ధాశ్చ యే చాన్యే వానరేశ్వరాః ।

వాసోభిర్మాష్టైష్టైవ యథార్థం ప్రతిపూజితాః ॥

॥85॥

ఎభీషణోఽథ సుగ్రీవః హనూమాన్ జాంబవాంపుథా ।

సర్వవానరముభ్యాశ్చ రామేణాక్షిష్టకర్మణా ॥

॥86॥

యథార్థం పూజితాస్మర్యేః కామై రష్టైశ్చ పుష్టిలైః ।

ప్రహృష్టమనసస్వరేవ జగ్నైరేవ యథాగతమ్ ॥

॥87॥

నత్వ సర్వే మహాత్మానం తత్స్తే ప్సవగర్భభాః ।

విస్మయోః పార్థివేంద్రేణ కిష్కింధామభ్యపాగమన్ ॥

॥88॥

సుగ్రీవో వానరశ్రేష్ఠః దృష్ట్యో రామాభిషేచనమ్ ।

పూజితశ్శైవ రామేణ కిష్కింధాం ప్రావిశత్ పురీం ॥

॥89॥

ఎభీషణోఽపి ధర్మాత్మా సహ తైర్మైర్మతర్మభైః ।

లభ్య కులధనం రాజు లంకాం ప్రాయాద్విషణాః ॥

॥90॥

స రాజ్యమఖిలం శాసన్ నిహతారిర్మాయశాః ।

రాఘవః పరమాదారః శశాస పరయా ముదా ।

ఉవాచ లక్ష్మీణాం రామః ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలః ॥

॥91॥

ఆతిష్ట ధర్మజ్ఞ మయా సహేమాం గాం పూర్వరాజూధ్యషితాం బలేన ।

తుల్యం మయా త్వం పితృభిర్భూతా యా తాం యోవరాజ్యే ధురముద్వహస్య॥ ॥92॥

సర్వత్వైనా పర్యనునీయమానః, యదా న సౌమిత్రిరుషైతి యోగమ్ ।

నియుజ్యమానోఽపి చ యోవరాజ్యే తతోఽభ్యషించద్భురతం మహాత్మా ॥ ॥93॥

పౌండరీకాశ్వమేధాభ్యం వాజసేయేన చాసకృత్ ।

అన్యేశు వివిధైర్యజ్ఞేః అయజత్పూర్థివర్షభః ॥ ॥94॥

రాజ్యం దశసహస్రాణి ప్రాప్య వర్షాణి రాఘువః ।

శతాశ్వమేధానాజప్రేణ సదశ్వాన్ భూరిదక్షిణాన్ ॥ ॥95॥

ఆజానులంబబాహుస్పృః మహాస్మింధః ప్రతాపవాన్ ।

లక్ష్మీణానుచరో రామః పృథివీమన్యపాలయత్ ॥ ॥96॥

రాఘువశ్చాపి ధర్మాత్మా ప్రాప్య రాజ్యమనుత్తమమ్ ।

ఈజే బహువివిధైర్యజ్ఞేః ససుహృత్ జ్ఞాతిబాంధవః ॥ ॥97॥

న పర్యదేవన్యధవా న చ వ్యాలకృతం భయమ్ ।

న వ్యాధిజం భయం వాతాపి రామే రాజ్యం ప్రశాసతి ॥ ॥98॥

నిర్దస్యిరభవల్లోకః నానర్థః కంచిదస్మిశత్ ।

న చ స్నే వృద్ధా బాలానాం ప్రేతకార్యాణి కుర్వతే ॥ ॥99॥

సర్వం ముదితమేవాసీత్ సర్వో ధర్మపరోత్ భవత్ ।

రామమేవానుపశ్యంతః నాభ్యహింసన్ పరస్పరమ్ ॥ ॥100॥

ఆసన్ వర్షసహస్రాణి తథా పుత్రుసహాప్రిణాః ।

నిరామయా విశోకాశు రామే రాజ్యం ప్రశాసతి ॥ ॥101॥

రామో రామో రామ ఇతి ప్రజానామభవన్ కథాః ।

రామభూతం జగదుభూత్ రామే రాజ్యం ప్రశాసతి ॥ ॥102॥

నిత్యపుష్టి నిత్యఫలాః తరవస్మింధవిష్టుతాః ।

కాలే వర్షీ చ పద్మన్యః ముఖస్మర్పశు మారుతః ॥ ॥103॥

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా షైశ్వర్యః శూద్రా లోభవివర్జితాః ।

స్వకర్మము ప్రవర్తంతే తుష్టాష్ట్యేవ కర్మభిః ॥ ॥104॥

అసన్ ప్రజా ధర్మరత్నాః రామే శాసతి నానృతాః ।

సర్వే లక్ష్మణసంపన్నాః సర్వే ధర్మపరాయణాః ॥ ॥105॥

దశవర్ధసహప్రాణి దశవర్ధశతాని చ ।

భ్రాతృభిస్సహితశ్రీమాన్ రామో రాజ్యమకారయత్ ॥ ॥106॥

ధన్యం యశస్యమాయుష్యం రాజ్ఞాం చ విజయావహమ్ ।

ఆదికావ్యమిదం త్వార్ధం పురా వాల్మీకినా కృతమ్ ।

యః పతేచ్ఛుణుయాల్సోకే నరః పాపాద్విముచ్యతే ॥ ॥107॥

పుత్రకామస్త పుత్రాణ్యై ధనకామో ధనాని చ ।

లభతే మనుజో లోకే శ్రుత్వా రామాభిషేచనమ్ ।

మహీం విజయతే రాజు రిపూంశ్చప్యధితిష్ఠతి ॥ ॥108॥

రాఘువేణ యథా మాతా సుమిత్రా లక్ష్మీణేన చ ।

భరతేనేవ కైకేయా జీవపుత్రాస్తథా ప్రీయః ।

భవిష్యంతి సదానందాః పుత్రపౌత్రసమన్వితాః ॥ ॥109॥

శ్రుత్వా రామాయణమిదం దీర్ఘమాయుశ్చ విందతి ।

రామస్య విజయం చైవ సర్వమక్షిష్టకర్మణాః ॥ ॥110॥

శృంగోతి య ఇదం కావ్యమ్ ఆర్థం వాల్మీకినా కృతమ్ ।

శ్రద్ధధానో జితక్రోధః దుర్గాణ్యతితరత్యసౌ ॥ ॥111॥

సమాగమం ప్రవాసాంతే లభతే చాపి బాంధవైః ।

ప్రార్థితాంశ్చ వరాన్ సర్వాన్ ప్రాపుయాదిహ రాఘువాత్ ॥ ॥112॥

శ్రవణేన సురాస్సర్వే ప్రీయంతే సంప్రశృంగాతామ్ ।

వినాయకాశ్చ శామ్యంతి గృహే తిష్ఠంతి యస్య వై ॥ ॥113॥

విజయేత మహీం రాజు ప్రవాసీ స్వస్తిమాన్ ప్రజేత్ ।

ప్రీయో రజస్వలాశ్చుత్వా పుత్రాన్ సూయరనుత్తమాన్ ॥ ॥114॥

పూజయంశ్చ పతంజేమమ్ ఇతిహాసం పురాతనమ్ ।
సర్వపాపాత్ ప్రముచ్యేత దీర్ఘమాయురవాప్యుయాత్ ॥ ॥115॥

ప్రణమ్య శిరసా నిత్యం శ్రోతవ్యం క్షత్రియైర్వ్యజాత్ ।
ఐశ్వర్యం పుత్రలాభశ్చ భవిష్యతి న సంశయః ॥ ॥116॥

రామాయణమిదం కృత్పుం శృంగాతః పతతస్మదా ।
ప్రీయతే సతతం రామః సహి విష్ణుస్మినాతనః ॥ ॥117॥

అదిదేవో మహాబాహులః హరిర్వారాయణః ప్రభుః ।
సాక్షాద్రామో రఘుశ్రేష్ఠః శేషో లక్ష్మీణ ఉచ్యతే ॥ ॥118॥

కుటుంబవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిం ప్రీయశ్చ ముఖ్యమ్యఫముత్తమం చ ।
శ్రుత్వా శుభం కావ్యమిదం మహర్షం ప్రాప్స్తి సర్వం భువి చార్థసిద్ధిమ్ ॥ ॥119॥

ఆయుష్యమారోగ్యకరం యశస్యం సాభ్రాత్మకం బుద్ధికరం సుఖం చ ।
శ్రోతవ్యమేతన్నియమేన సద్భుః ఆఖ్యానమోజస్కురమృద్ధికామ్మః ॥ ॥120॥

ఏవమేతత్పురావృత్తమ్ ఆఖ్యానం భద్రమస్తు వః ।
ప్రవ్యాహరత విప్రభుం బలం విష్ణోః ప్రవర్థతామ్ ॥ ॥121॥

దేవాశ్చ సర్వే తుష్యంతి గ్రహణాచ్చువణాత్తథా ।
రామాయణస్య శ్రవణాత్ తుష్యంతి పితరస్తథా ॥ ॥122॥

భక్త్వా రామస్య యే చేమాం సంహితామృషిణా కృతామ్ ।
లేఖయంతీహ చ నరాః తేషాం వాసప్రివిష్టహే ॥ ॥123॥

ఇత్యార్హైత్తమద్రామాయణే ఆదికావ్యే యుర్ధకాండే
తీరామవట్టాభివేకో నామ ఏకత్తుంశదుత్తరశతతమస్తరః

శ్రీతేష్మస్తుతిః

ఆపదామపవర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం !
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహామ్ !!

ఫులస్తుతిః

బుద్ధిర్భులం యజో దైర్యం నిర్భయత్వమరోగితా !
అజాడ్యం వాక్షటుత్వం చ హనూమత్ స్వరణాత్ భవేత్ !!

శ్రీ హనూమతే స్తుతిః

అంతిమస్తుతిః

యదక్షరపదబ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ !
తత్పర్యం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోత్సుతే !!

అంత భగవత్పుట్టమిత్యణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్య బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేః స్వభావాత్ !
కరోమి యద్యత్వకలం పరమై నారాయణాయేతి సమర్పయామి !!

అంత మంగళమ్

శ్రీయః కాన్తాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేత్రథినామ్ !
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ !!

